

**Τ.Ε.Ι ΗΠΕΙΡΟΥ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΡΕΒΕΖΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ
ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ : ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΖΩΗ**

**ΕΥΡΩΠΑΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ, ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΑΥΤΩΝ
ΑΠΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΚΑΙ Η
ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΑΜΒΡΑΚΙΚΟΥ ΚΟΛΠΟΥ**

ΑΡΑΠΗ ΙΩΑΝΝΑ

ΠΡΕΒΕΖΑ 2007

Περιεχόμενα

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ	
1.1 Ταυτότητα του επιχειρησιακού προγράμματος Αγροτική Ανάπτυξη – Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου 2000 – 2006	9
1.2 Άξονας προτεραιότητας επτά (7) «Προγράμματα Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου»	9
1.2.1 Μέτρα	11
1.3 Διαδικασίες ένταξης προτάσεων στο τοπικό πρόγραμμα από αναπτυξιακές εταιρίες	13
1.4 Διαδικασία και προϋποθέσεις ένταξης προτάσεων	14
1.4.1 Προϋποθέσεις σε επίπεδο επενδύσεων – Διαδικασία υποβολής προτάσεων	14
1.4.2 Δικαιολογητικά	15
1.4.3 Κριτήρια αποκλεισμού των επενδυτών και των επενδυτικών σχεδίων	18
1.5 Διαδικασία εξέτασης και έγκρισης υπαγωγής επενδυτικών σχεδίων	18
1.5.1 Έλεγχος πληρότητας υποβαλλόμενου φακέλου υποψηφιότητας - Βαθμολόγηση και κατάταξη επενδυτικών σχεδίων	19
1.5.2 Αποτελέσματα Γνωμοδοτικής Επιτροπής	20
1.6 Εκτέλεση επενδυτικών σχεδίων	21
1.6.1 Έναρξη εργασιών και χρονοδιάγραμμα υλοποίησης της επένδυσης	21
1.6.2 Όροι καταβολής της οικονομικής ενίσχυσης	21
1.6.3 Υποχρεώσεις τελικού αποδέκτη	22
1.6.4 Κυρώσεις – Έλεγχοι	23
1.6.5 Παρακολούθηση εργασιών – Διάρκεια υλοποίησης έργων - Παραίτηση του φορέα	24
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ LEADER+	
2.1 Κοινοτική πρωτοβουλία Leader+	25
2.2 Η Leader+ ως μηχανισμός ανάπτυξης του αγροτικού χώρου	26
2.2.1 Βασικές αρχές	27
2.3 Στόχοι	28
2.4 Συνοπτική παρουσίαση του τοπικού προγράμματος νοτίου Ηπείρου της κοινοτικής πρωτοβουλίας Leader+	29
2.4.1 Θέμα συσπείρωσης – Στόχοι - Περιοχή παρέμβασης	29
2.4.2 Άξονες – Μέτρα	31
2.4.3 Χρηματοδοτικά στοιχεία τοπικού προγράμματος - Διαδικασία και χρονοδιάγραμμα υλοποίησης	33
2.4.4 Γενικοί περιορισμοί – Προϋποθέσεις	34

2.5 Αποτελέσματα από τη μέχρι σήμερα εφαρμογή των πρωτοβουλιών Leader	35
---	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ INTERREG 3

3.1 Γενικά	37
3.2 Interreg 3 Ελλάδα – Ιταλίας	38
3.3 Στόχοι του προγράμματος	39
3.3.1 Ειδικοί στόχοι	40
3.4 Άξονες προτεραιότητας	41
3.4.1 Άξονας προτεραιότητας 1 – Μεταφορές, επικοινωνίες, ασφάλεια	41
3.4.2 Άξονας προτεραιότητας 2 – Επιχειρηματικότητα	42
3.4.3 Άξονας προτεραιότητας 3 – Περιβάλλον και πολιτιστική κληρονομιά	43
3.4.4 Άξονας προτεραιότητας 4 – Τεχνική βοήθεια	44

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ EQUAL

4.1 Γενικά	46
4.2 Στόχοι – Ενέργειες	48
4.3 Άξονας 1 – Βελτίωση απασχολησιμότητας	49
4.4 Άξονας 2 – Ανάπτυξη επιχειρηματικού πνεύματος	51
4.5 Άξονας 3 – Προσαρμοστικότητα	53
4.6 Άξονας 4 – Mainstreaming και ίσες ευκαιρίες για γυναίκες και άνδρες	54
4.7 Άξονας 5 – Οι αιτούντες άσυλο	55
4.8 Άξονας 6 – Τεχνική βοήθεια	56
4.9 Χρηματοδοτικά στοιχεία	58
4.10 Βασικές αρχές υλοποίησης	59

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE

5.1 Γενικά	62
5.2 Δράσεις που υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος	63
5.3 Μελέτες	68

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ EDEN

6.1 Γενικά	71
6.2 Μεθοδολογία προγράμματος	72
6.3 Χαρακτηριστικά της περιοχής της Πάργας	73
6.4 Προσδιορισμός του πεδίου σύγκρουσης	74
6.5 Τοπική Συμβουλευτική Επιτροπή	76
6.6 Σενάρια βιώσιμης ανάπτυξης	77
6.7 Αξιολόγηση της υλοποίησης του προγράμματος	79

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ, ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΗΜΑΣΙΑΣ ΥΓΡΟΤΟΠΟΥ ΤΟΥ ΑΜΒΡΑΚΙΚΟΥ ΚΟΛΠΟΥ (Ε.Ο.Χ.)

7.1 Γενικά	80
7.2 Στόχοι της πρότασης	81
7.3 Πλέγμα δράσεων και παρεμβάσεων	82
7.4 Ανάλυση δράσεων	83
7.5 Κοινωνικοοικονομικός χαρακτήρας των έργων	85

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8. ΕΤΑΙΡΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΝΟΤΙΑΣ ΗΠΕΙΡΟΥ – ΑΜΒΡΑΚΙΚΟΥ

8.1 Επωνυμία – Έδρα – Διάρκεια	87
8.2 Στόχοι – Προσφερόμενες υπηρεσίες	88
8.2.1 Σκοπός – Στόχοι	88
8.2.2 Προσφερόμενες υπηρεσίες	88
8.3 Μετοχικό κεφάλαιο – Μέτοχοι – Μετοχές	89
8.3.1 Περιγραφή των οικονομικών μεγεθών της ETANAM	89
8.3.2 Μέτοχοι – Μετοχές	90
8.4 Στελεχιακή δομή	91
8.5 Όργανα διοίκησης	93
8.5.1 Συγκρότηση Γενικής Συνέλευσης – Αρμοδιότητες	94
8.5.2 Σύγκλιση – Απαρτία - Ημερήσια διάταξη και πρακτικά Γενικής Συνέλευσης	95
8.5.3 Διοικητικό Συμβούλιο και αρμοδιότητες	95
8.5.4 Πρόεδρος Διοικητικού Συμβουλίου – Διευθύνων Σύμβουλος – Γενικός Διευθυντής	96
8.5.5 Τμήματα	98
8.6 Υποδομή και εξοπλισμός	99

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9. ΑΜΒΡΑΚΙΚΟΣ ΚΟΛΠΟΣ

9.1 Γενικά	101
9.2 Χαρακτηριστικά του κόλπου	101
9.2.1 Μορφολογικά στοιχεία – Ωκεανογραφικά δεδομένα	101
9.2.2 Ποιότητα νερών του κόλπου – Γεωχημεία ιζημάτων	102
9.3 Λιμνοθάλασσες	103
9.4 Υγροβιότοπος	105
9.5 Δυσμενείς επιπτώσεις και πιέσεις στον υγροβιότοπο από τις ανθρωπογενείς δραστηριότητες	106
9.5.1 Επιπτώσεις στην ποιότητα του νερού και στο υδρολογικό ισοζύγιο	106
9.5.2 Άλλες οικολογικές επιπτώσεις	107
9.6 Αποτελέσματα από την υλοποίηση προγραμμάτων στην περιοχή του Αμβρακικού	108
9.6.1 Αποτελέσματα προγράμματος Life	108

9.6.2 Αναμενόμενα αποτελέσματα προγράμματος «Διαχείριση, αποκατάσταση και αναβάθμιση του διεθνούς σημασίας υδροβιότοπου του Αμβρακικού κόλπου»	109
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	111

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Την περίοδο 2000-2006, η Ελλάδα ενισχύθηκε με σημαντικούς πόρους από τα Διαρθρωτικά Ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Περιφερειακής Πολιτικής. Οι πόροι αυτοί αναμένονταν να δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις για υψηλότερη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη, να οδηγήσουν σε πραγματική σύγκλιση με τις υπόλοιπες οικονομίες των κρατών μελών και να συμβάλουν στην αντιμετώπιση των βασικών ελλείψεων της οικονομικής και κοινωνικής ζωής, κυρίως στους τομείς των υποδομών, της ανάπτυξης των ανθρώπινων πόρων και της παραγωγικότητας. Η στήριξη που παρείχε στην Ελλάδα η Ευρωπαϊκή Ένωση πραγματοποιήθηκε μέσω α) του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης β) των Κοινοτικών Πρωτοβουλιών και γ) του Ταμείου Συνοχής.

Το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης είναι το μεγαλύτερο αναπτυξιακό πρόγραμμα της χώρας μας. Μας δίνει τη δυνατότητα να ολοκληρώσουμε όλα εκείνα τα έργα και τις παρεμβάσεις που χρειάζεται η Ελλάδα σήμερα αλλά και τις επόμενες δεκαετίες στο κέντρο και κυρίως στην περιφέρεια. Σχεδιάστηκε από την Ελλάδα και αφορά όλους τους πολίτες και όλους τους τομείς της καθημερινής ζωής. Για την επίτευξη των στόχων του, το Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης υλοποιεί είκοσι πέντε (25) Επιχειρησιακά Προγράμματα εκ των οποίων: τα έντεκα (11) είναι Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα και αφορούν εθνικές τομεακές πολιτικές, τα δεκατρία (13) είναι Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα, ένα για κάθε μία από τις δεκατρείς (13) Περιφέρειες της χώρας και ένα (1) Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Τεχνική βοήθεια που στόχο έχει να ενδυναμώσει, να στηρίξει και να βελτιώσει το σύστημα διαχείρισης, παρακολούθησης και ελέγχου του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης και των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων. Τα προγράμματα απευθύνονται τόσο στον δημόσιο τομέα για παράδειγμα για έργα που αφορούν την ανάπτυξη υποδομών και τη βελτίωση υπηρεσιών προς τον πολίτη όσο και σε ιδιώτες (φυσικά ή νομικά πρόσωπα) για προγράμματα που αφορούν επιχειρήσεις, αγρότες, νέους, ανέργους.

Παράλληλα σημαντικοί πόροι αντλούνται μέσω των τεσσάρων Κοινοτικών Πρωτοβουλιών, οι οποίες για το χρονικό διάστημα 2000 - 2006 είναι:

- Ⓢ **EQUAL:** Διεθνική συνεργασία για την προώθηση νέων πρακτικών καταπολέμησης των πάσης φύσεως διακρίσεων και των ανισοτήτων στην πρόσβαση στην αγορά εργασίας.
- Ⓢ **LEADER+:** Ανάπτυξη της υπαίθρου μέσω ολοκληρωμένων αναπτυξιακών προγραμμάτων και συνεργασίας ομάδων τοπικής δράσης.
- Ⓢ **URBAN II:** Οικονομική και κοινωνική ανασυγκρότηση των πόλεων και των συνοικιών που αντιμετωπίζουν κρίση, ώστε να προωθηθεί η βιώσιμη αστική ανάπτυξη.
- Ⓢ **INTERREG III:** Διασυνοριακή, διεθνική και διαπεριφερειακή συνεργασία που αποβλέπει στην τόνωση της ανάπτυξης και σε ισόρροπη και αρμονική διευθέτηση του ευρωπαϊκού εδάφους.

Το Ταμείο Συνοχής παρέχει χρηματοδοτική συνδρομή σε έργα ή σε ανεξάρτητα από τεχνική και χρηματοδοτική άποψη στάδια έργων ή σε ομάδες έργων που συνδέονται με μία ορατή στρατηγική και σχηματίζουν ένα συνεκτικό σύνολο. Τα έργα αυτά συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων, που καθορίζονται στη συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, στον τομέα του περιβάλλοντος και στον τομέα των μεταφορών. Το Ταμείο Συνοχής μπορεί επίσης να χορηγεί ενίσχυση για τη σύνταξη προπαρασκευαστικών μελετών που συνδέονται με τα έργα και τη λήψη μέτρων

τεχνικής υποστήριξης συμπεριλαμβανομένων των ενεργειών πληροφόρησης και δημοσιότητας.

Οι συνολικοί πόροι του Γ΄ Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης και του Ταμείου Συνοχής είναι 51,14 δισεκατομμύρια ευρώ και περιλαμβάνουν εθνικούς και κοινοτικούς πόρους ύψους 39,56 δισεκατομμυρίων ευρώ (δημόσια δαπάνη), καθώς και 11,58 δισεκατομμύρια ευρώ ιδιωτική συμμετοχή. Παράλληλα, σημαντικοί πόροι ύψους 1,28 δισεκατομμύρια ευρώ αντλούνται μέσω των τεσσάρων Κοινοτικών Πρωτοβουλιών. Η συνολική κοινοτική συμμετοχή για το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, το Ταμείο Συνοχής και τις Κοινοτικές Πρωτοβουλίες ανέρχεται σε 26 δισεκατομμύρια ευρώ.

Για τη νέα προγραμματική περίοδο 2007-2013 η χώρα μας πρέπει να υποβάλει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή ένα νέο κείμενο προγραμματισμού, με τη μορφή ενός Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου Ανάπτυξης, όπου θα περιγράφονται οι κύριοι αναπτυξιακοί στόχοι της χώρας μας σε εθνικό, τομεακό και περιφερειακό επίπεδο.

Ο στρατηγικός στόχος της βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης με κοινωνική συνοχή μπορεί να επιτευχθεί με την προώθηση μιας ανταγωνιστικής και δυναμικής οικονομίας βασιζόμενης στη γνώση, που να οδηγεί στην πλήρη απασχόληση με τη δημιουργία ποιοτικών θέσεων εργασίας. Οι προσανατολισμοί αυτοί αφορούν στο σύνολο των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ταυτόχρονα, στρατηγικός στόχος για την Ελλάδα είναι η επίτευξη της πραγματικής σύγκλισης και συνοχής προς το μέσο ευρωπαϊκό επίπεδο.

Κατά την περίοδο αυτή, η μεγαλύτερη μέχρι στιγμής επένδυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσω των διαρθρωτικών ταμείων θα ανέλθει σε 308 δισεκατομμύρια ευρώ, για τη στήριξη των σχεδίων περιφερειακής ανάπτυξης και για την ενθάρρυνση της απασχόλησης. Το 82% των συνολικών κονδυλίων θα επικεντρωθεί στο στόχο «σύγκλιση», στο πλαίσιο του οποίου είναι επιλέξιμα τα φτωχότερα κράτη μέλη. Στις υπόλοιπες περιφέρειες το 16% περίπου των διαρθρωτικών ταμείων θα έχει σκοπό να στηρίζει την καινοτομία, την αειφόρο ανάπτυξη, τα σχέδια για τη βελτίωση της προσβασιμότητας και της κατάρτισης στο πλαίσιο του στόχου «περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και απασχόληση». Τέλος, το υπόλοιπο 2,5% διατίθεται για τη διασυνοριακή, διεθνική και διαπεριφερειακή συνεργασία βάσει του στόχου «ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία».

1.1 Ταυτότητα του επιχειρησιακού προγράμματος Αγροτική Ανάπτυξη – Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου 2000-2006

Το επιχειρησιακό πρόγραμμα "Αγροτική Ανάπτυξη - Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου 2000-2006" αποτελεί ένα αυτοτελές πρόγραμμα του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης για τη στήριξη της αειφόρου αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων.

Τα μέτρα αγροτικής ανάπτυξης αφορούν επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις, εγκατάσταση νέων γεωργών, κατάρτιση, πρόωρη συνταξιοδότηση, μειονεκτικές περιοχές και περιοχές που υπόκεινται σε περιβαλλοντικούς περιορισμούς, γεωργικά και περιβαλλοντικά μέτρα, βελτίωση της μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων, δασοκομία.

Οι στόχοι του επιχειρησιακού προγράμματος είναι:

- ❖ Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής γεωργίας ενόψει των προκλήσεων ενός συνεχώς ανταγωνιστικότερου διεθνούς περιβάλλοντος.
- ❖ Βιώσιμη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη της υπαίθρου για να αυξηθεί η ανταγωνιστικότητα και η ελκυστικότητά της και να αποκατασταθεί η κοινωνική και οικονομική της λειτουργία.
- ❖ Διατήρηση και βελτίωση του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων της υπαίθρου.

Προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι του προγράμματος, έχουν σχεδιαστεί και υλοποιούνται δράσεις και ενέργειες, που εντάσσονται στους επτά άξονες προτεραιότητας του προγράμματος:

1. Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις σε επίπεδο αγροτικής εκμετάλλευσης.
2. Παρεμβάσεις στο επίπεδο μεταποίησης, τυποποίησης και εμπορίας του πρωτογενούς γεωργικού και δασικού προϊόντος.
3. Βελτίωση της ηλικιακής σύνθεσης του αγροτικού πληθυσμού.
4. Βελτίωση των υποστηρικτικών μηχανισμών και της ενημέρωσης του αγροτικού πληθυσμού με την αξιοποίηση νέων τεχνολογιών.
5. Παρεμβάσεις στο γεωργικό προϊόν.
6. Ανάπτυξη και προστασία φυσικών πόρων και περιβάλλοντος.
7. Προγράμματα ανάπτυξης αγροτικού χώρου.

1.2 Άξονας προτεραιότητας επτά (7) «Προγράμματα Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου»

Στα πλαίσια του επιχειρησιακού προγράμματος «Αγροτική Ανάπτυξη – Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου 2000-2006» η Εταιρία Ανάπτυξης Νότιας Ηπείρου – Αμβρακικού Α.Ε. (ETANAM Α.Ε., για την οποία θα αναφερθούμε στο όγδοο κεφάλαιο), ως αντένα νομού Άρτας και Πρέβεζας, της δομής στήριξης Αγροτικής Συνεταιριστικής Ηπείρου – Κέρκυρας (Α.Σ.Η.Κ.) υλοποιεί τα προγράμματα ανάπτυξης αγροτικού χώρου.

Οι δράσεις που περιλαμβάνει ο συγκεκριμένος άξονας σχετίζονται με τους ακόλουθους βασικούς στόχους του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης:

- ✿ Προστασία των οικονομικά και κοινωνικά ασθενέστερων περιοχών, καθώς και εκείνων που πλήττονται από τις αναπόφευκτες διαρθρωτικές μεταβολές και την προσαρμογή της ελληνικής οικονομίας στις διεθνείς εξελίξεις και προώθηση της μείωσης των ανισοτήτων στις ευκαιρίες και τις αμοιβές μεταξύ φύλων και ομάδων του πληθυσμού.
- ✿ Συνέχιση της προσπάθειας μείωσης των περιφερειακών ανισοτήτων και στήριξης της ανάπτυξης στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές της χώρας.
- ✿ Επανένταξη των ορεινών περιοχών και του νησιωτικού χώρου στο εθνικό παραγωγικό σύστημα έτσι, ώστε να αποφευχθεί η περιθωριοποίησή τους.

Οι δράσεις του άξονα στοχεύουν κατά κύριο λόγο στην ανάγκη σχεδιασμού και υλοποίησης μιας πολιτικής για την ολοκληρωμένη και βιώσιμη ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών της χώρας, με απώτερο στόχο την ανασυγκρότηση της υπαίθρου. Η πολιτική αυτή έχει στόχο την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική αναβάθμιση της υπαίθρου, κατά τρόπο που να εξασφαλίζεται η οικονομική αυτοδυναμία της, η προστασία του περιβάλλοντος και η διάσωση και διαφύλαξη στοιχείων της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Η συγκεκριμένη πολιτική εντάσσεται σε ένα ενιαίο σύνολο κατευθύνσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ανταγωνιστικότητα των περιφερειών, την ενίσχυση της απασχόλησης, την προώθηση των ίσων ευκαιριών, την προστασία του περιβάλλοντος και την αειφόρο αξιοποίηση των φυσικών πόρων. Επίσης, βρίσκεται σε αντιστοιχία με την προτεραιότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των αγροτικών περιοχών, μέσω της διαφοροποίησης της οικονομικής βάσης, της παροχής υπηρεσιών που σχετίζονται με την βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων των αγροτικών περιοχών και την προώθηση της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής στον ευρωπαϊκό χώρο.

Οι περιοχές εμβέλειας της ETANAM ως προς την υλοποίηση των Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου είναι:

- 1) Δήμος Αγνάντων
- 2) Δήμος Αθαμανίας
- 3) Δήμος Γ. Καραϊσκάκη
- 4) Δήμος Ηρακλείας
- 5) Δήμος Πέτα
- 6) Δήμος Πραμάντων
- 7) Δήμος Τετραφυλίας
- 8) Κοινότητα Θεοδωριάνων
- 9) Κοινότητα Μελισσουργών

Τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα Ηπείρου υλοποιούνται από την ETANAM στους δήμους Θεσπρωτικού, Λούρου και Ξηροβουνίου.

1.2.1 Μέτρα

Ο άξονας επτά περιλαμβάνει τα εξής μέτρα¹:

✿ Δημιουργία υπηρεσιών διαχείρισης εκμεταλλεύσεων.

Στα πλαίσια του μέτρου αυτού και των αντίστοιχων δράσεων των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων προβλέπεται η ενίσχυση παροχής υπηρεσιών υποστήριξης στη διαχείριση γεωργικών εκμεταλλεύσεων, καθώς και παροχής υπηρεσιών αντικατάστασης σε περιπτώσεις απουσίας παραγωγών από την εκμετάλλευσή τους.

✿ Εμπορία γεωργικών προϊόντων ποιότητας.

Προβλέπεται η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών προς τους τελικούς αποδέκτες για την υποστήριξη της εμπορίας γεωργικών προϊόντων ποιότητας, για την καθιέρωση συστημάτων διασφάλισης ποιότητας, για την κατάρτιση των τελικών αποδεκτών και προσωπικού για την εφαρμογή των συστημάτων διασφάλισης ποιότητας, καθώς και για την προώθηση τοπικών προϊόντων ποιότητας, τα οποία έχουν πιστοποιηθεί κατά ISO 9000 ή 14000, HACCP ή με συστήματα περιβαλλοντικού ελέγχου, με τη δημιουργία ιστοσελίδων και δικτυακών τόπων.

✿ Βασικές υπηρεσίες για την αγροτική οικονομία και τον αγροτικό πληθυσμό.

Προβλέπεται η παροχή υπηρεσιών βραχυχρόνιας εκπαίδευσης - κατάρτισης σε παραδοσιακά επαγγέλματα όπως είναι οι πετράδες, οι ξυλογλύπτες και οι κατασκευαστές παραδοσιακών μουσικών οργάνων, με στόχο τη διατήρησή τους. Επίσης η διοργάνωση τοπικών εκδηλώσεων που σχετίζονται με την γεωργική παραγωγή και χαρακτηριστικά τοπικά αγροτικά προϊόντα, την τοπική ιστορική παράδοση και την αγροτική πολιτιστική κληρονομιά καθώς και πιλοτικά έργα επίδειξης για τη διάδοση νέων τεχνικών παραγωγής στον γεωργικό τομέα.

✿ Ανακαίνιση και ανάπτυξη χωριών - Προστασία και διατήρηση της αγροτικής κληρονομιάς.

Προβλέπονται μελέτες και έργα αποκατάστασης ιδιωτικών κτιρίων τα οποία είναι χαρακτηρισμένα ως παραδοσιακά και διατηρητέα ή πρόκειται για αξιόλογα κτίσματα παραδοσιακού αρχιτεκτονικού σχεδιασμού με ιδιαίτερα στοιχεία αισθητικής και ιστορικής αξίας. Πραγματοποιούνται μελέτες και έργα προστασίας μέρους ή του συνόλου του οικισμού και ανάδειξης αξιόλογων αρχιτεκτονικών στοιχείων της αγροτικής υπαίθρου, όπως μύλοι, βρύσες, γεφύρια και μονοπάτια, τα οποία έχουν αισθητική και ιστορική σημασία.

¹ Βλ. Κοινή Υπουργική Απόφαση 505 Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου, Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, σελ.5-29.

✿ Διαφοροποίηση των γεωργικών δραστηριοτήτων και των δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τη γεωργία για να παρασχεθεί η δυνατότητα δημιουργίας πολλαπλών δραστηριοτήτων ή απόκτησης εναλλακτικών εισοδημάτων.

Το μέτρο αυτό έχει ως στόχο την υλοποίηση επενδυτικών σχεδίων από γεωργούς κατά κύρια ή μερική απασχόληση, τα οποία αφορούν στην ανάπτυξη εναλλακτικών προς τη γεωργία δραστηριοτήτων του τριτογενή τομέα και της μεταποίησης, όπως είναι ο αγροτουρισμός και η οικοτεχνία.

✿ Ανάπτυξη και βελτίωση της υποδομής που σχετίζεται με την ανάπτυξη της γεωργίας.

Στην περίπτωση αυτή προβλέπεται μια σειρά δράσεων που έχουν χαρακτήρα υποδομής, όπως ο αγροτικός εξηλεκτρισμός εγκαταστάσεων, που καλύπτουν άρδευση, αποστράγγιση, άρδευση και ύδρευση (μικτή χρήση), κτηνοτροφικές και άλλες αγροτικές χρήσεις, κατασκευή και οργάνωση κατάλληλης κοινόχρηστης υποδομής για τη δημιουργία κτηνοτροφικών ζωνών και έργα βελτίωσης βοσκοτόπων.

Επίσης προβλέπεται η αξιοποίηση ανανεώσιμων και ήπιων μορφών ενέργειας όπως αιολική, ηλιακή και γεωθερμική για τη δημιουργία μονάδων παραγωγής ενέργειας περιορισμένης ισχύος για την κάλυψη τοπικών αναγκών ή την υποκατάσταση συμβατικών μορφών ενέργειας σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις.

✿ Ενθάρρυνση των τουριστικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων.

Ενισχύονται τα επενδυτικά σχέδια τα οποία αφορούν στη συμπλήρωση ή ανάπτυξη τουριστικής υποδομής στον τομέα των εναλλακτικών μορφών τουρισμού και στον αγροτουρισμό. Ενισχύονται και οι ιδιωτικές επενδύσεις για την βελτίωση και ανάπτυξη βιοτεχνικών δραστηριοτήτων εκτός της πρώτης μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών και δασοκομικών προϊόντων. Τέλος, στα πλαίσια του μέτρου προβλέπεται η ενίσχυση δραστηριοτήτων σχετικών με την προβολή των συγκριτικών πλεονεκτημάτων των περιοχών με στόχο αφενός την ενημέρωση και προσέλκυση επενδυτών σε αυτές, αφετέρου δε την προβολή των φυσικών και πολιτιστικών πόρων τους στο ευρύτερο κοινό.

✿ Προστασία του περιβάλλοντος σε συνδυασμό με τη γεωργία, τη δασοκομία, τη διατήρηση του τοπίου, καθώς και τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των ζώων. Υλοποιούνται μελέτες και έργα για προστασία - διαχείριση δασών και οικοτόπων, παρεμβάσεις για την αναβάθμιση και βελτίωση περιοχών ενδιαίτησης της άγριας πανίδας και ενέργειες περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης.

✿ Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των γεωργικών εκμεταλλεύσεων.

Ενθαρρύνονται οι επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις οι οποίες εμφανίζουν ενδείξεις οικονομικής βιωσιμότητας, για δραστηριότητες που έχουν σχέση με την πρωτογενή παραγωγή στα πλαίσια της καθετοποίησης της παραγωγής μέσα στην εκμετάλλευση.

✿ Επενδύσεις για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων πρώτης μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων.

Υπάγονται όλες οι επενδύσεις που αφορούν μεταποίηση και εμπορία προϊόντων. Οι επενδύσεις αυτές πρέπει να συμβάλουν στη βελτίωση της κατάστασης του συγκεκριμένου βασικού κλάδου γεωργικής παραγωγής και να εξασφαλίζουν ικανοποιητική συμμετοχή των παραγωγών των βασικών προϊόντων στα οικονομικά οφέλη που προκύπτουν από την επένδυση.

✿ Επενδύσεις για τη βελτίωση και τον εξ' ορθολογισμό υλοτόμησης, μεταποίησης και εμπορίας των δασοκομικών προϊόντων.

Περιλαμβάνονται όλες οι επενδύσεις που αφορούν μεταποίηση και εμπορία των προϊόντων αυτών και οι οποίες υλοποιούνται στις περιοχές εφαρμογής των Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου του άξονα επτά (7) και στις αντίστοιχες περιοχές που προσδιορίζονται στα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα.

Όσον αφορά στο καθεστώς ενισχύσεων των μέτρων υποψήφιοι δικαιούχοι² δύνανται να είναι: α) Φυσικά Πρόσωπα β) Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου³ γ) Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης και επιχειρήσεις Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης δ) Πολιτιστικοί σύλλογοι και φορείς ε) Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου στ) Γεωργοί κατά κύρια ή μερική απασχόληση ζ) Μη κυβερνητικές οργανώσεις.

1.3 Διαδικασίες ένταξης προτάσεων στο τοπικό πρόγραμμα από αναπτυξιακές εταιρίες

1) Οι αναπτυξιακές εταιρίες υποβάλλουν στην υπηρεσία διαχείρισης του προγράμματος, προτάσεις τοπικών προγραμμάτων για τις περιοχές παρέμβασής τους στα πλαίσια σχετικής πρόσκλησης εκδήλωσης ενδιαφέροντος.

2) Η αξιολόγηση των προτάσεων τοπικών προγραμμάτων πραγματοποιείται από επιτροπή που συγκροτείται στα πλαίσια της υπηρεσίας διαχείρισης του προγράμματος.

3) Μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας αξιολόγησης εκδίδεται απόφαση του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων για την καταρχήν έγκριση του τοπικού προγράμματος με αντίστοιχη κατανομή πιστώσεων, η οποία κοινοποιείται στην ομάδα της αναπτυξιακής εταιρίας (δομή στήριξης) που είναι υπεύθυνη για το

² Βλ. Κοινή Υπουργική Απόφαση 451/2001, Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, σελ. 7-11.

³ Επιχειρήσεις, αγροτικοί συνεταιρισμοί.

συγκεκριμένο πρόγραμμα, η οποία οφείλει να αναμορφώσει το πρόγραμμά της στο ύψος της εγκεκριμένης πίστωσης και σύμφωνα με τυχόν παρατηρήσεις.

4) Ακολουθεί η οριστικοποίηση του τοπικού προγράμματος μετά από τεχνική διαβούλευση της υπηρεσίας διαχείρισης του ευρωπαϊκού προγράμματος με τη δομή στήριξης και στη συνέχεια η διαδικασία συντονισμού σε επίπεδο προγράμματος μεταξύ της υπηρεσίας διαχείρισης, του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών, του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και της Υπηρεσίας Διαχείρισης της αντίστοιχης Περιφέρειας. Για τη διεξαγωγή της διαδικασίας συντονισμού η υπηρεσία διαχείρισης αποστέλλει πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος προς τους τελικούς δικαιούχους (δομή στήριξης) με έγγραφο του Ειδικού Γραμματέα, στα πλαίσια της οποίας υποβάλλουν τεχνικά δελτία σε επίπεδο τοπικού προγράμματος.

Μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας συντονισμού εκδίδεται η σχετική απόφαση του Ειδικού Γραμματέα του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης για την οριστική έγκριση του τοπικού προγράμματος. Κατόπιν εγγράφεται ο προϋπολογισμός του και καλείται η δομή στήριξης για υπογραφή της σύμβασης με το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, στην οποία θα αποτυπωθούν λεπτομερώς οι υποχρεώσεις της, οι όροι και οι διαδικασίες εφαρμογής του προγράμματος.

Στη συνέχεια η εταιρία πρέπει να δημοσιεύσει την περίληψη της πρόσκλησης εκδήλωσης ενδιαφέροντος τουλάχιστον δύο φορές σε δύο τουλάχιστον εφημερίδες (σε διαφορετικές ημερομηνίες), οι οποίες κυκλοφορούν ευρέως στην περιοχή παρέμβασης, ενώ θα πρέπει να είναι διαθέσιμη και σε ιστοσελίδα της εταιρίας, εφόσον υπάρχει. Η προθεσμία υποβολής των προτάσεων των δυνητικών τελικών αποδεκτών δεν μπορεί να είναι μικρότερη των πενήντα δύο (52) ημερών από την τελευταία δημοσίευση της πρόσκλησης εκδήλωσης ενδιαφέροντος.

Επομένως για την ένταξη των ενδιαφερομένων στο καθεστώς ενισχύσεων αρχικά θα πρέπει να διακηρυχθεί προκήρυξη για την εκδήλωση ενδιαφέροντος, στην οποία προσδιορίζονται:

A) Ο συνολικός αριθμός των μονάδων που προβλέπεται να ενισχυθεί και η συνολική πίστωση που προβλέπεται για τον σκοπό αυτό.

B) Οι όροι και προϋποθέσεις ενίσχυσης και το χρονοδιάγραμμα υποβολής των φακέλων υποψηφιότητας.

1.4 Διαδικασία και προϋποθέσεις ένταξης προτάσεων

1.4.1 Προϋποθέσεις σε επίπεδο επενδύσεων - Διαδικασία υποβολής προτάσεων

Οι υποψήφιοι φορείς - δικαιούχοι προς ένταξη στο μέτρο θα είναι δυνατόν να υποβάλλουν προς εξέταση ολοκληρωμένες προτάσεις για την υλοποίηση επενδύσεων οι οποίες θα πρέπει να είναι συμβατές με τους στόχους του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Αγροτική Ανάπτυξη - Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου 2000 - 2006». Οι προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται από τις υποψήφιες επενδύσεις που υποβάλλονται από τους δικαιούχους είναι:

❖ Η προτεινόμενη επένδυση να πραγματοποιείται εντός περιοχής Ολοκληρωμένου Προγράμματος Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου.

❖ Η οικονομική βιωσιμότητα και η παροχή επαρκών εγγυήσεων ως προς την αποδοτικότητα των επενδύσεων που θα υλοποιηθούν και η πρόβλεψη θετικών

αποτελεσμάτων χρήσης προ φόρων και αποσβέσεων για πέντε έτη μετά την ολοκλήρωση της επένδυσης.

◆ Η τεκμηρίωση της σκοπιμότητας της επένδυσης σε σχέση με τους στόχους του μέτρου.

◆ Η συμβολή της επένδυσης στη δημιουργία ή τη διατήρηση θέσεων απασχόλησης στην περιοχή.

◆ Η επενδυτική πρόταση και ο αντίστοιχος προϋπολογισμός αυτής να αφορούν ολοκληρωμένο και λειτουργικό φυσικό αντικείμενο.

Η διαδικασία υποβολής επενδυτικών προτάσεων στο πρόγραμμα ακολουθεί τα βήματα που περιγράφονται παρακάτω:

1. Σε συνέχεια της πρόσκλησης υποβολής προτάσεων και μέχρι την ημερομηνία που ορίζει η πρόσκληση, ο κάθε ενδιαφερόμενος μπορεί να προμηθευτεί από την αναπτυξιακή εταιρία τον φάκελο εκδήλωσης ενδιαφέροντος. Στον φάκελο περιλαμβάνονται τεύχη όπου παρουσιάζονται αναλυτικά οι ενέργειες του προγράμματος, οι προϋποθέσεις συμμετοχής, τα κριτήρια επιλογής, οι προδιαγραφές των έργων, η διαδικασία αξιολόγησης των προτάσεων των υποψήφιων επενδυτών καθώς και ο φάκελος υποψηφιότητας.

2. Ακολουθεί η συμπλήρωση του φακέλου υποψηφιότητας⁴. Αυτός αποτελεί ουσιαστικά την αίτηση του ενδιαφερόμενου επενδυτή για ένταξη στο πρόγραμμα και περιλαμβάνει όλα τα στοιχεία με βάση τα οποία θα αξιολογηθεί η πρότασή του.

3. Τα περιεχόμενα του φακέλου θα πρέπει να ακολουθούν τη δομή του φακέλου υποβολής πρότασης και θα πρέπει να υποβάλλονται σε τέσσερα πλήρη αντίτυπα δακτυλογραφημένα σε μέγεθος A4 και σε μορφή ντοσιέ (κλασέρ). Επίσης, θα πρέπει να υποβάλλεται ένα πλήρες αντίγραφο σε ηλεκτρονική μορφή. Τα κείμενα θα πρέπει να είναι σε μορφή word και οι πίνακες σε excel.

Στην αρχή κάθε φακέλου θα υπάρχει πίνακας περιεχομένων, καθώς και πλήρη στοιχεία του υπεύθυνου εκπροσώπου του φορέα, με τον οποίο θα έρχονται σε επαφή οι υπηρεσίες του υπουργείου και θα αναγράφεται υποχρεωτικά ο αριθμός φορολογικού μητρώου του υποψήφιου.

1.4.2 Δικαιολογητικά

Τα δικαιολογητικά που πρέπει να περιέχει ένας φάκελος υποψηφιότητας διακρίνονται σε πρωτεύοντα και δευτερεύοντα. Η μερική ή ολική έλλειψη των πρωτεύοντων αποτελεί κριτήριο αποκλεισμού, ενώ των δευτερευόντων όχι, επηρεάζει όμως την βαθμολογία στο κριτήριο «προετοιμασία φακέλου υποψηφιότητας».

α) Πρωτεύοντα δικαιολογητικά:

1) Τίτλος ιδιοκτησίας του οικοπέδου ή ακινήτου στο οποίο θα γίνει η επένδυση και το οποίο πρέπει να ανήκει στον φορέα της επένδυσης, ή εταίρους. Γίνονται δεκτές και οι περιπτώσεις μίσθωσης οικοπέδων, με συμβολαιογραφικό έγγραφο και πιστοποιητικό μεταγραφής, από το οποίο προκύπτει η μίσθωση του ακινήτου για χρονικό διάστημα τουλάχιστον είκοσι (20) ετών από την υποβολή της αίτησης, για τις επενδύσεις αγροτουρισμού (καταλύματα) και νέων κτιριακών εγκαταστάσεων. Συμφωνητικά επαγγελματικής μίσθωσης θεωρημένα από την εφορία γίνονται δεκτά μόνο στις

⁴ Η συμπλήρωση του φακέλου υποψηφιότητας απαιτεί συνήθως συνεργασία με ειδικούς επιστήμονες, ανάλογα με το είδος και τον τύπο της επενδυτικής πρότασης. Σαν ελάχιστο υποδεικνύεται προς τους υποψήφιους επενδυτές ότι θα πρέπει να συνεργαστούν με οικονομολόγο, ο οποίος θα εκπονήσει την οικονομοτεχνική μελέτη βιωσιμότητας της επένδυσης και με μηχανικούς κατάλληλων ειδικοτήτων για προτάσεις που περιέχουν κατασκευαστικές εργασίες παντός είδους.

περιπτώσεις εκσυγχρονισμού επιχειρήσεων που αφορά βελτίωση κτιριακών εγκαταστάσεων και προμήθεια εξοπλισμού. Στις υπό σύσταση εταιρίες θα πρέπει ο τίτλος ιδιοκτησίας να ανήκει στους εταίρους οι οποίοι θα δεσμεύονται ότι σε περίπτωση ένταξης της πρότασης στο πρόγραμμα θα πληρούνται όλοι οι παραπάνω όροι. Στην περίπτωση συνιδιοκτησίας του ακινήτου επί του οποίου θα γίνει η επένδυση, θα πρέπει να προσκομίζεται συμβολαιογραφική πράξη εκχώρησης των δικαιωμάτων για είκοσι (20) τουλάχιστον έτη προς τον υποψήφιο επενδυτή από τους λοιπούς συνιδιοκτήτες.

2) Τοπογραφικό διάγραμμα και διάγραμμα κάλυψης 1:200 υπογεγραμμένα από μηχανικό.

3) Σχέδια - σκαριφήματα, κατόψεις (πλήρεις και με διάταξη του εξοπλισμού), όψεις, τομές.

4) Σήμα λειτουργίας από τον Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού για επενδύσεις εκσυγχρονισμού ή επέκτασης καταλυμάτων ή άδεια λειτουργίας για τις λοιπές υφιστάμενες επιχειρήσεις. Επιπλέον για ίδρυση νέων καταλυμάτων και επέκταση υφιστάμενων απαιτείται ανάλυση μοριοδότησης υπογεγραμμένη από τον υπεύθυνο μηχανικό του έργου.

5) Προσφορές (προτιμολόγια) και πληροφοριακά φυλλάδια του προτεινόμενου εξοπλισμού, τουλάχιστον μία ανά προτεινόμενη δαπάνη.

6) Αντίγραφα φορολογικών δηλώσεων φυσικών ή νομικών προσώπων των τριών τελευταίων χρήσεων (έντυπο Ε1 καθώς και των εντύπων Ε3 και Ε9) συνοδευμένα από υπεύθυνη δήλωση για το ακριβές αντίγραφο. Στην περίπτωση νομικών προσώπων υπό σύσταση τα παραπάνω θα προσκομίζονται για κάθε εταίρο.

7) Θεωρημένο αντίγραφο καταστατικού του φορέα και τυχόν τροποποιήσεις του, όπου ορίζεται ο νόμιμος εκπρόσωπος της εταιρίας. Αντίγραφο ΦΕΚ που ορίζεται ο νόμιμος εκπρόσωπος ή ο διαχειριστής στις περιπτώσεις ανώνυμων εταιριών και περιορισμένης ευθύνης αντίστοιχα.

8) Σε περίπτωση που ο φορέας που υποβάλλει πρόταση για συμμετοχή στο πρόγραμμα είναι υπό σύσταση εταιρία θα πρέπει κατά την υποβολή του φακέλου υποψηφιότητας να περιλαμβάνεται και σχέδιο καταστατικού της εταιρίας. Σε περίπτωση έγκρισης της υποβληθείσας πρότασης και πριν την οριστική έγκριση θα πρέπει να έχει συσταθεί η εταιρία.

9) Βεβαίωση τραπέζης που να δηλώνει το ενδιαφέρον για δανειοδότηση του προτείνοντα σε περίπτωση που μέρος της επένδυσης καλυφθεί με δάνειο.

10) Ισολογισμοί των τριών τελευταίων χρήσεων της επιχείρησης.

11) Αποδεικτικά στοιχεία ιδίων πόρων (καταθέσεις, μετοχές) και γενικά κάθε στοιχείο που τεκμηριώνει τη δυνατότητα του επενδυτή να καλύψει την προβλεπόμενη ιδιωτική συμμετοχή (ίδιοι πόροι, δανεισμός).

12) Υπεύθυνη δήλωση του υποψήφιου επενδυτή ή όλων των εταίρων σε περίπτωση νομικού προσώπου, στην οποία αναφέρονται τα εξής:

- Όλα τα στοιχεία και δικαιολογητικά που υποβλήθηκαν στον φάκελο υποψηφιότητας είναι αληθή.

- Η επενδυτική πρόταση δεν έχει ενταχθεί σε άλλο πρόγραμμα για το ίδιο αντικείμενο του έργου.

- Οι υποψήφιοι είτε ως φυσικά πρόσωπα είτε ως μέτοχοι νομικού προσώπου, δεν έχουν ενταχθεί στο ίδιο μέτρο σε προηγούμενη προκήρυξη του άξονα επτά (7).

- Εάν η ίδια συμμετοχή καλυφθεί με φορολογικά αποθεματικά, ότι αυτά δεν έχουν χρησιμοποιηθεί ή δεν πρόκειται να χρησιμοποιηθούν για την κάλυψη της ίδιας συμμετοχής άλλου ενισχυόμενου προγράμματος.

- Η νομική μορφή και η μετοχική σύνθεση του κεφαλαίου των υπό σύσταση εταιριών.

- Κατά την υποβολή του φακέλου υποψηφιότητας για συμμετοχή στο πρόγραμμα ελήφθησαν υπόψη και έγιναν αποδεκτοί όλοι οι όροι και οι προϋποθέσεις που αναφέρονται στο σχετικό οδηγό εφαρμογής και στο φάκελο υποψηφιότητας.

- Σε περίπτωση συμμετοχής στο πρόγραμμα υποψήφιου επενδυτή (άρρεν), ότι έχει εκπληρώσει τις στρατιωτικές του υποχρεώσεις ή έχει απαλλαγεί νομίμως από αυτές.

- Αποδοχή διευκόλυνσης των εθνικών και κοινοτικών ελέγχων.

- Δεν υπάρχει τελεσίδικη καταδίκη για οικονομικό αδίκημα ή αδίκημα που σχετίζεται με την επαγγελματική δραστηριότητα ή αδίκημα σχετικά με καλλιέργεια, κατοχή, εμπορία, διάθεση ναρκωτικών ουσιών ή και απάτη εις βάρος του δημοσίου.

β) Δευτερεύοντα δικαιολογητικά

1) Πιστοποιητικά μεταγραφής βαρών και μη διεκδικήσεως από το αρμόδιο υποθηκοφυλάκειο για τα ακίνητα στα οποία αφορά η επένδυση.

Η εγγραφή βαρών επί των ακινήτων, στα οποία αφορά η επένδυση, μετά την ημερομηνία πραγματοποίησης της γνωμοδοτικής επιτροπής και πριν την οριστική έγκριση της επένδυσης, επιτρέπεται μόνον εφόσον συνδέεται με λήψη πίστωσης (δανεισμό) του φορέα της επένδυσης που χορηγείται σε αυτόν για την υλοποίηση του προεγκριθέντος επενδυτικού σχεδίου.

Στην περίπτωση που τα προεγκριθέντα ακίνητα δεν ήταν ελεύθερα βαρών κατά την υποβολή του φακέλου υποψηφιότητας και συγκεκριμένα προσημείωσης υποθήκης ή υποθήκης ή κατάσχεσης, αυτά θα πρέπει να είναι ελεύθερα πριν από την οριστική έγκριση των επενδυτικών σχεδίων.

Κατ' εξαίρεση στις ακόλουθες περιπτώσεις και υπό την προϋπόθεση ότι δεν διακυβεύεται η βιωσιμότητα της επένδυσης, η ύπαρξη εγγεγραμμένων βαρών δεν εμποδίζει την οριστική έγκριση:

α) Όταν η προσημείωση υποθήκης ή η υποθήκη έχει εγγραφεί σε εξασφάλιση δανείου που χορηγήθηκε για την αγορά του ακινήτου επί του οποίου θα υλοποιηθεί η επένδυση.

β) Όταν η προσημείωση υποθήκης ή η υποθήκη έχει εγγραφεί σε εξασφάλιση δανείου που χορηγήθηκε μετά από φυσική καταστροφή.

γ) Όταν η προσημείωση υποθήκης ή η υποθήκη έχει εγγραφεί σε εξασφάλιση πίστωσης που χορηγήθηκε για την συγκεκριμένη επιχειρηματική δραστηριότητα, στην οποία εντάσσεται η προεγκριθείσα επένδυση.

2) Στην περίπτωση νομικών προσώπων θα πρέπει να υποβάλλεται βεβαίωση μη λύσης και μη πτώχευσης. Για τα σωματεία και τις αστικές μη κερδοσκοπικές εταιρίες, επειδή δεν ασκούν εμπορική δραστηριότητα, απαιτείται μόνο το πιστοποιητικό μη λύσης.

3) Χάρτης προσανατολισμού 1: 50.000.

4) Φωτογραφικό υλικό της θέσης που γίνεται η επένδυση.

5) Φορολογική και ασφαλιστική ενημερότητα φυσικών ή νομικών προσώπων και των εταίρων των υπό σύσταση νομικών προσώπων.

6) Φωτοτυπία αστυνομικής ταυτότητας ή διαβατηρίου του υποψήφιου επενδυτή ή του νόμιμου εκπροσώπου του φορέα που εκπροσωπεί.

1.4.3 Κριτήρια αποκλεισμού των επενδυτών και των επενδυτικών σχεδίων

Αποκλείονται οι επενδυτές και τα επενδυτικά σχέδια που εμπίπτουν στις ακόλουθες περιπτώσεις:

1. Εκπρόθεσμη υποβολή του φακέλου υποψηφιότητας καθώς και η κατάθεση της αίτησης και των δικαιολογητικών σε άλλη υπηρεσία εκτός αυτής που ορίζεται από την προκήρυξη του μέτρου.
2. Οι προτάσεις που παρουσιάζουν μερική ή ολική έλλειψη των απαιτούμενων συνημμένων της αίτησης του υποψήφιου πρωτευόντων δικαιολογητικών.
3. Μη επιλέξιμα επενδυτικά σχέδια.
4. Οι υποψήφιοι στους οποίους κατά τον χρόνο υποβολής και εξέτασης του επενδυτικού τους σχεδίου έχουν επιβληθεί διοικητικές κυρώσεις για παραβίαση κοινοτικών κανονισμών ή εθνικής νομοθεσίας σχετικές με την υλοποίηση επενδυτικών σχεδίων.
5. Οι υποψήφιοι που δεν παρουσιάζουν τεκμηριωμένη δυνατότητα κάλυψης των ιδίων πόρων για την πραγματοποίηση της επένδυσης σύμφωνα με το χρηματοδοτικό σχήμα.
6. Προτάσεις που υποβάλλονται από εν ενεργεία δημοσίους υπαλλήλους.
7. Οι υποψήφιοι επενδυτές που δεν έχουν την ιθαγένεια κράτους - μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης και σε περίπτωση νομικών προσώπων, υφισταμένων ή υπό σύσταση, οι μέτοχοί τους.
8. Οι υποψήφιοι επενδυτές που έχουν υπερβεί το 65^ο έτος της ηλικίας τους κατά την υποβολή της πρότασης.
9. Οι υποψήφιοι επενδυτές που δεν έχουν συμπληρώσει το 18^ο έτος της ηλικίας τους κατά την υποβολή της πρότασης και δεν έχουν εκπληρώσει τις στρατιωτικές τους υποχρεώσεις ή δεν έχουν απαλλαγεί νόμιμα από αυτές. Οι ανωτέρω περιορισμοί ισχύουν και για τους μετόχους νομικών προσώπων.
10. Οι υποψήφιοι επενδυτές που έχουν τελεσίδικα καταδικαστεί για οικονομικό αδίκημα ή αδίκημα που σχετίζεται με την επαγγελματική τους δραστηριότητα ή αδίκημα σχετικό με καλλιέργεια, κατοχή, εμπορία, διάθεση ναρκωτικών ουσιών ή και απάτη εις βάρος του δημοσίου.
11. Υποψήφιοι που έχουν ενταχθεί στο ίδιο μέτρο σε προηγούμενο κύκλο προκήρυξης του άξονα επτά (7).

1.5 Διαδικασία εξέτασης και έγκρισης υπαγωγής επενδυτικών σχεδίων

Η εξέταση για την υπαγωγή ή μη των επενδυτικών σχεδίων σε πρόγραμμα ενίσχυσης πραγματοποιείται στα ακόλουθα στάδια:

1. Έλεγχος πληρότητας υποβαλλόμενου φακέλου και επιλεξιμότητας της πρότασης.
2. Βαθμολόγηση επενδυτικού σχεδίου σύμφωνα με τα κριτήρια αξιολόγησης - κατάταξης των επενδυτικών σχεδίων.
3. Αποστολή αποτελεσμάτων της Γνωμοδοτικής Επιτροπής στους τελικούς δικαιούχους.
4. Η δομή στήριξης γνωστοποιεί στους εν δυνάμει εντασσόμενους τα αποτελέσματα της Γνωμοδοτικής Επιτροπής.

5. Επιστολή ενημέρωσης στους απορριπτόμενους επενδυτές για τους λόγους απόρριψής τους.
6. Υποβολή εγγυητικών επιστολών καλής εκτέλεσης του επενδυτικού σχεδίου από τους τελικούς αποδέκτες προς τη δομή στήριξης.
7. Έκδοση υπουργικής απόφασης ένταξης.
8. Οι απορριπτόμενοι έχουν δικαίωμα υποβολής ένστασης κατά των αποτελεσμάτων σε αποκλειστική προθεσμία δεκαπέντε (15) ημερών από την ημερομηνία γνωστοποίησης της απόφασης απόρριψής τους.

1.5.1 Έλεγχος πληρότητας υποβαλλόμενου φακέλου υποψηφιότητας – Βαθμολόγηση και κατάταξη επενδυτικών σχεδίων

Εξετάζεται εάν η αίτηση εμπίπτει στις εγκεκριμένες ενέργειες και δραστηριότητες του προγράμματος καθώς και η πληρότητα των πρωτευόντων δικαιολογητικών που περιλαμβάνονται σε αυτή. Στην περίπτωση που υπάρχουν ελλείψεις στα πρωτεύοντα δικαιολογητικά της αίτησης - μελέτης, η αίτηση απορρίπτεται και τίθεται στο αρχείο.

Δεν επιτρέπεται η τροποποίηση του περιεχομένου του φακέλου υποψηφιότητας μετά την κατάθεση της αίτησης. Επιτρέπεται μόνο η υποβολή συμπληρωματικών στοιχείων και κατόπιν αιτήματος της υπηρεσίας, μόνο στα δευτερεύοντα δικαιολογητικά. Κατά τη φάση αυτή ελέγχεται, επίσης, η τήρηση των προϋποθέσεων που αναφέρθηκαν προηγουμένως.

Η βαθμολόγηση⁵ όσων επενδυτικών σχεδίων πληρούν τις προϋποθέσεις γίνεται σύμφωνα με τα κριτήρια αξιολόγησης που παρουσιάζονται παρακάτω:

- 1) Πλήρης και ορθή συμπλήρωση του φακέλου υποψηφιότητας.
- 2) Ετοιμότητα υλοποίησης⁶ του επενδυτικού σχεδίου.
- 3) Ηλικία.
- 4) Επιχειρηματική ικανότητα του φορέα της επένδυσης (γνώση, εμπειρία, επιχειρηματική δραστηριότητα).
- 5) Τρόπος κάλυψης της ιδιωτικής συμμετοχής.
- 6) Σκοπιμότητα του επενδυτικού σχεδίου σε σχέση με τις συνθήκες αγοράς και του κλάδου στην περιοχή.
- 7) Αξιοποίηση νέας τεχνολογίας.
- 8) Συμβατότητα του σχεδίου με την τοπική παράδοση και την αρχιτεκτονική φυσιογνωμία της περιοχής.
- 9) Ρεαλιστικότητα και αξιοπιστία του κόστους του επενδυτικού σχεδίου.
- 10) Ρεαλιστικότητα του χρονοδιαγράμματος υλοποίησης της επένδυσης.
- 11) Βιωσιμότητα – κερδοφορία της επένδυσης.
- 12) Δημιουργία ετήσιων ισοδύναμων θέσεων απασχόλησης.
- 13) Συμβολή στην ενίσχυση της τοπικής οικονομίας.
- 14) Συμβολή στην προστασία και ανάδειξη του περιβάλλοντος.

Δίνεται πρόσθετη πριμοδότηση στη βαθμολογία όταν ο φορέας της επένδυσης είναι γυναίκα και όταν ο φορέας δεν έχει επιχορηγηθεί για οποιοδήποτε επενδυτικό σχέδιο στα πλαίσια κοινοτικών ή εθνικών ενισχύσεων.

⁵ Βλ. Οδηγός Εφαρμογής-Μέτρο 7.9-Ενθάρρυνση των τουριστικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων, Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, σελ. 28-35.

⁶ Υπαρξη αναγκαίων μελετών, αδειών και εγκρίσεων.

Η κατάταξη των ενδιαφερόμενων επενδυτών γίνεται κατά φθίνουσα σειρά βαθμολογίας και στα πλαίσια του καθορισμένου ορίου πιστώσεων του προγράμματος. Τηρείται λίστα επιλαχόντων επενδυτικών σχεδίων με αυστηρή προτεραιότητα, τα οποία δύναται να χρηματοδοτηθούν ανάλογα με την διαθεσιμότητα των πόρων του προγράμματος.

1.5.2 Αποτελέσματα Γνωμοδοτικής Επιτροπής

Με απόφαση του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων ή του αντίστοιχου Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας, για τα Περιφερειακά Ευρωπαϊκά Προγράμματα, συνιστάται μία ή περισσότερες Γνωμοδοτικές Επιτροπές επενδυτικών σχεδίων. Έργο της επιτροπής είναι: α) να κατατάξει τους ενδιαφερόμενους επενδυτές κατά φθίνουσα σειρά βαθμολογίας και στα πλαίσια του καθορισμένου ορίου πιστώσεων κατά δράση και β) η απόρριψη εγκεκριμένων επενδυτικών σχεδίων λόγω αδυναμίας εκτέλεσής τους, η αντικατάστασή τους από άλλα και η προσθήκη επενδύσεων σε εγκεκριμένα προγράμματα για την κάλυψη τυχόν διαθέσιμων υπολοίπων. Η γνωμοδότηση γίνεται λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία του φακέλου κάθε αίτησης υπαγωγής.

Τα πρακτικά των αποφάσεων της Γνωμοδοτικής Επιτροπής διαβιβάζονται στους τελικούς δικαιούχους των μέτρων οι οποίοι συνεπικουρούμενοι από τις δομές στήριξης αποστέλλουν: α) στους εν δυνάμει αποδέκτες τα αποτελέσματα της Γνωμοδοτικής Επιτροπής και τους καλούν να υποβάλλουν δήλωση αποδοχής, προσκομίζοντας τις απαιτούμενες εγγυητικές επιστολές και να προσαρμόσουν το επενδυτικό τους σχέδιο σύμφωνα με τα αποτελέσματα της Γνωμοδοτικής Επιτροπής β) επιστολή ενημέρωσης στους απορριπτόμενους επενδυτές για τους λόγους απόρριψής τους.

Οι απορριπτόμενοι έχουν δικαίωμα υποβολής ένστασης κατά της απόφασης της Γνωμοδοτικής Επιτροπής επενδυτικών σχεδίων σε αποκλειστική προθεσμία δεκαπέντε (15) ημερών από την ημερομηνία γνωστοποίησης της απόφασης απόρριψής τους.

Οι τελικοί αποδέκτες υποχρεούνται το αργότερο εντός ενός μήνα από την ημερομηνία παραλαβής του εγγράφου με το οποίο ο τελικός δικαιούχος τους ειδοποιεί για την καταρχήν έγκριση του έργου, να υποβάλλουν στη δομή στήριξης δύο εγγυητικές επιστολές τραπέζης καλής εκτέλεσης του επενδυτικού σχεδίου, για ποσό ίσο προς το 5% του επιλέξιμου κόστους του έργου εκάστη. Η πρώτη θα επιστρέφεται με την βεβαίωση υλοποίησης του 30% του εγκριθέντος έργου, η δε δεύτερη με τη βεβαίωση ολοκλήρωσης της επένδυσης. Οι εγγυητικές επιστολές θα εκδίδονται υπέρ του τελικού δικαιούχου των μέτρων.

Εκτός των εγγυητικών επιστολών ο αποδέκτης θα προσκομίσει τροποποιημένο το επενδυτικό του σχέδιο σε όρους φυσικού αντικειμένου και προϋπολογισμού σύμφωνα με το πρακτικό της Γνωμοδοτικής Επιτροπής.

Μη συμμόρφωση προς τους παραπάνω όρους, σημαίνει ακύρωση της καταρχήν έγκρισης. Ο αποδέκτης έχει το δικαίωμα να επανέλθει με νέα αίτηση για ένταξη, μετά την συμπλήρωση διετίας από την προηγούμενη αίτηση.

Το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων ή η αντίστοιχη Περιφέρεια με βάση την καταρχήν έγκριση του επενδυτικού σχεδίου και υπό τον όρο της ικανοποίησης των προϋποθέσεων των προηγούμενων παραγράφων, προβαίνει στην οριστική έγκριση των έργων αυτών με απόφαση του Υπουργού Αγροτικής

Ανάπτυξης και Τροφίμων ή του αντίστοιχου Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας, αναλαμβάνοντας δέσμευση για την καταβολή των ενισχύσεων. Στην παραπάνω απόφαση προσδιορίζονται επακριβώς:

- Ο φορέας του έργου και ο αριθμός φορολογικού μητρώου.
- Ο τίτλος της επένδυσης.
- Ο τίτλος του έργου.
- Η τοποθεσία της επένδυσης.
- Ο συνολικός προϋπολογισμός.
- Ο επιλέξιμος προϋπολογισμός σύμφωνα με το ειδικό έντυπο απόφασης της γνωμοδοτικής επιτροπής.
- Οι μη επιλέξιμες δαπάνες.
- Οι χορηγούμενες ενισχύσεις.
- Η ίδια συμμετοχή του φορέα και η προέλευσή της.
- Ο αριθμός των δόσεων καταβολής των ενισχύσεων.
- Οι όροι χορήγησης της συνδρομής.
- Το χρονοδιάγραμμα εκτέλεσης του έργου.
- Η αναλυτική κατάσταση των εγκεκριμένων επιλέξιμων δαπανών.

Η μη τήρηση των όρων χορήγησης της συνδρομής μπορεί να επισύρει την ανάκληση της απόφασης και την κατάπτωση των εγγυητικών επιστολών.

1.6 Εκτέλεση επενδυτικών σχεδίων

1.6.1 Έναρξη εργασιών και χρονοδιάγραμμα υλοποίησης της επένδυσης

Ημερομηνία έναρξης εργασιών θεωρείται η ημερομηνία της θετικής γνωμοδότησης της επένδυσης από την Γνωμοδοτική Επιτροπή Έγκρισης των επενδυτικών σχεδίων. Δαπάνες εργασιών που πραγματοποιήθηκαν νωρίτερα της ημερομηνίας αυτής δεν θεωρούνται επιλέξιμες και δεν υπολογίζονται για ενίσχυση.

Για οποιαδήποτε παράταση από τους όρους του χρονοδιαγράμματος υλοποίησης του επενδυτικού σχεδίου, ο τελικός αποδέκτης υποχρεούται να υποβάλει έγκαιρα αίτηση τροποποίησης στη δομή στήριξης. Οι λόγοι της καθυστέρησης πρέπει να είναι πλήρως αιτιολογημένοι. Παράταση μέχρι έξι μηνών χορηγείται από τη δομή στήριξης και γνωστοποιείται στον τελικό δικαιούχο. Για αιτήσεις παράτασης πέραν των έξι μηνών αποφασίζει ο τελικός δικαιούχος μετά από εισήγηση της δομής στήριξης.

Ουδεμία δέσμευση καταβολής της ενίσχυσης αναλαμβάνεται για εργασίες που θα πραγματοποιηθούν μετά την καταληκτική ημερομηνία του χρονοδιαγράμματος υλοποίησης του έργου.

1.6.2 Όροι καταβολής της οικονομικής ενίσχυσης

Η οικονομική ενίσχυση χορηγείται στον τελικό αποδέκτη απολογιστικά και ανάλογα με την πρόοδο υλοποίησης του έργου.

- Η πρώτη αίτηση πληρωμής υποβάλλεται από τον τελικό αποδέκτη της επένδυσης μετά την πραγματοποίηση δαπανών, για εγκεκριμένες εργασίες τουλάχιστον ίσων με το 20% των επιλέξιμων δαπανών και σε διάστημα εντός δώδεκα μηνών από την

ημερομηνία της οριστικής έγκρισης του έργου. Μη τήρηση του παραπάνω όρου σημαίνει αυτόματα ακύρωση του έργου και κατάπτωση και των δύο εγγυητικών επιστολών.

- Ο αριθμός των δόσεων δύναται να κυμαίνεται από μία έως τρεις ανάλογα με το κόστος του έργου.
- Η τελευταία αίτηση πληρωμής δεν μπορεί να αντιπροσωπεύει ποσοστό ενίσχυσης μικρότερο του 20% των επιλέξιμων δαπανών και καταβάλλεται μετά τη ολοκλήρωση του επενδυτικού σχεδίου και την πιστοποίηση του συνολικού υλοποιηθέντος φυσικού αντικειμένου και λειτουργίας του, η οποία γίνεται με την υποβολή των αδειών λειτουργίας. Η οριστική παραλαβή των έργων γίνεται πριν την αποπληρωμή αυτών με ευθύνη του τελικού δικαιούχου.

Μετά την υλοποίηση κάθε φάσης του έργου και πριν την υποβολή σχετικού αιτήματος πληρωμής ο τελικός αποδέκτης ενημερώνει εγγράφως την οικεία δομή στήριξης, η οποία επισκέπτεται επιτόπια το έργο για να παρακολουθήσει και να καταγράψει την εξέλιξη των εργασιών και του προϋπολογισμού του έργου.

Για την είσπραξη της προβλεπόμενης οικονομικής ενίσχυσης από τον τελικό αποδέκτη απαιτείται η παραλαβή των εργασιών με την έκδοση βεβαίωσης προόδου εργασιών από τον τελικό δικαιούχο και η υποβολή των απαιτούμενων δικαιολογητικών από τον τελικό αποδέκτη με τα οποία θα αποδεικνύεται ότι πληρούνται οι χρηματοδοτικές προϋποθέσεις που τίθενται στην παρούσα απόφαση και ότι αυτό εκτελέστηκε σύμφωνα με το εγκεκριμένο επενδυτικό σχέδιο.

Για την καταβολή κάθε τμήματος της ενίσχυσης ο τελικός αποδέκτης υποβάλλει στην οικεία αντένα της δομής στήριξης την αίτηση πληρωμής και κατάλογο των προσκομιζόμενων δικαιολογητικών εις διπλούν τοποθετημένα σε δύο κλασέρ.

1.6.3 Υποχρεώσεις τελικού αποδέκτη

Ο τελικός αποδέκτης οφείλει να εκτελέσει την επένδυση σύμφωνα με το αναμορφωμένο σχέδιο, με τον εγκεκριμένο προϋπολογισμό υλοποίησης και μέσα στα χρονικά περιθώρια του χρονοδιαγράμματος υλοποίησης. Πέραν της παραπάνω βασικής υποχρέωσης ο τελικός αποδέκτης υποχρεούται:

- Να ενημερώνει απαραίτητως για την ακριβή ημερομηνία έναρξης των εργασιών τη δομή στήριξης, η οποία θα ενημερώνει τον τελικό δικαιούχο.
- Να υποβάλει στη δομή στήριξης, πριν από την πρώτη πληρωμή, τις απαιτούμενες εγκεκριμένες άδειες και εγκρίσεις όπως οικοδομική άδεια, εγκεκριμένα από την αρμόδια πολεοδομία σχέδια, προκειμένου να διευκολύνεται αυτή, στην παρακολούθηση του έργου.
- Να παρέχει κάθε σχετική πληροφόρηση προκειμένου να διευκολύνει τις υπηρεσίες που παρακολουθούν την εκτέλεση του έργου του.
- Να αποδέχεται τον έλεγχο, προσκομίζοντας οποιαδήποτε παραστατικά ζητηθούν και να παράσχει πρόσβαση στα λογιστικά του βιβλία, από τα αρμόδια εντεταλμένα όργανα του κράτους και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.
- Να τηρεί τις υποχρεώσεις του για δημοσιότητα και να αναφέρει την κοινοτική και κρατική συμμετοχή στην συγχρηματοδότηση της δράσης σε οποιαδήποτε ενέργεια δημοσιότητας και πληροφόρησης προβαίνει, είτε με την οργάνωση εκδηλώσεων, είτε με την παραγωγή υλικού δημοσιότητας, είτε δια των μέσων μαζικής επικοινωνίας.

➤ Το ελάχιστο ποσοστό υποχρεωτικής συμμετοχής του φορέα με ίδια κεφάλαια, θα αναλύεται κατά προτεραιότητα για την αντιμετώπιση των πρώτων δαπανών του έργου.

1.6.4 Κυρώσεις - Έλεγχοι

1) Δήλωση ψευδών ή ανακριβών στοιχείων από τον τελικό αποδέκτη αποτελεί λόγο απένταξης του από το πρόγραμμα και αποκλεισμού του για διάστημα έως δέκα (10) ετών από κάθε μορφής ενισχύσεις προσανατολισμού.

2) Ο τελικός αποδέκτης υποχρεούται στην τήρηση των όρων της παρούσας απόφασης. Σε περίπτωση μη τήρησης των όρων αυτών, ο Γενικός Γραμματέας της Περιφέρειας Ηπείρου εκδίδει απόφαση ανάκλησης της παρούσας απόφασης και μερικής ή ολικής επιστροφής των ποσών της δημόσιας επιχορήγησης.

3) Ο τελικός αποδέκτης δεσμεύεται να μην μετεγκατασταθεί σε άλλη Περιφέρεια ή άλλη γεωγραφική ενότητα και να μη μεταβάλει τη χρήση της ενισχυόμενης επένδυσης για χρονικό διάστημα πέντε ετών, μετά την ολοκλήρωσή της. Σε περίπτωση που κατά τη διάρκεια της πενταετίας μετά την ολοκλήρωση του έργου, παύσει τη λειτουργία του ή μεταβάλει τη χρήση του ή εγκατασταθεί σε άλλη Περιφέρεια ή γεωγραφική ενότητα, υποχρεούται σε αναλογική επιστροφή του ποσού της δημόσιας επιχορήγησης.

4) Απαγορεύεται η μεταβίβαση παγίων περιουσιακών στοιχείων της επένδυσης, που έχουν επιχορηγηθεί μέχρι τη συμπλήρωση πενταετίας από την ολοκλήρωσή τους, εκτός εάν αυτά έχουν αντικατασταθεί με άλλα τουλάχιστον ισοδύναμου αποτελέσματος. Σε αντίθετη περίπτωση επιβάλλεται ολική ή μερική ανάκληση της απόφασης έγκρισης και η επιστροφή της καταβληθείσας επιχορήγησης. Απαγορεύεται επίσης η εκμίσθωση παγίων στοιχείων της επένδυσης για το ίδιο χρονικό διάστημα.

5) Ο τελικός αποδέκτης έχει υποχρέωση διατήρησης για ένα χρόνο μετά από την ημερομηνία της απόφασης ολοκλήρωσης της επένδυσης, των δημιουργούμενων θέσεων απασχόλησης, όπως αυτές προβλέπονται στην αναμορφωμένη πρόταση ή στον φάκελο υποψηφιότητας αντίστοιχα. Σε αντίθετη περίπτωση, επιβάλλεται αναλογική επιστροφή του ποσού της δημόσιας επιχορήγησης.

6) Οποιαδήποτε επιστροφή, αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών δημόσιας επιχορήγησης, γίνεται εντόκως από την ημερομηνία καταβολής τους σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα Δημοσίων Εσόδων.

7) Ο έλεγχος τήρησης των υποχρεώσεων του τελικού αποδέκτη κατά τη διάρκεια υλοποίησης του επενδυτικού σχεδίου, καθώς και ο έλεγχος των μακροχρόνιων υποχρεώσεων, διενεργείται από τις αρμόδιες εθνικές αρχές.

8) Ο τελικός αποδέκτης υποχρεούται στην τήρηση των όρων και προϋποθέσεων της Κοινής Υπουργικής Απόφασης όπως ισχύει κάθε φορά, στις περιπτώσεις δημιουργίας, επέκτασης ή εκσυγχρονισμού τουριστικών καταλυμάτων και λοιπών τουριστικών εγκαταστάσεων και στην απόκτηση σήματος λειτουργίας με την ολοκλήρωση της επένδυσης για την λειτουργική μορφή και τάξη για την οποία έχει ενταχθεί. Σε περίπτωση μη τήρησης των όρων αυτών, ο Γενικός Γραμματέας της Περιφέρειας δύναται να εκδώσει απόφαση ανάκλησης της υπαγωγής και επιστροφής των ποσών της δημόσιας επιχορήγησης.

1.6.5 Παρακολούθηση εργασιών – Διάρκεια υλοποίησης έργων - Παραίτηση του φορέα

1) Η παρακολούθηση της υλοποίησης των εργασιών κάθε επενδυτικού σχεδίου που περιλαμβάνεται σε πρόγραμμα ενίσχυσης, γίνεται από τον τελικό δικαιούχο με την υποστήριξη της δομής στήριξης. Η παρακολούθηση αφορά την εξέλιξη φυσικού και οικονομικού αντικειμένου του επενδυτικού σχεδίου. Υποχρεώσεις της δομής στήριξης για την παρακολούθηση των έργων είναι:

- Η παρακολούθηση της πιστής εκτέλεσης των έργων με επιτόπιες μεταβάσεις, σύμφωνα με το εγκεκριμένο σχέδιο, αρχικό ή τροποποιημένο.
- Η παρακολούθηση και εξακρίβωση της πιστότητας των στοιχείων που παρέχει ο φορέας προκειμένου να διαπιστωθεί η πρόοδος του έργου.
- Η στήριξη του τελικού δικαιούχου στη σύνταξη των μηνιαίων και τριμηνιαίων δελτίων παρακολούθησης δαπανών σύμφωνα με τα εκάστοτε ισχύοντα έντυπα του Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος.

2) Τα εγκεκριμένα επενδυτικά σχέδια θα πρέπει να υλοποιηθούν εντός είκοσι τεσσάρων (24) μηνών από την ημερομηνία υπογραφής της υπουργικής απόφασης για την έγκριση και την υπαγωγή τους στα διάφορα μέτρα.

Οι υποψήφιοι υποβάλλουν τους φακέλους υποψηφιότητας σύμφωνα με τις ημερομηνίες που ορίζονται από την προκήρυξη του μέτρου. Οι φορείς που ενδιαφέρονται να εντάξουν επενδυτικά σχέδια, υποβάλλουν αίτηση - μελέτη στη λειτουργούσα δομή στήριξης στα όρια της Περιφέρειας που εντάσσεται η περιοχή εφαρμογής του Ολοκληρωμένου Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης. Αιτήσεις που υποβάλλονται σε άλλους φορείς εκτός των οριζόμενων θεωρούνται ως μηδέποτε υποβληθείσες.

3) Η οριστική παραλαβή των έργων είναι ευθύνη του τελικού δικαιούχου. Με απόφαση του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων ή του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας δύναται η παραλαβή των έργων να γίνεται από επιτροπή παραλαβής.

Εφόσον ο αποδέκτης αδυνατεί να υλοποιήσει το εγκεκριμένο επενδυτικό του σχέδιο, οφείλει να προβεί σε παραίτηση, υποβάλλοντας στη δομή στήριξης δήλωση. Εάν ο φορέας μετά την οριστική έγκριση του επενδυτικού του σχεδίου, υποβάλλει εντός εύλογου χρόνου που δεν υπερβαίνει τους δύο μήνες αίτηση παραίτησης και με την προϋπόθεση της μη καταβολής ενισχύσεων, είναι πιθανό μετά από γνωμοδότηση της επιτροπής να του επιστραφούν οι κατατεθείσες εγγυητικές επιστολές.

Μετά την έναρξη υλοποίησης και τη καταβολή ενισχύσεων, ο τελικός αποδέκτης δύναται να παραιτηθεί. Η παραίτηση μπορεί να αφορά το σύνολο ή μέρους επενδυτικού σχεδίου. Εφόσον το μέρος του έργου που πραγματοποιήθηκε κριθεί ότι δεν μπορεί να λειτουργήσει αυτόνομα, το έργο ακυρώνεται, οι δε ενισχύσεις που έχουν καταβληθεί ανακτώνται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ LEADER+

2.1 Κοινοτική πρωτοβουλία Leader+

Η Leader+ είναι μια πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που έχει ως βασικό σκοπό τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της υπαίθρου και την προσέλκυση των νέων, μέσω της υλοποίησης πλέγματος δράσεων που ικανοποιούν παράλληλα τις εθνικές και κοινοτικές προτεραιότητες⁷ για την Γ΄ Προγραμματική Περίοδο.

Επιδίωξη της πρωτοβουλίας είναι η ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας των αγροτικών περιοχών, με την καλύτερη αξιοποίηση των φυσικών, ανθρώπινων και οικονομικών πόρων τους, την ανακάλυψη νέων πηγών εισοδήματος και την παράλληλη προστασία της φυσικής και πολιτισμικής κληρονομιάς.

Στα πλαίσια της Leader+, οι άνθρωποι της υπαίθρου:

- Συμμετέχουν ενεργά και αποφασίζουν οι ίδιοι για την αναπτυξιακή προσπάθεια που γίνεται στην περιοχή τους.
- Προβαίνουν σε μικρές επενδύσεις και δημιουργούν παράλληλα έναν ιδιαίτερα παραγωγικό ιστό.
- Ενεργούν συλλογικά και μέσα από δίκτυα, στηρίζουν επιχειρηματικές δραστηριότητες.
- Κάνουν οι ίδιοι πράξη όσα οραματίζονται για τον τόπο τους.

Για τους παραπάνω λόγους, τα κέντρα λήψης αποφάσεων δεν βρίσκονται σε κάποιο απομακρυσμένο από τα προβλήματα της υπαίθρου γραφείο κεντρικής υπηρεσίας αλλά εκεί, στη δική τους περιοχή.

Παρά το γεγονός ότι το Leader+ διατηρεί το περιεχόμενο των προηγούμενων εφαρμογών Leader1 και Leader2, ωστόσο υπάρχει μια διαφοροποίηση που εκφράζεται με την προσθήκη του +. Το Leader+ επιδιώκει δηλαδή, κάτι επιπλέον από αυτό που προσέφεραν οι προηγούμενες εφαρμογές και εξακολουθούν να δίνουν σήμερα τα υπόλοιπα προγράμματα του Γ΄ Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης.

Ο πιλοτικός χαρακτήρας του προγράμματος εξασφαλίζεται κυρίως μέσω των δικτύσεων και των συνεργασιών. Κατά συνέπεια, δίνεται βάρος στη δικτύωση ομοειδών ή συμπληρωματικών επιχειρήσεων, στην κοινή προβολή και προώθηση, στην συνεργασία και συλλογική στήριξη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, που μπορούν να εξασφαλίσουν τη βιωσιμότητα και την συμπληρωματικότητα των δράσεων. Έτσι η έννοια «πιλοτικός» επιτυγχάνεται με:

- Την ανάπτυξη νέων προϊόντων και υπηρεσιών που ενσωματώνουν τις τοπικές ιδιομορφίες.
- Την εφαρμογή νέων μεθόδων που αξιοποιούν τόσο το ανθρώπινο δυναμικό όσο και τους φυσικούς και χρηματοδοτικούς πόρους της περιοχής.
- Τη διασύνδεση έργων, δράσεων ή και επιχειρήσεων όλων των τομέων της οικονομίας, οι οποίοι κατά παράδοση είναι ανεξάρτητοι.
- Την υιοθέτηση πρωτότυπων μορφών οργάνωσης και συμμετοχής του τοπικού πληθυσμού στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

⁷ Απασχόληση, ισότητα, προστασία του περιβάλλοντος.

2.2 Η Leader+ ως μηχανισμός ανάπτυξης του αγροτικού χώρου

Η ευρωπαϊκή γεωργία βρίσκεται σήμερα αντιμέτωπη με μια νέα πραγματικότητα και νέες προκλήσεις όπως είναι η παγκοσμιοποίηση, οι συχνά μεταβαλλόμενες και αυξανόμενες απαιτήσεις των καταναλωτών και η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι προκλήσεις αυτές επηρεάζουν όχι μόνο τις γεωργικές αγορές αλλά και τις τοπικές οικονομίες των αγροτικών περιοχών, οι οποίες καλύπτουν το 80% της έκτασης της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αγροτική ανάπτυξη, αποβλέπει στη δημιουργία ενός συνεκτικού και βιώσιμου πλαισίου που θα διασφαλίσει το μέλλον των αγροτικών περιοχών και θα προωθήσει τη διατήρηση και τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης. Η πολιτική αυτή στηρίζεται στις ακόλουθες βασικές αρχές:

➔ Ο πολυλειτουργικός χαρακτήρας της γεωργίας, δηλαδή ο διευρυμένος ρόλος της πέραν της παραγωγής ειδών διατροφής. Αυτό προϋποθέτει την αναγνώριση και την προώθηση του φάσματος των υπηρεσιών που παρέχουν οι γεωργοί.

➔ Η πολυτομεακή και ενσωματωμένη στην αγροτική οικονομία προσέγγιση, που ακολουθείται προκειμένου να διαφοροποιηθούν οι δραστηριότητες, να δημιουργηθούν νέες πηγές εισοδήματος και απασχόλησης και να προστατευτεί η κληρονομιά της υπαίθρου.

➔ Η ευελιξία των ενισχύσεων για αγροτική ανάπτυξη, η οποία βασίζεται στην αρχή της επικουρικότητας και προωθεί την αποκέντρωση, τις διαβουλεύσεις σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο και την εταιρική σχέση.

➔ Η διαφάνεια στην κατάρτιση και τη διαχείριση των προγραμμάτων, μέσω μιας απλουστευμένης και πιο προσιτής νομοθεσίας.

Μία από τις κυριότερες καινοτομίες της πολιτικής αυτής είναι η μέθοδος που έχει υιοθετηθεί και η οποία αποβλέπει στην καλύτερη ενσωμάτωση των διαφόρων παρεμβάσεων προκειμένου να διασφαλιστεί η αρμονική ανάπτυξη όλων των αγροτικών περιοχών της Ευρώπης. Οι βασικοί άξονες της ανάπτυξης αυτής μπορούν να συνοψιστούν ως εξής:

➔ Η ενίσχυση του γεωργικού και δασοκομικού τομέα.

➔ Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των αγροτικών περιοχών. Η διατήρηση του περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς της υπαίθρου.

Οι αλλαγές στον αγροτικό τομέα⁸ λόγω της μεταρρύθμισης της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής, οι αυξανόμενες απαιτήσεις των καταναλωτών, η περιβαλλοντική πίεση, η επιτάχυνση της διάδοσης των νέων τεχνολογιών, η γήρανση του πληθυσμού και η αγροτική έξοδος είναι παράγοντες που επηρεάζουν στις μέρες μας τις αγροτικές περιοχές. Στο πλαίσιο της καινοτόμου πολιτικής αγροτικής ανάπτυξης, ο κοινωνικοοικονομικός ρόλος αυτών των περιοχών αποτελεί αντικείμενο προβληματισμού και οι περιοχές προβαίνουν σε διαρθρωτικές προσαρμογές για να ανταποκριθούν αποτελεσματικά στις εν λόγω σημαντικές προκλήσεις.

Ως δεύτερος πυλώνας της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής και σημαντικό στοιχείο της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής, η κοινοτική πολιτική αγροτικής ανάπτυξης δεν περιορίζεται μόνο στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του αγροτικού τομέα. Ενισχύει επίσης την ανάπτυξη νέων δραστηριοτήτων και πηγών απασχόλησης. Στο πλαίσιο αυτό λειτούργησαν πειραματικά οι κοινοτικές πρωτοβουλίες Leader1 (1991-1994) και Leader2 (1994-1999), επιτρέποντας τον

⁸ Βλ. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κοινοτικής Πρωτοβουλίας Leader+ 2000-2006, Τόμος Α', σελ. 53-70, (www.leader-plus.gr).

καθορισμό και την εφαρμογή καινοτόμων, ολοκληρωμένων και συμμετοχικών χωρικών προσεγγίσεων.

Αναγνωρίζοντας τη θετική συμβολή που είχαν οι προαναφερθείσες πρωτοβουλίες στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών στις οποίες εφαρμόστηκαν, η Ευρωπαϊκή Ένωση ανέπτυξε την πρωτοβουλία Leader+ την οποία και περιέλαβε στη γενική κανονιστική ρύθμιση των Διαρθρωτικών Ταμείων. Στόχος της πρωτοβουλίας Leader+ είναι να δράσει ως καταλύτης για την εφαρμογή καινοτόμων αναπτυξιακών προσεγγίσεων αλλά και ως «επιταχυντής» της διαδικασίας «δικτύωσης» των αγροτικών περιοχών.

Η κοινοτική πρωτοβουλία Leader+ εφαρμόζεται εν γένει στις αγροτικές περιοχές. Ωστόσο η ιδιαιτερότητά της, πλεονέκτημά της και παράγοντας της επιτυχίας της είναι ότι δίνει τη δυνατότητα ανάληψης πρωτοβουλιών και δράσεων που διαχέονται σε όλες τις επιμέρους κοινωνικοοικονομικές παραμέτρους που συνθέτουν τον αγροτικό χώρο. Αντίθετα η καθιερωμένη «τομεακή προσέγγιση» που χαρακτηρίζει την κοινή αγροτική διαρθρωτική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία παρ' ότι εφαρμόζεται από την δεκαετία του 1960 δεν έχει κατορθώσει, παρά τη σημαντική συμβολή της στην «διατήρηση της ευρωπαϊκής γεωργίας», να αντιστρέψει τη χαμηλή ελκυστικότητα των αγροτικών περιοχών σαν τόπους ανάπτυξης οικονομικής δραστηριότητας.

Η αξιοποίηση των ειδικών, ενδογενών πόρων των αγροτικών περιοχών στο πλαίσιο μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής ανάπτυξης, η οποία είναι προσαρμοσμένη στο τοπικό πλαίσιο, φαίνεται όλο και περισσότερο ότι είναι ο δρόμος που πρέπει να ακολουθηθεί για την προσαρμογή των περιοχών αυτών σε ένα υπό πλήρη εξέλιξη κοινωνικοοικονομικό πλαίσιο.

Ο στόχος της πρωτοβουλίας Leader+ είναι να παροτρύνει τους φορείς των αγροτικών περιοχών να εξετάσουν το δυναμικό ανάπτυξης της περιοχής τους στο πλαίσιο μιας περισσότερο μακροπρόθεσμης προοπτικής. Οι τοπικοί φορείς θέτουν σε εφαρμογή την αρχική στρατηγική που οι ίδιοι ανέπτυξαν. Πειραματίζονται με την εφαρμογή νέων μορφών:

- ➔ Αξιοποίησης της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.
- ➔ Ενίσχυσης του οικονομικού πλαισίου ώστε να δημιουργηθούν θέσεις απασχόλησης και βελτίωσης της οργανωτικής ικανότητας της κοινότητας.

Η συνεργασία αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο της πρωτοβουλίας Leader+. Μπορεί να αναπτυχθεί στο πλαίσιο αγροτικών περιοχών του ίδιου κράτους μέλους, μεταξύ περιοχών περισσότερων κρατών μελών και ενδεχομένως, εκτός της Κοινότητας. Εξάλλου, ένα σημαντικό έργο δικτύωσης προορίζεται να αξιοποιήσει και να διαδώσει τα νέα κατάλληλα μοντέλα ανάπτυξης.

2.2.1 Βασικές αρχές

Οι βασικές αρχές που χαρακτηρίζουν την πρωτοβουλία Leader+ είναι:

- ➔ Ενεργή συμμετοχή των ανθρώπων της υπαίθρου, στην προσπάθεια για αειφόρο ανάπτυξη της περιοχής τους.
- ➔ Διαχείριση των πόρων της πρωτοβουλίας μέσω της δημιουργούμενης οριζόντιας εταιρικής σχέσης σε κάθε περιοχή παρέμβασης.
- ➔ Ολοκληρωμένος και πολυτομεακός σχεδιασμός με παράλληλη διασύνδεση των ενεργειών μεταξύ τους.
- ➔ Ανάπτυξη συνεργασιών σε κρατικό ή διακρατικό επίπεδο που συμβάλλει στην εξωστρέφεια της κάθε περιοχής και της οικονομίας της.

→ Νέα προσέγγιση στην ανάπτυξη της υπαίθρου, η οποία χαρακτηρίζεται από δράσεις που στοχεύουν στην πολυαπασχόληση και στην πολλαπλή δημιουργία εισοδήματος από εναλλακτική ή συμπληρωματική απασχόληση.

→ Ενεργοποίηση και επένδυση της τοπικής ενδογενούς ιδιωτικής αποταμίευσης, η οποία αποτελεί τη βάση αυτοτροφοδοτούμενης βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης.

2.3 Στόχοι

1) Ολοκληρωμένη, υψηλής ποιότητας, αειφόρος ανάπτυξη της υπαίθρου μέσω πιλοτικών εφαρμογών, με ειδικούς στόχους:

❖ Διαφοροποίηση του οικονομικού περιβάλλοντος για τη διατήρηση και βελτίωση του κοινωνικοοικονομικού ιστού των περιοχών παρέμβασης.

❖ Προώθηση ίσων ευκαιριών σε νέους, γυναίκες και σε ομάδες κοινωνικού αποκλεισμού.

❖ Ευαισθητοποίηση του πληθυσμού για τη διατήρηση και ανάδειξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.

❖ Βελτίωση των υπηρεσιών και της ανταγωνιστικότητας των προϊόντων με την αξιοποίηση της σύγχρονης τεχνολογίας και τη χρήση ειδικών αναπτυξιακών τεχνικών.

❖ Ενίσχυση της τοπικής εταιρικής σχέσης.

Ο στόχος αυτός βρίσκεται σε πλήρη αντιστοιχία με τις προτεραιότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των αγροτικών περιοχών μέσω: α) της διαφοροποίησης της οικονομικής βάσης, β) της παροχής υπηρεσιών που σχετίζονται με τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων και γ) της μείωσης των διαφορών και ανισοτήτων μεταξύ των κατοίκων των αγροτικών και αστικών περιοχών και τη διατήρηση του περιβάλλοντος και της ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς.

Με το στόχο αυτό, επιδιώκεται η ενσωμάτωση των περιοχών εφαρμογής σε μία ολοκληρωμένη προσπάθεια δημιουργίας μιας ζωντανής και εξελισσόμενης υπαίθρου με προοπτικές ανάπτυξης. Επιδιώκεται ακόμη η συμβολή στην προσπάθεια αναστροφής των δυσμενών δημογραφικών εξελίξεων και η δημιουργία συνθηκών πολυαπασχόλησης, η προώθηση ίσων ευκαιριών μεταξύ των δύο φύλων, η βελτίωση της ποιότητας ζωής, η δημιουργία δυνατοτήτων αξιοποίησης των φυσικών και πολιτιστικών πόρων με ρυθμούς που θα επιτρέψουν τη διατήρηση του φυσικού χώρου και τη βελτίωση του περιβάλλοντος. Ο στόχος αυτός θα επιτευχθεί με την πειραματική εφαρμογή νέων μορφών που αφορούν, όχι μόνο στο παραγωγικό σύστημα με τη στενή έννοια, αλλά επιπρόσθετα στον πολιτισμό και στο περιβάλλον. Θα αντλεί δυνάμεις από την ικανότητα των τοπικών κοινωνιών να αναλαμβάνουν την ευθύνη για τη διεύρυνση των προοπτικών ανάπτυξης της περιοχής τους.

2) Ενίσχυση της προσπάθειας για άρση της απομόνωσης των περιοχών σε όλα τα επίπεδα της οικονομικής και κοινωνικής ζωής, με ειδικούς στόχους:

❖ Ενδυνάμωση των διακλαδικών και διατομεακών σχέσεων της τοπικής οικονομίας.

❖ Χρήση νέας τεχνολογίας για την καλύτερη πρόσβαση των προϊόντων στην αγορά.

❖ Ενίσχυση της ικανότητας δικτύωσης και συνεργασιών.

Ο στόχος αυτός έχει απόλυτη συνάφεια με τις προτεραιότητες που έχει θέσει η Ευρωπαϊκή Ένωση για ανάπτυξη του ενδογενούς δυναμικού των αγροτικών περιοχών, διατήρηση και ενίσχυση ενός βιώσιμου κοινωνικού ιστού, βελτίωση των όρων εργασίας και εισαγωγή νέων τεχνολογιών, μέσω της εφαρμογής κατάλληλων

ενεργειών για άρση της απομόνωσης των αγροτικών περιοχών. Ο στόχος θα επιτευχθεί με την ανάπτυξη δικτύωσης και συνεργασιών σε εθνικό, ευρωπαϊκό ή και ευρύτερο επίπεδο, για ανταλλαγή τεχνογνωσίας και εμπειριών, καθώς και για δημιουργία κρίσιμης μάζας για την καλύτερη πρόσβαση στην αγορά των προϊόντων και των υπηρεσιών. Με το στόχο αυτό ενισχύεται η προστιθέμενη αξία των παρεμβάσεων της πρωτοβουλίας.

Όσον αφορά τις ειδικές μορφές τουρισμού στον αγροτικό χώρο, που συχνά χαρακτηρίζονται με τον όρο αγροτουρισμός, οι τάσεις και οι προοπτικές αφορούν στην δυνατότητα του επισκέπτη να γνωρίζει την τοπική παράδοση και τα τοπικά χαρακτηριστικά προϊόντα. Να απολαμβάνει την τοπική γαστρονομία, να γνωρίζει την τοπική παράδοση, την ιστορία και να συμμετέχει στις ασχολίες των κατοίκων, σε συνδυασμό με την ανάδειξη και αξιοποίηση του φυσικού περιβάλλοντος.

Ο αγροτικός τουρισμός, που μπορεί να αποτελέσει μια βασική αναπτυξιακή διέξοδο για την περιοχή παρέμβασης, για να λειτουργήσει αποτελεσματικά και με μακρόπνοη προοπτική, πρέπει να στηριχθεί στις ακόλουθες βασικές προϋποθέσεις:

- ❖ Υπηρεσίες ποιότητας στις υποδομές, στις υπηρεσίες διαμονής και εστίασης και κατευθυνόμενη κίνηση των επισκεπτών.
- ❖ Διαφοροποίηση προσφερόμενου αγροτουριστικού προϊόντος, εμπλουτισμός αυτού με παράπλευρες δραστηριότητες και σύνδεση με την τοπική ιστορία και τον πολιτισμό.
- ❖ Ταυτόχρονη διασύνδεση με την παραγωγή τοπικών προϊόντων.

Για την επίτευξη των στόχων, η αναπτυξιακή στρατηγική πρέπει να εξασφαλίζει τον ολοκληρωμένο και πολυτομεακό σχεδιασμό, τη συμπληρωματικότητα ενεργειών και έργων, τη συγκέντρωση φορέων, πόρων και προσπαθειών σε ένα σημαντικό θέμα, το οποίο αποτελεί θέμα συσπείρωσης για κάθε περιοχή. Το θέμα συσπείρωσης μπορεί να αφορά τη βιωσιμότητα της τοπικής οικονομίας, την αειφορία των πόρων, την πιλοτική διάσταση, τη μεταβιβασιμότητα των εμπειριών μέσω συνεργασιών και δικτύωσης, τη συμπληρωματικότητα των παρεμβάσεων με εκείνες των κύριων προγραμμάτων που υλοποιήθηκαν ή υλοποιούνται στην περιοχή, την εξασφάλιση ίσων ευκαιριών στην αγορά εργασίας για όλες τις ομάδες του τοπικού πληθυσμού.

Ειδικότερα, η πρόταση θέματος συσπείρωσης, γύρω από το οποίο πρέπει να είναι διαρθρωμένη η αναπτυξιακή στρατηγική του τοπικού προγράμματος Leader+, αποτελεί προϋπόθεση έγκρισής του. Το θέμα συσπείρωσης θα πρέπει να είναι χαρακτηριστικό για την ταυτότητα, τους πόρους ή και της τεχνογνωσίας της περιοχής. Είναι απαραίτητο να μπορεί να συσπειρώσει το σύνολο των φορέων και των σχεδίων διαφόρων τομέων που συντελούν στην αναπτυξιακή στρατηγική.

2.4 Συνοπτική παρουσίαση του τοπικού προγράμματος νοτίου Ηπείρου της κοινοτικής πρωτοβουλίας Leader+

2.4.1 Θέμα συσπείρωσης – Στόχοι – Περιοχή παρέμβασης

Το Leader+ είναι ιδιαίτερα απαιτητικό πρόγραμμα σε ότι αφορά στον σχεδιασμό του, με την έννοια ότι θα πρέπει να αποδεικνύει την πιλοτική του εφαρμογή και να δίνει νέες διεξόδους ανάπτυξης στις αγροτικές περιοχές μέσα από ολοκληρωμένες αλλά συνεκτικές παρεμβάσεις. Για τον καθορισμό της στρατηγικής του προγράμματος έχει υιοθετηθεί το ακόλουθο θέμα συσπείρωσης που χαρακτηρίζει

την περιοχή: Η ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού στον αγροτικό χώρο της περιοχής, σε συνδυασμό με την αξιοποίηση τοπικών προϊόντων και πόρων, που θα συνδυάζονται με το αγροτουριστικό κύκλωμα, με έμφαση στην ποιότητα.

Οι στόχοι του τοπικού προγράμματος είναι οι ακόλουθοι:

◆ Η ολοκληρωμένη, αειφόρος ανάπτυξη της ορεινής - μειονεκτικής νότιας Ηπείρου, μέσω πιλοτικών εφαρμογών, με έμφαση στην ποιότητα, με ειδικούς στόχους:

- Ενίσχυση της τοπικής εταιρικής σχέσης και της οργανωτικής ικανότητας της περιοχής.

- Διασύνδεση με την τοπική παραγωγή.

- Καθιέρωση ποιότητας σαν βασικό χαρακτηριστικό όλων των παρεμβάσεων.

- Δικτύωση φορέων, τομέων και δράσεων.

- Βελτίωση και διαφοροποίηση προσφερόμενου προϊόντος.

◆ Η συμβολή στην άρση της απομόνωσης της περιοχής με τη συνεργασία τόσο με όμορες περιοχές όσο και με αντίστοιχες περιοχές του Εθνικού χώρου αλλά και την προώθηση διακρατικών συνεργασιών, με ειδικό στόχο:

- Συνεργασία των τοπικών φορέων σε επίπεδο ευρύτερης γεωγραφικής περιοχής, σε επίπεδο χώρας και σε διακρατικό επίπεδο.

Στην Ελλάδα, η πρωτοβουλία Leader+ εφαρμόζεται σε ορεινές περιοχές χαρακτηρισμένες σύμφωνα με τον εγκεκριμένο από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, κατάλογο των ορεινών, μειονεκτικών και με ειδικά προβλήματα περιοχών και νησιωτικές περιοχές, στις οποίες παρουσιάζεται η εντονότερη κοινωνικοοικονομική υστέρηση.

Ωστόσο, σε αιτιολογημένες περιπτώσεις η περιοχή εφαρμογής επεκτείνεται σε μειονεκτικές περιοχές της χώρας και σε περιοχές Natura 2000 εφόσον αυτές:

- 1) Είναι γεωγραφικά επαπτόμενες με τις ορεινές περιοχές.

- 2) Αντιμετωπίζουν διαρθρωτικά προβλήματα.

- 3) Παρουσιάζουν σημάδια αναπτυξιακής προοπτικής.

- 4) Συμβάλλουν στην αναπτυξιακή προοπτική της ορεινής περιοχής, αποτελώντας πόλο έλξης και ανάπτυξης αυτής.

Συγκεκριμένα στον τόπο μας ως περιοχή παρέμβασης του προγράμματος Leader+ έχει καθορισθεί η ορεινή νότια Ήπειρος (ο συνεχής και ομοιογενής ορεινός - ημιορεινός όγκος των νομών Άρτας και Πρέβεζας) μαζί με τμήμα των μειονεκτικών οικισμών της νότιας Πρέβεζας, που αποτελούν ενιαία γεωγραφική και κοινωνικοοικονομική ενότητα. Ταυτόχρονα η περιοχή επεκτείνεται στις όμορες περιοχές του δικτύου Natura 2000 Αμβρακικού και Αχέροντα.

Με βάση τα ανωτέρω η περιοχή παρέμβασης του τοπικού προγράμματος αφορά συνολική έκταση 2.427,5 τετραγωνικά χιλιόμετρα και 73.987 κατοίκους. Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της είναι ότι τις τελευταίες δεκαετίες έχει υποστεί έντονη πληθυσμιακή συρρίκνωση και αποδυνάμωση, όμως τελευταία έχει δείξει σημάδια επιστροφής και ταυτόχρονα προσέλκυσης ενός εντεινόμενου αριθμού επισκεπτών.

Σημαντικά τμήματα της περιοχής παρέμβασης περιλαμβάνονται και στις χρηματοδοτήσεις των Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και του Περιφερειακού Ευρωπαϊκού Προγράμματος Ηπείρου. Στις περιοχές αυτές, όσες δράσεις μπορούν να χρηματοδοτηθούν από τα Ο.Π.Α.Α.Χ., δεν εντάσσονται στο τοπικό πρόγραμμα Leader+.

2.4.2 Άξονες – Μέτρα

Το επιχειρησιακό πρόγραμμα Leader+ περιλαμβάνει τέσσερις (4) άξονες προτεραιότητας. Στον πρώτο άξονα «Ολοκληρωμένες και πιλοτικού χαρακτήρα στρατηγικές αγροτικής ανάπτυξης» εντάσσονται τέσσερα (4) μέτρα.

1) Τεχνική στήριξη φορέων υλοποίησης – ομάδων τοπικής δράσης.

Το μέτρο αυτό έχει σαν στόχο τη στήριξη των φορέων σχεδιασμού και υλοποίησης της τοπικής αγροτικής ανάπτυξης (των ομάδων τοπικής δράσης), οι οποίοι αφενός μεν είναι υποχρεωμένοι να διαθέτουν αποτελεσματικό επίπεδο λήψης αποφάσεων και αφετέρου ισχυρό υπηρεσιακό πυρήνα, ώστε να μπορούν να συμβάλλουν ουσιαστικά και μακροπρόθεσμα στην αναπτυξιακή διαδικασία της περιοχής τους.

2) Ενισχύσεις σε επενδύσεις – Στήριξη στην επιχειρηματικότητα.

Στα πλαίσια του μέτρου αυτού ενισχύονται παρεμβάσεις αγροτικού τουρισμού⁹ ολοκληρωμένης προσέγγισης, μικρές επιχειρήσεις που αφορούν στον αγροτικό τομέα άμεσα ή έμμεσα, καθώς και στους λοιπούς τομείς της οικονομίας και επενδύσεις που ενισχύουν τη συλλογική, τομεακή και διατομεακή δράση με τη χρήση σύγχρονης τεχνολογίας, τεχνογνωσίας και νέων τεχνικών.

⁹ Όσον αφορά στις παρεμβάσεις αγροτικού τουρισμού, θα πρέπει αυτές να εξυπηρετούν μία προκαθορισμένη στρατηγική ανάπτυξης του τομέα, η οποία θα στηρίζεται στις ανάγκες, τη δυναμική, τις δυνατότητες και τις προοπτικές της περιοχής.

3) Υποστηρικτικές ενέργειες.

Εντάσσονται δράσεις και ενέργειες που δρουν υποστηρικτικά και συμπληρωματικά στις παρεμβάσεις των λοιπών μέτρων του προγράμματος. Ως υποστηρικτικές ενέργειες¹⁰ θεωρούνται:

☒ Αναβάθμιση δεξιοτήτων και εξειδίκευση του ανθρώπινου δυναμικού, σε θέματα που δρουν συνοδευτικά στα επενδυτικά σχέδια του προγράμματος.

☒ Μελέτες τομεακές, μελέτες αντιμετώπισης προβλημάτων, έρευνες αγοράς, μελέτες διαχείρισης και αξιοποίησης των πόρων, μελέτες σχεδιασμού και ανάπτυξης συστημάτων ποιότητας, μελέτες μεταβιβασιμότητας ιδεών, πιλοτικών εφαρμογών και συμβουλευτικές υπηρεσίες οι οποίες κρίνονται αναγκαίες για την υλοποίηση συγκεκριμένων παρεμβάσεων των λοιπών μέτρων.

☒ Προβολή – προώθηση τομέων και περιοχών από συλλογικούς φορείς.

4) Προστασία, ανάδειξη και αξιοποίηση φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.

Πρόκειται για παρεμβάσεις, οι οποίες υποστηρίζουν τη στρατηγική ανάπτυξης του αγροτικού τουρισμού και συνεπώς χωροθετούνται κατά κανόνα στις περιοχές που επιλέγονται για την ανάπτυξη του τομέα. Ακόμη μπορούν να αφορούν σε προστασία του περιβάλλοντος, ιδιαίτερα σε ευαίσθητες περιβαλλοντικά περιοχές. Είναι αυτονόητο ότι όλες οι παρεμβάσεις θα αναδεικνύουν τη φυσική και πολιτιστική κληρονομιά της περιοχής.

Στις περιοχές που έχουν επιλεγεί για την ανάπτυξη ολοκληρωμένων αγροτουριστικών δραστηριοτήτων, που σχετίζονται με τις περιοχές που έχουν προταθεί για ένταξη στο δίκτυο Natura 2000, μπορούν να χρηματοδοτηθούν και υποδομές για την βελτίωση ή ανάδειξη του περιβάλλοντος καθώς και μικρά δημόσια έργα ανάδειξης μνημείων και χώρων, που θα αναδεικνύουν κάποιους πόλους επισκεψιμότητας.

Ο δεύτερος άξονας ονομάζεται «Στήριξη της συνεργασίας μεταξύ αγροτικών περιοχών». Οι συνεργασίες που θα πραγματοποιηθούν, πρέπει να έχουν ως στόχους την επίτευξη της απαιτούμενης κρίσιμης μάζας για τη βιωσιμότητα ενός σχεδίου και την αναζήτηση συμπληρωματικότητας.

Προκειμένου να έχουμε την καλύτερη δυνατή αποτελεσματικότητα στις ενέργειες που εντάσσονται στο σκέλος αυτό, είναι απαραίτητο αυτές να μην στηριχθούν στην απλή ανταλλαγή εμπειριών, αλλά να επιδιώκεται η εξασφάλιση πραγματικής προστιθέμενης αξίας για την περιοχή. Η συγκέντρωση τεχνογνωσίας για την καλύτερη αξιοποίηση ανθρώπινου δυναμικού και χρηματοδοτικών πόρων σε κάθε περιοχή και η ανάπτυξη περισσότερο σταθερών διαρθρωτικών δομών κατά την υλοποίηση των κοινών ενεργειών, όπου αυτό είναι δυνατό.

Το πρώτο μέτρο, «Διατοπική – διαπεριφερειακή συνεργασία», αφορά συνεργασίες μεταξύ διάφορων ομάδων τοπικής δράσης της χώρας με αναπτυξιακούς φορείς άλλων περιοχών. Το δεύτερο μέτρο, «Συνεργασία μεταξύ περιοχών δύο ή περισσότερων κρατών: διακρατική συνεργασία», αφορά συνεργασίες μεταξύ ομάδων τοπικής δράσης με αντίστοιχες ομάδες τοπικής δράσης άλλου κράτους μέλους και με αναπτυξιακούς φορείς οργανωμένους βάσει της προσέγγισης Leader άλλων χωρών.

Από τις βασικές και καινοτόμες δράσεις της πρωτοβουλίας Leader αποτέλεσε ο τρίτος άξονας προτεραιότητας, η «Δικτύωση». Έχει ως στόχο τη διάχυση και ανταλλαγή πετυχημένων πρακτικών και την προώθηση εμπειριών και τεχνογνωσίας

¹⁰ Βλ. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κοινότητας Πρωτοβουλίας Leader+ 2000-2006, Τόμος Α', σελ. 96-97, (www.leader-plus.gr).

μεταξύ όλων των περιοχών ολοκληρωμένης αγροτικής ανάπτυξης με βάση την Leader.

Στα πλαίσια του πρώτου μέτρου «Λειτουργία δικτύου Leader» μπορούν να περιληφθούν οι εξής ενδεικτικές δράσεις: λειτουργικές δαπάνες δικτύου και δαπάνες οργάνωσης των συνόδων του δικτύου. Το δεύτερο μέτρο ονομάζεται «Λειτουργία Ελληνικής Μονάδας Εμπύχωσης Δικτύου Leader (Μ.Ε.Δ.)». Το αντικείμενό της συνοπτικά είναι το εξής:

1. Εντοπισμός, ανάλυση και πληροφόρηση σε εθνικό επίπεδο για τις μεταβιβάσιμες ορθές πρακτικές.
2. Εμπύχωση του δικτύου αγροτικών περιοχών.
3. Οργάνωση της ανταλλαγής εμπειριών και τεχνογνωσίας, ιδίως προς όφελος των λιγότερο προηγμένων περιοχών, από τις πεπειραμένες ομάδες τοπικής δράσης.
4. Εξασφάλιση τεχνικής βοήθειας για τοπική και διακρατική συνεργασία.

Σύμφωνα με τον τέταρτο άξονα προτεραιότητας «Διαχείριση, παρακολούθηση, αξιολόγηση του προγράμματος», είναι απαραίτητο να δημιουργηθεί ειδική μονάδα διαχείρισης της πρωτοβουλίας και εθνική επιτροπή παρακολούθησης αυτής. Η δημιουργία τους είναι αναγκαία, για την επιτυχία των στόχων, την έγκαιρη υλοποίηση της παρέμβασης και την εξασφάλιση της μέγιστης αποτελεσματικότητας, συμπληρωματικότητας και χρηστής διαχείρισης των πόρων.

2.4.3 Χρηματοδοτικά στοιχεία τοπικού προγράμματος – Διαδικασία και χρονοδιάγραμμα υλοποίησης

1. Το πρόγραμμα μπορεί κατά κύριο λόγο να χρηματοδοτήσει ιδιωτικές παραγωγικές επενδύσεις μέχρι ενός συγκεκριμένου ύψους προϋπολογισμού (μέχρι 440.000 ευρώ) και όχι επενδύσεις σε υποδομές με εξαίρεση κάποιες δράσεις μικρής έκτασης, που συνδέονται άμεσα με τις ανάγκες του προγράμματος. Σύμφωνα με τις παραπάνω προϋποθέσεις και λαμβάνοντας υπ' όψη τις ανάγκες και τις δυνατότητες της περιοχής στον παρακάτω πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται συνοπτικά τα συνολικά χρηματοδοτικά στοιχεία του τοπικού προγράμματος.

Πίνακας: Χρηματοδοτικά στοιχεία τοπικού προγράμματος (ποσά σε ευρώ)

Συνολικό Κόστος	10.442.257,00
Δημόσια Δαπάνη	7.400.000,00
Κοινοτική Συμμετοχή (ΕΓΤΠΕ - Π)	5.677.254,00
Εθνική Συμμετοχή(Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων)	1.722.746,00
Ίδια Συμμετοχή	3.042.257,00

Το πρόγραμμα συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων και το πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.

2. Μετά την αξιολόγηση και επιλογή των τοπικών προγραμμάτων και των ομάδων τοπικής δράσης που τα διαχειρίζονται, ακολουθούν οι παρακάτω ενέργειες:

- ❁ Ευρεία ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του τοπικού πληθυσμού.
- ❁ Προκήρυξη του τοπικού προγράμματος, με σκοπό την υποβολή προτάσεων για έργα - επενδύσεις από τους ενδιαφερόμενους. Οι επενδυτικές προτάσεις πρέπει να συνταχθούν σύμφωνα με πρότυπο που χορηγείται από τις ομάδες τοπικής δράσης.
- ❁ Αξιολόγηση των προτάσεων που υποβάλλονται, σύμφωνα με προκαθορισμένα κριτήρια και επιλογή αυτών που θα χρηματοδοτηθούν στο πλαίσιο του τοπικού προγράμματος.
- ❁ Υπογραφή σύμβασης μεταξύ της ομάδας τοπικής δράσης και του επενδυτή, του οποίου η επενδυτική πρόταση εγκρίθηκε. Στη συνέχεια ο επενδυτής μπορεί να ξεκινήσει την υλοποίηση της πρότασής του.

Η παραπάνω διαδικασία είναι ίδια με αυτή που ακολουθείται στα Ολοκληρωμένα Προγράμματα Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου, η οποία ισχύει και για όλα τα προγράμματα.

Κάθε επενδυτική πρόταση έχει συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα ολοκλήρωσης της επένδυσης, που κατά κανόνα, δεν υπερβαίνει τους τριάντα έξι (36) μήνες ή το χρόνο ολοκλήρωσης του τοπικού προγράμματος από την ημερομηνία υπογραφής σύμβασης μεταξύ της ομάδας τοπικής δράσης και του τελικού αποδέκτη. Τόσο το χρονοδιάγραμμα όσο και οι προβλεπόμενες φάσεις του κάθε έργου είναι δεσμευτικές για τον δικαιούχο και οριστικοποιούνται στα πλαίσια της σύμβασης με τον τελικό αποδέκτη.

2.4.4 Γενικοί περιορισμοί – Προϋποθέσεις

Καθορίζονται οι παρακάτω γενικοί περιορισμοί και προϋποθέσεις:

1. Το μέγιστο ύψος επιλέξιμου συνολικού προϋπολογισμού ανά επένδυση ανέρχεται, κατά κανόνα, μέχρι 440.000 ευρώ. Τυχόν επενδύσεις μεγαλύτερου ύψους εξετάζονται, κατά περίπτωση, από την επιτροπή παρακολούθησης του προγράμματος.
2. Ο προϋπολογισμός δημοσίων έργων μη ανταποδοτικών (μικρών υποδομών που κρίνονται αναγκαίες στα πλαίσια της ολοκληρωμένης παρέμβασης της περιοχής) που μπορούν να ενταχθούν στο τοπικό πρόγραμμα ανέρχεται μέχρι 15% του συνολικού κόστους του προγράμματος.
3. Οι εταίροι της ομάδας τοπικής δράσης έχουν δυνατότητα ένταξης έργων στο τοπικό πρόγραμμα σε ποσοστό μέχρι 25% του συνολικού κόστους του τοπικού προγράμματος. Τυχόν υπέρβαση του ποσοστού αυτού μπορεί να εξετασθεί, κατά περίπτωση, από την επιτροπή παρακολούθησης του προγράμματος.
4. Όσοι συμμετέχουν στο Διοικητικό Συμβούλιο της αναπτυξιακής εταιρίας και της ομάδας τοπικής δράσης, στην επιτροπή διαχείρισης προγράμματος Leader+, στις επιτροπές αξιολόγησης επενδυτικών σχεδίων και εξέτασης σχετικών ενστάσεων, δεν μπορούν να συμμετέχουν σε επενδύσεις του τοπικού προγράμματος, οι ίδιοι ή μέσω παρένθετων φυσικών ή νομικών προσώπων (ανεξαρτήτως ποσοστού συμμετοχής τους σε αυτά). Επίσης δεν μπορούν να συμμετέχουν οι σύζυγοι ή οι συγγενείς πρώτου βαθμού των ανωτέρω αποκλεισμένων προσώπων.
5. Τέλος ισχύουν όλα τα ειδικά κριτήρια αποκλεισμού¹¹.

¹¹ Βλ. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κοινοτικής Πρωτοβουλίας Leader+ 2000-2006, Τόμος Α', σελ.115-122, (www.leader-plus.gr).

2.5 Αποτελέσματα από τη μέχρι σήμερα εφαρμογή των πρωτοβουλιών Leader

- Έφεραν τις τοπικές κοινωνίες σε επαφή με τη λογική των ευρωπαϊκών προγραμμάτων και καλλιέργησαν στον τοπικό πληθυσμό την ανάγκη ενεργοποίησής του για συμμετοχή τόσο στο σχεδιασμό, όσο και στην εφαρμογή πρωτοβουλιών που θα του δώσουν νέες διεξόδους απασχόλησης και εισοδημάτων.
 - Αφυπνίσθηκε το τοπικό επιστημονικό δυναμικό και δημιουργήθηκαν “τοπικοί πυρήνες” που στην πλειοψηφία τους, επιτέλεσαν το ρόλο που τους ανατέθηκε. Δηλαδή των αναπτυξιακών εκείνων μονάδων, που αναλαμβάνουν να εντοπίσουν τις ανάγκες της περιοχής τους σε συνεργασία με τον τοπικό πληθυσμό, να προτείνουν ολοκληρωμένες λύσεις ανάπτυξης και να εφαρμόσουν τη διαδικασία της αποκεντρωμένης χρηματοδότησης, ενίσχυσης και παρακολούθησης των έργων με διαφάνεια και ευελιξία.
 - Έγινε κατανοητή η ανάγκη σχεδιασμού και υλοποίησης ολοκληρωμένων παρεμβάσεων με έμφαση στην αξιοποίηση έργων και δραστηριοτήτων, που υλοποιήθηκαν ή υλοποιούνται στα πλαίσια άλλων προγραμμάτων, ώστε να υπάρχουν πολλαπλασιαστικά οφέλη για τις περιοχές.
 - Δόθηκε η δυνατότητα διαφοροποίησης της απασχόλησης, της παραγωγής και προώθησης της τοπικής παραγωγής με αυξημένη προστιθέμενη αξία.
 - Αποκτήθηκε εμπειρία, αναπτύχθηκαν νέες μέθοδοι προγραμματισμού και διοίκησης με κατεύθυνση την άμεση στήριξη των κοινών τοπικών πρωτοβουλιών για την ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών.
 - Ενισχύθηκαν μικρές επενδυτικές πρωτοβουλίες, προωθήθηκε η τοπική αγροτική παραγωγή, αξιοποιήθηκαν τα τοπικά συγκριτικά πλεονεκτήματα, αναδείχθηκαν αξιόλογοι φυσικοί και ιστορικοί χώροι και δημιουργήθηκαν προϋποθέσεις εναλλακτικού εισοδήματος.
 - Δόθηκε η δυνατότητα πρόσβασης του πληθυσμού των περιοχών παρέμβασης στις νέες τεχνολογίες για τον εκσυγχρονισμό της διαδικασίας παραγωγής, πληροφόρησης και επικοινωνίας (χρήση πληροφορικής και τεχνική στήριξη) με αποτέλεσμα να δοθούν νέες διέξοδοι στην ανταγωνιστικότητα της κάθε περιοχής.
 - Στηρίχθηκε η καινοτομία και η μεταφορά της σαν “πολλαπλασιαστής” που δρα σε όλα τα επίπεδα έκφρασης των κατοίκων της υπαίθρου.
 - Δημιουργήθηκαν και διατηρήθηκαν θέσεις εργασίας σε περιοχές με έντονα προβλήματα ανεργίας και αυτό λειτούργησε θετικά, στο μέτρο του δυνατού, στον περιορισμό της εσωτερικής μετανάστευσης.
 - Έγινε κατανοητή η σημασία της ανταλλαγής εμπειριών μεταξύ αγροτικών περιοχών της Ελλάδας και άλλων αγροτικών περιοχών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Ωστόσο, παρά τα παραπάνω θετικά αποτελέσματα, η εφαρμογή των πρωτοβουλιών συνάντησε και δυσχέρειες, οι οποίες λήφθηκαν ιδιαίτερα υπόψη κατά το σχεδιασμό του παρόντος προγράμματος. Τα σημαντικότερα από τα προβλήματα που παρουσιάστηκαν είναι:
- Εξαιτίας της ανάγκης κάλυψης διαπιστωμένων αναγκών πολλών περιοχών, εγκρίθηκε σχετικά μεγάλος αριθμός τοπικών προγραμμάτων, γεγονός, που σε συνδυασμό με τους μικρούς σχετικά διαθέσιμους πόρους, οδήγησε στη μη αποτελεσματική συγκέντρωση οικονομικών πόρων και την επιλογή φορέων μικρής σχετικά δυναμικότητας. Αυτά είχαν ως συνέπεια την μη αξιοποίηση οικονομικών κλίμακας, τη μη κινητοποίηση όλων των συντελεστών παραγωγής και την ύπαρξη

προγραμμάτων πολλών ταχυτήτων που οδήγησαν σε μείωση της συνοχής και της ισόρροπης αποτελεσματικότητας του εθνικού προγράμματος.

➤ Στην προσπάθεια κάλυψης των μεγάλων αναγκών, σε ορισμένες περιοχές, οι υιοθετηθέντες στόχοι ήταν λιγότερο ρεαλιστικοί, ξεκάθαροι και υλοποιήσιμοι, ενώ οι δεσμοί μεταξύ των προτεινόμενων ενεργειών ήταν χαλαροί, με συνέπεια τη μειωμένη αποτελεσματικότητα και ποιοτική διαφοροποίηση στις περιοχές αυτές.

➤ Παρατηρήθηκαν ευάλωτες εταιρικές σχέσεις, γεγονός που οφείλεται κυρίως στο ότι ορισμένοι φορείς συγκροτήθηκαν με στόχο μόνο την ανάληψη υλοποίησης του συγκεκριμένου προγράμματος. Σε αυτές τις περιπτώσεις η δημιουργία των φορέων αυτών δεν αποτέλεσε προϊόν προβληματισμού των τοπικών εταίρων για την καθιέρωση μιας συνεχούς αναπτυξιακής διαδικασίας στην περιοχή τους, πράγμα που επηρέασε σημαντικά τόσο τη διοικητική διάρθρωση, όσο και τον τρόπο λειτουργίας τους, ο οποίος αποδείχθηκε λιγότερο αποτελεσματικός.

➤ Σε πολλές περιπτώσεις, παρατηρήθηκαν καθυστερήσεις στην εφαρμογή των προγραμμάτων, γεγονός που οφείλεται στη μη ετοιμότητα των φορέων υλοποίησης, στην έλλειψη εμπειρίας στη διαχείριση ευρωπαϊκών προγραμμάτων και στις διαδικασίες διαχείρισης δημοσίου χρήματος από ορισμένους φορείς υλοποίησης.

➤ Η πρωτοτυπία της Leader για αποκεντρωμένη συνολική επιχορήγηση μέσω τοπικών διαχειριστικών και αναπτυξιακών δομών, είχε σαν συνέπεια να εφαρμοσθούν διαδικασίες για την ορθολογική διαχείριση του δημοσίου χρήματος που, κατά κανόνα, ήταν χρονοβόρες.

➤ Η κάλυψη της ίδιας συμμετοχής αποτέλεσε ανασταλτικό παράγοντα έγκαιρης υλοποίησης του προγράμματος και ιδιαίτερα στις περισσότερο μειονεκτικές περιοχές. Το γεγονός αυτό παρατηρήθηκε κυρίως στους μικρούς Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

➤ Το ιδιοκτησιακό καθεστώς, το οποίο, σε ορισμένες περιπτώσεις δεν ήταν σαφές, είχε ως αποτέλεσμα την καθυστέρηση στην έναρξη των εργασιών ή και την εξαίρεση έργων από το πρόγραμμα.

➤ Καθυστερήσεις που διαπιστώθηκαν κυρίως στην υλοποίηση δημοσίων έργων, εξαιτίας των αναγκαίων χρονοβόρων διαδικασιών δημοπράτησης και ανάθεσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ INTERREG 3

3.1 Γενικά

Το Interreg 3 είναι μια κοινοτική πρωτοβουλία που έχει ως στόχο να προωθήσει τη διασυνοριακή, τη διακρατική και τη διαπεριφερειακή συνεργασία στην Ευρωπαϊκή Ένωση για την χρηματοδοτική περίοδο 2000-2006 και συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης.

Αυτή η νέα φάση της πρωτοβουλίας Interreg σχεδιάστηκε για να ενισχύσει την οικονομική και κοινωνική συνοχή σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση, με την ενθάρρυνση της ισόρροπης ανάπτυξης της Ηπείρου. Ιδιαίτερη έμφαση έχει δοθεί στην ενσωμάτωση απομακρυσμένων περιοχών και των περιοχών που συνορεύουν με τις υποψήφιες χώρες .

Η κοινοτική πρωτοβουλία Interreg 3 διακρίνεται σε τρεις δέσμες:

- Δέσμη Α' - Διασυνοριακή συνεργασία, μεταξύ αρχών γειτονικών κρατών με στόχο την ανάπτυξη κοινών στρατηγικών και πολιτικών για μια ολοκληρωμένη περιφερειακή και αειφόρο χωροταξική ανάπτυξη.

- Δέσμη Β' - Διακρατική συνεργασία, μεταξύ κρατικών, περιφερειακών και τοπικών αυτοδιοικήσεων, ώστε να επιτευχθεί αειφόρος, αρμονική και ισόρροπη ανάπτυξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση και ικανοποιητικότερη χωροταξική ολοκλήρωση με υποψήφιες και άλλες γειτονικές χώρες.

- Δέσμη Γ' - Διαπεριφερειακή συνεργασία, με στόχο την βελτίωση της αποτελεσματικότητας των πολιτικών και μέσων για την περιφερειακή ανάπτυξη και συνοχή. Η κατανομή των προγραμμάτων ανά δέσμη, που αφορούν την Ελλάδα, είναι:

A. Προγράμματα δέσμης Α΄

- Ελλάδα – Βουλγαρία
- Ελλάδα – Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (Π.Γ.Δ.Μ.)
- Ελλάδα - Αλβανία
- Ελλάδα - Κύπρος
- Ελλάδα - Ιταλία
- Ελλάδα - Τουρκία

B. Προγράμματα δέσμης Β΄

- Cadses
- Medocc
- Archimed

Γ. Προγράμματα δέσμης Γ΄

- Interreg 3 ανατολικής ζώνης
- Interreg 3 νότιας ζώνης

Δ. Ειδικά προγράμματα

- Espon
- Interact

3.2 Interreg 3 Ελλάδα – Ιταλίας

Το διασυνοριακό πρόγραμμα Interreg 3 Ελλάδα - Ιταλίας εγκρίθηκε στις 11-03-2003 σύμφωνα με απόφαση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το προτεινόμενο πρόγραμμα αφορά τις παραμεθόριες Ελληνικές Περιφέρειες της Ηπείρου, των Ιόνιων νήσων και της δυτικής Ελλάδας με επιλέξιμους τους νομούς Άρτας, Ιωαννίνων, Πρέβεζας και Θεσπρωτίας, Κέρκυρας, Λευκάδας, Κεφαλονιάς, Ιθάκης και Ζακύνθου, Αιτωλοακαρνανίας, Ηλείας και Αχαΐας. Από την Ιταλική πλευρά αφορά την Περιφέρεια της Απουλίας με επιλέξιμες τις επαρχίες Μπάρι, Πρίντιζι και Λέτσε. Το συνολικό κόστος που προβλέπεται για το πρόγραμμα είναι 157.940.670 ευρώ. Οι κοινοτικές συμμετοχές, οι εθνικές εισφορές και η ιδιωτική συνεισφορά διανέμονται κατά τον ακόλουθο τρόπο ανάμεσα σε κάθε κράτος:

	Ε.Τ.Π.Α.	Εθνικές εισφορές	Ιδιωτική συμμετοχή	Σύνολο
Ελλάδα	52.000.000	28.000.000	6.000.000	86.000.000
Ιταλία	32.477.035	32.477.035	6.986.600	71.940.670
Σύνολο	84.477.035	60.477.035	12.986.600	157.940.670

Οι παράκτιες περιφέρειες του Ιονίου και η γειτονική της περιφέρεια από την πλευρά της θάλασσας, η περιφέρεια της Απουλίας, αποτελούν περιφέρειες με αγροτικό κυρίως χαρακτήρα που βρίσκονται σε μετάβαση και θέτουν έμφαση στην ανάπτυξη του τουρισμού και ιδιαίτερος στην παράκτια ζώνη. Στο παρελθόν οι θαλάσσιες οδοί μεταξύ των δύο περιφερειών υπήρξαν άξονες επικοινωνίας μεταξύ των δύο πληθυσμών και των δύο πολιτισμών εκατέρωθεν των συνόρων. Ο εποικισμός της νοτίου Ιταλίας που ακολούθηθηκε από τη δημιουργία αποικιών από τους αρχαίους Έλληνες, οι οποίες οδήγησαν στη γέννηση της Μεγάλης Ελλάδας, καθώς και η πολιτισμική και οικονομική αλληλεπίδραση κατά τη διάρκεια των ρωμαϊκών χρόνων άφησαν ορατά σημάδια που ευρίσκονται στην ιστορική και γλωσσική κουλτούρα και τον κοινό πολιτισμό μεταξύ των δύο λαών.

Κατά τη διάρκεια της περιόδου της προηγούμενης συνεργασίας, 1994 -1999, απεκομίσθησαν χρήσιμες εμπειρίες διασυνοριακής συνεργασίας στη γεωγραφική λεκάνη Ιονίου - Κάτω Αδριατικής, κυρίως στο πλαίσιο διαφόρων διμερών προγραμμάτων Interreg μεταξύ Ελλάδας, Ιταλίας και Αλβανίας.

Εν γένει, τα προγράμματα αυτά συνεισέφεραν στο να αναδειχθεί μια κοινωνική και γεωγραφική πραγματικότητα που παρουσιάζεται ακόμα περισσότερο σαν ένας χώρος εντός του οποίου οι κοινότητες των ανθρώπων αναπτύσσουν όλο και περισσότερες ευκαιρίες συνεργασίας και συμβίωσης. Στην περιοχή αυτή υπάρχουν οικονομικά, πολιτιστικά, κοινωνικά και πολιτικά συμφέροντα στα οποία αρμόζει να αποδοθεί η προσήκουσα προσοχή.

Στη λεκάνη αυτή, η ίδια η ιστορία της περιοχής και οι προοπτικές της υποβάλλουν ακόμα περισσότερο την ιδέα μιας Ιόνιας Κοινότητας της Κάτω Αδριατικής, στην οποία θα μπορούσαμε, πέραν των μαρτυριών του παρελθόντος, να ξαναβρούμε αμέτρητες ευκαιρίες ανταλλαγών και οικοδόμησης καινούριων πραγματικών κοινών ενδιαφερόντων. Πρέπει να ενθαρρύνουμε και να στηρίξουμε

ενέργειες όπως τα δίκτυα μεταξύ επιχειρηματιών, τις σχέσεις μεταξύ των νέων, τα κοινά πολιτιστικά ενδιαφέροντα και το σύστημα επιστημονικής έρευνας.

3.3 Στόχοι του προγράμματος

Η στρατηγική παρέμβασης¹² του προγράμματος θέτει τον κάτωθι γενικό στόχο: την ενίσχυση του συστήματος διασυνοριακής συνεργασίας μεταξύ των δύο χωρών ώστε να αυξηθεί η ανταγωνιστικότητα ολόκληρης της περιοχής και να διατηρηθούν και να αναδειχθούν οι κοινοί περιβαλλοντικοί και πολιτιστικοί πόροι.

Η ανάδειξη της πολιτιστικής και καλλιτεχνικής κληρονομιάς μπορεί να αποτελέσει ένα κοινό σημείο αναφοράς για την ανάπτυξη πρωτοβουλιών πολιτιστικής και τουριστικής συνεργασίας. Εάν ενταχθεί καταλλήλως στις ενιαίες τουριστικές και πολιτιστικές διαδρομές, μπορεί να αποτελέσει αφορμή για τη δημιουργία κοινών ενιαίων προγραμμάτων τουριστικής και πολιτιστικής αξιοποίησης τοπικών κοινοτήτων της υπαίθρου των δύο περιφερειών.

Η ανάπτυξη και ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των επιχειρήσεων στην τεχνολογική έρευνα και ανάπτυξη και στις υπηρεσίες¹³ προς τις επιχειρήσεις αποτελούν βασικά στοιχεία της στρατηγικής του προγράμματος.

Η κοινή θάλασσα και οι ακτές αποτελούν στοιχεία της μεθορίου μεταξύ των δύο περιφερειών. Αποτελούν ευαίσθητα οικοσυστήματα, κυρίως εξ αιτίας της έντονης ανθρωπογενούς πίεσης και της κυκλοφορίας αγαθών και ανθρώπων ανάμεσα στις δύο περιοχές. Η παρεμβατική στρατηγική προσανατολίζεται αφ' ενός στην προστασία των περιβαλλοντικών συνθηκών αυτών των οικοσυστημάτων και αφ' ετέρου, στην αξιοποίηση αυτών των οικοσυστημάτων ως βασικό πόρο, λαμβάνοντας υπόψη τη σπουδαιότητα των δύο ακτών σε σχέση με τους μεγάλους κοινοτικούς διαδρόμους μεταφορών.

Σε μία ζώνη, η οποία ενοποιείται ολοένα και περισσότερο, μάλιστα δε με την είσοδο της Ελλάδας στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση, είναι απαραίτητο να αναπτυχθούν διαδικασίες συνεργασίας σε θέματα αγοράς εργασίας και ανάπτυξης των πόρων, με σκοπό την καταπολέμηση της ανεργίας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Η κατάρτιση με σκοπό την εξειδίκευση των ανθρώπινων πόρων και η ολοένα στενότερη συνεργασία μεταξύ πανεπιστημίων και τοπικών φορέων αποκτούν ιδιαίτερη σημασία.

Ένα από τα σημαντικά σημεία της στρατηγικής είναι η βελτίωση, ποιοτικά και ποσοτικά, των συνθηκών ασφαλείας, τόσο για τα αγαθά όσο και για τους πολίτες. Και στις δύο όχθες της Αδριατικής επικρατεί ανησυχία για το μεγάλο πλήθος διακινούμενων αγαθών και υπηρεσιών, τόσο νόμιμων όσο και παράνομων. Το πλήθος μάλιστα αυτό προβλέπεται ότι θα αυξηθεί πολύ περισσότερο μέσα στα επόμενα χρόνια. Στις τοπικές κοινωνίες, αλλά και σε εθνικό επίπεδο, υπάρχει μία τάση προς την ενίσχυση και βελτίωση αφ' ενός των συνθηκών ασφαλείας και αφ' ετέρου των δομών πρώτης υποδοχής, πρώτης κοινωνικής ένταξης και απασχόλησης των ατόμων που εισέρχονται κατά κύματα στην περιοχή επιζητώντας απασχόληση και βελτίωση των συνθηκών της προσωπικής και οικογενειακής τους ευημερίας.

¹² Βλ. www.interreg.gr

¹³ Λογιστικές, υπηρεσίες για την ποιότητα και την εμπορική διάθεση των προϊόντων, υπηρεσίες του τουριστικού τομέα.

3.3.1 Ειδικοί στόχοι

1) Αναβάθμιση επικοινωνίας μεταξύ περιοχών με βελτίωση προσπελασιμότητας και παράλληλη αναβάθμιση της ασφάλειας στη διακίνηση.

Αυτός ο στόχος προτείνει, λοιπόν, τη διεύρυνση και βελτίωση των σχέσεων και των κοινών δραστηριοτήτων μεταξύ των παράκτιων ζωνών των δύο χωρών. Υπάρχει απόλυτη συνάφεια με τις θεματικές προτεραιότητες¹⁴ που έχει καθορίσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και ειδικότερα με τις ακόλουθες:

✘ Ενθάρρυνση της ανάπτυξης των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών με την ενίσχυση των υποδομών για την βελτίωση της προσπελασιμότητας και παράλληλη αναβάθμιση της ασφάλειας στη διακίνηση.

✘ Βελτίωση των δικτύων και των υπηρεσιών στον τομέα των συγκοινωνιών, της πληροφόρησης και της επικοινωνίας.

✘ Βελτίωση της ασφάλειας των μεταφορών.

2) Αναβάθμιση - διατήρηση κοινών ή όμοιων περιβαλλοντικών και πολιτιστικών πόρων.

Αυτός ο ειδικός στόχος τείνει, από τη μία πλευρά, να αξιοποιήσει ένα βασικό πόρο, λαμβάνοντας επίσης υπόψη τη σημασία των δύο περιοχών για τους μεγάλους κοινοτικούς διαδρόμους μεταφορών και από την άλλη πλευρά, να αξιοποιήσει μία περιβαλλοντική κληρονομιά σύμφωνα με μία οικολογικά αειφόρο προσέγγιση.

Τα στοιχεία συνοχής εντοπίζονται ιδιαίτερα με τις κατωτέρω θεματικές προτεραιότητες:

✘ Την ενθάρρυνση της προστασίας του περιβάλλοντος, της εξοικονόμησης ενέργειας και της προώθησης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

✘ Την ενθάρρυνση της αστικής, αγροτικής και παράκτιας ανάπτυξης με ενίσχυση του πλαισίου συνεργασίας για την προστασία των κοινών και σημαντικών περιβαλλοντικών πόρων.

✘ Την αναβάθμιση, διατήρηση των πολιτιστικών πόρων με σκοπό την ενδυνάμωση της διασυνοριακής συνεργασίας και την ανάπτυξη στενών δεσμών μεταξύ των δύο χωρών.

3) Ενίσχυση ανταγωνιστικότητας των οικονομιών.

Τα σημαντικά σημεία αυτού του στόχου είναι: η βελτίωση των συνθηκών ασφαλείας, τόσο για τα αγαθά όσο και για τους πολίτες, καθώς επίσης και η κατάρτιση για την εξειδίκευση των ανθρωπίνων πόρων.

Τα στοιχεία συνοχής εντοπίζονται ιδιαίτερα στις παρακάτω θεματικές προτεραιότητες:

✘ Προώθηση της ολοκλήρωσης της αγοράς εργασίας και της κοινωνικής ενσωμάτωσης.

✘ Συνεργασία στο νομικό και διοικητικό τομέα υπέρ της οικονομικής ανάπτυξης και της κοινωνικής συνοχής.

✘ Αύξηση των δυνατοτήτων διασυνοριακής συνεργασίας μεταξύ ατόμων και φορέων για την οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή.

✘ Ενθάρρυνση της επιχείρησης και της ανάπτυξης μικρών επιχειρήσεων, ακόμη και στον τομέα του τουρισμού και των πρωτοβουλιών για τη δημιουργία θέσεων εργασίας σε τοπικό επίπεδο.

✘ Καταμερισμός των ανθρωπίνων πόρων και των δομών στον τομέα της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης, της εκπαίδευσης, του πολιτισμού, των επικοινωνιών και

¹⁴ Βλ. www.interreg.gr

της υγείας, με σκοπό την αύξηση της παραγωγικότητας και τη συμβολή στη δημιουργία θέσεων εργασίας που να διαρκούν στο χρόνο.

3.4 Άξονες προτεραιότητας

Η επίτευξη των στόχων του προγράμματος θα υλοποιηθεί μέσω των παρεμβάσεων που θα ενταχθούν στους ακόλουθους άξονες προτεραιότητας:

Άξονας 1 – Μεταφορές, επικοινωνίες, ασφάλεια

Άξονας 2 – Επιχειρηματικότητα

Άξονας 3 – Περιβάλλον και πολιτιστική κληρονομιά

Άξονας 4 – Τεχνική βοήθεια και διαχείριση του προγράμματος

3.4.1 Άξονας προτεραιότητας 1 – Μεταφορές, επικοινωνίες, ασφάλεια

Η περιοχή του προγράμματος «Interreg 3 Ελλάδα – Ιταλία» κατέχει ιδιαίτερη γεωγραφική θέση. Η πολιτική και οικονομική αστάθεια στον Βαλκανικό χώρο προκάλεσε δυσκολίες στην χρήση των διασυνοριακών οδικών αξόνων που διέρχονται από Βαλκανικές χώρες και αστάθεια στην μεταφορά προϊόντων και πληθυσμών προς την Ευρώπη, ενώ ισχυροποίησε τις δυτικές πύλες εξόδου και συγκεκριμένα προς την Ιταλία μέσω Ιονίου πελάγους. Ως αποτέλεσμα αυτού του γεγονότος, η συγκεκριμένη περιοχή είναι κομβικής και στρατηγικής σημασίας στο διευρωπαϊκό δίκτυο που αναπτύσσεται στην ανατολική και δυτική Μεσόγειο. Το δίκτυο αυτό πρέπει να ενισχυθεί με έργα στις υποδομές των συστημάτων ασφαλείας για την ενίσχυση των διασυνοριακών σχέσεων και την ασφαλή κυκλοφορία αγαθών και ατόμων.

Η συγκεκριμένη περιοχή χαρακτηρίζεται από ένα σύστημα λιμένων και αερολιμένων μεγάλης σημασίας για την περιοχή της Αδριατικής και του Ιονίου πελάγους, όπου ήδη αναπτύσσεται μεγάλος όγκος κυκλοφορίας αγαθών και ατόμων και αποτελούν κομβικά σημεία των μεγάλων διευρωπαϊκών ή εθνικών μεταφορικών αξόνων. Επίσης έχουν πραγματοποιηθεί παρεμβάσεις υποδομής στις περιοχές λιμένων και αερολιμένων, οι οποίες χρήζουν ολοκλήρωσης, βελτιώνοντας τις προσφερόμενες υπηρεσίες. Αντίθετα, υπάρχει υποτυπώδης ύπαρξη δομών και ποιοτικών υπηρεσιών για την κυκλοφορία ατόμων και αγαθών, όπως επίσης και σε σύγχρονες τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών για την ανάπτυξη και διαχείριση υπηρεσιών για τη μεταφορά αγαθών και ατόμων.

Έχει δοθεί προτεραιότητα στην πραγματοποίηση των δράσεων εκείνων που στηρίζουν τις συνδυασμένες μεταφορές σε όλο το πλέγμα του δικτύου μεταφορών (οδικές, θαλάσσιες, εναέριες), προς αναζήτηση οικονομικών λύσεων σε συνδυασμό με την παροχή ειδικών υπηρεσιών.

Οι προτεινόμενες παρεμβάσεις θα συμβάλουν στην ανάπτυξη έργων που σχετίζονται με την πραγματοποίηση των διαδρόμων διάφορων μεταφορικών μέσων κατά μήκος του άξονα βορρά – νότου (διάδρομος Αδριατικής) και κατά μήκος του άξονα ανατολής – δύσης (διάδρομος Εγνατίας) και θα υποστηρίξουν την αναμενόμενη έντονη αύξηση, εντός των προσεχών ετών, στις διεθνείς θαλάσσιες μεταφορές που αφορούν στη ζώνη της Αδριατικής και του Ιονίου πελάγους. Τα μέτρα του πρώτου άξονα αφορούν δηλαδή τις υποδομές θαλάσσιων μεταφορών,

επικοινωνιών, την ανάπτυξη και ενίσχυση των συστημάτων επίβλεψης ασφάλειας και ελέγχου.

Οι συγκεκριμένοι στόχοι είναι οι ακόλουθοι:

- Βελτίωση των υποδομών, των λιμενικών ζωνών και των οδικών προσβάσεων οι οποίες εξυπηρετούν τους λιμένες, βελτίωση και ανάπτυξη των συμπληρωματικών υποδομών για τις υπηρεσίες στήριξης της κυκλοφορίας προϊόντων και ατόμων.
- Ανάπτυξη των συστημάτων ασφαλείας για την καλύτερη κυκλοφορία αγαθών και ατόμων.
- Κατάρτιση των ανθρωπίνων πόρων για τη βελτίωση των τεχνικών γνώσεων, την ανάπτυξη εξειδικευμένων υπηρεσιών με σκοπό την στήριξη της κυκλοφορίας αγαθών και ατόμων και την στήριξη εφαρμογών που σχετίζονται με την ανάπτυξη υπηρεσιών πληροφορικής και επικοινωνίας.

3.4.2 Άξονας προτεραιότητας 2 – Επιχειρηματικότητα

Η περιοχή του προγράμματος παρουσιάζει κοινά στοιχεία στον τομέα της παραγωγής που επηρεάζει άμεσα το πνεύμα με το οποίο κινούνται οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται τοπικά ή σε όλη τη χώρα.

Ο πρωτογενής τομέας είναι στρατηγικής σημασίας αφού αποτελεί την ουσιαστική πηγή εξαγωγικών προϊόντων. Συγκεκριμένα, η πρωτοπορία σε ορισμένα τμήματα γεωργικής παραγωγής, όπως είναι οι καλλιέργειες οπωροκηπευτικών, οι ελαιοκαλλιέργειες και οι αμπελοκαλλιέργειες.

Η παρουσία σημαντικών τοπικών συστημάτων βιομηχανικής παραγωγής, συγκεκριμένα στις επαρχίες Μπάρι και Λέτσε, στα νησιά του Ιονίου, στην Ήπειρο και στη δυτική Ελλάδα κάνει εντονότερη την ανάγκη υποστήριξης αυτών των συστημάτων η οποία θα τους δώσει την δυνατότητα να ενισχυθούν οι εξαγωγικές δραστηριότητές τους. Στην πραγματικότητα, η έλλειψη δομών και δικτύων προσανατολισμένων στη διεθνή προώθηση των προϊόντων, δυσχεραίνει την ουσιαστική ανάπτυξη της περιοχής και εμποδίζει την δημιουργική συνεργασία των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων μεταξύ των δύο περιφερειών τις οποίες αφορά το πρόγραμμα.

Ο τριτογενής τομέας περιλαμβάνει κυρίως τον τομέα των υπηρεσιών, ιδίως τον τουρισμό και έχει σχέση με το δευτερογενή τομέα. Ως καταλυτικός παράγοντας θεωρείται η έλλειψη ανθρώπινου κεφαλαίου ικανού για την ανάπτυξη συγκεκριμένων υπηρεσιών και δραστηριοτήτων σε ό,τι αφορά στη συνεργασία για τις επιχειρήσεις.

Τα μέτρα του δεύτερου άξονα που έχουν επιλεγεί είναι: α) συνεργασία για την έρευνα, την ανάπτυξη και την μεταφορά τεχνογνωσίας β) ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας. Επομένως θα δοθεί προτεραιότητα σε δράσεις που αφορούν στη στήριξη διασυνοριακών συνεργασιών για την προώθηση προϊόντων ποιότητας που έχουν αναπτυχθεί με χρήση νέων μεθόδων και με τη στήριξη ιδρυμάτων έρευνας στον ίδιο τομέα. Όσον αφορά τον τουρισμό, προτεραιότητα θα δοθεί στις δράσεις ενίσχυσης των συνεργασιών για την διαφοροποίηση των τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών που έχουν αναπτυχθεί με νέες μεθόδους. Επίσης, το άνοιγμα νέων χώρων έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης σε σύνδεση με τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις προς όφελος της κινητικότητας των ερευνητών, της συνεργασίας μεταξύ των Πανεπιστημίων, των κέντρων και ινστιτούτων έρευνας θα προσδώσει ουσιαστική αξία στην διασυνοριακή συνεργασία μεταξύ των δύο χωρών.

Οι συγκεκριμένοι στόχοι είναι οι εξής:

- Συνεργασία για τη διαφοροποίηση της γεωργικής παραγωγής, προώθηση και ανάπτυξη προϊόντων ποιότητας και προϊόντων με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά.
- Υποστήριξη των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων σε τομείς κοινού ενδιαφέροντος: ανάπτυξη συστημάτων παραγωγής, κυρίως συστημάτων ολικής ποιότητας και στήριξη νέων μορφών απασχόλησης και εργασίας.
- Συνεργασία μεταξύ των Πανεπιστημίων, των ιδρυμάτων έρευνας και των επιχειρήσεων προκειμένου να αναπτυχθούν κοινές δράσεις έρευνας, εισαγωγής καινοτομιών και μεταφοράς τεχνολογίας.
- Επιμόρφωση με σκοπό τη βελτίωση των τεχνικών γνώσεων στους διάφορους τομείς παραγωγής, στον τομέα της τελικής έρευνας και της τεχνολογικής καινοτομίας, καθώς και στην εφαρμογή περιεχομένων που συνδέονται με την ανάπτυξη συστημάτων πληροφορικής και επικοινωνίας.

3.4.3 Άξονας προτεραιότητας 3 – Περιβάλλον και πολιτιστική κληρονομιά

Το φυσικό περιβάλλον της περιοχής του προγράμματος διαθέτει εξαιρετικό φυσικό πλούτο. Ποικίλα οικοσυστήματα και υδροβιότοπους διεθνούς σημασίας, τοπία και δάση εξαιρετικού κάλλους, περιοχές που εντάσσονται στα προγράμματα Corine, Natura 2000 και στη συνθήκη Ramsar. Ο πλούτος αυτός υπαγορεύει τη δημιουργία συστημάτων προστασίας, μεθόδων νέας αξιοποίησης και μηχανισμών προώθησης, προκειμένου να πραγματοποιηθεί μία πλήρης και αειφόρος ανάπτυξη.

Η συγκεκριμένη περιοχή χαρακτηρίζεται από τεράστιες φυσικές χερσαίες και θαλάσσιες εκτάσεις προς αξιοποίηση, με πολυάριθμες φυσικές προστατευόμενες ζώνες και σπάνια οικοσυστήματα. Επίσης παρουσιάζονται τεράστιες δυνατότητες για μεγαλύτερη αγροτική και τουριστική αξιοποίηση καθώς σημαντικές αγροτικές εκτάσεις θεωρούνται μεγάλης αξίας. Αντίθετα, η ανεπάρκεια υποδομών δημιουργεί προβλήματα που δεν εγγυώνται τον σωστό έλεγχο και την ορθή διαχείριση των χερσαίων, θαλάσσιων και παράκτιων οικοσυστημάτων. Ειδικότερα, η ανεπάρκεια δικτύων συλλογής των αστικών, γεωργικών και βιομηχανικών απορριμμάτων και αποβλήτων, ιδιαίτερα στους χώρους τουριστικής ανάπτυξης που βρίσκονται κυρίως κοντά στις παράκτιες ζώνες, επιδεινώνει την κατάσταση και κρίνεται απαραίτητη η άμεση βελτιστοποίηση προς αυτή την κατεύθυνση.

Τα μέτρα του τρίτου άξονα είναι: α) αναβάθμιση στη διαχείριση κοινών οικοσυστημάτων β) προώθηση, αναπαλαίωση και αξιοποίηση της ιστορικής και πολιτιστικής κληρονομιάς κοινού ενδιαφέροντος. Θα δοθεί ειδική προτεραιότητα στην πραγματοποίηση κοινών δράσεων, οι οποίες θα υποστηρίζουν τη μεταφορά τεχνογνωσίας που θα πρέπει να στηρίζεται επίσης από την πραγματοποίηση υποδειγματικών προγραμμάτων. Ειδική προτεραιότητα θα δοθεί και στη χρήση των τελευταίων εξελίξεων στις νέες τεχνολογίες που θα συμβάλλουν στην πραγμάτωση των στόχων του άξονα.

Με τις προτεινόμενες παρεμβάσεις αποδίδεται ολοένα και μεγαλύτερη προσοχή στην εθνική και διεθνή ζήτηση τουριστικών υπηρεσιών που συνδέονται με την φύση, το περιβάλλον και τον πολιτισμό. Επίσης ενισχύεται η απασχόληση σε σχέση με την αειφόρο οικολογική χρήση των περιβαλλοντικών πόρων και αυξάνεται η συνεργασία μεταξύ των δύο χωρών για την προστασία και την αξιοποίηση των περιβαλλοντικών πόρων, σύμφωνα με μία ολοκληρωμένη προσέγγιση, σε σχέση και με την ανάδειξη της κοινής πολιτιστικής κληρονομιάς.

Χρειάζεται και από τις δύο πλευρές, να προστατευθεί η σημαντική ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά και να αξιοποιηθεί. Μάλιστα θα πρέπει να ενισχυθεί ακόμη περισσότερο στο πλαίσιο της διασυνοριακής συνεργασίας, τόσο από την άποψη της προώθησής της, όσο και από την άποψη της διατήρησής της. Οι αυξημένες ανάγκες πολιτιστικών δραστηριοτήτων και συγκεκριμένα από μέρους των τοπικών διοικήσεων, οδήγησαν στην ανάγκη προώθησης, σχηματισμού και υποστήριξης πρωτοβουλιών παραγωγής πολιτιστικών δραστηριοτήτων. Είναι γεγονός ότι η διάδοση της χρήσης τεχνολογιών πληροφορικής είναι μειωμένη. Από την άλλη πλευρά, το ανθρώπινο δυναμικό για την παροχή συγκεκριμένων παροχών είναι ποσοτικά ανεπαρκές, ακόμη και για ό,τι αφορά τη χρήση και την ανάπτυξη έργων συνδεδεμένων με την ανάπτυξη τεχνολογιών πληροφορικής. Όλα αυτά αποτελούν εμπόδιο για την αποτελεσματική αξιοποίηση της μεγάλης ιστορικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής.

Συγκεκριμένες παρεμβάσεις θα συνεισφέρουν στην αξιοποίηση της ιστορικής και πολιτιστικής ταυτότητας των διάφορων περιοχών, μέσω της παραγωγής χαρακτηριστικών τοπικών προϊόντων και υπηρεσιών υποστήριξης. Ακόμη, θα προσφέρουν τη δυνατότητα στους πολιτιστικούς φορείς να συμμετέχουν σε δίκτυα συνεργασίας και σε εθνικούς και διαπεριφερειακούς κύκλους.

Οι στόχοι του άξονα αυτού είναι οι ακόλουθοι:

- Προστασία και διαχείριση¹⁵ των υδάτων του θαλάσσιου περιβάλλοντος και των ευαίσθητων οικοσυστημάτων.
- Προώθηση, αξιοποίηση και αειφόρος ανάπτυξη των δρυμών.
- Προστασία και προώθηση της κοινής ιστορικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, ενίσχυση των πολιτισμικών ανταλλαγών, ανάπτυξη του σύγχρονου πολιτισμού και των υπηρεσιών τουρισμού μεταξύ των δύο περιοχών.
- Εκπαίδευση για τη βελτίωση των τεχνικών γνώσεων των σχετικών με την διαχείριση των περιβαλλοντικών και πολιτιστικών πόρων και των τουριστικών υπηρεσιών.

3.4.4 Άξονας προτεραιότητας 4 – Τεχνική βοήθεια

Ο κύριος σκοπός του τέταρτου άξονα είναι η στήριξη ενεργειών για την καλή λειτουργία των αρχών του προγράμματος, την διευκόλυνση της υλοποίησής του, την εξασφάλιση της ενημέρωσης και δημοσιοποίησης, την κινητοποίηση και προώθηση της ενεργού συμμετοχής φορέων και πολιτών. Τα μέτρα του άξονα είναι: α) δραστηριότητες διαχείρισης, υλοποίησης, παρακολούθησης και ελέγχου β) συνοδευτικές δραστηριότητες υλοποίησης του προγράμματος: προβολή, πληροφόρηση, αξιολόγηση και δημοσιότητα.

Το πρώτο μέτρο έχει ως στόχο να υποστηρίξει την εγκατάσταση και την καλή λειτουργία των κοινών δομών συνεργασίας και να εξασφαλίσει την αποτελεσματική διεξαγωγή των διαδικασιών υλοποίησης του προγράμματος. Το δεύτερο μέτρο στοχεύει στην γνωστοποίηση του προγράμματος και στην προώθησή του στο κοινό, ώστε να εμπλουτισθούν οι προτάσεις οι οποίες θα υποβάλλονται από τους εν δυνάμει δικαιούχους και να διαδοθούν ευρέως τα επιτευχθέντα αποτελέσματα από τον προγραμματισμό.

¹⁵ Η διαχείριση των οικοσυστημάτων θα πρέπει να γίνεται σε συντονισμό με άλλους φορείς, οι οποίοι χρηματοδοτούν παρόμοια μέτρα και με την ανάπτυξη του προγράμματος Natura 2000.

Για τις δραστηριότητες διαχείρισης του προγράμματος και τεχνικής βοήθειας διατίθενται οι απαραίτητοι πόροι για την εγκατάσταση και τη λειτουργία του προγράμματος. Προβλέπονται ιδιαίτερες δαπάνες για:

- Την καλή λειτουργία της διαχειριστικής αρχής, της αρχής πληρωμής, των τεχνικών ομάδων, των υποεπιτροπών και των εμπειρογνομόνων οι οποίοι υποστηρίζουν την εργασία της επιτροπής παρακολούθησης, της επιτροπής καθοδήγησης και της κοινής τεχνικής γραμματείας.
- Τις αξιολογήσεις.
- Την μετάδοση πληροφοριών και την προώθηση του προγράμματος.
- Τις δραστηριότητες τεχνικής βοήθειας, επίβλεψης και ελέγχου.
- Τις υπηρεσίες εξωτερικών εμπειρογνομόνων.
- Την κατάρτιση λειτουργών της δημόσιας διοίκησης οι οποίοι εμπλέκονται στο πρόγραμμα.

Η επιτροπή καθοδήγησης έχει την ευθύνη έγκρισης του προϋπολογισμού της τεχνικής βοήθειας. Όσον αφορά στις δράσεις υποστήριξης για την οργάνωση του εποπτικού συμβουλίου και για τους φορείς διαχείρισης του προγράμματος προβλέπονται οι ακόλουθες δαπάνες για:

- Την κοινή τεχνική γραμματεία.
- Τεχνική βοήθεια για τις εργασίες που συνδέονται με την ενίσχυση των παροχών στα ενδιαφερόμενα γραφεία και στα τεχνολογικά προηγμένα εργαλεία.
- Εγκατάσταση διασυνοριακού "δικτύου" πληροφόρησης και εταιρικής σχέσης με στόχο την υποστήριξη της διάδοσης στους τοπικούς πληθυσμούς, στο πλαίσιο της διασυνοριακής συνεργασίας, συγκεκριμένων πληροφοριών σχετικά με τις προσφερόμενες από το πρόγραμμα ευκαιρίες.
- Λειτουργία πυρήνων αξιολόγησης για την επιλογή των έργων.
- Εξωτερικούς εμπειρογνώμονες υποστήριξης για την διαχειριστική αρχή, την κοινή τεχνική γραμματεία και τους εθνικούς φορείς υλοποίησης του προγράμματος.

Όσον αφορά στην βελτίωση και μεγέθυνση του συστήματος παρακολούθησης προβλέπονται οι ακόλουθες δράσεις: α) επέκταση του συστήματος στις μονάδες που εμπλέκονται στην διαχείριση του προγράμματος και β) δημιουργία ενός ειδικού τομέα για τις κρατικές ενισχύσεις.

Για τις δραστηριότητες επικοινωνίας, πληροφόρησης και δημοσιότητας προβλέπονται:

1. Ενέργειες πληροφόρησης, δημοσιότητας και δραστηριότητες προώθησης.
2. Δημιουργία συστήματος διασυνοριακής πληροφόρησης που θα ανταποκρίνεται στις υποχρεώσεις πληροφόρησης και δημοσιότητας των στοιχείων δημοσίου ενδιαφέροντος, σε συνεργασία μάλιστα με άλλα προγράμματα Interreg 3.

Προβλέπονται οι ακόλουθες δράσεις:

- Ανάπτυξη και προσαρμογή των επαγγελματικών δεξιοτήτων των φορέων και του προσωπικού που ορίστηκε με διάφορες αρμοδιότητες στις δραστηριότητες προγραμματισμού, συντονισμού, διαχείρισης, επιτήρησης και ελέγχου του προγράμματος.
- Δράσεις με στόχο την εμβάθυνση οριζόντιων θεμάτων όπως το περιβάλλον, οι ίσες ευκαιρίες, η ανταγωνιστικότητα και άλλα θέματα κοινού ενδιαφέροντος.
- Προτροπή προς το διορισμένο για τους σκοπούς του προγράμματος προσωπικό, συντονισμός, διαχείριση, επιτήρηση και έλεγχος του προγράμματος για την επίτευξη των στόχων και την καλύτερη αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα του προγράμματος με κατάλληλες ενέργειες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ EQUAL

4.1 Γενικά

Η Κοινοτική Πρωτοβουλία Equal αποτελεί εργαλείο της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση. Χρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και στοχεύει στην πειραματική εφαρμογή και διάδοση νέων τρόπων καταπολέμησης των διακρίσεων και της ανισότητας στον τομέα της απασχόλησης. Η Equal ολοκληρώνει τις εμπειρίες που αποκτήθηκαν στα πλαίσια των προηγούμενων πρωτοβουλιών Employment & adapt και συμπληρώνει τις υπάρχουσες πολιτικές για την ισότητα ευκαιριών στην αγορά εργασίας.

Το πρόγραμμα έχει σχεδιαστεί για να στηρίζει μια οριζόντια προσέγγιση στις πολιτικές και τις υπηρεσίες προς τις οποίες θα έχουν πρόσβαση πολλαπλές κατηγορίες αποκλεισμένων ή απειλούμενων από αποκλεισμό από την αγορά εργασίας ομάδων και να αντιμετωπίσει την αποσπασματικότητα και την έλλειψη συντονισμού των εφαρμοζόμενων πολιτικών.

Κάποιες από τις ομάδες στόχους¹⁶ στις οποίες απευθύνεται το πρόγραμμα είναι:

- Εργαζόμενοι με ελλιπή προσόντα, εκπαίδευση και δεξιότητες.
- Εργαζόμενοι μεγαλύτερης ηλικίας (45 – 64 ετών) και νεοεισερχόμενοι στην αγορά εργασίας.
- Ημιαπασχολούμενοι στον αγροτικό χώρο με επισφαλή θέση εργασίας κυρίως γυναίκες και νέοι.
- Κάτοικοι απομακρυσμένων περιοχών που έχουν τη δυνατότητα να απασχοληθούν σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού.
- Γυναίκες, σε αργία, λόγω δυσκολίας συνδυασμού των οικογενειακών τους υποχρεώσεων με την απασχόληση που απαιτεί πλήρες ωράριο.
- Άτομα με ειδικές ανάγκες, που έχουν τη δυνατότητα γλωσσικής επικοινωνίας.
- Ομάδες με γλωσσικές και πολιτισμικές διαφοροποιήσεις: Τσιγγάνοι και Πομάκοι.
- Φυλακισμένοι.
- Αποφυλακισμένοι.
- Άτομα απεξαρτημένα.
- Άτομα με αναπηρίες.
- Άτομα που είναι ψυχικά ασθενείς.
- Μετανάστες.
- Πρόσφυγες.

¹⁶ Βλ. Πρόγραμμα Κοινοτικής Πρωτοβουλίας για την καταπολέμηση των διακρίσεων και ανισοτήτων σε σχέση με την αγορά εργασίας (Equal) στην Ελλάδα, Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, σελ. 4-15, (www.equal-greece.gr).

Η πρωτοβουλία Equal διαφέρει από τα περισσότερα προγράμματα που χρηματοδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο με την έννοια ότι πρωταρχικός της στόχος είναι η προώθηση καινοτόμων πρακτικών και η συνεργασία μεταξύ των κρατών - μελών. Έχουν πραγματοποιηθεί μέχρι στιγμής δύο γύροι προτάσεων για έργα στα πλαίσια της Equal, με τον πρώτο να ξεκινά το 2001 και τον δεύτερο το 2004.

Η Ελλάδα συμμετέχει ενεργά στην προσπάθεια ενίσχυσης της κοινωνικής οικονομίας¹⁷, του λεγόμενου και τρίτου πυλώνα της οικονομικής πραγματικότητας. Στα πλαίσια τόσο του πρώτου γύρου όσο και του δεύτερου, έχουν αναπτυχθεί αρκετές πρωτοβουλίες αξιοποίησης των συγκεκριμένων πόρων και έχουν γίνει προσπάθειες να εκμεταλλευτεί η χώρα τη συγκυρία, δίνοντας μια διαφορετικού τύπου δυναμική στις οικονομικές της δραστηριότητες.

Η Equal υλοποιείται μέσω μιας ομάδας συνεργαζόμενων φορέων που ονομάζεται αναπτυξιακή σύμπραξη. Οι αναπτυξιακές συμπράξεις έχουν τη μορφή αστικών μη κερδοσκοπικών εταιριών προσαρμοσμένων στις ανάγκες της Equal. Αποτελούν τους τελικούς δικαιούχους της Equal και σε αυτές μπορεί να συμμετέχει ένα σύνολο φορέων όπως δημόσιες αρχές, δημόσιοι και ιδιωτικοί φορείς απασχόλησης, δομές συμβουλευτικής και προσανατολισμού, οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης α' και β' βαθμού και επιχειρήσεις τους, κοινωνικές και ιδιωτικές επιχειρήσεις.

¹⁷ Ο χώρος της οικονομίας που βρίσκεται ανάμεσα στον ιδιωτικό και το δημόσιο τομέα και στον οποίο διεξάγονται οικονομικές δραστηριότητες με κοινωνικούς σκοπούς και στόχους.

4.2 Στόχοι – Ενέργειες

Σύμφωνα με την εικόνα που παρουσιάζει η αγορά εργασίας, ένα ευρύ κοινωνικό σύνολο αποτελούμενο από διαφορετικές πληθυσμιακές ομάδες όσον αφορά στα “ιδιαιτέρα” κοινωνικά χαρακτηριστικά τους, αντιμετωπίζει μια σειρά δυσκολιών και προκαταλήψεων που εμποδίζουν την κοινωνική και κυρίως την επαγγελματική τους ένταξη ή επανένταξη. Η ενσωμάτωση των αποκλεισμένων ομάδων δυσχεραίνεται ακόμα περισσότερο από τα υψηλά επίπεδα ανεργίας στη χώρα μας. Οι ενέργειες της πολιτείας ως προς τις ομάδες αυτές δεν θα πρέπει να αποτελούν απλώς μέσο επαγγελματικής αποκατάστασης, αλλά θα πρέπει να στοχεύουν στην ευρύτερη κοινωνική τους ένταξη και αποδοχή μέσω μιας ολοκληρωμένης και συνεχούς ενθάρρυνσης και στήριξης. Παρά τη δραστηριοποίηση διάφορων φορέων και την εφαρμογή μιας σειράς πολιτικών και μέτρων επαγγελματικής κατάρτισης και προώθησης της απασχόλησης, οι διακρίσεις και ανισότητες στην αγορά εργασίας σε βάρος των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων δεν έχουν μειωθεί.

Στρατηγικός στόχος της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας Equal, είναι να λειτουργήσει ως δοκιμαστικό έδαφος για την ανάπτυξη και τη διάδοση νέων τρόπων για την εφαρμογή πολιτικών στον τομέα της απασχόλησης, προκειμένου να αντιμετωπισθεί κάθε μορφή διακρίσεων και ανισοτήτων που βιώνουν όσοι επιζητούν πρόσβαση στην αγορά εργασίας ή βρίσκονται ήδη σε αυτή. Ειδικότερα, το πρόγραμμα στοχεύει:

● Στη διευκόλυνση της πρόσβασης και της επιστροφής στην αγορά εργασίας των ατόμων που έχουν δυσκολίες ένταξης ή επανένταξης στην απασχόληση και στην καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας στην αγορά εργασίας.

● Στη βελτίωση της πρόσβασης στη διαδικασία δημιουργίας μιας επιχείρησης, μέσω της παροχής των αναγκαίων υποστηρικτικών μέσων, καθώς και στην ενίσχυση της κοινωνικής οικονομίας με επίκεντρο τη βελτίωση της ποιότητας των θέσεων εργασίας και την ενεργό συμμετοχή ατόμων που έχουν δυσκολίες πρόσβασης στην αγορά εργασίας.

● Στην προώθηση της δια βίου μάθησης και των εργασιακών πρακτικών ενσωμάτωσης, οι οποίες ενθαρρύνουν την πρόσληψη και την παραμονή αυτών που πλήττονται από διακρίσεις και ανισότητα στην αγορά εργασίας.

● Στην υποστήριξη της προσαρμοστικότητας των εταιριών και των εργαζομένων στις διαρθρωτικές οικονομικές αλλαγές και στη χρήση της τεχνολογίας της πληροφορίας και άλλων νέων τεχνολογιών.

● Στην ενθάρρυνση της κατάρτισης του επαγγελματικού διαχωρισμού και στο συνδυασμό οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής.

● Στην υποστήριξη της κοινωνικής ένταξης των αιτούντων άσυλο.

● Στην αποτελεσματική εφαρμογή, διαχείριση και διάδοση της πρωτοβουλίας.

Τα κύρια στοιχεία προτεραιότητας για την επιτυχή υλοποίηση του επιχειρησιακού προγράμματος και την επίτευξη των παραπάνω στόχων είναι τα εξής:

1. Η αξιοποίηση των υποδομών, εμπειριών και τεχνογνωσίας που αποκτήθηκαν από την εφαρμογή προηγούμενων σχεδίων.
2. Η επιδίωξη συντονισμού και συμπληρωματικότητας των πολιτικών και των εμπλεκόμενων φορέων για την επίτευξη πολυδιάστατης και πολυεπίπεδης παρέμβασης με συγκεκριμένο και κοινό στόχο.
3. Η εξασφάλιση σε επίπεδο σχεδιασμού, υλοποίησης και αξιοποίησης, αλληλοσυμπληρούμενων πολιτικών και δράσεων με σαφή καθορισμό στρατηγικής και συγκεκριμένων προτεραιοτήτων.

4. Η εξασφάλιση μιας οριζόντιας προσέγγισης στην ανάπτυξη των δράσεων, δηλαδή πλήρους πρόσβασης σε κάθε θεματικό πεδίο όλων των ομάδων που πλήττονται από διάφορες μορφές διακρίσεων. Σε αυτή την οριζόντια προσέγγιση δίδεται έμφαση στην προώθηση της ισότητας ανδρών και γυναικών που θα διαπερνά όλους τους άξονες της στρατηγικής για την απασχόληση, ενώ παράλληλα θα ενισχύεται μέσα από ειδικές ενέργειες στον τέταρτο άξονα.
5. Η προώθηση της εφαρμογής της πρωτοβουλίας σε όλες τις περιφέρειες της χώρας και η αντίστοιχη ενθάρρυνση των αναπτυξιακών συμπράξεων να επικεντρώσουν τα σχέδιά τους, στις περιοχές στις οποίες εμφανίζονται εντονότερα φαινόμενα αποκλεισμού και διακρίσεων σε βάρος συγκεκριμένων ευάλωτων ομάδων.
6. Η εισαγωγή μηχανισμών αξιοποίησης και βελτίωσης της αποτελεσματικότητας των υφιστάμενων υποστηρικτικών δομών και συστημάτων μέσω συντονισμού και δικτύωσης και η μετεξέλιξή τους σε βιώσιμες δομές και υπηρεσίες που να απευθύνονται σε πολλαπλές κατηγορίες αποκλεισμένων ομάδων.
7. Η αναζήτηση καινοτόμων πρακτικών για την αντιμετώπιση κάθε μορφής διακρίσεων, η βελτίωση και ανάπτυξη μηχανισμών και μεθόδων ευρύτερης διάδοσής τους.
8. Η προώθηση ποιοτικών θέσεων εργασίας με μελλοντικές προοπτικές.

Οι παραπάνω παράμετροι των στόχων της πρωτοβουλίας κυριαρχούν σε όλους τους άξονες και τα θεματικά πεδία προτεραιότητας που επιλέγονται και αποτελούν τα επιμέρους μέτρα του κάθε άξονα.

Σε ότι αφορά στη βαρύτητα των ενεργειών που θα χρηματοδοτηθούν στο πλαίσιο της Equal, η σύσταση των αναπτυξιακών συμπράξεων και των διακρατικών συνεργασιών θα απορροφήσει το 3% του συνολικού προϋπολογισμού. Η υλοποίηση των σχεδίων των αναπτυξιακών συμπράξεων το 76%, ενώ 15% θα κατανεμηθεί στη θεματική δίκτυωση και επίτευξη αντίκτυπου στις εθνικές πολιτικές (ενέργεια 3) και 6% στην τεχνική βοήθεια για την υποστήριξη των ανωτέρω τριών ενεργειών.

4.3 Άξονας 1 - Βελτίωση απασχολησιμότητας

Το επιχειρησιακό πρόγραμμα της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας Equal στοχεύει μέσω του πρώτου υποπρογράμματος, στην πρόληψη της ανεργίας και τη διευκόλυνση της πρόσβασης στην αγορά εργασίας όσων συναντούν προβλήματα, ώστε όλοι να έχουν μια ευκαιρία για νέο ξεκίνημα, μέσω μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης η οποία ενσωματώνει τις ακόλουθες αρχές:

- ◆ Σταδιακή προσέγγιση για την ένταξη.
- ◆ Ενεργή συμμετοχή των ομάδων στόχου.
- ◆ Ενίσχυση του ρόλου των διαμεσολαβητών.
- ◆ Καλλιέργεια περιβάλλοντος εταιρικής σχέσης.

Ακολουθώντας μια σταδιακή διαδικασία ένταξης και ενσωμάτωσης στην αγορά εργασίας προσφέρεται στους ανέργους, ένας συνδυασμός υπηρεσιών και φορέων που ασχολούνται με την προώθηση στην αγορά εργασίας. Η διαδικασία αυτή έχει στόχο τον κάθε άνεργο ατομικά. Έτσι είναι προσαρμοσμένη στις ιδιαίτερες ανάγκες και δυσκολίες που αντιμετωπίζει, λόγω ενδεχομένως ιδιαιτεροτήτων που σχετίζονται με συγκεκριμένες μειονεκτικότητες. Η παροχή εξατομικευμένων υπηρεσιών στήριξης και παρακολούθησης συνίσταται στη συστηματική εφαρμογή ενεργειών πληροφόρησης, συμβουλευτικής, διάγνωσης δεξιοτήτων, εκπαίδευσης, προσαρμογής και ένταξης σε εργασιακό περιβάλλον.

Μέσω της ενεργού συμμετοχής των ίδιων των ενδιαφερομένων στον προγραμματισμό, σχεδιασμό και υλοποίηση των σχετικών παρεμβάσεων επιδιώκεται, πρώτον τα προγράμματα αυτά να ανταποκρίνονται στις πραγματικές ανάγκες των ομάδων στόχου και κατά δεύτερο λόγο να προσφερθεί ένα επί πλέον κίνητρο στα άτομα αυτά με την ανάπτυξη αισθήματος ευθύνης για την λειτουργία και τα αποτελέσματα των παρεμβάσεων. Έτσι ο σχεδιασμός ενσωματώνει όλη την προηγούμενη εμπειρία των συγκεκριμένων ομάδων και των φορέων που ασχολούνται με τα προβλήματά τους και οι υλοποιούμενες παρεμβάσεις γίνονται ελκυστικότερες για τους ίδιους τους ενδιαφερόμενους.

Από την υπάρχουσα εμπειρία προκύπτει ότι το μοντέλο της υποβοήθησης της ένταξης των μειονεκτούντων ατόμων από ειδικά εκπαιδευμένους συμβούλους, που διαμεσολαβούν μεταξύ των ενδιαφερομένων και της αγοράς εργασίας, έχει λειτουργήσει με ιδιαίτερη επιτυχία. Ο ρόλος τους σε αυτές τις περιπτώσεις αφορά τόσο στην καθοδήγηση, όσο και στην παρακολούθηση των ανέργων καθ' όλη την διάρκεια της διαδικασίας ένταξης. Γι' αυτό η εκπαίδευση και χρησιμοποίηση αυτού του τύπου διαμεσολαβητών αποτελεί μια σημαντική παράμετρο για την επιτυχία προγραμμάτων απασχόλησης.

Τέλος με την καλλιέργεια περιβάλλοντος εταιρικής επιτυχάνεται ο ολοκληρωμένος χαρακτήρας των παρεμβάσεων που συνθέτουν και κινητοποιούν τη δυναμικότητα ενός όσο το δυνατόν μεγαλύτερου φάσματος φορέων, οι οποίοι σχετίζονται με την αντιμετώπιση των προβλημάτων των ομάδων στόχου. Έτσι η εμπλοκή τοπικών αρχών, αντιπροσωπευτικών οργανώσεων των ομάδων, μη κυβερνητικών οργανώσεων, κοινωνικών εταίρων, μαζί με τους οργανισμούς απασχόλησης, τους δημόσιους φορείς και τους εξειδικευμένους οργανισμούς εκπαίδευσης και προσανατολισμού, αποσκοπεί στην λύση του συνόλου των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν τα αποκλεισμένα άτομα. Οι δυσκολίες που συναντούν είναι αλληλένδετες και πολλές φορές καθοριστικές για την αδυναμία ένταξής τους στην αγορά εργασίας.

Ένας άλλος άξονας προτεραιότητας του παρόντος λειτουργικού προγράμματος είναι η καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας. Ο ρατσισμός και η ξενοφοβία αποτελούν πρόκληση για την πολιτική, καθώς αντιστρατεύονται αξίες όπως η αμοιβαία κατανόηση και σεβασμός ή η ανθρώπινη αξιοπρέπεια, αξίες δηλαδή που αποτελούν τα θεμέλια για την οργάνωση της κοινωνίας μας. Κοινωνικοοικονομικές εξελίξεις επανέφεραν το πρόβλημα αυτό στο προσκήνιο, καθιστώντας αναγκαία τη λήψη μέτρων για την καταπολέμησή του.

Στη χώρα μας στα πλαίσια του επιχειρησιακού προγράμματος «Καταπολέμηση του αποκλεισμού από την αγορά της εργασίας», υλοποιήθηκαν 321 ολοκληρωμένα προγράμματα που στόχευσαν στην αύξηση της απασχόλησης ατόμων από τις ευπαθείς κοινωνικές ομάδες, ενώ ταυτόχρονα αναβαθμίστηκαν οι παρεχόμενες στα άτομα αυτά, υπηρεσίες. Παράλληλα, υλοποιήθηκαν 46 προγράμματα στον άξονα Integra της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας Απασχόληση, με αντικείμενο τη βελτίωση της πρόσβασης στην αγορά εργασίας των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων. Ο στόχος των προγραμμάτων αυτών καθώς και άλλων που αναπτύσσονται είναι η καταπολέμηση των διακρίσεων στην πρόσβαση της απασχόλησης. Αν και η απασχολησιμότητα είναι ίσως το κλειδί για την ένταξη των ατόμων αυτών στην κοινωνία, είναι φανερό ότι απαιτούνται και ειδικότερες δράσεις, ανεξαρτήτως πεδίου πολιτικής, προκειμένου να καταπολεμηθούν τα αρνητικά στερεότυπα και οι προκαταλήψεις.

Στο παρόν επιχειρησιακό πρόγραμμα ενσωματώνονται ενέργειες που προωθούν και διευρύνουν ποιοτικά τις σχετικές με την απασχολησιμότητα πολιτικές του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Απασχόληση. Σε σχέση με τις δομές υποστήριξης, έμφαση θα δοθεί στην εισαγωγή των τεχνικών εξατομικευμένης προσέγγισης στους οργανισμούς απασχόλησης (δημόσιους, ιδιωτικούς και εθελοντικούς) συμπεριλαμβανομένων των Κέντρων Παρακολούθησης Απασχόλησης. Έτσι συμπληρωματικά με τις παρεμβάσεις για τη δημιουργία των Κέντρων Παρακολούθησης Απασχόλησης, θα επιδιωχθεί ο εκσυγχρονισμός όλων των δομών στήριξης της απασχόλησης και η συμπληρωματική εκπαίδευση του προσωπικού τους σε νέες ολιστικές μεθόδους καθοδήγησης των ανέργων. Συγχρόνως θα γίνει προσπάθεια να δοκιμαστούν τρόποι διασύνδεσης τόσο μεταξύ τους, όσο και με επιχειρήσεις και άλλους κοινωνικούς φορείς ώστε να διευκολυνθεί η προσπάθεια σταδιακής ένταξης των ανέργων στην αγορά εργασίας.

Σε ότι αφορά στην αναβάθμιση των δεξιοτήτων των αποκλεισμένων ομάδων, η έμφαση θα δοθεί αφενός στις βασικές κοινωνικές δεξιότητες και αφετέρου σε εξειδικευμένα προσόντα που σχετίζονται με τις υπηρεσίες και τις επιχειρήσεις του Internet και την παροχή υπηρεσιών στον κοινωνικό τομέα. Ειδικά για τις επιχειρήσεις, το πρόγραμμα επιδιώκει να βοηθήσει την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των εργοδοτών για το ρόλο τους στην καταπολέμηση της ανεργίας, τις ευκαιρίες αξιοποίησης των συναφών μέτρων και να ενισχύσει νεωτεριστικές προσπάθειες επιχειρήσεων να συμβάλουν στην επαγγελματική ένταξη και την αύξηση των δεξιοτήτων ανέργων και ατόμων που αντιμετωπίζουν τον κοινωνικό αποκλεισμό. Στο σημείο αυτό θα αξιοποιηθεί η εμπειρία από τα προγράμματα απόκτησης εργασιακής εμπειρίας (Stage) και «Νέοι στην Ενεργό Ζωή» που προβλέπονται στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Απασχόληση, προκειμένου να εφαρμοστούν νέες προσεγγίσεις που είτε θα καλύπτουν και άλλες αποκλεισμένες ομάδες, είτε θα εμπλουτίζουν το περιεχόμενο των τοποθετήσεων με διαδικασίες γενικότερης στήριξης και ενδυνάμωσης των επωφελούμενων. Στο πλαίσιο αυτό, οι συναφείς ενέργειες θα είναι εναρμονισμένες με τις σχετικές κατευθύνσεις του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Απασχόληση για πρόληψη της ανεργίας των νέων πριν συμπληρώσουν έξι μήνες ανεργίας και στην αντιμετώπιση του προβλήματος αυτών που βρίσκονται στην ανεργία για πάνω από δώδεκα (12) μήνες.

Τέλος, αναφορικά με την καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας, η Equal θα αντιμετωπίσει το θέμα σφαιρικά και όχι απλώς ως θέμα ευκαιριών πρόσβασης των μεταναστών στην αγορά εργασίας. Θίγοντας ζητήματα κοινωνικών αντιλήψεων και στερεοτύπων στους χώρους εργασίας, των δημοσίων αρχών και των μέσων μαζικής ενημέρωσης, με επιδίωξη να δημιουργήσει μια κρίσιμη μάζα ατόμων που θα μεταφέρουν αποτελεσματικά μηνύματα εξάλειψης της ξενοφοβίας σε όλα τα επίπεδα και τις κοινωνικές δραστηριότητες.

4.4 Άξονας 2 - Ανάπτυξη επιχειρηματικού πνεύματος

Αναγνωρίζεται ότι οι επιχειρήσεις και ιδίως οι μικρομεσαίες, αποτελούν βασικούς συντελεστές των προσπαθειών τόνωσης της οικονομικής ανάπτυξης, της ανταγωνιστικότητας και της δημιουργίας νέων θέσεων απασχόλησης στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το πολυετές πρόγραμμα της Επιτροπής για τις επιχειρήσεις και το επιχειρηματικό πνεύμα παρέχει το πλαίσιο για μια σειρά δράσεων, σκοπός των οποίων είναι να τονωθεί η επιχειρηματική δραστηριότητα και να μεγιστοποιηθεί η

αποδοτικότητα των επιχειρήσεων στον ευρωπαϊκό χώρο. Η πολιτική στον τομέα των επιχειρήσεων πρέπει να καλύψει σφαιρικά το επιχειρηματικό περιβάλλον, ώστε να δοθεί η δυνατότητα σε όλες τις επιχειρήσεις, ανεξάρτητα από το μέγεθός τους, τον τομέα ή τον τόπο εγκατάστασής τους, να αναπτυχθούν και να εξελιχθούν κατά τρόπο σύμφωνο με το γενικότερο στόχο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για αειφόρο ανάπτυξη.

Η κοινωνική οικονομία χαρακτηρίζεται από δραστηριότητες που συνδυάζουν την οικονομική διάσταση και την επιχειρηματική προσέγγιση με την κοινωνική διάσταση και την αλληλεγγύη. Με τον τρόπο αυτό ο λεγόμενος τρίτος τομέας αντιμετωπίζει την αυξημένη ζήτηση για κοινωνικές υπηρεσίες, δημιουργώντας ταυτόχρονα νέες θέσεις απασχόλησης. Οι τοπικές πρωτοβουλίες απασχόλησης θεωρήθηκαν ως ένα από τα αποτελεσματικότερα μέσα για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, επειδή είναι σε θέση να εκτιμήσουν καλύτερα τις τοπικές ανάγκες, τις κοινωνικοοικονομικές ιδιαιτερότητες και τις δυνατότητες κάθε περιοχής. Ιδιαίτερα σημαντικός εμφανίζεται ο ρόλος του τρίτου τομέα για την κοινωνική και επαγγελματική ένταξη ή επανένταξη αλλά και αναβάθμιση της ποιότητας των θέσεων εργασίας των ευάλωτων πληθυσμιακών ομάδων. Η Επιτροπή έχει εντοπίσει δεκαεπτά (17) τομείς της κοινωνικής οικονομίας που έχουν τη δυνατότητα να προσφέρουν σημαντικές προοπτικές απασχόλησης. Οι τομείς αυτοί διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες που αφορούν:

- Στη βελτίωση της ποιότητας ζωής, δηλαδή με κατ' οίκον παροχή υπηρεσιών και βελτίωση των στεγαστικών συνθηκών.
- Στην περιβαλλοντική ανάπτυξη, με τη διαχείριση αποβλήτων και υδάτων και με τη διατήρηση των φυσικών περιοχών.
- Στην πολιτιστική ανάπτυξη και στην ανάπτυξη νέων τεχνολογιών, με τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, την τοπική πολιτιστική ανάπτυξη και με νέες τεχνολογίες των πληροφοριών και της επικοινωνίας.

Οι κύριοι στόχοι του δεύτερου άξονα αφορούν στην ανάπτυξη ολοκληρωμένων παρεμβάσεων προσανατολισμένων προς:

- ◆ Τη βελτίωση της αποδοτικότητας των δομών και υπηρεσιών στήριξης της επιχειρηματικότητας και τη δημιουργία κατάλληλου επιχειρηματικού πλαισίου για την προώθηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας στον κοινωνικό τομέα.
- ◆ Την ανάπτυξη της επιχειρηματικής τεχνογνωσίας, την προώθηση του επιχειρησιακού πνεύματος προσανατολισμένου στον κοινωνικό τομέα και τη βελτίωση της απασχολησιμότητας γενικότερα, πολλαπλών αποκλεισμένων ομάδων.
- ◆ Την εφαρμογή ολιστικής στήριξης για τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων.
- ◆ Τη βελτίωση και ανάπτυξη των δομών διάδοσης νέων πρακτικών και προώθησης της ενσωμάτωσής τους στις πολιτικές απασχόλησης.

Οι ειδικοί στόχοι του υποπρογράμματος και τα μέσα παρέμβασης για την επίτευξη των παραπάνω γενικών στόχων διαμορφώνονται ως εξής:

- Διασύνδεση και ανάπτυξη δομών και υπηρεσιών πολυεπίπεδης στήριξης της επιχειρηματικότητας πολλαπλών κατηγοριών αποκλεισμένων ομάδων.
- Δημιουργία εκπαιδευτικών εργαλείων τόνωσης της επιχειρηματικότητας.
- Δημιουργία και λειτουργία σε πιλοτικό επίπεδο νέων επιχειρήσεων με προσανατολισμό σε νέους τομείς σε τοπικό επίπεδο.
- Εφαρμογή καινοτόμων μέσων για την εξασφάλιση της βιωσιμότητας και την ενδυνάμωση της ανταγωνιστικότητας των νέων επιχειρήσεων.
- Προώθηση ποιοτικών θέσεων εργασίας με μελλοντικές προοπτικές, ανάδειξη νέων επαγγελματιών σε τοπικό επίπεδο μέσω της εφαρμογής μεθόδων ελέγχου, αξιολόγησης και πιστοποίησης νέων επαγγελματιών.

→ Δικτύωση και ενεργοποίηση φορέων για την τυποποίηση μηχανισμών πολυδιάστατης και πολυεπίπεδης στήριξης της επιχειρηματικότητας και διάδοσή τους σε περιφερειακό και κεντρικό επίπεδο.

4.5 Άξονας 3 - Προσαρμοστικότητα

Οι ριζικές μεταβολές στις οικονομικές και κοινωνικές σχέσεις σε συνδυασμό με την αλματώδη ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών, ιδιαίτερα στα πεδία της πληροφορικής και των επικοινωνιών, έχουν επιφέρει μεγάλες ανατροπές στο μέχρι πρότινος κυρίαρχο μοντέλο παραγωγής και στο σύστημα της μισθωτής εργασίας. Έτσι η παγκοσμιοποίηση, η προώθηση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης και η εισαγωγή του ευρώ στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η διεύρυνση του τομέα των υπηρεσιών, η επιτάχυνση της τεχνολογικής εξέλιξης και οι μετασχηματισμοί της εργασίας και των εργασιακών σχέσεων, έχουν καταστήσει αδήριτη την ανάγκη αναδιοργάνωσης και προσαρμογής των επιχειρήσεων και των εργαζομένων στο νέο παραγωγικό μοντέλο. Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική Απασχόλησης, όπως κατοχυρώθηκε στη συνθήκη του Άμστερνταμ και εξειδικεύτηκε στη σύνοδο του Λουξεμβούργου για την απασχόληση, προβλέπει ως έναν από τους κύριους στόχους της την ενθάρρυνση μιας νέας προσέγγισης στην οργάνωση της εργασίας, ώστε οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις να αντιμετωπίσουν τις οικονομικές αλλαγές, παράλληλα με την προσπάθεια προστασίας των υφιστάμενων θέσεων εργασίας και δημιουργίας νέων.

Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Απασχόληση, προβλέπει για την ανάπτυξη εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού και για την ένταξη στην αγορά εργασίας αποκλεισμένων ομάδων, τη λήψη μέτρων και το σχεδιασμό προγραμμάτων ενίσχυσης της δια βίου μάθησης του εργατικού δυναμικού και προώθησης υποστηρικτικών ενεργειών επαγγελματικής ένταξης ομάδων που υφίστανται αποκλεισμό ή διακρίσεις στην αγορά εργασίας. Επίσης κατά την προηγούμενη προγραμματική περίοδο στα επιχειρησιακά προγράμματα «Συνεχιζόμενη Κατάρτιση» και «Καταπολέμηση του αποκλεισμού από την αγορά εργασίας» στο πλαίσιο του Β΄ Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης, χρηματοδοτήθηκαν μια σειρά από δράσεις, οι οποίες στόχευαν τόσο στην ανάδειξη της δια βίου μάθησης, όσο και στην στήριξη και επαγγελματική ενδυνάμωση των ατόμων που περιλαμβάνονται στις μειονεκτούσες ομάδες.

Τα Εθνικά Σχέδια Δράσης για την Απασχόληση, προβλέπουν μέτρα πολιτικής που προωθούν την ευελιξία στην αγορά εργασίας με κυριότερο στοιχείο την διευθέτηση του χρόνου εργασίας, ώστε να λαμβάνονται ταυτόχρονα υπόψη οι ανάγκες των επιχειρήσεων και η ποιότητα ζωής των εργαζομένων. Έτσι στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Απασχόληση περιλαμβάνονται μέτρα για την ενίσχυση του διαλόγου που αφορά στην υιοθέτηση ευέλικτων σχημάτων ωραρίων και την ρύθμιση της μερικής απασχόλησης. Σε ότι αφορά στις επιχειρήσεις αναφέρεται η ενίσχυση παρεμβάσεων εκσυγχρονισμού τους στο πλαίσιο των Τοπικών Συμφώνων Απασχόλησης και η παροχή φορολογικών και άλλων κινήτρων για τη δημιουργία θέσεων εργασίας.

Το παρόν επιχειρησιακό πρόγραμμα αντιμετωπίζει τα ζητήματα αυτά με τον τρίτο άξονα, επιχειρώντας να διευρύνει τόσο το πεδίο, όσο και το περιεχόμενο εφαρμογής των μέτρων για την προσαρμογή εργαζομένων και επιχειρήσεων. Έτσι σε σχέση κατ' αρχήν με τη δια βίου εκπαίδευση, η Equal επιδιώκει να διαμορφώσει μέσω καινοτόμων προσεγγίσεων ευνοϊκό περιβάλλον εκπαίδευσης μέσα στις ίδιες τις επιχειρήσεις, οι οποίες θα πρέπει να χειριστούν αποδοτικότερα και περισσότερο μακροπρόθεσμα το θέμα της κατάρτισης των εργαζομένων. Επεκτείνοντας λοιπόν τις

πολιτικές για την ενδοεπιχειρησιακή κατάρτιση οι προτεινόμενες ενέργειες στοχεύουν να ενισχύσουν τις υποδομές και τις διαδικασίες εκπαίδευσης του προσωπικού, με τρόπο που να μπορούν να αξιοποιηθούν και οι δυνατότητες των νέων τεχνολογιών και να μετασχηματιστεί η επιχείρηση σε έναν παραγωγικό οργανισμό που διαρκώς μαθαίνει. Η Equal θα επιδιώξει να επεκτείνει μηχανισμούς σύνδεσης της κατάρτισης με την απασχόληση, με τον πειραματισμό σε καινούριες μεθόδους και θεσμικές συνεργασίες για την παροχή εργασιακής εμπειρίας σε ανέργους. Προτεραιότητα θα αποτελέσει η ανάπτυξη των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού που σχετίζονται με το Internet και την αξιοποίησή του για παραγωγικούς σκοπούς.

Παράλληλα ο τρίτος άξονας θα συμβάλει στην επέκταση των πιλοτικών εφαρμογών τηλεργασίας για τους κλάδους των τηλεπικοινωνιών και των τραπεζών, με πειραματική εφαρμογή νέων εργαλείων και μηχανισμών που βελτιώνουν την αποτελεσματικότητα και την ελκυστικότητα του θεσμού, για επιχειρήσεις και εργαζομένους. Ιδιαίτερη όμως αναμένεται να είναι η προστιθέμενη αξία της Equal στην προσπάθεια των επιχειρήσεων να αναδιοργανώσουν το παραγωγικό και εργασιακό τους περιβάλλον, εξειδικεύοντας σε αυτό το σημείο τις παρεμβάσεις εκσυγχρονισμού που περιλαμβάνονται στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Απασχόληση. Μέσω των αντίστοιχων μέτρων θα τεθούν συγκεκριμένες προτάσεις για σύγχρονα μοντέλα οργάνωσης της εργασίας που συνδυάζονται με την αύξηση της ανταγωνιστικότητας και για σχήματα συνεργασίας με ερευνητικούς και επιχειρηματικούς φορείς που μπορούν να υποστηρίξουν αντίστοιχα σχέδια των μικρομεσαίων κυρίως επιχειρήσεων.

Τέλος σε ότι αφορά στο ζήτημα της διευθέτησης του χρόνου εργασίας, η πρωτοβουλία Equal θα επιχειρήσει να συμβάλει στον κοινωνικό διάλογο για το θέμα αυτό, προσφέροντας τη δυνατότητα πρακτικής και άμεσης διερεύνησης των συνεπειών εφαρμογής του τριανταπεντάωρου ή άλλων μέτρων μειωμένου χρόνου εργασίας που θα ικανοποιούν εργοδότες και εργαζόμενους.

4.6 Άξονας 4 - Mainstreaming και ίσες ευκαιρίες για γυναίκες και άνδρες

Η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας και γενικότερα η οικονομική μεγέθυνση και ανάπτυξή της, συνδέεται στενά με την αξιοποίηση του διαθέσιμου ανθρώπινου δυναμικού. Το ποσοστό συμμετοχής¹⁸ για τους άνδρες σταθεροποιήθηκε στη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας σε σχετικά υψηλά επίπεδα, ενώ το ποσοστό για τις γυναίκες, αν και συνεχώς διευρυνόμενο, παραμένει σε χαμηλά επίπεδα, τόσο σε σχέση με το αντίστοιχο για τους άνδρες, όσο και σε σχέση με τα αντίστοιχα ποσοστά στις υπόλοιπες χώρες της Κοινότητας.

Η νέα προσέγγιση στις ίσες ευκαιρίες για άνδρες και γυναίκες, το mainstreaming, ορίζει ότι η προώθηση του στόχου της ισότητας δεν θα πρέπει να εξαντλείται στην εφαρμογή συγκεκριμένων μέτρων, αλλά ότι αντίθετα όλες οι πολιτικές και τα μέτρα πρέπει να κινητοποιούνται προκειμένου να επιτευχθεί η ισότητα. Τούτο σημαίνει ότι τα θέματα ισότητας πρέπει να αποτελούν ενδογενή συστατικά στοιχεία του προγραμματισμού, από την αρχική ανάλυση και τη διαμόρφωση στρατηγικής έως την τελική αξιολόγηση, καθώς και ότι πρέπει να ενσωματωθούν στον σχεδιασμό και εφαρμογή όλων των μέτρων και προτεραιοτήτων κάθε παρέμβασης.

¹⁸ Βλ. www.equal-greece.gr

Η εφαρμογή του mainstreaming για τις ίσες ευκαιρίες στην πρωτοβουλία Equal αφορά όλα τα στάδια της εφαρμογής του προγράμματος, από τη διατύπωση προτεραιοτήτων και την έναρξη υλοποίησης, έως την καταγραφή και την τελική αξιολόγηση. Πριν από την επιλογή, τα σχέδια εξετάζονται συστηματικά, προκειμένου να διαπιστωθεί η δυνητική επίπτωσή τους σε θέματα ισότητας. Τα σχέδια που επιλέγονται θα πρέπει αποδεδειγμένα να οδηγούν σε μείωση των ανισοτήτων ανάμεσα σε άνδρες και γυναίκες αναφορικά με την απασχόληση, την εκπαίδευση και κατάρτιση, τη δημιουργία επιχείρησης καθώς και τη συμφιλίωση της επαγγελματικής με την οικογενειακή ζωή. Οι φορείς δημόσιοι και μη που ασχολούνται με τις ίσες ευκαιρίες, συμμετέχουν ενεργά στα όργανα διοίκησης¹⁹ του προγράμματος, ενώ ενθαρρύνεται η ισόρροπη παρουσία ανδρών και γυναικών στα σχέδια. Αντικείμενο προσοχής αποτελεί και η διάσταση της αξιολόγησης των ίσων ευκαιριών ανάμεσα σε άνδρες και γυναίκες στα πλαίσια των αξιολογήσεων του προγράμματος. Όλοι οι δείκτες παρακολούθησης καθώς και το υπόλοιπο πληροφοριακό υλικό που θα συλλεχθεί, αναλύεται κατά φύλο, προκειμένου να διευκολυνθεί η αποτίμηση της επίπτωσης του προγράμματος στις ίσες ευκαιρίες.

Ειδικότερους στόχους του άξονα αποτελούν η ανάπτυξη των λεγόμενων «νέων μορφών» απασχόλησης. Η βελτίωση της ποιότητας, η εισαγωγή ευελιξίας στις υπηρεσίες φροντίδας και η προώθηση της ενσωμάτωσης στην απασχόληση μέσω της εκμετάλλευσης ευκαιριών απασχόλησης σε νέους, αναδυόμενους τομείς σε συνδυασμό με συνοδευτικά μέτρα. Τέλος η υποστήριξη αλλαγών στους χώρους δουλειάς και στην οργάνωση της εργασίας, έτσι ώστε το περιβάλλον της εργασίας να καταστεί φιλικότερο προς την οικογένεια και τις γυναίκες.

Από την εφαρμογή του υποπρογράμματος αναμένεται «προστιθέμενη αξία» για τις εθνικές πολιτικές για τις «ίσες ευκαιρίες», δεδομένου ότι οι προτεινόμενες ενέργειες υπερβαίνουν το επίπεδο της απλής ευαισθητοποίησης στις ίσες ευκαιρίες καθώς και το επίπεδο της προετοιμασίας των γυναικών για επαγγελματική ένταξη μέσω της κατάρτισης, ενέργειες που αποτελούσαν τον «κορμό», έως σήμερα, των επιχειρούμενων παρεμβάσεων. Το παρόν υποπρόγραμμα υποστηρίζει ενέργειες που θα διερευνήσουν τις δυνατότητες για μια εναλλακτική οργάνωση της εργασίας, έτσι ώστε αυτή να επιτρέψει την περισσότερο ισότιμη συμμετοχή των δύο φύλων. Από την εφαρμογή αυτής της καινοτομίας εκτιμάται ότι θα εξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα, τα οποία θα ενσωματωθούν, την κατάλληλη χρονική στιγμή, στην εθνική πολιτική για τις ίσες ευκαιρίες.

4.7 Άξονας 5 - Οι αιτούντες άσυλο

Το πρόβλημα των αιτούντων άσυλο στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης εμφανίζεται με μεγάλη οξύτητα τα τελευταία χρόνια, λόγω των πολέμων στην Γιουγκοσλαβία, της διάλυσης της Σοβιετικής Ένωσης και της έντασης των περιφερειακών συγκρούσεων σε άλλες περιοχές του πλανήτη. Μετά τη συνθήκη του Μάαστριχτ που αντιμετώπισε για πρώτη φορά το θέμα του ασύλου στο πλαίσιο του τρίτου πυλώνα (δικαστικές και εσωτερικές υποθέσεις), η συνθήκη του Άμστερνταμ (1997) έθεσε τα θεμέλια για την εναρμόνιση της πολιτικής ασύλου στην κατεύθυνση της εξασφάλισης ελάχιστων θεσμικών εγγυήσεων για τις διαδικασίες παροχής ασύλου και την υποδοχή των προσφύγων. Επίσης με τη σύμβαση του Δουβλίνου

¹⁹ Επιτροπή Παρακολούθησης και Αναπτυξιακές Συμπράξεις.

υιοθετήθηκαν κοινά κριτήρια για τον καθορισμό του κράτους μέλους που οφείλει να εξετάζει μια αίτηση ασύλου καθώς και για τις διαδικασίες εξέτασης των αιτήσεων.

Σε ότι αφορά τη βελτίωση των συνθηκών υποδοχής των προσφύγων, η Ευρωπαϊκή Ένωση αναγνωρίζοντας την ανάγκη υποστήριξης της υποδοχής ή και του επαναπατρισμού των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο, έλαβε διάφορα μέτρα για τη βοήθεια των ατόμων αυτών. Έτσι, εκτός από την υιοθέτηση από το Συμβούλιο της Κοινής Δράσης της 26.4.1999 για τη λήψη μέτρων υποστήριξης των αιτούντων άσυλο, προσφύγων και ακουσίως μετακινηθέντων από το Κοσσυφοπέδιο, θεσπίστηκαν ειδικές ακτίνες στον Κοινοτικό προϋπολογισμό. Χρηματοδοτήθηκαν μέσω του Ευρωπαϊκού Ταμείου Προσφύγων προγράμματα για τη βελτίωση των συνθηκών προσωρινής διαμονής και τη στήριξη των αιτούντων άσυλο, ενώ με το Πρόγραμμα «Οδυσσέας» ενισχύεται η συνεργασία των κρατών μελών στα παραπάνω ζητήματα.

Από την άποψη των διαδικασιών απονομής ασύλου, η μεταχείριση των προσφύγων στην Ελλάδα σημείωσε μεγάλη πρόοδο τα τελευταία χρόνια, κυρίως με την υιοθέτηση του Προεδρικού Διατάγματος 61/99, το οποίο κατοχύρωσε την πλήρη εναρμόνιση με τις δημοκρατικές και ανθρωπιστικές εγγυήσεις που ισχύουν για την παροχή ασύλου στα υπόλοιπα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Παράλληλα, κατά την περίοδο εφαρμογής του Β΄ Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης και στο πλαίσιο του επιχειρησιακού προγράμματος για την «Καταπολέμηση του αποκλεισμού από την αγορά εργασίας», χρηματοδοτήθηκαν προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης προσφύγων, που συνδυάστηκαν με συνοδευτικές υπηρεσίες υποστήριξής τους.

Οι ενέργειες που εντάσσονται στο παρόν επιχειρησιακό πρόγραμμα στοχεύουν να βελτιώσουν τις υποδομές των τριών κέντρων υποδοχής προσφύγων που λειτουργούν στην Ελλάδα. Με τη συμμετοχή σε αντίστοιχες αναπτυξιακές συμπράξεις, όλων των φορέων που ασχολούνται με τους πρόσφυγες και τους αιτούντες άσυλο, θα εκσυγχρονισθούν οι υφιστάμενοι χώροι, ώστε να παρέχουν αξιοπρεπή προσωρινή διαμονή στα άτομα αυτά. Παράλληλα θα εμπλουτιστούν οι ήδη παρεχόμενες, από διεθνείς οργανισμούς και μη κυβερνητικές οργανώσεις, υποστηρικτικές υπηρεσίες με μηχανισμούς και εξειδικευμένο προσωπικό για την ψυχολογική, νομική, εκπαιδευτική και επαγγελματική υποστήριξη των φιλοξενούμενων στους χώρους υποδοχής και των λοιπών αλλοδαπών με την ιδιότητα του πρόσφυγα ή του προστατευόμενου από απέλαση.

4.8 Άξονας 6 - Τεχνική βοήθεια

Το υποπρόγραμμα έξι περιλαμβάνει ενέργειες τεχνικής βοήθειας, που στόχο έχουν την καλύτερη εφαρμογή όλων των μέτρων του προγράμματος παρέχοντας τεχνική, οργανωτική και διοικητική στήριξη. Στον άξονα αυτό περιλαμβάνονται τρία μέτρα:

- 1) Ειδικές δράσεις υποστήριξης της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας Equal.
- 2) Τεχνική βοήθεια για τη διοικητική και χρηματοδοτική υποστήριξη της πρωτοβουλίας.
- 3) Συμπληρωματικές δράσεις τεχνικής βοήθειας.

Κύριος φορέας διαχείρισης της τεχνικής βοήθειας και παροχής υποστήριξης για την υλοποίηση του επιχειρησιακού προγράμματος είναι η Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης²⁰ του ευρωπαϊκού προγράμματος Equal.

Το πρώτο μέτρο αποσκοπεί στην παροχή συμβουλών και εξειδικευμένης υποστήριξης στις αναπτυξιακές συμπράξεις, ώστε να ανταποκριθούν στις τεχνικές και ποιοτικές προδιαγραφές υλοποίησης των χρηματοδοτούμενων έργων. Σε πρώτο στάδιο κύριος στόχος είναι η παροχή επαρκούς πληροφόρησης σε όλους τους υποψήφιους φορείς υλοποίησης για το περιεχόμενο της Equal και τους όρους συγκρότησης αναπτυξιακών συμπράξεων. Στη συνέχεια η Διαχειριστική Αρχή θα επικεντρωθεί στην συνδρομή για τη διαμόρφωση και την αποτελεσματική λειτουργία διακρατικών συνεργασιών και την υλοποίηση των επιμέρους ενεργειών σύμφωνα με τη μεθοδολογία, τις αρχές και τα κριτήρια της πρωτοβουλίας Equal. Τέλος μέσω του συγκεκριμένου μέτρου θα υποστηριχθεί η διασύνδεση και η θεματική προσέγγιση των προγραμμάτων, η προετοιμασία και η προώθηση της ευρύτερης εφαρμογής των καλών πρακτικών που θα προκύψουν από την υλοποίηση της πρωτοβουλίας.

Το δεύτερο μέτρο αφορά τις διαχειριστικές και οικονομικές λειτουργίες της τεχνικής βοήθειας και των οργάνων που ορίζονται ως αρμόδια για την προετοιμασία, παρακολούθηση και έλεγχο εφαρμογής της πρωτοβουλίας και του επιχειρησιακού προγράμματος. Μέσω των δράσεων του μέτρου θα κατοχυρωθεί η επαρκής διοικητική υποστήριξη όλων των διαδικασιών προκήρυξης, διαχείρισης και παρακολούθησης του ευρωπαϊκού προγράμματος και θα εξασφαλιστεί η αποτελεσματική λειτουργία των εθνικών αρχών και η ακριβής τήρηση των διατάξεων εφαρμογής.

Στο τελευταίο μέτρο περιλαμβάνονται οι μη καλυπτόμενες από τα προηγούμενα δύο μέτρα δράσεις, οι οποίες είναι απαραίτητες για την ολοκληρωμένη υποστήριξη του προγράμματος και την αξιοποίηση των αποτελεσμάτων του. Έτσι μέσω του συγκεκριμένου μέτρου θα χρηματοδοτηθούν ενέργειες διάχυσης και πληροφόρησης, αξιολόγησης και τεχνοκρατικής υποστήριξης της διαχειριστικής αρχής και των διαδικασιών υλοποίησης.

²⁰ Βλ. Πρόγραμμα Κοινοτικής Πρωτοβουλίας για την καταπολέμηση των διακρίσεων και ανισοτήτων σε σχέση με την αγορά εργασίας (Equal) στην Ελλάδα, Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, σελ. 160-170, (www.equal-greece.gr).

4.9 Χρηματοδοτικά στοιχεία

ΠΙΝΑΚΑΣ: ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Άξονες–Μέτρα	Δημόσια Δαπάνη	Συμμετοχή ΕΚΤ	Εθνική Συμμετοχή	Βαρύτητα στο σύνολο (%)
ΑΞΟΝΑΣ1: ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΙΜΟΤΗΤΑ	44,416	33,312	11,104	32
Μέτρο1.1: Διευκόλυνση της πρόσβασης και της επιστροφής στην αγορά εργασίας	33,312	24,984	8,328	24
Μέτρο1.2: Καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας σε σχέση με την αγορά της εργασίας	11,104	8,328	2,776	8
ΑΞΟΝΑΣ2: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ	34,700	26,025	8,675	25
Μέτρο2.1: Πρόσβαση για όλους όσον αφορά τη διαδικασία δημιουργίας μιας επιχείρησης	20,820	15,615	5,205	15
Μέτρο2.2: Ενίσχυση της κοινωνικής οικονομίας	13,880	10,410	3,470	10
ΑΞΟΝΑΣ3: ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΤΙΚΟΤΗΤΑ	34,700	26,025	8,675	25
Μέτρο3.1: Προώθηση της δια βίου μάθησης και των εργασιακών πρακτικών ενσωμάτωσης	13,880	10,410	3,470	10
Μέτρο3.2: Υποστήριξη της προσαρμοστικότητας των εταιρειών και των εργαζομένων	20,820	15,615	5,205	15
ΑΞΟΝΑΣ4: ΙΣΕΣ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΓΙΑ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΝΔΡΕΣ	13,880	10,410	3,470	10
Μέτρο4.1: Συνδυασμός οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής	4,164	3,123	1,041	3
Μέτρο4.2: Ενθάρρυνση της κατάργησης του επαγγελματικού διαχωρισμού	9,716	7,287	2,429	7
ΑΞΟΝΑΣ5: ΟΙ ΑΙΤΟΥΝΤΕΣ ΑΣΥΛΟ	2,776	2,082	0,694	2
Μέτρο5.1: Υποστήριξη της κοινωνικής και επαγγελματικής ένταξης των αιτούντων άσυλο	2,776	2,082	0,694	2
ΑΞΟΝΑΣ 6: ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ	8,328	6,246	2,082	6
Μέτρο6.1: Ειδικές δράσεις υποστήριξης της Κ.Π. Equal	4,164	3,123	1,041	3
Μέτρο6.2: Τεχνική βοήθεια για τη διοικητική και τη χρηματοδοτική υποστήριξη της πρωτοβουλίας	2,776	2,082	0,694	2
Μέτρο6.3: Συμπληρωματικές δράσεις τεχνικής βοήθειας	1,388	1,041	0,347	1
Σύνολο	138,800	104,100	34,700	100

Όπως προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα, ο συνολικός προϋπολογισμός του ελληνικού προγράμματος ανέρχεται στα 138.800.000 €. Το 75% που αντιστοιχεί σε

104.100.000 € χρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, ενώ το 25% που αντιστοιχεί σε 34.700.000 € αποτελεί Εθνική Συμμετοχή.

Ο άξονας 1 για την βελτίωση της απασχολησιμότητας εκτιμάται ότι θα απορροφήσει το 32% του συνολικού προϋπολογισμού, οι άξονες 2 και 3 για την ανάπτυξη του επιχειρηματικού πνεύματος και την προσαρμοστικότητα αντίστοιχα, θα απορροφήσουν από 25% του προϋπολογισμού. Τέλος οι άξονες 4, 5 και 6 εκτιμάται ότι θα απορροφήσουν 10%, 2% και 6% αντίστοιχα.

4.10 Βασικές αρχές υλοποίησης

Βασικές αρχές υλοποίησης του προγράμματος αποτελούν:

- ▶ Οι αναπτυξιακές συμπράξεις.
- ▶ Η καινοτομία.
- ▶ Η διακρατικότητα.
- ▶ Η ενδυνάμωση – ενεργή συμμετοχή.
- ▶ Οι ίσες ευκαιρίες για άνδρες και γυναίκες.
- ▶ Η ευρύτερη εφαρμογή.

1) Ως συνέχεια των εταιρικών σχέσεων που οργανώθηκαν με λιγότερο τυποποιημένο τρόπο σε παλαιότερες κοινοτικές πρωτοβουλίες, οι αναπτυξιακές συμπράξεις στην Equal, είναι το κύριο εργαλείο για την προώθηση συνθετικών και όσο το δυνατόν περισσότερο αντιπροσωπευτικών και ολοκληρωμένων προσεγγίσεων στα ζητήματα που τίθενται από τα επιμέρους θεματικά πεδία. Ενθαρρύνεται η συγκρότηση συμπράξεων που ανάλογα με το θεματικό πεδίο του σχεδίου, περιλαμβάνουν το ευρύτερο δυνατό φάσμα φορέων που σχετίζονται με το συγκεκριμένο αντικείμενο.

Οι αναπτυξιακές συμπράξεις²¹ αποτελούν τους μοναδικούς δικαιούχους χρηματοδότησης από την Equal και σε αυτές μπορούν να συμμετέχουν δημόσιοι φορείς, οργανισμοί της τοπικής αυτοδιοίκησης, επιχειρήσεις με ιδιαίτερη προτίμηση στις μικρομεσαίες, επαγγελματικές ενώσεις, κοινωνικοί εταίροι και μη κυβερνητικοί οργανισμοί. Η σύνθεση των συμπράξεων οφείλει να εξασφαλίζει εκτός από την ανάπτυξη καινοτόμων και αποτελεσματικών προσεγγίσεων στα προβλήματα που αναφέρονται σε κάθε θεματικό πεδίο και τη δυνατότητα ευρύτερης υιοθέτησης και ενσωμάτωσης των προτεινομένων λύσεων σε πολιτικές που θα εφαρμοστούν σε περιφερειακό ή εθνικό επίπεδο.

Η εμπειρία και τα παραδείγματα από τη λειτουργία των εταιρικών σχέσεων στις προηγούμενες πρωτοβουλίες αξιοποιείται ώστε όλες οι αναπτυξιακές συμπράξεις, που επιλέγονται για την εφαρμογή σχεδίων, να είναι βασισμένες σε ένα σαφές πρόγραμμα εργασίας. Να επιλύουν με αποτελεσματικό τρόπο όλες τις διαχειριστικές - χρηματοοικονομικές απαιτήσεις υλοποίησης, οι οποίες αρκετές φορές, λόγω των δυσκολιών που παρουσίασαν, αποτέλεσαν σοβαρό ανασταλτικό παράγοντα για την ομαλή εξέλιξη των σχεδίων. Προκειμένου να διασφαλίζεται η συγκρότηση αξιόπιστων και αντιπροσωπευτικών συμπράξεων, προηγείται της οριστικοποίησης του προγράμματος δράσης και του ειδικότερου περιεχόμενου του προτεινόμενου σχεδίου, η διαδικασία της σύστασης και επιλογής των αναπτυξιακών συμπράξεων που θα προχωρήσουν στη συνέχεια στο σχεδιασμό και εφαρμογή των παρεμβάσεων.

2) Παρά την παρατηρούμενη αρκετές φορές δυσκολία συγκεκριμενοποίησης της καινοτομίας σε επίπεδο υλοποιούμενων σχεδίων, για την εφαρμογή της Equal η

²¹ Βλ. www.evelixia.gr

καινοτομία προσεγγίζεται με βάση αντικειμενικά και λειτουργικά κριτήρια. Η αφηρημένη αναφορά στο νεωτεριστικό χαρακτήρα μιας προτεινόμενης μεθόδου, ή ενός προϊόντος δεν επαρκεί για τον χαρακτηρισμό του σχεδίου ως καινοτομικού. Πρέπει να συνδέεται με την αύξηση της αποτελεσματικότητας, ή την παροχή λύσεων σε συγκεκριμένα προβλήματα που αφορούν στα εμπόδια πρόσβασης στην αγορά εργασίας διάφορων αποκλεισμένων ομάδων, στην άρση των ανισοτήτων, στην προσαρμογή στις νέες τεχνολογικές και οικονομικές εξελίξεις, στη διεύρυνση της πρόσβασης στην επαγγελματική κατάρτιση και στην ανάπτυξη του κοινωνικού τομέα της οικονομίας. Από την άποψη αυτή, πρέπει να είναι εμφανής η προστιθέμενη αξία κάθε στοιχείου που προβάλλεται ως καινοτομικό είτε αναπτύσσεται για πρώτη φορά είτε μεταφέρεται από κάποιο άλλο επίπεδο ή χώρο.

Ειδικότερα η ζητούμενη από τα σχέδια καινοτομία πρέπει να αναφέρεται α) στις προτεινόμενες διαδικασίες και μεθόδους, β) στους ειδικούς στόχους των ενεργειών και γ) στο περιεχόμενο των ενεργειών, είτε ως προς τα προϊόντα και τα λοιπά αποτελέσματα, είτε ως προς το είδος των δράσεων και τη διάρθρωση της εταιρικής σχέσης. Παρ' όλο που τελικώς ζητούμενο από την πρωτοβουλία είναι η ανάδειξη πραγματικά νέων παρεμβάσεων και αντιλήψεων, δεν είναι αναγκαίο κάθε σχέδιο να προτείνει ριζικά νέες προσεγγίσεις για τα παραπάνω σημεία. Σύμφωνα και με την τυπολογία της έννοιας της καινοτομίας εκτιμάται εξίσου θετικά, εάν απλώς επιχειρείται η μεταφορά και προσαρμογή της καινοτόμου παρέμβασης σε άλλες περιοχές, θεματικά αντικείμενα και ομάδες στόχου, από αυτά στα οποία ήδη εφαρμόζεται με επιτυχία. Η οριστική πάντως αποτίμηση της καινοτομίας γίνεται με βάση την υφιστάμενη κατάσταση στην αγορά εργασίας, τη λειτουργία των επιχειρήσεων και τα συστήματα επαγγελματικής κατάρτισης, αλλά και τη δυνατότητα των προτεινόμενων παρεμβάσεων να επιφέρουν βελτιώσεις και καινοτομικές αλλαγές στις εθνικές πολιτικές για την απασχόληση.

3) Η σύναψη διακρατικών συνεργασιών, ως βασική αρχή και κριτήριο επιλογής της πρωτοβουλίας Equal, είναι το σημείο που τη διακρίνει από τις υπόλοιπες παρεμβάσεις που χρηματοδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο. Η εφαρμογή της αρχής της διακρατικότητας στην πρωτοβουλία, πρακτικά σημαίνει ότι κάθε σχέδιο πρέπει να υλοποιείται με τη συνεργασία αναπτυξιακών συμπράξεων από δύο τουλάχιστον κράτη μέλη.

Η διακρατική συνεργασία, μέσω της ανταλλαγής εμπειριών και τεχνογνωσίας για τα θεματικά αντικείμενα της Equal, αποτελεί ένα ιδανικό εργαλείο για την επίτευξη καινοτομίας από τα σχέδια. Αυτό κατορθώνεται, καθώς ενθαρρύνει τη σύμπραξη δυνάμεων από διαφορετικές χώρες για την αντιμετώπιση κοινών προβλημάτων, ή τη μεταφορά καινοτόμων προσεγγίσεων που έχουν δοκιμαστεί με επιτυχία. Με δεδομένη την ιδιαίτερα θετική εμπειρία των ελληνικών φορέων υλοποίησης και των εθνικών αρχών από τις διακρατικές συνεργασίες των προηγούμενων κοινοτικών πρωτοβουλιών, στην Equal δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην ανάπτυξη και υποστήριξη διακρατικών σχέσεων, οι οποίες καλύπτουν πλήρως τις ποιοτικές παραμέτρους της και προωθούν τους στόχους της.

4) Για τις επωφελούμενες ομάδες η διαδικασία της ενδυνάμωσης ισοδυναμεί με την ενίσχυση της αυτοπεποίθησης, των ικανοτήτων και δεξιοτήτων των ατόμων αυτών, ώστε να έχουν αυξημένα κίνητρα και ευκαιρίες για ολοκληρωμένη κοινωνική ένταξη, πέρα από την επαγγελματική αποκατάσταση.

Σε επίπεδο σχεδιασμού η ενδυνάμωση μεταφράζεται ως συμμετοχή των ομάδων στόχου στην επιλογή και υλοποίηση των προτεινόμενων παρεμβάσεων, γεγονός που δημιουργεί διπλό όφελος, για τα προγράμματα και τους συμμετέχοντες. Η προηγούμενη εμπειρία έχει αποδείξει ότι οι στόχοι των σχεδίων, επομένως και οι

λύσεις που προτείνουν είναι ικανοποιητικότερα προσανατολισμένες στις πραγματικές ανάγκες των ομάδων στόχου και των επιχειρήσεων που επωφελούνται από τα σχέδια, όταν λαμβάνονται εξ αρχής και συνεχώς υπόψη οι επισημάνσεις και οι απόψεις τους για τα προβλήματα και όταν τους ανατίθεται και η ευθύνη των σχετικών αποφάσεων. Από την άλλη πλευρά, οι επωφελούμενοι έρχονται σε αμεσότερη επαφή με τις διαδικασίες υλοποίησης, τις θεωρητικές και πρακτικές προσεγγίσεις των συναφών θεμάτων και με αυτόν τον τρόπο αποκτούν μεγαλύτερο ενδιαφέρον για το πρόγραμμα και βελτιώνουν και τις δεξιότητές τους, που συνδέονται με την επικοινωνία και τη συνεργασία.

Τέλος σε επίπεδο περιεχομένου των σχεδίων της Equal, η αρχή της ενδυνάμωσης εκφράζεται με την έμφαση στην ανάπτυξη, παράλληλα με τις εργασιακές και κοινωνικές δεξιότητες των ομάδων στόχου, την προώθηση πρακτικών διαμεσολάβησης και διαμεσολαβητών και την γενικότερη ψυχολογική υποστήριξη των ατόμων που υφίστανται τον αποκλεισμό από την αγορά εργασίας. Οι διαμεσολαβητές μπορούν να προέρχονται και από τους ίδιους τους επωφελούμενους.

5) Η εισαγωγή της πολιτικής ίσων ευκαιριών για άνδρες και γυναίκες σε όλα τα προγράμματα και δράσεις που υποστηρίζονται από τα διαρθρωτικά ταμεία της Κοινότητας, αποτελεί μία υποχρέωση. Η αναγκαιότητά της δεν υπαγορεύεται απλώς για λόγους κοινωνικής δικαιοσύνης ή δημοκρατίας, αλλά συνδέεται στενά με την επίτευξη των στόχων των διαρθρωτικών ταμείων. Οι στόχοι αυτοί, η ανάπτυξη, η ανταγωνιστικότητα και η απασχόληση, εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από την πληρέστερη συμμετοχή όλου του ενεργού πληθυσμού στην οικονομική και κοινωνική ζωή. Αδυναμία άρσης των παραγόντων που εμποδίζουν την πλήρη συμμετοχή ανδρών και γυναικών, συνεπάγεται μειωμένη αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων.

6) Τελικός στόχος της Equal είναι οι καινοτόμες προσεγγίσεις που αναπτύσσονται από τα χρηματοδοτούμενα σχέδια, να επηρεάσουν και να αποτελέσουν αντικείμενο των εθνικών και ευρωπαϊκών πολιτικών για την απασχόληση, την επαγγελματική κατάρτιση και την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού. Επιδιώκεται επίσης οι καλές πρακτικές που θα προκύψουν, ακόμη και εάν δεν μετουσιωθούν σε πολιτικές ευρύτερης εφαρμογής, να υιοθετηθούν από ένα μεγαλύτερο κύκλο φορέων (επιχειρήσεων, κοινωνικών εταίρων, οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης), οι οποίοι, παρόλο που δεν θα έχουν συμμετάσχει στην Equal, θα μπορούν να επωφεληθούν από τα αξιολογικά αποτελέσματά της.

Με αυτό το πρίσμα η συνολική επιτυχία της πρωτοβουλίας θα κριθεί από τη δυνατότητα των αναπτυξιακών συμπράξεων και των εθνικών αρχών να προωθήσουν τα συμπεράσματα και τα προϊόντα των σχεδίων σε μεγαλύτερη κλίμακα. Μέσω αυτών να επιφέρουν αλλαγές στις ακολουθούμενες πολιτικές και πρακτικές, βελτιώνοντας τις συνθήκες ένταξης και τη λειτουργία της αγοράς εργασίας. Από τη μια, τα σχέδια τα οποία θα επιλεγούν, θα πρέπει να εξασφαλίζουν ως προς το περιεχόμενο τα χαρακτηριστικά των προϊόντων και τις διαδικασίες διάδοσης, όρους για την ευρύτερη υιοθέτηση των καινοτομιών που προβάλλουν. Από την άλλη, οι εθνικές αρχές θα μεριμνήσουν ώστε να υπάρξει συγκροτημένη αξιολόγηση των αποτελεσμάτων των σχεδίων, ουσιαστική ενημέρωση και κινητοποίηση για αυτά όλων των υπευθύνων για τη χάραξη και εφαρμογή των συναφών πολιτικών στην Ελλάδα και στα υπόλοιπα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τέλος, θα επιδιωχθεί να υπάρξει άμεση συνεργασία και ροή πληροφόρησης για τις προσεγγίσεις που θα αναπτυχθούν στο πλαίσιο των επιλεγέντων θεματικών πεδίων με τους κοινωνικούς εταίρους, τους αντιπροσωπευτικούς φορείς των ομάδων στόχου, καθώς και σύνδεση με τις διαδικασίες κατάρτισης του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Απασχόληση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE

5.1 Γενικά

Η περιοχή αναφοράς κι εφαρμογής του προγράμματος Life «Προστασία και διαχείριση των υγροτόπων του Αμβρακικού κόλπου», περιλάμβανε τον Αμβρακικό κόλπο και το Δέλτα Λούρου και Αράχθου. Η περιοχή του Αμβρακικού εντάσσεται στις περιοχές που έχουν προταθεί για χαρακτηρισμό τους ως ζώνες ειδικής προστασίας και ειδικές ζώνες διατήρησης. Οι εκτεταμένοι παράκτιοι υγρότοποι της προστατευόμενης περιοχής Ramsar του Αμβρακικού κόλπου έχουν οριοθετηθεί και προστατεύονται από το 1990 με όρους που έχουν τεθεί για τις χρήσεις γης και τις ανθρώπινες δραστηριότητες.

Το πρόγραμμα εγκρίθηκε για χρονικό διάστημα τριών ετών, από την 1 Νοεμβρίου 1999 έως την 31 Δεκεμβρίου 2002. Με έγγραφο όμως της Ευρωπαϊκής Επιτροπής δόθηκε παράταση εννέα μηνών (ημερομηνία ολοκλήρωσης 30 Σεπτεμβρίου 2003) για την αποτελεσματικότερη παρακολούθηση συγκεκριμένων δράσεων. Ο προϋπολογισμός του έργου ήταν 2.143.031,55 ευρώ, με φορείς χρηματοδότησης:

- * Ευρωπαϊκή Ένωση 75%.
- * Περιφέρεια Ηπείρου 11,6%.
- * Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων 9,6%.
- * Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Πρέβεζας 2,1%.
- * Εταιρία Ανάπτυξης Αμβρακικού (ETANAM) Α. Ε. 1,7%.

Το πρόγραμμα αυτό, αφορούσε την πρώτη ουσιαστική προσπάθεια της περιοχής να υλοποιήσει δράσεις διαχείρισης στην περιοχή του Αμβρακικού και όχι μόνο ανάδειξης ή προστασίας, όπως υλοποιούνταν μέχρι την έναρξή του. Πρόβαλε επιτακτικές δράσεις προκειμένου να επιτευχθούν δυο σημαντικοί στόχοι: 1) η διατήρηση και αποκατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος της περιοχής του Αμβρακικού κόλπου με ιδιαίτερη έμφαση στη διατήρηση των λιμνοθαλασσών που αποτελούν τύπο οικοτόπου προτεραιότητας και τη διατήρηση των ενδιαιτημάτων που φιλοξενούν τα έξι είδη ορνιθοπανίδας προτεραιότητας, τον αργυροπελεκάνο, την βαλτόπαπια, τον ήταυρο, τον στικταετό, τον κραυγαετό και την λαγγόνα και 2) η εξασφάλιση της αποτελεσματικής διατήρησης των ως άνω έξι ειδών ορνιθοπανίδας προτεραιότητας, καθώς και της θαλάσσιας χελώνας Καρέτα Καρέτα στο θαλάσσιο περιβάλλον του Αμβρακικού.

Ειδικότερα το Life στόχευε στα κάτωθι:

1. Να αποκαταστήσει τις κατάλληλες αβιοτικές συνθήκες και τη δομή των ενδιαιτημάτων στις τρεις λιμνοθάλασσες Τσουκαλιό, Ροδιά και Λογαρού.
2. Να αποκαταστήσει τη φυσική δομή των βάλτων, των βοσκοτόπων και των δασωδών εκτάσεων προς όφελος των πληθυσμών της βαλτόπαπιας, του ήταυρου, του στικταετού, του κραυγαετού και της λαγγόνας.
3. Να διατηρήσει και με τον καιρό να αυξήσει την αναπαραγωγή του αργυροπελεκάνου στις λιμνοθάλασσες του Αμβρακικού κόλπου.
4. Να μειώσει τη θνησιμότητα της θαλάσσιας χελώνας στο τμήμα της προστατευόμενης περιοχής.

5. Να φυλάζει αποτελεσματικά την προστατευόμενη περιοχή από παράνομες δραστηριότητες και να μειώσει την όχληση στα έξι είδη ορνιθοπανίδας προτεραιότητας.

6. Να εκτιμήσει η τοπική κοινωνία περισσότερο την αξία του Αμβρακικού και να στηρίξει τη σωστή του διαχείριση που, πιθανότατα, θα είχε οικονομικό όφελος για τους κατοίκους της περιοχής.

5.2 Δράσεις που υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος

Οι δράσεις²² που πραγματοποιήθηκαν στην περιοχή του Αμβρακικού κόλπου μέσω του προγράμματος Life είναι οι παρακάτω:

▣ Παρακολούθηση των έξι ειδών ορνιθοπανίδας προτεραιότητας:

Στα πλαίσια του προγράμματος Life-Φύση έγινε απογραφή και συστηματική παρακολούθηση των έξι ειδών ορνιθοπανίδας. Τον Ιανουάριο του 2000, κάθε ορνιθολογική παρατήρηση που αφορούσε κάποιο από τα έξι είδη προτεραιότητας καταγράφηκε σε ένα ειδικό έντυπο πεδίου και εισάχθηκε σε μια βάση δεδομένων που δημιουργήθηκε για το σκοπό αυτό. Στις 1268 καταχωρήσεις που έγιναν κατά τη διάρκεια του προγράμματος επιπλέον καταγράφηκε και η χρήση οικοτόπων από τα είδη προτεραιότητας. Με βάση τα αρχικά αποτελέσματα της καταγραφής δημιουργήθηκε το Σχέδιο Επιστημονικής Παρακολούθησης των έξι ειδών ορνιθοπανίδας προτεραιότητας, που είχε συλλέξει πληροφορίες για το πληθυσμιακό καθεστώς, την τροφοληψία και την αναπαραγωγή των ειδών αυτών στον Αμβρακικό κόλπο. Οι πληροφορίες και τα αποτελέσματα της καταγραφής, συνέβαλαν στην πιο σωστή διαχείριση τόσο των οικοτόπων όσο και των ειδών. Τέσσερα από τα είδη προτεραιότητας που φώλιαζαν στον Αμβρακικό, με την επιτυχή αναπαραγωγική τους διαδικασία, εξέφρασαν την υγεία των πληθυσμών τους. Ωστόσο, η παρατήρηση των αναπαραγόμενων πληθυσμών ήταν ιδιαίτερα δύσκολη γιατί όλα τα είδη, εκτός από τον αργυροπελεκάνο συμπεριφέρονται κρυπτικά όταν φωλιάζουν.

▣ Προσδιορισμός των ειδών χλωρίδας των υγροτόπων του Αμβρακικού:

Στη διάρκεια δύο διαδοχικών επισκέψεων, που πραγματοποιήθηκαν κατά τη βλαστητική περίοδο (άνοιξη και καλοκαίρι) του 2001 και 2002, συλλέχθηκαν περισσότερα από τετρακόσια (400) δείγματα φυτικών ειδών. Τα δείγματα αποξηράθηκαν και προσδιορίστηκαν μέχρι το επίπεδο του υποείδους με τη βοήθεια συγκριτικού υλικού (συλλογές αποξηραμένων φυτών) και βιβλιογραφίας (διχοτομικές κλείδες, μονογραφίες). Η χλωρίδα των υγροτόπων του Αμβρακικού κόλπου

²² Βλ. ΟΙΚΟΣ Ε.Π.Ε. – ETANAM Α.Ε., Conservation management of Amvrakikos wetlands, final activity report with payment request, ETANAM Α.Ε., 2003, σελ. 20-64.

περιλάμβανε περισσότερα από τριακόσια είκοσι (320) είδη. Με βάση τα αποτελέσματα της εργασίας πεδίου δημιουργήθηκε το Σχέδιο Επιστημονικής Παρακολούθησης των οικοτόπων που σχετίζονταν με τα έξι είδη ορνιθοπανίδας προτεραιότητας. Το σχέδιο αυτό, παρακολούθησε την αλλοίωση που προκάλεσε η βόσκηση στην υγροτοπική βλάστηση, αλλά και τις μεταβολές της βλάστησης που ήταν συνέπεια των έργων οικολογικής αποκατάστασης στο βάλτο της Ροδιάς.

▣ Χαρτογράφηση των οικοτόπων:

Η χαρτογράφηση τύπων οικοτόπων αποτέλεσε βασική προϋπόθεση για την προστασία και τη διαχείριση των φυσικών πόρων του Αμβρακικού κόλπου. Μέχρι την υλοποίηση του προγράμματος Life δεν υπήρξε λεπτομερής αναγνώριση και οριοθέτηση των τύπων οικοτόπων που ήταν ιδιαίτερα σημαντικοί για τα προστατευόμενα είδη ορνιθοπανίδας στην περιοχή του Αμβρακικού, ώστε να δημιουργηθεί μια πλήρης εικόνα της οικολογικής σημασίας τους για την περιοχή. Έτσι, αφού έγινε η κατανομή και οικολογική αξιολόγηση ως προς την χρήση των ειδών προτεραιότητας, δημιουργήθηκε ο χάρτης των οικοτόπων της ορνιθοπανίδας του Αμβρακικού.

▣ Προσδιορισμός των τύπων βλάστησης των λιμνοθαλασσών:

Κατά την διάρκεια του προγράμματος αναλύθηκαν τα δείγματα, προσδιορίστηκαν τα φυτικά είδη των λιμνοθαλασσών, έγινε επεξεργασία των φυτοκοινωνιολογικών δεδομένων βλάστησης με τη χρήση της μεθόδου Twinspan για τον καθορισμό των τύπων οικοτόπων σε επίπεδο φυτοκοινωνίας. Επιπλέον έγιναν δειγματοληψίες φυτοπλαγκτού στις λιμνοθάλασσες Ροδιά, Τσουκαλιό και Λογαρού. Τα αποτελέσματα των αναλύσεων, η επεξεργασία των φυτοκοινωνιολογικών δεδομένων βλάστησης σε επίπεδο φυτοκοινωνίας, η συστηματική κατάταξη των ταξονομικών μονάδων και οι αφθονίες των επικρατούντων ειδών φυτοπλαγκτού σε κάθε λιμνοθάλασσα οδήγησαν στη σύνταξη της μελέτης αβιοτικών και βιοτικών παραμέτρων στις τρεις λιμνοθάλασσες στην περιοχή του Αμβρακικού κόλπου. Επιπλέον ολοκληρώθηκε το Σχέδιο Επιστημονικής Παρακολούθησης των αβιοτικών και βιοτικών παραμέτρων στις λιμνοθάλασσες, κατά τη διάρκεια του οποίου έγινε παρακολούθηση των μακροφύτων με στόχο τον έλεγχο του βαθμού διατήρησης α) της έκτασης β) της φυτοκοινωνιολογικής δομής και σύνθεσης των σπουδαιότερων τύπων βλάστησης και γ) του βαθμού ανόρθωσής τους. Αφότου πραγματοποιήθηκαν οι παραπάνω ενέργειες, χαρτογραφήθηκαν οι τύποι βλάστησης των λιμνοθαλασσών.

▣ Αποκατάσταση του βάλτου της Ροδιάς:

Ο βάλτος της Ροδιάς είναι ένας εκτεταμένος υγρότοπος γλυκού νερού που περιβάλλεται από τον ποταμό Λούρο και άλλοτε δεχόταν όλο το νερό που υπερχείλιζε από αυτόν. Η αυξανόμενη πίεση για εντατική γεωργική εκμετάλλευση των πεδινών παραποτάμιων εκτάσεων, σε συνδυασμό με την έλλειψη συνολικού διαχειριστικού σχεδίου, οδήγησε σε εκτεταμένα εγγειοβελτιωτικά έργα και στον εγκιβωτισμό του ποταμού Λούρου μεταξύ δύο παράλληλων αντιπλημμυρικών αναχωμάτων. Έτσι, όμως, ο βάλτος απομονώθηκε από την επιρροή του ποταμού και εμφάνισε έντονη υφαλμύρηση, αλλοίωση της δομής των φυσικών οικοτόπων και συρρίκνωση της υδρολογικής του λειτουργίας ως τροφοδότης γλυκού νερού στις παρακείμενες λιμνοθάλασσες.

Οι αλλαγές στη βλάστηση επηρέασαν ορισμένα πολύ εξειδικευμένα είδη πουλιών, όπως τη βαλτόπαπια και τον ήταυρο, για τα οποία ο βάλτος της Ροδιάς αποτελούσε το κύριο καταφύγιό τους στον Αμβρακικό. Τα παγκοσμίως απειλούμενα είδη, αργυροπελεκάνος και λαγγόνα, ευδοκίμουν στο βάλτο της Ροδιάς, αλλά απομακρύνθηκαν από αυτόν, όταν η αύξηση της αλατότητας προκάλεσε την εξάπλωση αμιγούς καλαμιώνα από αγριοκάλαμα σε βάρος του ποικιλόμορφου

μωσαϊκού από υγρολίβαδα, λίμνες, νησίδες και μικρούς καλαμιώνες. Συνεπώς, οι υδρολογικές αλλαγές που οφείλονταν σε ανθρώπινες παρεμβάσεις είχαν άμεσα προκαλέσει την υποβάθμιση οικοτόπων και έμμεσα συμβάλλει στη μείωση απειλούμενων ειδών πανίδας στον Αμβρακικό.

Για την αντιμετώπιση του προβλήματος της υφαλμύρυνσης, επιχειρήθηκε η οικολογική αποκατάσταση του υδροτοπικού συστήματος του βάλτου της Ροδιάς εμπλουτίζοντας με γλυκό νερό ένα μέρος του βάλτου, με την κατασκευή δύο τρίδυμων υδατοφραγμών στο ανάχωμα της Πέτρας και δύο αρδευτικών τάφρων. Από τις διόδους αυτές μεταφερόταν νερό, με σταθερό και ελεγχόμενο τρόπο από τον ποταμό Λούρο προς το βορειοδυτικό τμήμα του βάλτου. Η έκταση άμεσης επιρροής του έργου ήταν χίλια (1000) στρέμματα, δηλαδή περίπου το 1/25 της έκτασης του βάλτου της Ροδιάς.

▣ Αναδάσωση περιοχών:

Η μείωση των συστάδων δέντρων στους υγρότοπους του Αμβρακικού, που οφείλονταν κυρίως στην εντατικοποίηση της γεωργικής εκμετάλλευσης και της βόσκησης, στέρησε ορισμένα είδη της ορνιθοπανίδας από πολύτιμες θέσεις ανάπαυσης και αναπαραγωγής. Το έργο αυτό αφορούσε τη δάσωση κατάλληλων εκτάσεων για να ωφεληθούν τρία από τα έξι είδη ορνιθοπανίδας προτεραιότητας που συναντιόνταν στην περιοχή. Για την αναδάσωση επιλέχθηκαν εκτάσεις που βρίσκονται περιμετρικά του βάλτου της Ροδιάς, δεν βρίσκονταν υπό καθεστώς εντατικής εκμετάλλευσης και περιείχαν αυτοφυείς συστάδες δέντρων. Για το λόγο αυτό συντάχθηκαν δυο μελέτες αναδάσωσης, μία για την περιοχή Προφήτη Ηλία - Λούρος και μία για την περιοχή Μαυροβούνι – Αγία Αικατερίνη.

Σε καθεμία από τις περιοχές αυτές, έγιναν φυτεύσεις αυτόχθονων ειδών δέντρων σε μικρούς περιφραγμένους θύλακες ώστε να μην εμποδίζουν τη διέλευση των κτηνοτροφικών ζώων και να μην προκαλέσουν συγκρούσεις με τους κτηνοτρόφους της περιοχής. Το έργο είχε σκοπό να βοηθήσει τη φυσική αναγέννηση των συστάδων και να εξασφαλίσει τη διατήρηση θέσεων ανάπαυσης για τη λαγγόνα, τον στικταετό και τον κραυγαετό.

Στην περιοχή Φραξιά Λούρου, φυτεύτηκαν κυρίως τα είδη νερόφραξος, ασημόλευκα και διάφορες ιτιές. Οι φυτεύσεις πραγματοποιήθηκαν σε δύο παράλληλες ζώνες που είχαν πλάτος 6 - 10 μέτρα και απλώνονταν παράλληλα με τη δυτική όχθη του ποταμού Λούρου. Στην περιοχή Μαυροβουνίου, φυτεύτηκε κυρίως βελανιδιά, με διάσπαρτα άτομα από χαρουπιά, κουτσουπιά, αγριελιά και χνοώδη δρυ. Οι φυτεύσεις πραγματοποιήθηκαν σε τετράγωνους περιφραγμένους θύλακες, κοντά στην κορυφή του λόφου Μαυροβούνι και στην πιο υγρή βορειοανατολική πλευρά του.

▣ Δημιουργία τεχνητών νησίδων:

Τα τελευταία είκοσι (20) χρόνια παρατηρείται έντονη διάβρωση σε δεκάδες μικρές νησίδες και ακρωτήρια, στις λιμνοθάλασσες Ροδιά και Τσουκαλιό. Η διάβρωση είναι μάλλον συνέπεια των εγγειοβελτιωτικών έργων στον ποταμό Λούρο, που μείωσαν τη μεταφορά φερτών υλικών από τον ποταμό προς τις λιμνοθάλασσες. Η διάβρωση καταστρέφει τις νησίδες που είναι σημαντικές και μοναδικές θέσεις αναπαραγωγής του αργυροπελεκάνου στη λιμνοθάλασσα Τσουκαλιό. Η μελέτη δημιουργίας τεχνητών νησίδων για την προσφορά εναλλακτικών θέσεων φωλιάσματος των αργυροπελεκάνων ήταν μια πειραματική προσπάθεια να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα της διάβρωσης, με τη δημιουργία δύο νέων νησίδων και την παράλληλη ενίσχυση μιας υφιστάμενης νησίδας. Η παρέμβαση όχι μόνο δεν επηρέασε αρνητικά το φυσικό περιβάλλον, αλλά αντίθετα ενίσχυσε την αξία της

περιοχής της Αυλερής (λιμνοθάλασσα Τσουκαλιό) που φιλοξενεί εδώ και δύο δεκαετίες τις κύριες αποικίες αργυροπελεκάνων στον Αμβρακικό κόλπο.

▣ Παρακολούθηση της ποιότητας των νερών:

Για την παρακολούθηση της ποιότητας των νερών στις λιμνοθάλασσες και στον ποταμό Λούρο εγκαταστάθηκαν έξι σταθμοί εκ των οποίων, ένας στον ποταμό Λούρο, ένας στη λιμνοθάλασσα Τσιοπέλι, τρεις στις λιμνοθάλασσες Ροδιά και Τσουκαλιό, ένας στη λιμνοθάλασσα Λογαρού και ένας αναμεταδότης στη Σαλαώρα. Το τηλεμετρικό δίκτυο λειτούργησε χωρίς προβλήματα με τακτικές συντηρήσεις των οργάνων και έγινε συστηματική συλλογή των δεδομένων.

▣ Επανεισαγωγή νεροβούβαλων:

Η μείωση της βόσκησης και της χειμερινής καύσης των καλαμιών, επέτρεψε την πύκνωση των καλαμιώνων στο βάλτο της Ροδιάς. Παλαιότερα υπήρχαν στον υγρότοπο νεροβούβαλοι που διάνοιγαν περάσματα στους καλαμιώνες και βοηθούσαν στη διατήρηση πολύτιμων υγρών λιβαδιών. Το έργο της επαναφοράς των νεροβούβαλων είχε ερευνητικό χαρακτήρα. Βασικός στόχος του, ήταν να τεκμηριώσει την υποβάθμιση των καλαμιώνων και να καταγράψει τον τρόπο που αυτοί επηρεάζονται από τη βόσκηση. Μια ειδική μελέτη υπέδειξε τη θέση για την επανεισαγωγή νεροβούβαλων, σε περιφραγμένη δημόσια και δημοτική έκταση, συνόλου πενήντα (50) στρεμμάτων, στη θέση Παράστα δίπλα στον οικισμό Στρογγυλής του δήμου Αμβρακικού. Η δράση αυτή περιλάμβανε αυστηρή επιστημονική παρακολούθηση, που θα διατύπωνε συμπεράσματα για τη σημασία των νεροβούβαλων στη διαχείριση των υποβαθμισμένων καλαμιώνων. Η παρέμβαση δεν επηρέασε αρνητικά το φυσικό περιβάλλον, αλλά αντίθετα ενίσχυσε την αξία των περιφερειακών ελών του βάλτου και προώθησε μια παραδοσιακής μορφής κτηνοτροφική χρήση που αύξησε την ποικιλότητα στο οικοσύστημα.

▣ Διατήρηση και προστασία της θαλάσσιας χελώνας Καρέτα Καρέτα:

Ο κύριος στόχος των δράσεων που ανέλαβε ο σύλλογος ΑΡΧΕΛΩΝ, στο πλαίσιο του προγράμματος, ήταν η μείωση της θνησιμότητας της Καρέτα Καρέτα στο θαλάσσιο χώρο του κόλπου. Οι κύριες δράσεις περιελάμβαναν: διάσωση, περίθαλψη, μαρκάρισμα και απελευθέρωση χελωνών που είχαν συλληφθεί τυχαία σε αλιευτικά εργαλεία, σε συνεργασία με παράκτιους αλιείς. Επίσης δορυφορική και ραδιοακουστική παρακολούθηση χελωνών, γενετική ανάλυση και ενημέρωση του κοινού. Με δεδομένα την αρνητική στάση των αλιέων προς τη χελώνα και το γεγονός ότι ο ΑΡΧΕΛΩΝ εργαζόταν για πρώτη φορά στην περιοχή, καθορίστηκε από την αρχή κατάλληλη στρατηγική προσέγγισης των αλιέων σε στενή συνεργασία με την ΕΤΑΝΑΜ.

Τα αποτελέσματα κατέδειξαν ότι οι χελώνες μπορεί να μείνουν μέχρι και τρεις συνεχείς μήνες σε συγκεκριμένες περιοχές μέσα στον κόλπο, άλλες ταξιδεύουν

μεγάλες αποστάσεις μέσα στην ανατολική Μεσόγειο (ακτές Συρίας, Τουρκίας), ενώ κάποιες προέρχονται από τις εγγύς παραλίες ωτοκίας (Ζάκυνθος, Κυπαρισσιακός κόλπος και Κεφαλονιά).

Ο Αμβρακικός κόλπος αποτελεί τη μοναδική περιοχή στην Ελλάδα όπου πραγματοποιείται συστηματικά χρήση δορυφορικών πομπών σε χελώνες και ειδικών σημάτων (tag), για την κατανόηση των μετακινήσεων που πραγματοποιούν στο θαλάσσιο περιβάλλον μακριά από τις παραλίες που ωτοκοούν. Μόνο το 2005 πάνω από εκατό (100) χελώνες εντοπίστηκαν και μαρκαρίστηκαν, πολλές από τις οποίες ήταν επανασυλλήψεις προηγούμενων ερευνών.

Οι συχνές παρατηρήσεις τραυματισμένων χελωνών, αλλά και η μεγάλη απόσταση από το μοναδικό Κέντρο Διάσωσης για θαλάσσιες χελώνες στην Ελλάδα (Γλυφάδα Αττικής), αποτέλεσαν το κίνητρο δημιουργίας ενός σταθμού Α' βοηθειών στην περιοχή. Ο σταθμός δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος και στεγάζεται στο Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Άραχθου, στην Κόπραινα Άρτας. Σε συνεργασία με το Κέντρο πραγματοποιούνται εκδηλώσεις ενημέρωσης των επισκεπτών, όπως απελευθερώσεις χελωνών που ανάρρωσαν από τραυματισμούς, προβολές διαφανειών και βίντεο.

☒ Ενίσχυση της περιπολίας στην περιοχή:

Για την εποπτεία και φύλαξη της περιοχής, προσελήφθηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος έξι φύλακες, οι οποίοι κατάγονται από την περιοχή και γνώριζαν καλά τα σημεία που αντιμετωπίζουν παράνομες δραστηριότητες. Είχαν στη διάθεσή τους τρία οχήματα και εξοπλισμό ενδοεπικοινωνίας και συνέβαλαν αποτελεσματικά στη φύλαξη της περιοχής.

☒ Ενημέρωση τοπικού πληθυσμού:

Επακόλουθο κάθε δράσης, ήταν οι συνεχείς συνεντεύξεις που δίνονταν στον τύπο και τα άρθρα που δημοσιεύονταν, ενημερώνοντας τον τοπικό πληθυσμό για την πορεία του προγράμματος. Στην διάρκεια των 2,5 ετών που υλοποιήθηκε το πρόγραμμα πραγματοποιήθηκαν πληθώρα εκδηλώσεων, ημερίδων και συνεδρίων, που είχαν σαν στόχο την ενημέρωση του τοπικού πληθυσμού για το πρόγραμμα, την ευαισθητοποίησή του όσον αφορά τις αξίες της περιοχής και την παρουσίαση της πορείας των δράσεων του προγράμματος Life.

☒ Λειτουργία των κέντρων ενημέρωσης στην Κόπραινα και στη Σαλαώρα:

Το πρόγραμμα έχει πραγματοποιήσει σημαντικές ενέργειες για την υποδοχή των επισκεπτών. Το κέντρο έρευνας και πληροφόρησης Σαλαώρας και το κέντρο περιβάλλοντος Κόπραινας στελεχώθηκαν κατάλληλα και λειτούργησαν ανελλιπώς από την έναρξη μέχρι τη λήξη του προγράμματος.

5.3 Μελέτες

Στα πλαίσια του προγράμματος Life για την προστασία και διαχείριση των υγροτόπων του Αμβρακικού, υλοποιήθηκαν οι εξής μελέτες:

1) Πιλοτική διαχείριση καλαμιώνων και επανεισαγωγή νεροβούβαλων στον Αμβρακικό κόλπο:

Η μελέτη αυτή προώθησε την πιλοτική διαχείριση καλαμιώνων με την χρήση της βόσκησης από νεροβούβαλους. Επεδίωξε να δώσει άμεση λύση σε ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα του Αμβρακικού, την υποβάθμιση των περιφερειακών υγροτόπων γλυκού νερού στο υγροτοπικό σύμπλεγμα του δυτικού Αμβρακικού²³. Επιπρόσθετα, η δράση αυτή προσέδωσε αξία στον υγρότοπο, επαναφέροντας μια παραδοσιακή κτηνοτροφική χρήση και προσφέροντας εναλλακτική κοινωνικοοικονομική αναβάθμιση στα περιφερειακά έλη.

Η επανεισαγωγή του νεροβούβαλου, σε ελεγχόμενη περιοχή στο βάλτο της Ροδιάς, συνέβαλε σημαντικά στη γνώση για την επίδραση μιας παραδοσιακής κτηνοτροφικής χρήσης, στη διατήρηση και αποκατάσταση υγροτοπικών ενδιαιτημάτων. Η συγκεκριμένη δράση συνείσφερε, σε συνδυασμό με την ελεγχόμενη εισροή γλυκών νερών στο βάλτο Ροδιάς και με άλλα έργα οικολογικής αποκατάστασης του προγράμματος, στην αναβάθμιση της ακεραιότητας ενός σημαντικού υγροτόπου.

2) Κατασκευή τεχνητών νησίδων για απειλούμενα πτηνά στη δυτική Αυληρή - λιμνοθάλασσα Τσουκαλιό:

Κύριοι στόχοι της μελέτης ήταν:

* Να διερευνήσει το ιστορικό των αποικιών του αργυροπελεκάνου στον Αμβρακικό.

* Να εντοπίσει τα προβλήματα που συνδέονται με τις θέσεις φωλιάσματος.

* Να διερευνήσει τη χρήση των τεχνητών θέσεων φωλεοποίησης ως μέτρο διαχείρισης για την προστασία των αργυροπελεκάνων.

* Να διερευνήσει τους πιθανούς τρόπους δημιουργίας τεχνητών θέσεων φωλεοποίησης όπως: εξέδρες, πλωτές σχεδίες, ενίσχυση υπαρχουσών νησίδων και τεχνητές νησίδες.

* Να επιλέξει το βέλτιστο τρόπο δημιουργίας τεχνητών νησίδων, ώστε αυτές να έχουν μορφή και βλάστηση ανάλογες με τις φυσικές νησίδες και να προσφέρουν εύκολη πρόσβαση στα υδρόβια και παρυδάτια πουλιά.

3) Μελέτη αναδάσωσης περιοχής Φραξιάς Λούρου νομού Πρέβεζας:

Κύριος στόχος της μελέτης ήταν η προώθηση της δημιουργίας κατάλληλων συνθηκών δεντροκάλυψης και απομόνωσης στην περιοχή Φραξιά Λούρου, που να ευνοούν την παρουσία και την αναπαραγωγή των τριών ειδών ορνιθοπανίδας, της λαγγόνας, του στικταετού και του κραυγαετού, που χρησιμοποιούν την παρόχθια συστάδα του Λούρου. Σύμφωνα με τη μελέτη, για να ικανοποιούνται οι οικολογικές απαιτήσεις των τριών αυτών ειδών, το παρόχθιο δάσος του Λούρου έπρεπε να προσφέρει:

* Άφθονα ώριμα δέντρα, αρκετά μεγάλα ώστε να συγκρατούν φωλιές διαμέτρου ως ένα μέτρο και όσο αυτό είναι δυνατό να μη σχηματίζουν γραμμή με εύρος ενός μόνο δέντρου.

* Μεγάλο μήκος οριογραμμής μεταξύ δάσους και ανοιχτών οικοτόπων που χρησιμοποιείται ως τόπος κυνηγιού από τον κραυγαετό.

²³ Λούρος, βάλτος Ροδιάς, λιμνοθάλασσα Ροδιάς και Τσουκαλιό.

* Απομόνωση από ανθρώπους²⁴.

4) Μελέτη αναδάσωσης περιοχής Μαυροβουνίου νομού Άρτας:

Κύριος σκοπός της μελέτης ήταν η δημιουργία κατάλληλων συνθηκών δεντροκάλυψης και απομόνωσης, που να ευνοούν την παρουσία και την αναπαραγωγή των δύο ειδών πτηνοπανίδας, του στικταετού και του κραυγαετού.

5) Μελέτη διερεύνησης φυσικογεωγραφικών, υδρολογικών και ωκεανογραφικών συνθηκών για τη βέλτιστη εφαρμογή τηλεμετρικού δικτύου στο σύμπλεγμα των λιμνοθαλασσών Ροδιά, Τσουκαλιό, Λογαρού και Τσιοπέλι:

Η παρούσα μελέτη εκπονήθηκε στα πλαίσια του προγράμματος, ως μέρος του έργου "Επιστημονικές και τεχνικές υπηρεσίες για τη δημιουργία, εγκατάσταση, δοκιμαστική παρακολούθηση και υποστήριξη λειτουργίας συστήματος αυτοματοποιημένου τηλεμετρικού δικτύου σταθμών μέτρησης και έρευνας περιβαλλοντικών παραμέτρων στις λιμνοθάλασσες του Αμβρακικού κόλπου".

Στόχοι της μελέτης ήταν:

* Η διερεύνηση των φυσικογεωγραφικών, υδρολογικών συνθηκών που επικρατούν στις λιμνοθάλασσες.

* Η διερεύνηση των ωκεανογραφικών συνθηκών που επικρατούν και ελέγχουν το ευαίσθητο περιβάλλον των λιμνοθαλασσών, καθώς και των ποταμών που τις περιβάλλουν, η επιλογή των πιο κατάλληλων θέσεων για την βέλτιστη εφαρμογή δικτύου με έξι σταθμούς αυτόματης μέτρησης.

6) Οικολογική αποκατάσταση του υγροτοπικού συστήματος του βάλτου της Ροδιάς:

Η συγκεκριμένη μελέτη υποδείκνυε τον τρόπο για την υλοποίηση τριών υποέργων: α) τον εμπλουτισμό με γλυκό νερό ενός τμήματος του γλυκόβαλτου, β) την προστασία του ιχθυοτροφείου και γ) τον έλεγχο της αλατότητας του ιχθυοτροφείου.

Τα έργα αυτά κατασκευάστηκαν στο βορειοδυτικό τμήμα του υγροτόπου του Αμβρακικού και συγκεκριμένα το πρώτο στο νομό Πρέβεζας και τα άλλα δύο στο νομό Άρτας. Η σκοπιμότητα των έργων αυτών στηριζόταν σε δύο σημαντικές ανάγκες:

1. Η αναζωογόνηση και αποκατάσταση πολύτιμων οικοτόπων στο βάλτο της Ροδιάς που έχουν εκλείψει και έχουν μεγάλη αξία για απειλούμενα είδη πουλιών.

2. Η αποκατάσταση της θετικής επιρροής της αύξησης του γλυκού νερού από τον ποταμό Λούρο στο οικοσύστημα του βάλτου και των λιμνοθαλασσών Ροδιάς και Τσουκαλιό.

7) Ο κορμοράνος στον Αμβρακικό:

Στο πλαίσιο της μελέτης αυτή διερευνήθηκαν και καταγράφηκαν τα εξής:

* Επίπεδα πληθυσμών των κορμοράνων σε Ευρώπη και Ελλάδα.

* Σύγκρουση των ψαράδων και των ψαροφάγων πουλιών στον Αμβρακικό.

* Γενικές πληροφορίες για τον κορμοράνο.

* Καταμετρήσεις των κορμοράνων στον Αμβρακικό.

* Αντιλήψεις των ψαράδων απέναντι στους κορμοράνους.

* Ανάλυση της οικολογίας διατροφής των κορμοράνων.

* Μέθοδοι ανάλυσης διατροφής των κορμοράνων γενικά.

²⁴ Το πρόγραμμα Life, που χρηματοδότησε το έργο της αναδάσωσης, καθόρισε ως σκοπό του έργου την βελτίωση του ενδιαιτήματος των τριών αυτών ειδών και όχι απλώς την επιτυχία των φυτεύσεων. Επομένως η αποθάρρυνση των επισκεπτών, έμμεσα χάρη στην απουσία δρόμων πρόσβασης και στην παρουσία περιφράξεων, ήταν ζητούμενο του έργου.

- * Εκτίμηση της διαίτας των κορμοράνων που διαχειμάζουν στον Αμβρακικό μέσω ανάλυσης στομαχικών περιεχομένων.
- * Τρόποι αντιμετώπισης των ζημιών των κορμοράνων και έρευνα για τις επιπτώσεις των κορμοράνων σε διεθνές επίπεδο.
- * Συμπεράσματα - Κατευθυντήριες προτάσεις.

Απώτερος σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν να αποσαφηνίσει τις πραγματικές διαστάσεις ενός προβλήματος, το οποίο επηρέαζε άμεσα την προστασία του περιβάλλοντος στην προστατευόμενη περιοχή του Αμβρακικού. Το πρόβλημα αυτό είναι η σύγκρουση των ψαράδων των αλιευτικών συνεταιρισμών με τα ψαροφάγα πουλιά και ιδιαίτερα με τον κορμοράνο που έχει αυξηθεί τα τελευταία χρόνια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ EDEN

6.1 Γενικά

Το πρόγραμμα Eden, Εξισορρόπηση οικονομικής ανάπτυξης και περιβαλλοντικού σχεδιασμού για τον τουρισμό στην αγροτική Ευρώπη, συγχρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών. Υλοποιήθηκε από τοπικές αρχές και οργανισμούς του κοινωνικού και ιδιωτικού τομέα. Το πρόγραμμα πραγματοποιήθηκε μεταξύ Ιουλίου 2000 και Δεκεμβρίου 2002, στο οποίο συμμετείχαν τέσσερις χώρες: η Ελλάδα, η Σουηδία, η Ρουμανία και η Ουγγαρία. Ως περιοχές μελέτης του προγράμματος στην Ελλάδα είχαν επιλεγεί η Πάργα στο νομό Πρέβεζας και τα Σύβοτα στο νομό Θεσπρωτίας.

Οι κύριοι εταίροι του προγράμματος ήταν: α) η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Πρέβεζας στην Ελλάδα, η οποία ήταν υπεύθυνος του προγράμματος, β) το Κέντρο Αναπτυξιακών Μελετών PRISMA στην Ελλάδα που ήταν συντονιστής του προγράμματος, γ) η Περιφερειακή Διοίκηση Βαστερμπότεν στη Σουηδία, δ) η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Μαραμούρες στη Ρουμανία και ε) η Τοπική Αυτοδιοίκηση Γκιουρ – Μοσόν – Σαπρόν στη Ουγγαρία. Επιπλέον, ένας σημαντικός αριθμός τοπικών εταίρων ενεπλάκησαν σε κάθε περιοχή, οι οποίοι ανέλαβαν σημαντικούς ρόλους στην υλοποίηση του προγράμματος.

Το πρόγραμμα ανέπτυξε μία καινοτόμο μεθοδολογία για την επίλυση των συγκρούσεων χρήσεων γης σε περιοχές όπου η τουριστική ανάπτυξη βλάπτει ή μπορεί να βλάψει το περιβάλλον. Η μεθοδολογία βασίστηκε στην αξιολόγηση του πολεοδομικού σχεδιασμού ακολουθώντας μία διττή προσέγγιση. Πρώτον, χρησιμοποίησε συμμετοχικές διαδικασίες για να εμπλέξει τους πολίτες σε διαπραγμάτευση με τις τοπικές και περιφερειακές αρχές για την επίλυση συγκρούσεων. Δεύτερον, έδωσε τη δυνατότητα στους εμπλεκόμενους φορείς να αναπτύξουν μελλοντικά σενάρια και να τα αξιολογήσουν με βάση τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης.

Η ομάδα εργασίας του προγράμματος υποστηρίχτηκε και από Ευρωπαίους εμπειρογνώμονες, προερχόμενους από χώρες εκτός αυτών του προγράμματος, για τη διαμόρφωση της μεθοδολογίας και οι οποίοι ενήργησαν επίσης ως εξωτερικοί αξιολογητές του προγράμματος.

Η καινοτόμος μεθοδολογία του προγράμματος εφαρμόστηκε σε επτά πιλοτικές περιοχές που βρίσκονται στις συμμετέχουσες περιφέρειες της Ηπείρου, του Βαστερμπότεν, του Μαραμούρες και του Γκιουρ – Μοσόν – Σαπρόν. Οι κύριες δραστηριότητες που αναπτύχθηκαν κατά τη διάρκεια του προγράμματος στις περιοχές αυτές, περιλάμβαναν:

- Ερευνητικές και διαγνωστικές μελέτες για να τεκμηριωθούν τα θέματα συγκρούσεων και οι εμπλεκόμενοι παράγοντες.
- Σύσταση μιας Τοπικής Συμβουλευτικής Επιτροπής σε κάθε πιλοτική περιοχή, που περιλάμβανε αιρετούς πολίτες, εκπροσώπους επαγγελματικών ενώσεων και μη κυβερνητικών οργανώσεων, με στόχο να συζητηθούν τα τοπικά θέματα και να αποφασιστεί η αρμόζουσα δράση.
- Δημιουργία μιας Μονάδας Τοπικής Υποστήριξης, για να προσφέρει εξειδικευμένη επιστημονική υποστήριξη στις Τοπικές Συμβουλευτικές Επιτροπές.

- Πραγματοποίηση μιας ανοιχτής ημερίδας σε κάθε συμμετέχουσα περιοχή, προκειμένου να παρουσιαστούν και να συζητηθούν τα ενδιάμεσα αποτελέσματα του προγράμματος με τους κατοίκους, τους τοπικούς φορείς και με την παρουσία εκπροσώπων τοπικών φορέων των άλλων περιοχών που συμμετείχαν στο πρόγραμμα.
- Διοργάνωση ενός διακρατικού συνεδρίου για να παρουσιαστούν και να συζητηθούν οι καλές πρακτικές που αναδείχθηκαν μέσω του προγράμματος.
- Έκδοση ενός οδηγού καλής πρακτικής σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή.

6.2 Μεθοδολογία προγράμματος

Ο γενικότερος στόχος του προγράμματος ήταν η διασφάλιση της βιώσιμης ανάπτυξης μέσω της εξισορρόπησης των συμφερόντων του τουρισμού και της περιβαλλοντικής προστασίας. Η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε στο πρόγραμμα Eden, αποσκοπούσε στη δημιουργία ενός πλαισίου για τη διάγνωση και επίλυση των συγκρούσεων μεταξύ τουριστικής ανάπτυξης και περιβαλλοντικής προστασίας μέσω συμμετοχικών διαδικασιών. Οι ειδικότεροι στόχοι της μεθοδολογίας περιλάμβαναν:

1. Τον προσδιορισμό εννοιών και τεχνικών που ευνοούσαν τη μεσολάβηση μεταξύ των αντικρουόμενων συμφερόντων και ενίσχυαν τη διαπραγματευτική διαδικασία.
2. Την εισαγωγή συμμετοχικών διαδικασιών στη μεσολαβητική διαδικασία με συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων στη σύγκρουση.
3. Την ανάπτυξη, συζήτηση και αξιολόγηση εναλλακτικών σεναρίων για τις παρεμβάσεις που θα μπορούσαν να επιλύσουν τη σύγκρουση.

Από άποψη οργάνωσης, το πρόγραμμα δομήθηκε σε τρεις ξεχωριστές φάσεις: τη διάγνωση, την ωρίμανση και τη διαπραγμάτευση. Κάθε φάση περιέλαβε συγκεκριμένες δραστηριότητες ενώ ορισμένες οριζόντιες δράσεις αφορούσαν όλο το πρόγραμμα.

Η φάση της διάγνωσης ξεκίνησε με μία διαγνωστική μελέτη και ανάλυση SWOT²⁵ για κάθε περιοχή. Σε τρεις από τις τέσσερις περιοχές έγινε καταγραφή των επιχειρήσεων που συνδέονται με τον τουρισμό στη βάση προσωπικών συνεντεύξεων με ερωτηματολόγιο. Τα αποτελέσματα των παραπάνω μελετών και ερευνών χρησιμοποιήθηκαν για τη διαμόρφωση των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης και την ανάπτυξη του οράματος της τοπικής κοινότητας για το μέλλον. Αυτή η φάση επίσης εγκαίνιασε τις συμμετοχικές διαδικασίες με την ίδρυση μιας Τοπικής Συμβουλευτικής Επιτροπής σε κάθε περιοχή.

Η επόμενη φάση επικεντρώθηκε στη λειτουργία της επιτροπής αυτής. Μετά τη συγκρότησή της αναπτύχθηκε ένα πρόγραμμα δουλειάς και αποφασίστηκαν οι τρόποι υλοποίησής του. Η Τοπική Συμβουλευτική Επιτροπή υποστηρίχθηκε από προσωπικό της Μονάδας Τοπικής Υποστήριξης που παρείχε τεχνογνωσία.

²⁵ Βλ. Φούλη Παπαγεωργίου (Συντονίστρια), Μάη Βιδάλη, Στρατής Μπαμπαλίκης, Χρυσίδα Καταγά, Χρήστος Παπουτσήs-PRISMA, Κέντρο Αναπτυξιακών Μελετών Φρίξος Νάσης (Υπεύθυνος του προγράμματος), Κωνσταντίνα Κωνσταντάκη, Όλγα Στρατάκη-Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Πρέβεζας, Διεύθυνση Πολεοδομίας Βαρβάρα Τζιάλα, Άλκης Μπέτσης, Ρία Μασούρα, Όλγα Πολυχρονιάδου, Μένη Γαβριηλίδου, Μαρία Ντορντά-Διεύθυνση ΠΕΧΩ Περιφέρειας Ηπείρου, Οδηγός Καλής Πρακτικής Προγράμματος Eden, PRISMA, Αθήνα 2001.

Στην τρίτη φάση η Μονάδα Τοπικής Υποστήριξης και η Τοπική Συμβουλευτική Επιτροπή προσδιόρισαν τις συγκρούσεις που ήθελαν να επιλύσουν, διασαφήνισαν τους τρόπους εκδήλωσής τους, εντόπισαν κατάλληλα εργαλεία σχεδιασμού που μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για να μεσολαβήσουν στη σύγκρουση και άρχισαν τη διαπραγμάτευση.

Αυτή η φάση επικεντρώθηκε στη διαμόρφωση διαφορετικών σεναρίων για την μελλοντική ανάπτυξη της περιοχής και την αξιολόγησή τους μέσω ενός φάσματος οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών δεικτών.

Η διαμόρφωση σεναρίων ήταν ένας σημαντικός μηχανισμός που βοήθησε τη λήψη αποφάσεων μέσω συμμετοχικών διαδικασιών. Οι εμπλεκόμενοι παράγοντες είχαν την ευκαιρία να εκφράσουν τα ενδιαφέροντά τους και τις απόψεις τους για την τουριστική ανάπτυξη και την περιβαλλοντική προστασία, να ακούσουν τη γνώμη των άλλων και να σχηματίσουν μία καλύτερη εικόνα για το μέλλον της περιοχής. Ο βασικός στόχος κατά την αξιολόγηση των εναλλακτικών σεναρίων ήταν η επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης. Αξιολογώντας τα σενάρια, οι συμμετέχοντες με αντικρουόμενα συμφέροντα διαπραγματεύτηκαν και έφτασαν σε μία συμφωνία για το μέλλον της περιοχής τους.

6.3 Χαρακτηριστικά της περιοχής της Πάργας

Θα ασχοληθούμε με μία από τις δύο ελληνικές πιλοτικές περιοχές που συμμετείχαν στο πρόγραμμα Eden, την Πάργα, η οποία βρίσκεται επί της δυτικής ακτής της χώρας, στην περιφέρεια Ηπείρου. Η Ήπειρος είναι μία από τις ασθενέστερες οικονομικά περιφέρειες της Ευρώπης, με σημαντική υστέρηση ως προς το εθνικό μέσο όρο του κατά κεφαλήν εισοδήματος. Παράλληλα όμως η περιφέρεια διαθέτει ένα εξαιρετικό φυσικό περιβάλλον και περιλαμβάνει πολλές προστατευόμενες περιοχές.

Γεωγραφικά χαρακτηριστικά: Η Πάργα είναι ένας παραδοσιακός οικισμός στο βορειοδυτικό τμήμα του νομού Πρέβεζας, χαρακτηρισμένος ως προστατευόμενος λόγω του αρχιτεκτονικού του ενδιαφέροντος. Το κλίμα της περιοχής είναι μεσογειακό, με ήπιους χειμώνες και ζεστά καλοκαίρια.

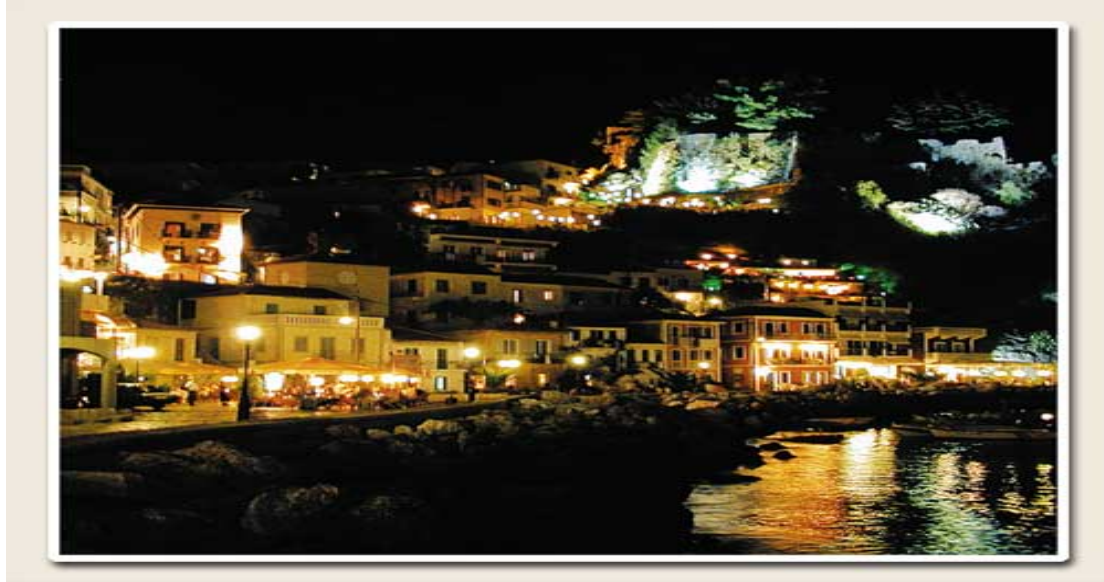
Κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά: Κατά την διάρκεια του προγράμματος η Πάργα είχε πληθυσμό 2.100 μόνιμους κατοίκους. Το καλοκαίρι ο πληθυσμός αυξάνεται περισσότερο από το πενταπλάσιο. Την περίοδο 1961-2001, ο μόνιμος πληθυσμός αυξήθηκε σχεδόν κατά 20%. Η οικονομία της περιοχής είναι σε αρκετά καλή κατάσταση και πολυτομεακή, αλλά όχι επαρκώς εξισορροπημένη. Οι κύριες οικονομικές δραστηριότητες είναι ο τουρισμός και η γεωργία, τομείς που καλύπτουν σχεδόν εξίσου την απασχόληση του τοπικού πληθυσμού. Η βιομηχανία δεν είναι αναπτυγμένη και βασίζεται κυρίως στα ελαιουργεία, δραστηριότητα που είναι εξαιρετικά ρυπαίνουσα. Σε αντίθεση με την υπόλοιπη Ήπειρο, τα εισοδήματα στην Πάργα είναι υψηλά κυρίως λόγω του τουρισμού.

Χρήσεις γης: Η κύρια χρήση γης είναι η γεωργία. Περισσότερο από ένα τέταρτο της έκτασης του δήμου καλλιεργείται ή είναι χέρσα ενώ το υπόλοιπο είναι βοσκότοποι. Η αγροτική οικονομία του δήμου εξειδικεύεται κυρίως στη γεωργία των δενδρωδών καλλιεργειών και κυρίως των ελαιοδένδρων. Η δομημένη περιοχή καταλαμβάνει το 6% της όλης έκτασης του δήμου.

Τουρισμός: Η Πάργα διαθέτει τουριστικές εξυπηρετήσεις, ωραίες παραλίες, θαυμάσια τοπία και ενδιαφέρουσα πολιτιστική κληρονομιά. Υπολογίζεται ότι δέχεται περίπου 130.000 επισκέπτες το χρόνο. Οι τάσεις που καταγράφηκαν τα τελευταία

χρόνια δείχνουν ότι υπάρχει μία σταθερή αύξηση αφίξεων αλλοδαπών και Ελλήνων τουριστών. Η πλειονότητα των τουριστών έρχονται τον Ιούλιο και Αύγουστο, προκαλώντας μεγάλη πίεση στο περιβάλλον και στην τοπική κοινωνία.

Τα περισσότερα τουριστικά καταλύματα ανήκουν στην τρίτη ή χαμηλότερη κατηγορία και η Πάργα προσελκύει τουρίστες μεσαίων και χαμηλών εισοδημάτων κυρίως. Άλλες τουριστικές υπηρεσίες, όπως εστιατόρια, είναι αρκετές σε αριθμό, όχι όμως πάντα καλής ποιότητας.

Κατά την διάρκεια των δεκαετιών του 1970 και 1980, ως επακόλουθο της ανάπτυξης του τουρισμού, η πόλη μεγάλωσε με ανοργάνωτο τρόπο σε τέτοιο βαθμό ώστε η πολιτεία αναγκάστηκε να θεσπίσει απαγορευτικές διατάξεις για να περιορίσει την περαιτέρω τουριστική ανάπτυξη. Η Διάταξη Κορεσμού που επιβλήθηκε επέτρεπε μόνο τη βελτίωση των υφιστάμενων τουριστικών καταλυμάτων. Παρά την επιβολή περιορισμών, αρκετές κατοικίες μετατράπηκαν παράνομα σε τουριστικά καταλύματα τα οποία νομιμοποιήθηκαν αργότερα, το 1993, βάσει μιας ειδικής διάταξης του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού.

6.4 Προσδιορισμός του πεδίου σύγκρουσης

Οι κύριοι εμπλεκόμενοι παράγοντες που εντοπίστηκαν στην περιοχή είναι οι δημοτικές αρχές, οι κάτοικοι, οι επιχειρηματίες του τουρισμού, τα συλλογικά όργανα που εκπροσωπούν διάφορες οικονομικές δραστηριότητες, οι εθελοντικές οργανώσεις, οι τουρίστες και οι ιδιοκτήτες δεύτερης κατοικίας. Στις τοπικές αρχές περιλαμβάνονται: το Δημοτικό Συμβούλιο, που αποτελείται από εκλεγμένους εκπροσώπους της τοπικής κοινωνίας, η Διεύθυνση Περιβάλλοντος και Χωροταξίας της Περιφέρειας Ηπείρου που έχει αρμοδιότητα για τον στρατηγικό σχεδιασμό της Περιφέρειας, η Διεύθυνση Πολεοδομίας της Νομαρχίας που επιβλέπει τις χρήσεις γης, την εφαρμογή των Πολεοδομικών Σχεδίων και χορηγούν οικοδομικές άδειες, η Αρχαιολογική Υπηρεσία του Υπουργείου Πολιτισμού που εμπλέκεται λόγω της πολιτιστικής κληρονομιάς στην περιοχή, η Υπηρεσία του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού που είναι αρμόδια για τον έλεγχο και την αδειοδότηση τουριστικών καταλυμάτων και η Διεύθυνση Δασών του νομού.

Η σύγκρουση στην περιοχή εκδηλώθηκε κυρίως μεταξύ της αυθαίρετης, μη σχεδιασμένης τουριστικής ανάπτυξης και της προστασίας του περιβάλλοντος. Η σύγκρουση δημιουργήθηκε διότι:

- Η απόφαση για τον χαρακτηρισμό της περιοχής ως κορεσμένης τουριστικά το 1986, συνέβαλε στην αύξηση των τουριστικών καταλυμάτων χωρίς τις απαιτούμενες εγκρίσεις και με χαμηλή ποιότητα υπηρεσιών.
- Το περιβάλλον καταστρεφόταν από την εξάπλωση χρήσεων γης που σχετίζονται με τον τουρισμό και από τα αυθαίρετα κτίσματα εντός και γύρω από τα όρια του οικισμού.
- Υπήρχε μεγάλη συγκέντρωση τουριστών σε μικρούς ελεύθερους δημόσιους χώρους.
- Η φέρουσα ικανότητα του οικισμού και των ακτών ήταν σε οριακή κατάσταση.
- Η μη τήρηση των ειδικών διατάξεων στον παραδοσιακό οικισμό αλλοίωνε τον χαρακτήρα του.
- Η έλλειψη Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου είχε ως συνέπεια, μεταξύ άλλων, ανεπαρκείς χώρους στάθμευσης και περιορισμένους ελεύθερους χώρους.
- Η εγκατάλειψη παραδοσιακών δραστηριοτήτων εξασθένησε το ρόλο των αγροτών ως φυλάκων του περιβάλλοντος.
- Η αναζήτηση του εύκολου κέρδους χαρακτήριζε αρκετούς τουριστικούς επιχειρηματίες.

Στις αρχές της δεκαετίας του 1980, άρχισε η εκπόνηση Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου στην Πάργα. Το σχέδιο δεν ολοκληρώθηκε, διότι το 1985 δόθηκε από τη νομοθεσία η δυνατότητα σε οικισμούς κάτω των 2.000 κατοίκων να οροθετηθούν και να θέσουν όρους δόμησης χωρίς να είναι υποχρεωτική η σύνταξη Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου. Ο δήμος Πάργας επέλεξε να αξιοποιήσει αυτή τη δυνατότητα. Η επιλογή αυτή επηρέασε αρνητικά την ανάπτυξη του οικισμού και τη σχέση του με το ιδιαίτερο φυσικού κάλλους τοπίο που τον περιβάλλει.

Έτσι, παρά τις ισχύουσες διατάξεις για προστασία του οικισμού και του περιβάλλοντος χώρου του, η έλλειψη Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου και η αυθαίρετη οικιστική ανάπτυξη είχαν ως αποτέλεσμα την αλλοίωση του παραδοσιακού πυρήνα και του τοπίου και τη δημιουργία προβλημάτων στην πρόσβαση, τις υποδομές και την αισθητική.

6.5 Τοπική Συμβουλευτική Επιτροπή

Οι συμμετοχικές διαδικασίες στον πολεοδομικό σχεδιασμό δεν έχουν παράδοση στην Ελλάδα. Το πρόγραμμα Eden επεδίωξε να εισάγει μία διαδικασία συμμετοχής των κατοίκων μέσω δημιουργίας Τοπικών Συμβουλευτικών Επιτροπών, ακολουθώντας πρότυπα από άλλες χώρες. Υπήρξαν αρκετές δυσκολίες και οι Τοπικές Επιτροπές αποδείχτηκαν εύθραυστες. Οι δήμαρχοι συμμετείχαν στις συναντήσεις και προέδρευαν, προσδίδοντας κύρος στις επιτροπές και προσελκύοντας κατοίκους. Ωστόσο, είχαν την ευκαιρία, εφόσον το επεδίωκαν, να κατευθύνουν την επιτροπή στους δικούς τους στόχους. Οι επιτροπές δημιούργησαν ένα πεδίο διαλόγου για τον τοπικό πληθυσμό και προσέλκυσαν ένα ευρύ κοινό, αποτελούμενο τόσο από εκπροσώπους τοπικών οργάνων όσο και από απλούς πολίτες. Πραγματοποιήθηκαν πολυάριθμες συγκεντρώσεις, στις οποίες συζητήθηκαν τα προβλήματα της κάθε περιοχής και δημιουργήθηκε μία κοινή αντίληψη για το μέλλον.

Παρά τις δυσκολίες, οι τοπικές επιτροπές εκπλήρωσαν το στόχο τους, δηλαδή να ενθαρρύνουν τη συζήτηση για τις συγκρούσεις μεταξύ τουρισμού και περιβάλλοντος και τη βιώσιμη ανάπτυξη. Οι επιδιώξεις τους περιέλαβαν: α) την καλλιέργεια ενός διαλόγου μεταξύ των πολεοδόμων και του τοπικού πληθυσμού, β) την ενημέρωση για περιβαλλοντικά θέματα και τη δημιουργία πολεοδομικής συνείδησης σε τοπικό επίπεδο, γ) την εμπλοκή του τοπικού πληθυσμού στη διαδικασία λήψης αποφάσεων για την ανάπτυξη και πολεοδομική οργάνωση του οικισμού και του ευρύτερου χώρου του και δ) τη συνέχιση της λειτουργίας τους πέρα από τη λήξη του προγράμματος Eden.

Στην Πάργα η Τοπική Συμβουλευτική Επιτροπή δημιουργήθηκε την άνοιξη του 2001. Η σύνθεσή της ήταν ισορροπημένη από την άποψη της εκπροσώπησης του δημόσιου και ιδιωτικού φορέα. Οι ιδιώτες που παρακολούθησαν τις συναντήσεις, συνήθως εκπροσωπούσαν ξενοδοχεία ή τοπικούς τουριστικούς πράκτορες. Ωστόσο αρκετοί ήταν οι απλοί πολίτες που έδειξαν ενδιαφέρον για τις εργασίες της επιτροπής.

Στην περιοχή έγιναν οκτώ συναντήσεις της επιτροπής. Κατά την διάρκεια των αρχικών συναντήσεων δεν υπήρξε το επιθυμητό επίπεδο διαλόγου και η επιτροπή δεν μπόρεσε να κινητοποιήσει τους τοπικούς φορείς στο βαθμό που επιθυμούσε. Προς το τέλος του προγράμματος ωστόσο, άρχισε να αναπτύσσεται μία κοινή γλώσσα και να συζητούνται ορισμένα κοινά θέματα σε θετικό κλίμα.

Η αλήθεια είναι ότι χρειάστηκε αρκετός χρόνος για να αποκτήσουν τα μέλη της επιτροπής αμοιβαία εμπιστοσύνη και θετική στάση σε ένα πρόγραμμα που δεν απέδιδε άμεσα οφέλη. Ορισμένοι κάτοικοι θεώρησαν ότι οι προτάσεις της επιτροπής θα περιόριζαν το δικαίωμά τους για δόμηση ενώ για τις τοπικές αρχές και μερικούς εκπροσώπους συλλογικών φορέων, το μοναδικό θέμα προτεραιότητας που δέχτηκαν να συζητήσουν ήταν η κατάργηση της Διάταξης Κορεσμού, έτσι ώστε να υπάρξει η δυνατότητα κατασκευής νέων ξενοδοχείων.

Κατά την πρόοδο των εργασιών της επιτροπής διαφάνηκε ότι δεν υπήρξε σωστή πληροφόρηση γι' αυτή τη διάταξη, την οποία ορισμένα μέλη της επιτροπής θεωρούσαν ως αιτία για όλα τα προβλήματα της Πάργας. Τα ατομικά συμφέροντα και προβλήματα αποδείχτηκαν σε πολλές περιπτώσεις ισχυρότερα από την αντίληψη του κοινού συμφέροντος, όπως η προστασία του περιβάλλοντος.

Παρά τις δυσκολίες, η επιτροπή επέδρασε θετικά στους τοπικούς φορείς. Καταρχήν οι πολεοδόμοι διαπίστωσαν την ανάγκη καλλιέργειας μιας κοινής γλώσσας προκειμένου να εμπλέξουν τον τοπικό πληθυσμό σε αποφάσεις που τον επηρεάζουν. Επιπλέον, ορισμένοι από τους κατοίκους ευαισθητοποιήθηκαν σε θέματα περιβαλλοντικής προστασίας σε σχέση με την μακροπρόθεσμη τουριστική ανάπτυξη.

6.6 Σενάρια βιώσιμης ανάπτυξης

Τρία σενάρια διαμορφώθηκαν σε κάθε πιλοτική περιοχή, το μηδενικό, το ρεαλιστικό και το αισιόδοξο, τα οποία ενέταξαν τη δυναμική και τη μελλοντική προοπτική της τουριστικής ανάπτυξης στα πλαίσια της συνολικής βιώσιμης ανάπτυξης. Τα σενάρια καταρτίστηκαν από την Ομάδα Τοπικής Υποστήριξης του προγράμματος στη βάση των συζητήσεων που έγιναν στις Τοπικές Συμβουλευτικές Επιτροπές. Τα σενάρια αξιολογήθηκαν στη βάση οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών δεικτών²⁶ που παρουσιάστηκαν στις Τοπικές Επιτροπές και συζητήθηκαν. Η τοπική κοινότητα προτίμησε το ρεαλιστικό σενάριο, θεωρώντας ότι το αισιόδοξο ήταν πολύ περιοριστικό για τις επιδιώξεις τους.

Σενάριο μηδενικής βάσης: Το μηδενικό σενάριο βασίζεται στην παραδοχή ότι δεν γίνονται μεγάλες αλλαγές. Η τουριστική κίνηση παραμένει στάσιμη ή μειώνεται ελαφρά και έχει αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον και την τοπική κοινωνία μακροπρόθεσμα. Καμία δράση δεν προτείνεται για να θεραπεύσει την κατάσταση. Ο πληθυσμός αυξάνεται ελαφρά, η απασχόληση στον τουρισμό παραμένει η ίδια και το εισόδημα διατηρείται στα ίδια επίπεδα. Επιπλέον η μη προγραμματισμένη τουριστική ανάπτυξη συνεχίζει να επιδρά αρνητικά στο περιβάλλον και στη λειτουργία του οικισμού, όσον αφορά στους ελεύθερους κοινόχρηστους χώρους, στη φέρουσα ικανότητα των ακτών και στην αύξηση της θαλάσσιας ρύπανσης.

Ρεαλιστικό σενάριο: Εκπονείται Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο για το σύνολο του δήμου και εφαρμόζεται έλεγχος των χρήσεων γης. Η Διάταξη Κορεσμού αντικαθίσταται από τη θεσμοθέτηση μέρους του δήμου ως ζώνης ελεγχόμενης τουριστικής ανάπτυξης, παρέχοντας κίνητρα για ανέγερση ξενοδοχείων Α' τάξης και πολυτελείας τουλάχιστον εκατό (100) κλινών. Αυτό οδηγεί σε προσέλκυση νέων επενδύσεων στην περιοχή. Πραγματοποιούνται νέες δημόσιες υποδομές, ενώ η προώθηση του πολιτιστικού τουρισμού βοηθά στη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος. Παρέχεται εκπαίδευση στους τοπικούς επιχειρηματίες και το προσωπικό τους, για να βελτιώσουν τις παρεχόμενες τουριστικές υπηρεσίες. Τα κίνητρα για την αναβάθμιση των υπαρχόντων τουριστικών καταλυμάτων χρησιμοποιούνται πιο αποτελεσματικά.

Η καλύτερη προβολή συμβάλλει στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και την ισόρροπη κατανομή του τουρισμού σε όλη τη διάρκεια του χρόνου. Περισσότερα άτομα απασχολούνται στις τουριστικές επιχειρήσεις για περισσότερο

²⁶ Βλ. Φούλη Παπαγεωργίου (Συντονίστρια), Μάη Βιδάλη, Στρατής Μπαμπαλίκης, Χρυσίδα Καταγά, Χρήστος Παπουτσης-PRISMA, Κέντρο Αναπτυξιακών Μελετών Φρίξος Νάσης (Υπεύθυνος του προγράμματος), Κωνσταντίνα Κωνσταντάκη, Όλγα Στρατάκη-Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Πρέβεζας, Διεύθυνση Πολεοδομίας Βαρβάρα Τζιάλα, Άλκης Μπέτσης, Ρία Μασούρα, Όλγα Πολυχρονιάδου, Μένη Γαβριηλίδου, Μαρία Ντορντάι-Διεύθυνση ΠΕΧΩ Περιφέρειας Ηπείρου, Οδηγός Καλής Πρακτικής Προγράμματος Eden, PRISMA, Αθήνα 2001.

χρονικό διάστημα. Επιπλέον η εφαρμογή του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου που προβλέπει ζωνοποίηση και αυστηρό έλεγχο των χρήσεων γης, αναμένεται να μειώσει την οικοδομική δραστηριότητα κατά 50%. Αποτέλεσμα αυτού, είναι να δημιουργηθούν ελεύθεροι κοινόχρηστοι χώροι, να μειωθεί η κυκλοφοριακή συμφόρηση και να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα στάθμευσης. Τα παραπάνω συντείνουν στη μείωση της φόρτισης του οικισμού και τη μείωση του συνωστισμού στις παραλίες. Τέλος, ο κίνδυνος ρύπανσης της θάλασσας αποφεύγεται λόγω της επέκτασης της μονάδας βιολογικού καθαρισμού ώστε να εξυπηρετεί και τα γύρω από την Πάργα χωριά και λόγω της δημιουργίας βιοτεχνικού πάρκου, όπου θα συγκεντρωθούν τα ελαιουργεία.

Αισιόδοξο σενάριο: Το τουριστικό προϊόν αναβαθμίζεται και διαφοροποιείται μέσω μεγάλων επενδύσεων που πραγματοποιούνται για ειδικές μορφές τουρισμού, όπως συνεδριακός και θαλάσσιος τουρισμός. Δραστικά μέτρα λαμβάνονται για την απαγόρευση νέας δόμησης στον πυκνοδομημένο οικιστικό ιστό, την απαγόρευση της εκτός σχεδίου δόμησης και τον έλεγχο των χρήσεων για τουριστική ανάπτυξη στους θύλακες που εντάχθηκαν στα όρια του οικισμού το 1993. Νέες υποδομές που περιλαμβάνουν υπόγειες διαβάσεις και υπόγεια δίκτυα ηλεκτρικού ρεύματος και τηλεφώνου βελτιώνουν την αισθητική του παραδοσιακού οικισμού της Πάργας. Όπως και στο ρεαλιστικό σενάριο, η Διάταξη Κορεσμού αντικαθίσταται από τη θεσμοθέτηση της περιοχής ως ζώνη ελεγχόμενης τουριστικής ανάπτυξης. Νέες δράσεις προστασίας του περιβάλλοντος υλοποιούνται, όπως η δημιουργία μόνιμου παρατηρητηρίου ελέγχου ποιότητας των νερών κολύμβησης και η αποκατάσταση του έλους Καλοδίκι κοντά στην Πάργα.

Καλύτερη προβολή του τουριστικού προϊόντος της περιοχής, χρήση της τεχνολογίας πληροφοριών και επικοινωνιών και συνεργασία με τουριστικούς πράκτορες συμβάλλουν στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και στην δημιουργία περισσότερων θέσεων απασχόλησης. Αυτό έχει ένα πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα σε άλλους τομείς της τοπικής οικονομίας και διασφαλίζει καλύτερη ισορροπία μεταξύ του τουρισμού και άλλων παραγωγικών δραστηριοτήτων. Επίσης η απαγόρευση της εκτός σχεδίου δόμησης, επιτυγχάνει την προστασία της γεωργικής γης. Οι παραλίες δεν παρουσιάζουν υπερφόρτιση και η θαλάσσια ρύπανση μειώνεται δραστικά, λόγω μέτρων που απορρέουν από τη συνεχή παρακολούθησή της από το παρατηρητήριο ποιότητας των νερών κολύμβησης.

Τα σενάρια βιώσιμης ανάπτυξης ήταν ένα μέρος του προγράμματος στο οποίο ανταποκρίθηκαν τα μέλη της Τοπικής Συμβουλευτικής Επιτροπής με ιδιαίτερο ενδιαφέρον και ευχαρίστηση. Εκ των υστέρων διαπιστώθηκε ότι θα έπρεπε να είχαν εισαχθεί στη συμμετοχική διαδικασία πιο νωρίς και όχι προς το τέλος του προγράμματος. Επίσης, η διαμόρφωση των σεναρίων θα μπορούσε να λειτουργήσει ως μέσο για την τόνωση της συλλογικότητας και της περιβαλλοντικής συνείδησης των κατοίκων, αν βασίζονταν σε μία προσέγγιση εκ των κάτω προς τα άνω και όχι το αντίστροφο. Αυτό θα γινόταν, αν η Τοπική Συμβουλευτική Επιτροπή είχε αρκετό χρόνο να δομήσει μόνη της τα σενάρια και όχι να αξιολογήσει τα σενάρια που της παρουσιάστηκαν από την Μονάδα Τοπικής Υποστήριξης.

Η διαμόρφωση σεναρίων για τη βιώσιμη ανάπτυξη, ως μέσο επίλυσης συγκρούσεων μεταξύ τουρισμού και περιβάλλοντος, λειτούργησε ως αξιολογική εκπαιδευτική διεργασία. Η αειφορία είναι μία δύσκολη έννοια που χρειάζεται ζύμωση για να γίνει κατανοητή από τους κατοίκους και να προβλεφθούν οι συνέπειές της. Το πρόγραμμα έδωσε την ευκαιρία στην τοπική κοινότητα να αποσαφηνίσει αυτή την έννοια και να την ενσωματώσει στον τρόπο σκέψης τους.

6.7 Αξιολόγηση της υλοποίησης του προγράμματος

Το πρόγραμμα Eden εισηγήθηκε ένα καινοτόμο τρόπο για τη διαπραγμάτευση των συγκρούσεων μεταξύ χρήσεων γης σε τέσσερις ευρωπαϊκές περιφέρειες. Υλοποίησε πιλοτικά μία σύνθετη μεθοδολογία εμπλέκοντας όλους τους τοπικούς φορείς σε συγκεκριμένες περιοχές, κατά τρόπο που δεν είχε συμβεί ξανά στο παρελθόν. Το πρόγραμμα παρήγαγε μία πλούσια εμπειρία για όλους τους εταίρους, ο καθένας από τους οποίους είχε να ξεπεράσει διάφορα εμπόδια στην περιοχή του. Οι τέσσερις περιφέρειες διέφεραν από πολλές απόψεις, όπως ο βαθμός τουριστικής ανάπτυξης και η παράδοση στις συμμετοχικές διαδικασίες. Οι εταίροι έμαθαν ο ένας από τον άλλον και από τις επισκέψεις τους στις πιλοτικές περιοχές των άλλων. Η τελική φάση του προγράμματος επικεντρώθηκε στην αξιολόγηση της υλοποίησης σε κάθε πιλοτική περιοχή και στην ανταλλαγή των αποτελεσμάτων της μαθησιακής διαδικασίας.

Τέσσερις εμπειρογνώμονες προσελήφθηκαν για να αξιολογήσουν το πρόγραμμα. Κάθε εθνική ομάδα επέλεξε το δικό της εμπειρογνώμονα με τον όρο να ζει και να εργάζεται σε μία διαφορετική ευρωπαϊκή χώρα από της δική της. Η επικοινωνία ήταν συνεχής κατά τη διάρκεια του προγράμματος μεταξύ κάθε εμπειρογνώμονα και της εθνικής ομάδας. Οι εμπειρογνώμονες πήραν μέρος σε μία πρώτη συνάντηση για να συζητήσουν το μεθοδολογικό πλαίσιο που υιοθετήθηκε από την ομάδα του προγράμματος και παρουσίασαν τα πορίσματά τους σχετικά με την υλοποίηση του προγράμματος στην τελική διακρατική συνάντηση. Η αξιολόγηση έγινε αρχικά σε τέσσερις ξεχωριστές ομάδες εργασίας και ακολούθως εν συντομία με παρουσία όλων των εταίρων.

Οι συμμετοχικές διαδικασίες αποτελούν καινοτομία στην Ελλάδα, τόσο ως αντίληψη όσο και ως πρακτικό εργαλείο σχεδιασμού του χώρου. Για πρώτη φορά οι κάτοικοι προσκλήθηκαν να πάρουν μέρος σε μία διαδικασία, μέσω της οποίας μπορούσαν να συζητήσουν τα προβλήματα και τις σκέψεις τους για το μέλλον της περιοχής τους. Η μικρή διάρκεια όμως του προγράμματος, οδήγησε σε δυσκολίες διότι η προώθηση μιας νοοτροπίας συμμετοχικών διαδικασιών χρειάζεται πολύ χρόνο. Στην αρχή μερικά μέλη των Τοπικών Συμβουλευτικών Επιτροπών εκπροσωπούσαν απλά τον εαυτό τους παρά τους οργανισμούς απ' όπου προέρχονταν ή την τοπική κοινωνία, καθώς δεν ήταν συνηθισμένοι σε αυτής της μορφής τις συζητήσεις. Αναπόφευκτα, σε ορισμένες περιπτώσεις υπήρξαν διαφωνίες που κάποιες φορές οδήγησαν ορισμένα μέλη σε αποχώρηση. Προς το τέλος ωστόσο του προγράμματος, στις συναντήσεις στις οποίες συζητήθηκαν τα σενάρια, έγινε δημιουργική ανταλλαγή απόψεων και πληροφοριών και άρχισε να διαφαίνεται ένα είδος ομοφωνίας.

Το πρόγραμμα Eden προσπάθησε να βοηθήσει τις τοπικές κοινωνίες να διαπιστώσουν την ανάγκη και ακόμη περισσότερο, την ικανότητά τους να εμπλακούν σε αποφάσεις για την μελλοντική ανάπτυξη της περιοχής τους. Βασικός στόχος της ομάδας του προγράμματος ήταν να καλλιεργηθεί μία νοοτροπία σχεδιασμού του χώρου στις τοπικές κοινωνίες και από την άλλη πλευρά να προωθηθεί η συνυπευθυνότητα για τις αποφάσεις μεταξύ του ντόπιου πληθυσμού, έτσι ώστε οι προοπτικές για συνέχεια να κατοχυρωθούν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ, ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΗΜΑΣΙΑΣ ΥΓΡΟΤΟΠΟΥ ΤΟΥ ΑΜΒΡΑΚΙΚΟΥ ΚΟΛΠΟΥ (Ε.Ο.Χ.)

7.1 Γενικά

Η περιοχή αναφοράς κι εφαρμογής της παρούσας πρότασης «Διαχείριση, αποκατάσταση και αναβάθμιση του διεθνούς υγροτόπου του Αμβρακικού κόλπου», βρίσκεται στη βορειοδυτική Ελλάδα και αφορά την περιοχή του Αμβρακικού κόλπου και συγκεκριμένα την περιοχή που περιλαμβάνεται στα διοικητικά όρια των νομών Άρτας και Πρέβεζας. Τα μορφολογικά της χαρακτηριστικά και ο κοινός της προσανατολισμός προς τον Αμβρακικό την προσδιορίζουν σαν μια ενιαία μορφολογική ενότητα. Στο πρόγραμμα περιλαμβάνονται ο Αμβρακικός κόλπος και το Δέλτα Λούρου και Αράχθου.

Η παρούσα πρόταση εστιάζει στην ορθολογική διαχείριση και παρακολούθηση των επιφανειακών υδάτινων πόρων, στη διαχείριση, αποκατάσταση και αναβάθμιση περιοχών του Αμβρακικού και στην αύξηση της εκτίμησης της αξίας του περιβάλλοντος της περιοχής από τους ντόπιους μέσω της δημιουργίας κινήτρων για ανάμειξή τους στη διαχείριση της περιοχής. Υποβάλλεται από την Εταιρία Ανάπτυξης Νότιας Ηπείρου – Αμβρακικού Α.Ε. (ETANAM) για λογαριασμό των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων Άρτας και Πρέβεζας. Η πρόταση αυτή αντανακλά μια πρόταση με ευρύτερο πεδίο δράσης και μεγαλύτερο οικονομικό αντικείμενο με τίτλο «Αειφορία στον Αμβρακικό», που συντάχθηκε από την ETANAM μέσω Προγραμματικής Σύμβασης μεταξύ της ETANAM και των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων Άρτας, Πρέβεζας και Αιτωλοακαρνανίας. Είναι αποτέλεσμα της συλλογικής προσπάθειας και συμφωνίας όλων των ενδιαφερόμενων φορέων²⁷ των νομών Πρέβεζας και Άρτας και της ETANAM.

Ο συνολικός προϋπολογισμός υλοποίησης του προγράμματος, όπως έχει εγκριθεί βάση της αναμορφωμένης πρότασης, ανέρχεται σε 6.750.000 ευρώ. Οι πόροι αυτοί θα προέρχονται από το Χρηματοδοτικό Μηχανισμό του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου κατά 75% και από το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών κατά 25% (εθνική συμμετοχή). Το χρονοδιάγραμμα εκτέλεσης του έργου ορίζεται μέχρι τον Απρίλιο του 2009 και σε κάθε περίπτωση θα μπορεί να αναμορφωθεί για να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις των διαδικασιών υλοποίησης και ταμειακής εξυπηρέτησης του προγράμματος.

Η υλοποίηση της παρούσας πρότασης θα έχει θετικά αποτελέσματα για το οικοσύστημα του Αμβρακικού, αφού θα επιλυθεί ένα μεγάλο πρόβλημα οικολογικής αναβάθμισης του σπάνιου υγροβιότοπου της περιοχής. Πέραν της οικολογικής αναβάθμισης θα έχει ιδιαίτερα ευεργετικά αποτελέσματα στην αλιευτική παραγωγή του κόλπου και των λιμνοθαλασσών, αφού πλην της βελτίωσης της ποιότητας του υδατικού περιβάλλοντος θα υπάρξει και σύστημα προειδοποίησης σε περίπτωση που δημιουργούνται δυσμενείς συνθήκες, ώστε να λαμβάνονται άμεσα μέτρα.

Η περιοχή του Αμβρακικού χαρακτηρίζεται από την αξιόλογη ευφορία των παρακείμενων εδαφών, την πρόσβαση σε σημαντικά αλιευτικά αποθέματα, το

²⁷ Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Περιφέρεια.

αξιόλογο και ποικίλο φυσικό κάλλος, το σοβαρό και ακόμη αναξιοποίητο τουριστικό δυναμικό.

Μια πρώτη αυτοψία της περιοχής του Αμβρακικού αναδεικνύει μια σειρά από προβλήματα, εν δυνάμει κινδύνους για την περιοχή. Οι απειλές αυτές είναι οι εξής:

1. Υποβάθμιση της δομής των ενδιατημάτων στις λιμνοθάλασσες Λογαρού και Άγριλος εξαιτίας της μείωσης εισροής γλυκού νερού.
2. Φαινόμενα προβληματικής διαχείρισης των υδάτινων πόρων.
3. Απουσία επαρκών μέτρων διαχείρισης υδάτων.
4. Σημαντικές απώλειες υδάτινων αποθεμάτων.
5. Χαμηλή εκτίμηση της αξίας του περιβάλλοντος της περιοχής από τους ντόπιους, έλλειψη κινήτρων και ευαισθησίας από πλευράς τους για ανάμειξή τους στη διαχείριση της περιοχής.

Για τη διαχείριση των απειλών αυτών προτείνεται η υλοποίηση των κάτωθι κατηγοριών έργων:

- ➔ Έργα υδρολογικής διαχείρισης.
- ➔ Έργα ορθολογικής διαχείρισης επιφανειακών υδάτων.
- ➔ Έργα παρακολούθησης ποιότητας υδάτινου περιβάλλοντος.
- ➔ Δράσεις εκπαίδευσης, ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του τοπικού πληθυσμού και των επισκεπτών.

7.2 Στόχοι της πρότασης

Η πρόταση αποτελεί μια καινοτόμα παρέμβαση στην περιοχή του Αμβρακικού κόλπου. Σκοπός της είναι η δημιουργία των απαραίτητων προϋποθέσεων για μια ανάπτυξη που να τονώνει και να ενισχύει την οικονομική δραστηριότητα, συνυπολογίζοντας ταυτόχρονα την προστασία του φυσικού και κοινωνικού περιβάλλοντος της περιοχής.

Στην συγκεκριμένη περιοχή συναντάται ένα πλέγμα από μοναδικούς, πολλές φορές, βιότοπους, γεγονός που την καθιστά ένα εξαιρετικά εύθραυστο οικολογικό σύστημα. Η προστασία της αποτελεί όχι μόνο υποχρέωση και πρόκληση αλλά και συνθήκη για την αναβάθμιση της οικονομικής και κοινωνικής ζωής στην περιοχή. Η εφαρμογή της πρότασης στοχεύει στα εξής:

- Αποτελεσματική προστασία του φυσικού περιβάλλοντος της προστατευόμενης περιοχής.
- Αποκατάσταση των κατάλληλων αβιοτικών συνθηκών και της δομής των ενδιατημάτων στη λιμνοθάλασσα Λογαρού.
- Βελτίωση της ποιότητας του νερού του κόλπου και των λιμνοθαλασσών.
- Βελτίωση της λειτουργικότητας των λιμνοθαλασσών.
- Βελτίωση του εισοδήματος των ελεύθερων αλιέων και των αλιευτικών συνεταιρισμών.
- Βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων των παράκτιων οικισμών στον Αμβρακικό.
- Αύξηση της τουριστικής κίνησης στους παράκτιους οικισμούς του Αμβρακικού.
- Αποκατάσταση της παλιάς ισορροπίας στο υδρολογικό ισοζύγιο του κόλπου, που επηρεάστηκε από την κατασκευή του λιμανιού και τις επιχωματώσεις στο στενό της Πρέβεζας.
- Αύξηση των ιχθυοαποθεμάτων στον κόλπο.
- Αποφυγή μελλοντικών φαινομένων θνησιμότητας ψαριών στις λιμνοθάλασσες και στις μονάδες ιχθυοκαλλιέργειας στον κόλπο.

- Βελτίωση της λειτουργικότητας του λιμανιού για την εξυπηρέτηση των εμπορικών, των τουριστικών και των αλιευτικών σκαφών.
- Προστασία της δημόσιας υγείας με την βελτίωση της ποιότητας των νερών, των παραγόμενων αλιευτικών και αγροτικών προϊόντων.
- Αύξηση της εκτίμησης της αξίας του περιβάλλοντος της περιοχής από τον τοπικό πληθυσμό, δημιουργία κινήτρων και ευαισθησίας από πλευράς τους για ανάμειξή τους στη διαχείριση της περιοχής.

7.3 Πλέγμα δράσεων και παρεμβάσεων

Η πρόταση περιλαμβάνει μια σειρά από έργα, που συχνά χαρακτηρίζονται από έντονες αλληλεπιδράσεις και μπορεί κανείς να τα εντάξει σε δυο άξονες:

- ⊕ Σε έργα διαχείρισης, αποκατάστασης, παρακολούθησης και αναβάθμισης των επιφανειακών υδάτινων πόρων και εδαφών.
- ⊕ Σε έργα εκπαίδευσης, ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του τοπικού πληθυσμού και των επισκεπτών.

Ο πρώτος άξονας περιλαμβάνει δράσεις για την προστασία αλλά και την ορθολογική διαχείριση του ευαίσθητου και ιδιαίτερα αξιόλογου οικοσυστήματος της περιοχής του Αμβρακικού. Η διαχείριση, αποκατάσταση και αναβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος και ειδικότερα της προστατευόμενης περιοχής, αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα αντικείμενα του άξονα με επίκεντρο την ορθολογική διαχείριση των λιμνοθαλασσών. Οι λιμνοθάλασσες αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα του οικοσυστήματος και ταυτόχρονα πλουτοπαραγωγικό πόρο για τους αλιευτικούς συνεταιρισμούς της περιοχής. Επιπλέον στον συγκεκριμένο άξονα περιλαμβάνονται δράσεις για την αποκατάσταση του υδρολογικού ισοζυγίου του κόλπου και του ευρύτερου οικοσυστήματος, που εξαρτάται από αυτόν και το οποίο έχει διαταραχθεί λόγω της κατασκευής του λιμανιού της Πρέβεζας.

Η αύξηση της ανανέωσης των νερών του κόλπου από το Ιόνιο, που μειώθηκε με την κατασκευή του λιμανιού και την φυσική διαχρονική επιχωμάτωση του στενού της Πρέβεζας, θα βελτιώσει τις συνθήκες της ποιότητας του νερού του κόλπου, θα διευκολύνει την είσοδο γόνου και ιχθυοπληθυσμών σ' αυτόν αλλά και την ιχθυοπαραγωγική του ικανότητα. Τελικός στόχος του άξονα αυτού είναι η αποκατάσταση των βασικών λειτουργιών του οικοσυστήματος του κόλπου, που έχει προκαλέσει μείωση των εισοδημάτων στις παραγωγικές δραστηριότητες. Έτσι τα φαινόμενα ευτροφισμού που έχουν προκαλέσει μαζικούς θανάτους ψαριών στις μονάδες ιχθυοκαλλιέργειας, θα μπορέσουν να αποφευχθούν στο μέλλον.

Ο δεύτερος άξονας προτεραιότητας περιλαμβάνει δράσεις για την αύξηση της εκτίμησης της αξίας του περιβάλλοντος της περιοχής από τον τοπικό πληθυσμό, δημιουργία κινήτρων και ευαισθησίας από πλευράς τους για ανάμειξή τους στη διαχείριση της περιοχής. Ταυτόχρονα θα υλοποιηθούν δράσεις για την προβολή του προγράμματος με όλα τα διαθέσιμα μέσα, όπως έντυπα, ιστοσελίδες, δημοσιεύσεις και εκθέσεις, ώστε να γίνει η περιοχή και το πρόγραμμα γνωστή στους πελάτες στόχους στην Ελλάδα και στην Ευρώπη.

7.4 Ανάλυση δράσεων

Οι δράσεις²⁸ λοιπόν που προτείνεται να υλοποιηθούν στο πλαίσιο της παρούσας πρότασης είναι συνοπτικά οι κάτωθι:

1. Διαχειριστικό σχέδιο των υδάτων των λεκανών απορροής Λούρου και Αράχθου και του Αμβρακικού κόλπου.

Η δράση αυτή αφορά στην σύνταξη ενός συνολικού διαχειριστικού σχεδίου για τα νερά των λεκανών απορροής Λούρου και Αράχθου, των μικρότερων ποταμών και τάφρων και του Αμβρακικού κόλπου. Το συνολικό αυτό διαχειριστικό σχέδιο θα στηρίζεται σε μαθηματικά μοντέλα, που θα αποτελούν ευέλικτο εργαλείο για την άσκηση πολιτικής. Θα περιλαμβάνει πλήρη καταγραφή όλων των υδάτινων εισροών και εκροών στον τελικό αποδέκτη (Αμβρακικός κόλπος - λεκάνες απορροής Λούρου και Αράχθου) και με χρήση μαθηματικών μοντέλων προσομοίωσης θα μπορεί να προβλέπεται η επίπτωση κάθε παρέμβασης, που θα επηρεάζει το υδρολογικό ισοζύγιο.

Παράλληλα το διαχειριστικό σχέδιο θα περιλαμβάνει συστηματική καταγραφή των πηγών ρύπανσης και των ρυπαντικών φορτίων που καταλήγουν σε κάθε υδάτινο αποδέκτη της εν λόγω περιοχής. Με βάση υπάρχουσες αλλά και νέες μετρήσεις της ποιότητας των επιφανειακών νερών, το μαθηματικό μοντέλο θα αφορά και ποιοτική σύσταση των νερών. Ήδη η Διεύθυνση Υδάτινου Δυναμικού του Υπουργείου Ανάπτυξης έχει δημιουργήσει προ δεκαετίας ένα ποσοτικό μοντέλο του υδρολογικού ισοζυγίου των λεκανών απορροής Λούρου και Αράχθου. Επομένως το αντικείμενο της δράσης θα χρησιμοποιήσει τις υπάρχουσες πληροφορίες και θα επικεντρωθεί σε ποιοτικά στοιχεία των νερών και σε επέκταση του μοντέλου ώστε να περιλαμβάνει τον κόλπο και τις λιμνοθάλασσες.

2. Σχεδιασμός και εφαρμογή πιλοτικής διαχείρισης υδάτων στο δίκτυο τάφρων μεταξύ Φιδοκάστρου και Σαλαώρας και αξιοποίησή τους για τροφοδοσία της λιμνοθάλασσας Λογαρού με γλυκά νερά.

Το έργο αφορά την ορθολογική διαχείριση και αξιοποίηση των επιφανειακών υδάτων στις τάφρους Φιδοκάστρου και Σαλαώρας και στις μικρότερες τάφρους της περιοχής. Θα δημιουργηθούν λεκάνες καθίζησης σε επιλεγμένες θέσεις, ώστε να επιτευχθεί αφενός η εξυγίανση του οικοσυστήματος της περιοχής και αφετέρου η αύξηση της αλιευτικής παραγωγής.

Η περιοχή των εγκαταλελειμμένων ιχθυοτροφείων στο Φιδόκαστρο, καθώς και μια ευρύτερη περιοχή που εκτείνεται από το Ψαθοτόπι μέχρι τους ορυζώνες του Νεοχωρίου, έχει αναπτύξει σημαντικές εκτάσεις υγροτόπων γλυκών και υφάλμυρων ελών λόγω της ύπαρξης περισσότερων από εβδομήντα (70) γεωτρήσεων που τροφοδοτούν καλαμιώνες, βουρλώνες και άλλα χέρσα εδάφη. Η προστασία αυτών των σημαντικών οικοτόπων μπορεί να εξασφαλιστεί και να συνδυαστεί με τον καθαρισμό υδάτων στο δίκτυο των τάφρων μεταξύ Φιδοκάστρου και Σαλαώρας.

Το φυσικό αντικείμενο του έργου είναι:

- Δημιουργία μιας ή δύο φυσικών λεκανών καθίζησης (σε θέσεις που θα επιλεγούν από την μελέτη) για τον καθαρισμό των υδάτων της τάφρου Φιδοκάστρου και των μικρότερων τάφρων στα βόρεια της λιμνοθάλασσας Λογαρού.
- Δημιουργία μιας φυσικής λεκάνης καθίζησης, πιθανόν στη θέση Αϊ Γιώργης, για τον καθαρισμό των υδάτων της τάφρου Σαλαώρας.

²⁸ Βλ. ETANAM A.E., Διαχείριση, αποκατάσταση και αναβάθμιση του διεθνούς σημασίας υγροτόπου του Αμβρακικού κόλπου – αναμορφωμένη πρόταση, ETANAM A.E., 2003, σελ. 10-19.

- Κατασκευή αγωγών και τάφρων προσαγωγής νερού από την περιοχή των παρακείμενων ιχθυοτροφείων και τελικής διάθεσης των νερών προς και από τις λεκάνες καθίζησης.
- Εγκατάσταση σταθμών μέτρησης παραμέτρων νερού στις λεκάνες καθίζησης.
- Δημιουργία θυροφραγμών ελεγχόμενης διασποράς.
- Εκπόνηση μελέτης εφαρμογής και τευχών δημοπράτησης για την κατασκευή των παραπάνω, βάσει υπάρχουσας προμελέτης και λαμβάνοντας υπόψη τις παραμέτρους τις λιμνοθάλασσας όπως αυτές έχουν προκύψει από το πρόγραμμα LIFE.
- Εκπόνηση Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων για την εξασφάλιση των απαιτούμενων εγκρίσεων.

3. Δίκτυο παρακολούθησης νερών των λεκανών Λούρου – Αράχθου, των λιμνοθαλασσών και του Αμβρακικού κόλπου.

Το φυσικό αντικείμενο της δράσης αφορά στην οργάνωση ενός πλήρους και αξιόπιστου συστήματος ελέγχου και παρακολούθησης της ποιότητας των νερών των λεκανών απορροής Λούρου - Αράχθου και κυρίως το νότιο τμήμα τους, που επηρεάζει το οικοσύστημα του Αμβρακικού. Το σύστημα αυτό θα επεκτείνεται στον Αμβρακικό κόλπο και στις λιμνοθάλασσες, που δεν καλύπτονται από προηγούμενη αντίστοιχη δράση του προγράμματος LIFE. Η παρακολούθηση και διαχείριση της οικολογικής ποιότητας του Δελταϊκού συστήματος Λούρου - Αράχθου και του Αμβρακικού θα βασιστεί στο διαχειριστικό σχέδιο των νερών, που θα προηγηθεί χρονικά. Η παρακολούθηση θα πραγματοποιηθεί με την εγκατάσταση και λειτουργία αυτόματων σταθμών μέτρησης των βασικών παραμέτρων των νερών και την αυτόματη μετάδοση των δεδομένων με σύστημα μεταδοτών και αναμεταδοτών ραδιοκυμάτων. Στην συνέχεια θα διεξαχθούν οργανωμένες, τακτικές δειγματοληψίες με σκοπό την δημιουργία νέας πρωτότυπης τράπεζας δεδομένων για την προστατευόμενη περιοχή του Αμβρακικού. Σημαντικότερο βήμα θα είναι ο προσδιορισμός «συνθηκών αναφοράς» στους διαφορετικούς τύπους οικοτόπων των ποταμών. Η προσέγγιση θα περιλαμβάνει και μεθόδους ταχείας βιολογικής εκτίμησης και στατιστικής επεξεργασίας με σκοπό τον καθορισμό οικολογικής κατάστασης και οικολογικής ποιότητας.

Ο αριθμός των σταθμών υπολογίζεται σε δεκαπέντε (15), όμως ο ακριβής τους προσδιορισμός, η θέση και οι μετρούμενες παράμετροι θα προκύψουν με βάση το διαχειριστικό σχέδιο των νερών. Οι σταθμοί στον κόλπο και τις λιμνοθάλασσες θα ελέγχουν την καλή ποιότητα του υδάτινου περιβάλλοντος, ώστε να υπάρχει δυνατότητα ελέγχου και περιορισμού των πηγών ρύπανσης και να διασφαλιστεί η σωστή λειτουργία των μονάδων υδατοκαλλιέργειας που είναι εγκατεστημένες εντός του κόλπου και η αποφυγή θανάτου ψαριών. Οι πληροφορίες και τα επεξεργασμένα αποτελέσματα του συστήματος θα βοηθήσουν την καλύτερη διαχείριση των μονάδων αλλά και την μελέτη χωροθέτησης νέων μονάδων στον Αμβρακικό.

Η συγκεκριμένη δράση, θα αποτελεί επέκταση και συμπλήρωση του τηλεμετρικού συστήματος, που εγκαταστάθηκε στις λιμνοθάλασσες και τον ποταμό Λούρο στα πλαίσια του προγράμματος Life.

4. Δημιουργία εδαφολογικών χαρτών και σταθμός μέτρησης παραμέτρων εδάφους στις πεδινές εκτάσεις του βόρειου Αμβρακικού.

Θα πραγματοποιηθεί εργαστηριακά μια πλήρης σειρά εδαφολογικών αναλύσεων σε όλους τους τύπους εδαφών στις πεδινές εκτάσεις του βόρειου Αμβρακικού για τον έλεγχο της ποιότητας του χερσαίου περιβάλλοντος. Έτσι θα υπάρχει άμεση δυνατότητα ελέγχου και περιορισμού των πηγών ρύπανσης και θα διασφαλιστεί η σωστή λειτουργία των καλλιεργειών που είναι εγκατεστημένες σε

αυτές τις περιοχές. Εν συνεχεία θα δημιουργηθούν εδαφολογικοί χάρτες ανάλογα με την κοκκομετρική και χημική σύσταση του εδάφους και θα εγκατασταθεί ένας φορητός σταθμός εδάφους για τις περισσότερο επιβαρυνόμενες περιοχές.

Η υλοποίηση του έργου αυτού θα έχει διπλή σκοπιμότητα, την δυνατότητα σχεδιασμού πολιτικής προστασίας και λήψης κατασταλτικών μέτρων για την αντιμετώπιση της νιτρορύπανσης και τα αποστραγγιστικά νερά που καταλήγουν στον κόλπο θα έχουν καλύτερη ποιότητα.

5. Συμπληρωματικές εκβαθύνσεις στον δίαυλο - λιμάνι Πρέβεζας.

Το έργο περιλαμβάνει τις συμπληρωματικές εργασίες εκβαθύνσεων στον δίαυλο και το λιμάνι της Πρέβεζας, ώστε να διευκολυνθεί η ανανέωση των νερών του Αμβρακικού και ταυτόχρονα να εξυπηρετείται η δυνατότητα ελιγμών των εμπορικών πλοίων που χρησιμοποιούν το λιμάνι.

6. Μελέτη διερεύνησης αβιοτικών και βιοτικών παραμέτρων στον πυθμένα του Αμβρακικού κόλπου και επιπτώσεις στην ιχθυοπαραγωγή.

Η συγκεκριμένη δράση αφορά τη συλλογή και επεξεργασία δειγμάτων ιζήματος, φυτοπλαγκτού, φυτοβένθους και φυσικοχημικών παραμέτρων του νερού. Θα πραγματοποιηθεί επεξεργασία των φυτοκοινωνιολογικών δεδομένων της βλάστησης με τη χρήση της μεθόδου Twinspan για τον καθορισμό των τύπων οικοτόπων σε επίπεδο φυτοκοινωνίας και συστηματική κατάταξη των ταξονομικών μονάδων. Τα αποτελέσματα των αναλύσεων θα οδηγήσουν στη σύνταξη μελέτης αβιοτικών και βιοτικών παραμέτρων στον πυθμένα του Αμβρακικού και στις επιπτώσεις στην ιχθυοπαραγωγή.

7. Εκπαίδευση, ενημέρωση και ευαισθητοποίηση - Διάδοση των αποτελεσμάτων του προγράμματος.

Η δράση αυτή περιλαμβάνει τη δημιουργία έντυπου και ηλεκτρονικού ενημερωτικού υλικού και την αποτύπωση των δράσεων του προγράμματος σε μορφή έκθεσης στα υπάρχοντα Κέντρα Πληροφόρησης, είτε αυτόνομα είτε σε συνέργια με αντίστοιχες δράσεις και προγράμματα.

7.5 Κοινωνικοοικονομικός χαρακτήρας των έργων

Οι πληθυσμοί των οικισμών που βρίσκονται κοντά στην περιοχή αναφοράς της πρότασης παρουσιάζουν τάσεις μείωσης. Οι τάσεις αστικοποίησης από τα μικρά χωριά προς την Άρτα και την Πρέβεζα έχουν αρχίσει να γίνονται εμφανείς. Οι παραδοσιακές υγροτοπικές δραστηριότητες όπως παραδοσιακοί τρόποι ψαρέματος, γίνονται όλο και λιγότερο βιώσιμες για την τοπική κοινωνία.

Ο τοπικός πληθυσμός μέσα από τις πολύχρονες προσπάθειες των περιβαλλοντικών οργανώσεων και της πολιτείας γνωρίζει τις οικολογικά σημαντικές περιοχές του τόπου του. Οι κάτοικοι αντιμετωπίζουν θετικά τις προοπτικές σωστής διαχείρισης της περιοχής τους και την ανάπτυξη μιας μακροχρόνιας συνεργασίας με τις τοπικές αρχές, για τη διατήρηση και αειφόρο χρήση της περιοχής.

Η ανάληψη των δράσεων που προβλέπονται στο συγκεκριμένο πρόγραμμα σε συνδυασμό με τις παρεμβάσεις, που έγιναν ή είναι σε εξέλιξη καθώς και τις συμπληρωματικές που προβλέπονται στα πλαίσια άλλων προγραμμάτων, θα έχουν σαν τελικό αποτέλεσμα την αποκατάσταση των λειτουργιών του προστατευόμενου οικοσυστήματος του Αμβρακικού κόλπου. Το προσδοκώμενο αυτό αποτέλεσμα εκτός της προφανούς κοινωνικής ωφέλειας, αφού η προστασία της περιοχής αποτελεί εναγώνια επιδίωξη του τοπικού πληθυσμού τα τελευταία χρόνια, θα έχει παράλληλα θετική επίπτωση στις ακόλουθες κοινωνικοοικονομικές δραστηριότητες:

- ◆ Ελεύθερη αλιεία στον κόλπο.
- ◆ Δραστηριότητα των τεσσάρων αλιευτικών συνεταιρισμών στις λιμνοθάλασσες του Αμβρακικού.
- ◆ Ιχθυοκαλλιεργητικές μονάδες στον Αμβρακικό κόλπο, όπως ιχθυοκλωβοί με τσιπούρα, λαβράκι και οστρακοκαλλιέργεια.
- ◆ Ανάπτυξη αγροτουρισμού και οικολογικού τουρισμού στην περιοχή.

Η παρούσα πρόταση παρέχει μια μοναδική ευκαιρία για εδραίωση μακροχρόνιας συνεργασίας μεταξύ του τοπικού παράγοντα και των περιβαλλοντικών αρχών. Αποσκοπεί στην προστασία και διατήρηση της περιοχής με παράλληλη ανάπτυξη δραστηριοτήτων που θα παρέχουν ποικίλα οφέλη στην τοπική κοινωνία.

Μεταξύ των κοινωνικοοικονομικών πλεονεκτημάτων της πρότασης είναι οι ευκαιρίες απασχόλησης που δίνει στον τοπικό πληθυσμό και κυρίως στους αλιείς της περιοχής μέσω των έργων υδρολογικής διαχείρισης και παρακολούθησης της ποιότητας των νερών. Επίσης με τις δράσεις εκπαίδευσης, ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης το τοπικό εισόδημα θα αυξηθεί και το τουριστικό προϊόν θα προωθηθεί.

Ειδικότερα η αύξηση του τοπικού εισοδήματος προσδοκείται από την βελτίωση της παραγωγικότητας της λιμνοθάλασσας Λογαρού και από την βελτίωση των συνθηκών της ποιότητας του νερού στον Αμβρακικό. Θα έχει σαν αποτέλεσμα αφενός την αύξηση της δυναμικότητας των μονάδων ιχθυοκαλλιέργειας και αφετέρου την αύξηση του αριθμού των ελεύθερων αλιέων που θα συνδυαστεί με την αύξηση των αλιευμάτων.

Η προώθηση του τουριστικού προϊόντος δεν είναι άμεσος στόχος του προγράμματος. Η εφαρμογή όμως στην περιοχή, από την ETANAM δράσεων για την ανάπτυξη οικοτουριστικών δραστηριοτήτων μέσω του προγράμματος Leader+ θα διευκολυνθεί από την βελτίωση των συνθηκών του οικοσυστήματος, αφού θα διασφαλισθεί η περιβαλλοντική του αξία στην οποία στηρίζονται οι εν λόγω προσπάθειες. Λαμβανομένης υπόψη της μέχρι σήμερα λειτουργίας τόσο των κέντρων πληροφόρησης επισκεπτών όσο και της πρότυπης μονάδας του «Οικοτουριστικού προγράμματος Ροδιάς» που έχει αναπτύξει η Ιερά Μονή Προφήτη Ηλία, εκτιμάται ότι η προσδοκώμενη αύξηση των επισκεπτών στην περιοχή του Αμβρακικού υπολογίζεται την προσεχή πενταετία σε 2.000 – 5.000 άτομα ετησίως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΩΟ

ΕΤΑΙΡΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΝΟΤΙΑΣ ΗΠΕΙΡΟΥ - ΑΜΒΡΑΚΙΚΟΥ

8.1 Επωνυμία – Έδρα – Διάρκεια

Η Εταιρία Ανάπτυξης Αμβρακικού (ETANAM A.E.) ιδρύθηκε τον Ιούλιο του 1988, όπως προβλεπόταν από την Προγραμματική Σύμβαση Αμβρακικού. Μια σύμβαση για την ανάπτυξη του Αμβρακικού κόλπου και της γύρω περιοχής. Κύριος στόχος ήταν η αξιοποίηση των πλουτοπαραγωγικών πόρων ολόκληρης της περιοχής Αμβρακικού, η ορθολογική διαχείριση και προστασία του κόλπου.

Η Προγραμματική Σύμβαση που υπογράφηκε τον Μάρτιο του 1985 από είκοσι οκτώ (28) φορείς²⁹ αποτέλεσε και το σπουδαιότερο δείγμα εφαρμογής του θεσμού των προγραμματικών συμβάσεων στην χώρα μας. Ένας μεγάλος αριθμός φορέων σε κεντρικό και τοπικό επίπεδο συναποφασίζουν την συνδυασμένη ανάπτυξη με την ταυτόχρονη κατοχύρωση της περιβαλλοντικής προστασίας μιας διανομαρχιακής περιοχής σε όλους τους τομείς και δεσμεύονται για την υλοποίησή της με μια σειρά έργων.

Το 2000 τροποποιήθηκε ο τίτλος της εταιρίας και η περιοχή δράσης της. Έτσι περιοχή δράσης της ορίζεται το σύνολο των νομών Πρέβεζας και Άρτας (Νότια Ήπειρος) και το τμήμα της Αιτωλοακαρνανίας που εφάπτεται του Αμβρακικού. Ο νέος τίτλος είναι Εταιρία Ανάπτυξης Νότιας Ηπείρου - Αμβρακικού και ο διακριτικός τίτλος παραμένει ETANAM A.E. Στις σχέσεις της με το εξωτερικό η εταιρία μπορεί να χρησιμοποιεί την επωνυμία της σε οποιαδήποτε ξένη γλώσσα και σε πιστή μετάφραση. Η εταιρία έχει τη μορφή Δημοτικοσυνεταιριστικής επιχείρησης και η λειτουργία της έχει πιστοποιηθεί σύμφωνα με το πρότυπο ISO 9001/2000 για τον σχεδιασμό και υλοποίηση επενδυτικών προγραμμάτων και περιβαλλοντικών έργων από το 2003.

Η διάρκειά της είναι πενήντα (50) χρόνια. Αρχίζει από την ημερομηνία καταχώρησης στο οικείο μητρώο ανωνύμων εταιριών (5-7-1988) και λήγει την αντίστοιχη ημερομηνία του έτους δυο χιλιάδες τριάντα οκτώ (5-7-2038).

Η έδρα της εταιρίας είναι ο δήμος Πρέβεζας και ταυτόχρονα διαθέτει υποκατάστημα στην πόλη της Άρτας, το οποίο δημιουργήθηκε τον Αύγουστο του 1996. Με αποφάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου μπορεί η εταιρία να ιδρύει ή να καταργεί υποκαταστήματα σε οποιαδήποτε πόλη της Ελλάδας ή του εξωτερικού. Επίσης με αποφάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου συντάσσονται, τροποποιούνται και καταργούνται κανονισμοί των υποκαταστημάτων της εταιρίας, που καθορίζουν το αντικείμενο των εργασιών, την έδρα, τους όρους λειτουργίας, τις αρμοδιότητες και τα καθήκοντα των διευθυντών των υποκαταστημάτων και γραφείων της εταιρίας.

²⁹ Υπουργεία, Τράπεζες, Συνεταιρισμοί, Επιμελητήρια, Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

8.2 Στόχοι – Προσφερόμενες υπηρεσίες

8.2.1 Σκοπός – Στόχοι

Ο σκοπός της εταιρίας είναι η υποβοήθηση με κάθε τρόπο της ανάπτυξης της περιοχής της νότιας Ηπείρου και κυρίως με την προώθηση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, την προώθηση των τοπικών αγροτικών προϊόντων και την προστασία του περιβάλλοντος.

Οι στόχοι της είναι οι εξής:

1. Η μέριμνα για την εκπόνηση τεχνικοοικονομικών μελετών για τοπικές παραγωγικές επενδύσεις.
2. Η τεχνική και επιστημονική υποστήριξη των παραγωγικών μονάδων της περιοχής, η υποβοήθηση της οργάνωσής τους, η επιμόρφωση του προσωπικού τους, ο εντοπισμός και η προμήθεια πρώτων υλών και η εξεύρεση αγορών για τα προϊόντα τους.
3. Η δημιουργία προϋποθέσεων για ανάληψη νέων ορθολογικών παραγωγικών πρωτοβουλιών.
4. Η ορθολογική υλοποίηση νέων παραγωγικών δραστηριοτήτων.
5. Η βελτίωση της αποτελεσματικότητας των παραγωγικών μονάδων.
6. Η βελτίωση της αποτελεσματικότητας των μη άμεσα παραγωγικών τοπικών φορέων.
8. Η βελτίωση και επέκταση της τεχνικής και κοινωνικοπολιτιστικής υποδομής.
8. Η δημιουργία προϋποθέσεων για αυτοδύναμη ανάπτυξη.
9. Η υποστήριξη της αγροτικής ανάπτυξης της περιοχής.
10. Η προώθηση της τοπικής ανάπτυξης με ταυτόχρονη προστασία του περιβάλλοντος.

8.2.2 Προσφερόμενες υπηρεσίες

Η ETANAM προσφέρει τις ακόλουθες υπηρεσίες:

- ✎ Σχεδιασμός, σύνταξη και υποβολή ειδικών προγραμμάτων οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης για την ευρύτερη περιοχή δράσης της.
- ✎ Σχεδιασμός και υποβολή προγραμμάτων βελτίωσης και προστασίας του περιβάλλοντος της περιοχής.
- ✎ Διαχείριση προγραμμάτων ανάπτυξης της περιοχής, που ανατίθενται από την Ευρωπαϊκή Ένωση, το Ελληνικό Δημόσιο ή και από άλλους φορείς.
- ✎ Διαχείριση προγραμμάτων προστασίας και διαχείρισης περιβάλλοντος.
- ✎ Παρακολούθηση, συντονισμός και υλοποίηση των τοπικών αναπτυξιακών πρωτοβουλιών και προγραμμάτων, που αναθέτονται σ' αυτήν από τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης, τις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, τις Συνεταιριστικές Οργανώσεις και τα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα.
- ✎ Μελέτη, συντονισμός, παρακολούθηση και υλοποίηση έργων που της αναθέτονται με ειδικές και άλλες προγραμματικές συμβάσεις από τα υπουργεία, τον ευρύτερο δημόσιο τομέα, την Ευρωπαϊκή Ένωση, τους ευρωπαϊκούς και διεθνείς οργανισμούς, τις αναγνωρισμένες σε εθνικό και διεθνές επίπεδο εταιρίες – οργανισμούς προστασίας περιβάλλοντος, υγροτόπων και γενικότερα της πανίδας και της χλωρίδας.

- ❧ Ανάπτυξη πρωτοβουλιών και δραστηριοτήτων σε συνεργασία με άλλους τοπικούς, εθνικούς, ευρωπαϊκούς και διεθνείς οργανισμούς και επιχειρήσεις ή με την δημιουργία δικών της επιχειρήσεων καινοτόμου χαρακτήρα, που θα αποσκοπούν στην προστασία και ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής Αμβρακικού.
- ❧ Εκπόνηση τοπικών αναπτυξιακών προγραμμάτων για τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης της περιοχής.
- ❧ Εκπόνηση διαγνωστικών μελετών και μελετών σκοπιμότητας.
- ❧ Εκπόνηση τεχνικών μελετών για έργα και δράσεις των τοπικών φορέων.
- ❧ Εκπόνηση ειδικών περιβαλλοντικών μελετών και μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων.
- ❧ Υποστήριξη των τοπικών φορέων της αυτοδιοίκησης στην οργάνωσή τους και την αξιοποίηση των τοπικών πόρων.
- ❧ Υποστήριξη στους παραγωγικούς φορείς για την οργάνωσή τους και την βελτίωση της αποτελεσματικότητάς τους.
- ❧ Λειτουργία των κέντρων πληροφόρησης για το φυσικό περιβάλλον της περιοχής.
- ❧ Υποστήριξη στην δημιουργία νέων σχημάτων και φορέων, όπως συνεταιρισμοί και ομάδες παραγωγών.

8.3 Μετοχικό κεφάλαιο – Μέτοχοι – Μετοχές

8.3.1 Περιγραφή των οικονομικών μεγεθών της ETANAM

Το συνολικό μετοχικό κεφάλαιο της εταιρίας ανέρχεται σήμερα στα 463.500,00 €, μετά την αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου στις 30.06.05. Σύμφωνα με τους ισολογισμούς των τελευταίων έξι (6) ετών στον ακόλουθο πίνακα καταγράφονται τα βασικά οικονομικά μεγέθη της εταιρίας:

Σε ευρώ

Έτος	Κύκλος εργασιών	Έξοδα διοικητικής λειτουργίας	Καταβλημένο κεφάλαιο	Καθαρά αποτελέσματα χρήσης
2000	1.037.452	520.120	247.698	7.686
2001	810.336	507.712	343.488	77.021
2002	1.028.850	465.944	343.488	-127.603
2003	1.322.988	468.749	343.488	-23.441
2004	751.247	374.690	343.488	-75.935
2005	819.081	275.580	463.500	1.151

Από τον παραπάνω πίνακα είναι εμφανές ότι η εταιρία την περίοδο 2000 – 2003 εμφανίζει θετικά αποτελέσματα χρήσεως, που δηλώνουν την υγιή οικονομική κατάστασή της. Παράλληλα παρατηρείται ανά έτος μια αυξητική τάση του κύκλου εργασιών καθώς και των εξόδων διοικητικής λειτουργίας με την μεγαλύτερη αύξηση το έτος 2000 και το 2003. Αυτό δηλώνει την συνεχή αύξηση των δραστηριοτήτων της ETANAM στην περιοχή παρέμβασής της. Εξαίρεση αποτελεί το έτος 2002 κατά το οποίο τα αποτελέσματα ήταν αρνητικά λόγω των αυξημένων δαπανών για την προετοιμασία των προγραμμάτων του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης χωρίς αντίστοιχη αύξηση των εσόδων από προγράμματα, που αναμένεται να εισπραχθούν τα επόμενα χρόνια. Κατά το έτος 2003 στην πραγματικότητα τα αποτελέσματα είναι

θετικά (κέρδη 10.858 €) και οι ζημιές που καταγράφονται στην κατάσταση λογαριασμού αποτελεσμάτων χρήσης οφείλονται στην μεταφορά εξόδων από προηγούμενες χρήσεις. Τα δυο τελευταία έτη παρατηρείται μείωση του κύκλου εργασιών και των εξόδων διοικητικής λειτουργίας και αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου της εταιρίας και των καθαρών αποτελεσμάτων.

8.3.2 Μέτοχοι - Μετοχές

Το σημερινό συνολικό καταβεβλημένο μετοχικό κεφάλαιο της εταιρίας καλύπτεται από τους εξής μετόχους³⁰:

1. Δήμος Πρέβεζας.
2. Δήμος Άρτας.
3. Δήμος Βόνιτσας / Ανακτορίου.
4. Δήμος Φιλιπιάδας.
5. Δήμος Αμφιλοχίας.
6. Δήμος Πέτα.
7. Δήμος Θεσπρωτικού.
8. Δήμος Λούρου.
9. Δήμος Αμβρακικού.
10. Δήμος Αράχθου.
11. Δήμος Ξηροβουνίου.
12. Δήμος Ζαλόγγου.
13. Δήμος Γ. Καραϊσκάκη.
14. Δήμος Αθαμανίας.
15. Κοινότητα Θεοδωριάνων.
16. Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Πρέβεζας.
17. Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Άρτας.
18. Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Αιτωλοακαρνανίας.
19. Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Πρέβεζας.
20. Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Άρτας – Φιλιπιάδας.
21. Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Αγρινίου.
22. Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Βόνιτσας.
23. Ένωση Αλιευτικών και Ιχθυοτροφικών Συνεταιρισμών Ελλάδας.
24. Κηπευτικός Σύνδεσμος Πρέβεζας.
25. Λιμενικό Ταμείο Πρέβεζας.
26. Επιμελητήριο Άρτας.
27. Επιμελητήριο Αγρινίου.
28. Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε.
29. Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων Ν.Π.Δ.Δ.
30. Ελληνική Τράπεζα Βιομηχανικής Αναπτύξεως Α.Ε.
31. Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Πρέβεζας.
32. Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Άρτας.
33. Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Αιτωλοακαρνανίας.

Οι μετοχές της εταιρίας είναι κοινές ή προνομιούχες. Και οι δυο κατηγορίες μετοχών είναι ονομαστικές και δεν εισάγονται στα χρηματιστήρια αξιών. Η ονομαστική αξία κάθε μετοχής ανέρχεται στα τρία (3) ευρώ. Οι κοινές μετοχές είναι δεσμευμένες ονομαστικές και η μεταβίβασή τους γίνεται μόνο με έγκριση του

³⁰ Βλ. ETANAM Α.Ε., Οργανόγραμμα ETANAM Α.Ε., 2003, σελ.4-5.

Διοικητικού Συμβουλίου της εταιρίας. Οι προνομιούχες είναι χωρίς δικαίωμα ψήφου και δεν υπολογίζονται για το σχηματισμό απαρτίας στη Γενική Συνέλευση. Η έκδοση νέων προνομιούχων μετοχών αποτελεί τροποποίηση του καταστατικού και πραγματοποιείται μετά από απόφαση της Γενικής Συνέλευσης που λαμβάνεται με την αυξημένη απαρτία και πλειοψηφία.

Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, οι Τοπικές Ενώσεις Δήμων και Κοινοτήτων και οι Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις διατηρούν πάντοτε κοινές μετοχές. Αντιπροσωπεύουν αθροιστικά ποσοστό τριάντα πέντε στα εκατό (35%) έως εξήντα πέντε στα εκατό (65%) του μετοχικού κεφαλαίου των κοινών μετοχών. Κατά το υπόλοιπο συμμετέχουν αποκλειστικά συνεταιρισμοί.

Σε περίπτωση μεταβίβασης μετοχών από τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης, τις Τοπικές Ενώσεις Δήμων και Κοινοτήτων, τις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις και τους Τοπικούς Συνεταιρισμούς, τις μετοχές αναλαμβάνουν οι φορείς που έχουν την έδρα τους ή αναπτύσσουν τη δράση τους στους νομούς και τις περιοχές που δραστηριοποιείται η ETANAM, με την προϋπόθεση ότι δεν μεταβάλλονται τα οριζόμενα ποσοστά.

Οι τίτλοι των μετοχών αποκόπτονται από διπλότυπο βιβλίο, είναι αριθμημένοι με αύξοντα αριθμό και φέρουν τα στοιχεία του κυρίου του τίτλου, τη σφραγίδα της εταιρίας και την υπογραφή του Προέδρου του Διοικητικού Συμβουλίου και ενός συμβούλου που ορίζεται από το Διοικητικό Συμβούλιο. Κάθε τίτλος μπορεί να περιλαμβάνει περισσότερες από μία (1) μετοχές, σύμφωνα με σχετική απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου.

Μπορεί να εκδοθούν και προσωρινοί ονομαστικοί τίτλοι μετοχών, μετά από απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου. Υπογράφονται από τον Πρόεδρο του Διοικητικού Συμβουλίου και έναν σύμβουλο που ορίζεται από το Διοικητικό Συμβούλιο καθώς και το ακριβές περιεχόμενο των προσωρινών αυτών τίτλων. Οι προσωρινοί τίτλοι μετοχών ανταλλάσσονται με τους οριστικούς, μόλις αυτοί εκδοθούν.

Η μεταβίβαση των μετοχών πραγματοποιείται με την εγγραφή στο ειδικό βιβλίο της εταιρίας, η οποία χρονολογείται και υπογράφεται από το μέτοχο που μεταβιβάζει τους τίτλους και από αυτόν προς τον οποίο γίνεται η μεταβίβαση. Σε κάθε περίπτωση μεταβίβασης μετοχών εκδίδονται νέοι ονομαστικοί τίτλοι.

8.4 Στελεχιακή δομή

Το συνολικό προσωπικό της εταιρίας ανέρχεται στα δεκαεννιά (19) άτομα, εκ των οποίων οι δέκα (10) είναι συμβασιούχοι εργασίας και οι υπόλοιποι εννέα (9) συμβασιούχοι έργου. Από τους συμβασιούχους εργασίας δύο (2) είναι ορισμένου χρόνου και οκτώ (8) αορίστου.

Η εταιρία προκειμένου να καλύψει τις ανάγκες λειτουργίας και οργανωτικής της δομής, προβαίνει στη διαδικασία πλήρωσης νέας ή κενής θέσης προσωπικού με πρόσληψη ή συνεργασία με επιστημονικό ή υποστηρικτικό προσωπικό. Η διαδικασία γίνεται με τρόπο αξιοκρατικό και αντικειμενικό που να διασφαλίζει τις απαιτήσεις της και τη διαφάνεια.

Με βάση τις απαιτήσεις των απαραίτητων και επιθυμητών προσόντων της θέσης, προκηρύσσει διαγωνισμό για εκδήλωση ενδιαφέροντος υποψηφίων. Ο διαγωνισμός δημοσιεύεται σε δύο εφημερίδες του τοπικού Τύπου της περιοχής. Εντός

χρονικού περιθωρίου που ορίζει το Διοικητικό Συμβούλιο, οι ενδιαφερόμενοι υποβάλλουν τα δικαιολογητικά πρόσληψής τους, στα γραφεία της εταιρίας. Η επιτροπή αξιολόγησης, έχει τη δυνατότητα να καλέσει σε προσωπική συνέντευξη τους υποψήφιους εάν η θέση το απαιτεί ή εάν κρίνει ότι με αυτό τον τρόπο αποσαφηνίζεται ακόμη περισσότερο η εικόνα του υποψηφίου. Αφού οι υποψήφιοι βαθμολογηθούν από την επιτροπή αξιολόγησης, ανακοινώνονται τα αποτελέσματα και εξετάζονται οι τυχόν ενστάσεις που υποβλήθηκαν. Ο υποψήφιος που συγκέντρωσε τη μεγαλύτερη βαθμολογία, καλείται να αποδεχθεί τη θέση. Ο αποδεχόμενος τη θέση πρόσληψης και ο Διευθύνων Σύμβουλος της εταιρίας υπογράφουν αναλόγως την περιγραφόμενη στο διαγωνισμό συνεργασία:

- ▲ Σύμβαση εργασίας αορίστου χρόνου πλήρους απασχόλησης ή
- ▲ Σύμβαση εργασίας ορισμένου χρόνου πλήρους ή μερικής απασχόλησης ή
- ▲ Σύμβαση συνεργασίας ανεξάρτητων υπηρεσιών ή σύμβαση έργου.

Η εταιρία προκειμένου να ικανοποιήσει τις απαιτήσεις και τις προσδοκίες των πελατών της, των εργαζομένων και του κοινωνικού συνόλου και να ευαισθητοποιήσει το προσωπικό της για τις επιπτώσεις από το βαθμό ικανοποίησης των απαιτήσεων αυτών, εφαρμόζει τη διαρκή εκπαίδευση και αξιολόγηση της εκπαίδευσης των στελεχών της. Στόχοι της εκπαίδευσης είναι ο εμπλουτισμός της εμπειρίας, των γνώσεων και των ικανοτήτων, της καλλιέργειας ομαδικού πνεύματος και συνεργασίας, η βελτίωση του επαγγελματισμού, η ώθηση στην καινοτομία και η ανάπτυξη της εταιρικής συνείδησης.

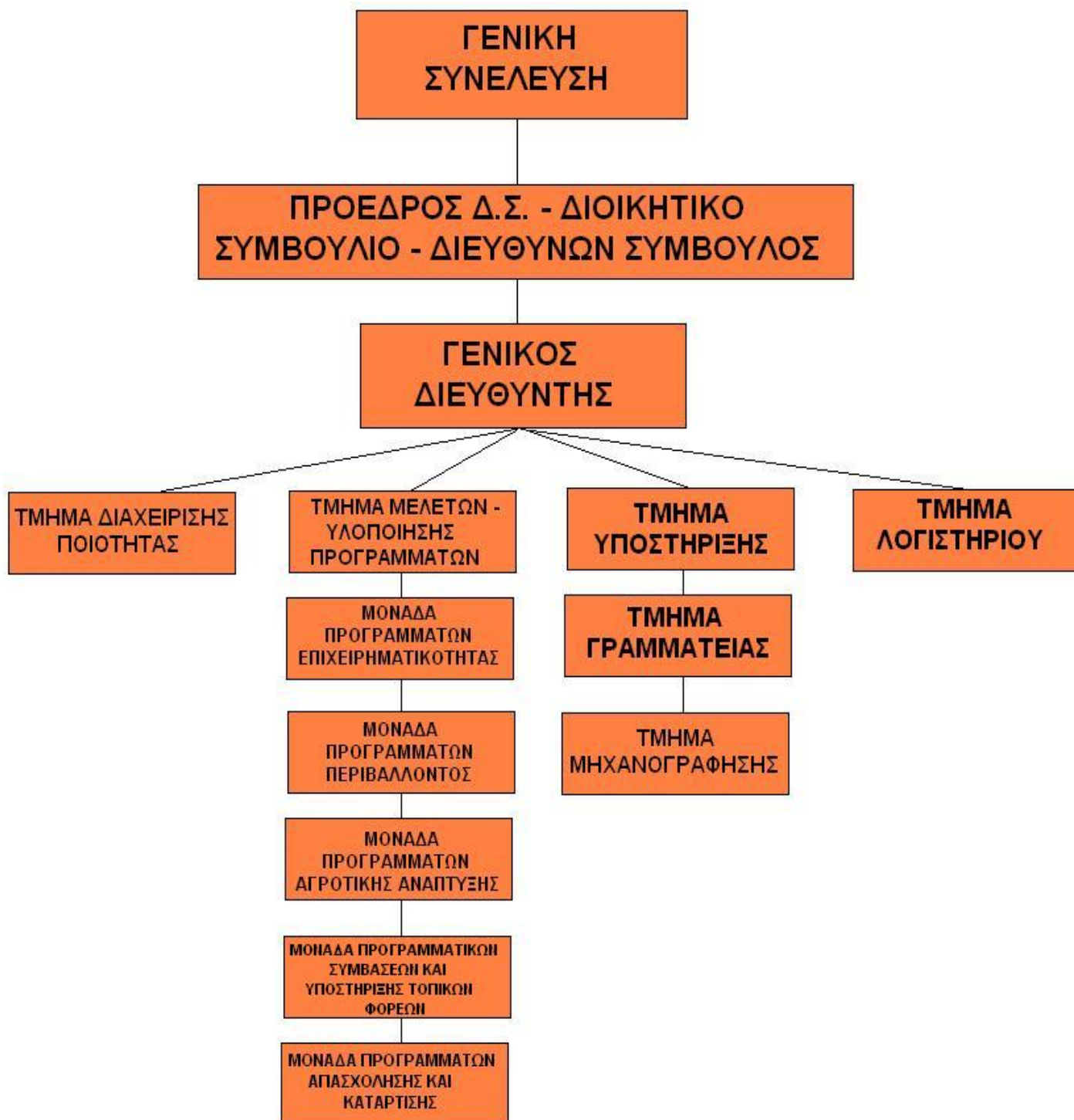
Για τον έλεγχο του προσωπικού η εταιρία δημιούργησε τις θέσεις διευθυντών προσωπικού γραφείου Άρτας και Πρέβεζας, οι οποίοι ελέγχουν την καθημερινή εργασία των συνεργατών τους.

Το ύψος των αμοιβών και τα επιδόματα προκύπτουν ανάλογα με τη θέση, την ειδικότητα και τα λοιπά προσόντα του εργαζομένου. Η εταιρία δύναται με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου να χορηγεί στο προσωπικό της, εκτός των άλλων επιδομάτων που ορίζει η σύμβαση εργασίας που υπέγραψαν και το επίδομα παραγωγικότητας ύψους 10%, εφόσον η πορεία της κρίνεται θετική.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται η διαχρονική εξέλιξη του ανθρώπινου δυναμικού και των συνεργατών της ETANAM από το 1988 που συστάθηκε μέχρι σήμερα, κατά κατηγορία ειδίκευσης:

Α/Α	ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ	
		1988	2006
1	Διοικητικοί (απόφοιτοι λυκείου)	1	3
2	Πτυχιούχοι Γ.Ε.Ι.	1	3
3	Πτυχιούχοι Α.Ε.Ι	2	9
4	Πτυχιούχοι Α.Ε.Ι-Μεταπτυχιακό	1	4
	Σύνολο	5	19

8.5 Όργανα διοίκησης

Οργανόγραμμα της Εταιρίας Ανάπτυξης Νότιας Ηπείρου - Αμβρακικού³¹

³¹ Βλ. ETANAM Α.Ε., Εσωτερικός κανονισμός, 2003, σελ.8.

8.5.1 Συγκρότηση Γενικής Συνέλευσης - Αρμοδιότητες

Η Γενική Συνέλευση των μετόχων είναι το ανώτατο όργανο της εταιρίας και αποτελείται από το σύνολο των μετόχων που έχουν δικαίωμα ψήφου. Σαρανταοκτώ (48) ώρες πριν από κάθε Γενική Συνέλευση πρέπει να τοιχοκολλάται σε εμφανή θέση του καταστήματος της εταιρίας πίνακας των μετόχων που έχουν δικαίωμα ψήφου στη Γενική Συνέλευση, με ένδειξη των τυχόν αντιπροσώπων τους. Ο πίνακας αυτός πρέπει να περιλαμβάνει ακόμη τον αριθμό των μετόχων και ψήφων κάθε φορέα - μετόχου και τις διευθύνσεις των μετόχων και των αντιπροσώπων τους.

Για να πάρει μέρος ένας μέτοχος στη Γενική Συνέλευση, οφείλει να καταθέσει τις μετοχές του στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων, στο ταμείο της εταιρίας ή σε οποιαδήποτε Ανώνυμη Τραπεζική Εταιρία στην Ελλάδα, τουλάχιστον πέντε (5) εργάσιμες ημέρες πριν από την συνεδρίαση.

1. Η Γενική Συνέλευση δικαιούται να αποφασίζει για κάθε υπόθεση που αφορά την εταιρία, εκτός από τα θέματα για τα οποία κατά το νόμο ή το καταστατικό απαιτείται απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου ή άλλου καταστατικού οργάνου της εταιρίας. Οι νόμιμες αποφάσεις της, δεσμεύουν ακόμη και τους μετόχους που απουσιάζουν ή διαφωνούν.

2. Η Γενική Συνέλευση είναι η μόνη αρμόδια να αποφασίζει για τα ακόλουθα θέματα:

- Την συγχώνευση, διάσπαση, μετατροπή, αναβίωση, παράταση της διάρκειας ή διάλυση της εταιρίας.
- Τις τροποποιήσεις³² του καταστατικού.
- Την εκλογή των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου.
- Την εκλογή των ελεγκτών.
- Την απαλλαγή των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου και των ελεγκτών από κάθε ευθύνη αποζημίωσης.
- Την έγκριση των ετήσιων οικονομικών καταστάσεων, των προγραμμάτων εργασιών και επενδύσεων της εταιρίας.
- Τη διάθεση των ετήσιων κερδών.
- Την έκδοση ομολογιακού δανείου.
- Την έκδοση προνομιούχων μετοχών.
- Το διορισμό εκκαθαριστών σε περίπτωση λύσης της εταιρίας.
- Την έγκριση εσωτερικού κανονισμού των υπηρεσιών της εταιρίας.
- Την σύσταση θυγατρικών επιχειρήσεων ή τη συμμετοχή της εταιρίας σε άλλες επιχειρήσεις.
- Την αγορά ή εκποίηση ακινήτων της εταιρίας.

3. Κατ' εξαίρεση δεν απαιτείται απόφαση της Γενικής Συνέλευσης:

α) Για αυξήσεις του μετοχικού κεφαλαίου που κατά το νόμο για τις ανώνυμες εταιρίες αποφασίζει το Διοικητικό Συμβούλιο.

β) Για την προσωρινή αντικατάσταση μελών του Διοικητικού Συμβουλίου που παραιτήθηκαν, πέθαναν ή εξέπεσαν για οποιαδήποτε αιτία.

³² Ως τροποποίηση θεωρείται και κάθε αύξηση ή μείωση του μετοχικού κεφαλαίου.

8.5.2 Σύγκλιση - Απαρτία - Ημερήσια διάταξη και πρακτικά Γενικής Συνέλευσης

1) Η Γενική Συνέλευση συγκαλείται σε τακτική και έκτακτη συνεδρίαση από το Διοικητικό Συμβούλιο. Τακτικά συγκαλείται υποχρεωτικά στην έδρα της εταιρίας τουλάχιστον μία φορά για κάθε εταιρική χρήση μέσα σε έξι (6) το πολύ μήνες από τη λήξη της χρήσης αυτής και έκτακτα όταν το κρίνει σκόπιμο το Διοικητικό Συμβούλιο.

Το Διοικητικό Συμβούλιο είναι υποχρεωμένο να συγκαλέσει έκτακτα τη Γενική Συνέλευση όταν το ζητήσει η μειοψηφία των μετόχων³³ καθώς και μετά από αίτηση των Ελεγκτών ή του Εποπτικού Συμβουλίου. Πρέπει να συγκληθεί μέσα σε δέκα (10) ημέρες από την επίδοση της αίτησης στον Πρόεδρο του Διοικητικού Συμβουλίου, ορίζοντας ως αντικείμενο της ημερήσιας διάταξης το περιεχόμενο της αίτησης αυτής.

Η Γενική Συνέλευση πρέπει να καλείται τουλάχιστον είκοσι (20) ημέρες πριν από την ημέρα που ορίζεται για την συνεδρίαση. Για τον υπολογισμό της παραπάνω προθεσμίας λαμβάνονται υπόψη και οι αργίες. Η ημέρα της δημοσίευσης της πρόσκλησης και η ημέρα της συνεδρίασης δεν υπολογίζονται. Η πρόσκληση της Γενικής Συνέλευσης περιλαμβάνει τουλάχιστον το οίκημα, τη χρονολογία, την ώρα της συνεδρίασης και τα θέματα της ημερήσιας διάταξης με σαφήνεια.

2) Η Γενική Συνέλευση βρίσκεται σε απαρτία και συνεδριάζει έγκυρα για τα θέματα της ημερήσιας διάταξης, όταν εκπροσωπείται σ' αυτή τουλάχιστον το ένα δεύτερο του καταβεβλημένου μετοχικού κεφαλαίου των κοινών μετοχών. Αν δε συντελεστεί τέτοια απαρτία στην πρώτη συνεδρίαση, η Γενική Συνέλευση συνέρχεται και πάλι μέσα σε είκοσι (20) ημέρες από την ημερομηνία της συνεδρίασης που ματαιώθηκε, με πρόσκληση δέκα (10) τουλάχιστον ημέρες πριν. Η επαναληπτική αυτή συνέλευση βρίσκεται σε απαρτία και συνεδριάζει έγκυρα για τα θέματα της αρχικής ημερήσιας διάταξης, οποιοδήποτε και αν είναι το τμήμα του καταβεβλημένου εταιρικού κεφαλαίου που εκπροσωπείται σ' αυτή. Οι αποφάσεις της Γενικής Συνέλευσης λαμβάνονται με την απόλυτη πλειοψηφία των ψήφων που εκπροσωπούνται σ' αυτή.

3) Οι συζητήσεις και αποφάσεις της Γενικής Συνέλευσης περιορίζονται στα θέματα που είναι γραμμένα στην ημερήσια διάταξη. Η ημερήσια διάταξη καταρτίζεται από το Διοικητικό Συμβούλιο και περιλαμβάνει τις προτάσεις του ή τις προτάσεις της μειοψηφίας των μετόχων. Δεν επιτρέπεται η συζήτηση ή λήψη απόφασης για θέματα που δεν είναι στην ημερήσια διάταξη, εκτός από τις περιπτώσεις που το επιτρέπει ρητά ο νόμος. Οι συζητήσεις και αποφάσεις της Γενικής Συνέλευσης καταχωρούνται περιληπτικά σε ειδικό βιβλίο πρακτικών και υπογράφονται από τον Πρόεδρο και το Γραμματέα της Γενικής Συνέλευσης.

8.5.3 Διοικητικό Συμβούλιο και αρμοδιότητες

1. Το Διοικητικό Συμβούλιο της εταιρίας αποτελείται από έντεκα (11) μέλη τα οποία ορίζονται ως εξής:

❖ Τρία (3) μέλη εκλέγονται από τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης, τις Τοπικές Ενώσεις Δήμων και Κοινοτήτων και τις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις που συμμετέχουν στην εταιρία.

❖ Τρία (3) μέλη του ορίζονται από τους συνεταιρισμούς.

³³ Βλ. ETANAM Α.Ε., Καταστατικό ETANAM Α.Ε., 2003, σελ.30-32.

- ❖ Ένα (1) μέλος από τους φορείς του δημοσίου τομέα.
 - ❖ Ένα (1) μέλος εκλέγεται από τους εργαζομένους στην εταιρία, εφόσον αυτοί είναι περισσότεροι από είκοσι.
 - ❖ Τα υπόλοιπα τρία (3) μέλη εκλέγονται από την Γενική Συνέλευση όλων των μετόχων της εταιρίας.
2. Η θητεία του Διοικητικού Συμβουλίου είναι τέσσερα (4) χρόνια. Μπορεί να παραταθεί αυτοδίκαια και μετά τη λήξη της, μέχρι την εκλογή των νέων μελών του Διοικητικού Συμβουλίου. Η παράταση αυτή δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να υπερβεί το χρονικό διάστημα του ενός (1) έτους από τη λήξη της τετραετούς θητείας.
 3. Μετά την εκλογή του συνέρχεται και συγκροτείται σε σώμα, εκλέγοντας από τα μέλη του Πρόεδρο, Αντιπρόεδρο, Γραμματέα, Διευθύνοντα Σύμβουλο και Εντεταλμένο Σύμβουλο.
 4. Οι συνεδριάσεις³⁴ του πραγματοποιούνται στην έδρα της εταιρίας τακτικά τουλάχιστον μία φορά το μήνα και έκτακτα, όταν οι υποθέσεις της εταιρίας το απαιτούν.
 5. Με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου μπορεί να συμμετέχουν στις συνεδριάσεις του, χωρίς δικαίωμα ψήφου, σύμβουλοι, συνεργάτες και στελέχη της εταιρίας, όταν συζητούνται θέματα που έχουν σχέση με τις αρμοδιότητές τους.
 6. Το Διοικητικό Συμβούλιο βρίσκεται σε απαρτία και συνεδριάζει έγκυρα, όταν παρευρίσκονται οι μισοί συν ένας από το σύνολο των μελών του.
 7. Οι αποφάσεις του λαμβάνονται έγκυρα με απόλυτη πλειοψηφία των παρόντων μελών. Σε περίπτωση ισοψηφίας δεν υπερισχύει η ψήφος του Προέδρου.

Το Διοικητικό Συμβούλιο εκπροσωπεί την εταιρία και είναι αρμόδιο να αποφασίζει για κάθε πράξη που αφορά τη διοίκησή της, τη διαχείριση της περιουσίας της και την επιδίωξη του σκοπού της. Γενικά αποφασίζει για κάθε ζήτημα που αφορά την εταιρία, με εξαίρεση τα ζητήματα που κατά το νόμο ή το καταστατικό της υπάγονται στην αποκλειστική αρμοδιότητα της Γενικής Συνέλευσης.

Μπορεί να αναθέτει το σύνολο ή μέρος των αρμοδιοτήτων του, εκτός από αυτές που κατά το νόμο απαιτούν συλλογική ενέργεια και εκείνες που υπάγονται ρητά από το καταστατικό στην αποκλειστική αρμοδιότητα ορισμένου ή ορισμένων Συμβούλων ή του Γενικού Διευθυντή. Μπορεί να αναθέσει και την εκπροσώπηση της εταιρίας και τη δέσμευσή της με υπογραφή υπό την εταιρική επωνυμία, σε ένα ή περισσότερα πρόσωπα, μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου, διευθυντές της εταιρίας ή τρίτους, καθορίζοντας την έκταση αυτής της ανάθεσης, τον τίτλο, την αρμοδιότητα και την εξουσία αυτών των προσώπων.

8.5.4 Πρόεδρος Διοικητικού Συμβουλίου - Διευθύνων Σύμβουλος – Γενικός Διευθυντής

Ο Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου:

- ♦ Διευθύνει το Διοικητικό Συμβούλιο και τη Γενική Συνέλευση της εταιρίας.
- ♦ Είναι υπεύθυνος για την υπογραφή των προγραμματικών συμβάσεων και για τα αποσπάσματα πρακτικών της εταιρίας.
- ♦ Καταστρώνει με μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου την στρατηγική που πρόκειται να ακολουθήσει η εταιρία.

³⁴ Βλ. ETANAM Α.Ε., Καταστατικό ETANAM Α.Ε., 2003, σελ.16.

- ♦ Από κοινού με τον Διευθύνοντα Σύμβουλο και τον Γενικό Διευθυντή προτείνουν στο Διοικητικό Συμβούλιο την απόλυση, τον διορισμό και όλες τις μεταβολές της υπηρεσιακής κατάστασης του προσωπικού της εταιρίας.

- ♦ Υπογράφει συμβάσεις με προμηθευτές.

- ♦ Εκπροσωπεί την εταιρία σε συνέδρια, ημερίδες και εκδηλώσεις.

Ο Διευθύνων Σύμβουλος της εταιρίας έχει τις παρακάτω αρμοδιότητες:

- ♦ Μέριμνα και ευθύνη για την καθαρογραφή των αποφάσεων του Διοικητικού Συμβουλίου, την ορθή απόδοση των πρακτικών των συνεδριάσεων, την εκτέλεση των αποφάσεων τόσο του Διοικητικού Συμβουλίου όσο και των Επιτροπών. Υπογράφει απουσία του Προέδρου αποσπάσματα πρακτικών του Διοικητικού Συμβουλίου.

- ♦ Έλεγχος και θεώρηση εντολών των τμημάτων πριν από κάθε πληρωμή, ενταλμάτων πληρωμών και μισθοδοτικών καταστάσεων του προσωπικού που συντάσσονται με ευθύνη του Λογιστηρίου.

- ♦ Μετά από έγκριση του Διοικητικού Συμβουλίου καταθέτει και αναλαμβάνει στο όνομα της εταιρίας χρήματα και υπογράφει κάθε αξιόγραφο (επιταγές) οποιασδήποτε τράπεζας που είναι εγκεκριμένη στην Ελλάδα.

- ♦ Έχει την ευθύνη των οικονομικών καταστάσεων της εταιρίας, παρέχει κάθε είδους εντολή για την κίνηση των λογαριασμών της και υπογράφει τα σχετικά έγγραφα.

- ♦ Ζητά την έκδοση εγγυητικών επιστολών υπέρ της εταιρίας από τράπεζες και από οποιουσδήποτε άλλους πιστωτικούς οργανισμούς και παραδίδει αυτές σε τρίτους.

- ♦ Συναλλάσσεται στο όνομα της εταιρίας με οργανισμούς του δημοσίου, με νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου και φυσικά πρόσωπα για τις ανάγκες και λειτουργίες της εταιρίας.

- ♦ Εγκρίνει μετακινήσεις³⁵ εκτός έδρας.

Οι αρμοδιότητες του Γενικού Διευθυντή συνοψίζονται παρακάτω:

- ♦ Ο προγραμματισμός για την κατάρτιση του ετήσιου προγράμματος δράσης και αναγκαίων αναμορφώσεων ή τροποποιήσεών του.

- ♦ Ο προγραμματισμός για την ετήσια κατάρτιση προγράμματος επενδύσεων για το επόμενο οικονομικό έτος, περιλαμβάνοντας τις εγκεκριμένες ή τις προτεινόμενες πηγές χρηματοδότησής του σε συνεργασία με το Διευθύνοντα Σύμβουλο.

- ♦ Ο έλεγχος της καθημερινής εργασίας της εταιρίας, η άσκηση της εποπτείας στην διεξαγωγή εργασιών κάθε τμήματος έχοντας τη διοίκηση όλου του προσωπικού.

- ♦ Υπογραφή των υπηρεσιακών εγγράφων.

- ♦ Φέρει την κύρια ευθύνη έναντι του Διοικητικού Συμβουλίου της εύρυθμης λειτουργίας όλων των τμημάτων.

- ♦ Θέτει στη διάθεση του Διοικητικού Συμβουλίου ατομικούς φακέλους προσωπικού και εισηγείται στο Διοικητικό Συμβούλιο προαγωγές προσωπικού με βάση τα αποτελέσματα αξιολόγησής του.

- ♦ Εισηγείται και προετοιμάζει τις αποφάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου.

- ♦ Εκτελεί τις αποφάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου, διευθύνει το σύνολο των υπηρεσιών και το προσωπικό, καθορίζει και συντονίζει το έργο των συνεργατών και συμβούλων της εταιρίας, για την επίτευξη της ομαλής και αποδοτικής λειτουργίας της.

- ♦ Εγκρίνει τις μετακινήσεις υπαλλήλων, συνεργατών και συμβούλων της εταιρίας, απουσία του Διευθύνοντα Συμβούλου.

³⁵ Βλ. ETANAM Α.Ε., Εσωτερικός κανονισμός, 2003, σελ.33-38.

8.5.5 Τμήματα

1. Το **τμήμα διαχείρισης ποιότητας** είναι υπεύθυνο για τον σχεδιασμό, την ανάπτυξη και υλοποίηση προγραμμάτων με αντικείμενο την πιστοποίηση και εγκατάσταση συστημάτων διαχείρισης ποιότητας σε δήμους, υπηρεσίες και επιχειρήσεις της περιοχής ευθύνης της εταιρίας. Στις αρμοδιότητές του συγκαταλέγεται και η ανάδειξη προϊόντων και υπηρεσιών ποιότητας της περιοχής.

2. Το **τμήμα μελετών – υλοποίησης προγραμμάτων** ασχολείται με την σύνταξη μελετών, τον σχεδιασμό, την ανάπτυξη και υλοποίηση προγραμμάτων, την εποπτεία και τον συντονισμό της πορείας υλοποίησής τους. Το τμήμα αυτό χωρίζεται σε πέντε (5) επιμέρους τμήματα:

⊙ Οι αρμοδιότητες της **μονάδας προγραμμάτων επιχειρηματικότητας** είναι η σύνταξη μελετών επιχειρηματικότητας, ο σχεδιασμός, η ανάπτυξη και υλοποίηση προγραμμάτων επιχειρηματικότητας, στα οποία συμμετέχει η εταιρία. Η συμμετοχή στην οργάνωση και λειτουργία του Κέντρου Υποδοχής Επενδυτών, η διαρκής συνεργασία με ΕΒΕ και υπηρεσίες Υπουργείου Ανάπτυξης Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης των δύο νομών.

⊙ Οι κυριότερες εργασίες της **μονάδας προγραμμάτων περιβάλλοντος** είναι ο σχεδιασμός, η εκπόνηση - υλοποίηση προγραμμάτων αλιείας, υδατοκαλλιεργειών, προστασίας και διαχείρισης του φυσικού περιβάλλοντος. Το τμήμα αυτό ασχολείται ακόμη με τον σχεδιασμό, την παρακολούθηση και λειτουργία υποδομών οικοτουρισμού, την παρακολούθηση και στήριξη αλιευτικών συνεταιρισμών. Σε συνεργασία με τον φορέα διαχείρισης Αμβρακικού ελέγχει για την εύρυθμη λειτουργία των κέντρων πληροφόρησης και είναι υπεύθυνο για την σύνταξη μελετών προστασίας και διαχείρισης περιβάλλοντος υγροτόπων.

⊙ Η **μονάδα προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης** είναι υπεύθυνη για την σύνταξη και αξιολόγηση μελετών αγροτικής ανάπτυξης, τον σχεδιασμό, την ανάπτυξη και υλοποίηση προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης και την αξιολόγηση επενδυτικών σχεδίων. Στις αρμοδιότητές της συμπεριλαμβάνεται η ενημέρωση πληθυσμιακών ομάδων για θέματα αγροτικής ανάπτυξης και η εκπαίδευση των αγροτών σε νέες τεχνολογίες.

⊙ Η **μονάδα προγραμμάτων απασχόλησης και κατάρτισης** ασχολείται με την σύνταξη - υποβολή και υλοποίηση προγραμμάτων κατάρτισης και ενίσχυσης της απασχόλησης αποκλεισμένων ομάδων πληθυσμού, την σύνταξη μελετών εμπειρογνωμοσυνών για την απασχόληση και την υποστήριξη τοπικών συμφώνων απασχόλησης.

⊙ Η **μονάδα προγραμματικών συμβάσεων και υποστήριξης τοπικών φορέων**, συντάσσει και εγκρίνει προγραμματικές συμβάσεις με Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Νομαρχίες. Βοηθά τους φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης στη σύνταξη, στη διαχείριση μελετών και προγραμμάτων τοπικής κλίμακας και στην μηχανοργάνωση.

3. Το **τμήμα υποστήριξης** περιλαμβάνει τη **γραμματεία** και τη **μηχανογράφηση**. Οι κύριες αρμοδιότητες των υπαλλήλων που εργάζονται στη γραμματεία είναι η οργάνωση και διαχείριση εγγράφων και βιβλιοθήκης, η τήρηση των πρακτικών συνεδριάσεων, οι δακτυλογραφήσεις κειμένων, η διεκπεραίωση εγγράφων. Η ταξινόμηση εντύπων που προκύπτουν από διεργασίες του συστήματος διαχείρισης ποιότητας, η υποστήριξη συνεδρίων και λοιπών εκδηλώσεων, η λειτουργία τηλεφωνικού κέντρου, φαξ, φωτοτυπικού και εξωτερικές εργασίες για την διεκπεραίωση επιστολών. Οι υπάλληλοι της μηχανογράφησης ασχολούνται με την

μηχανοργάνωση και διαρκή μηχανογραφική υποστήριξη όλων των τμημάτων και αναγκών της εταιρίας. Την προμήθεια και συντήρηση μηχανογραφικού εξοπλισμού, την εκπαίδευση του προσωπικού σε χειρισμό και προγράμματα υπολογιστή.

4. Οι εργαζόμενοι στο **τμήμα λογιστηρίου** είναι υπεύθυνοι για την τήρηση και διεκπεραίωση λογιστικών εγγράφων σε μηχανογραφημένη ή έντυπη μορφή, την παρακολούθηση και εκτέλεση των χρηματοοικονομικών ροών της εταιρίας, την τήρηση ταμείου της εταιρίας και την φύλαξη κάθε άλλου αξιόγραφου. Είναι ακόμη αρμόδιοι για την τήρηση στοιχείων προμηθευτών, πελατών και κάθε άλλου εγγράφου που προκύπτει από τη συνεργασία, την σύνταξη ισολογισμού της εταιρίας και των φορολογικών διατάξεων σε όλα τα τμήματά της και κάθε φορολογικού ελέγχου.

8.6 Υποδομή και εξοπλισμός

Η ETANAM A.E. διαθέτει γραφεία στην Πρέβεζα σε νεόδμητο κτίριο, το οποίο η ίδια διαμόρφωσε σύμφωνα με τις ανάγκες της, συνολικού εμβαδού τριακοσίων (300) τετραγωνικών μέτρων. Πιο συγκεκριμένα το κτίριο περιλαμβάνει επτά (7) γραφεία, αίθουσα συνεδριάσεων χωρητικότητας σαράντα (40) ατόμων, εργαστήριο νερών, βοηθητικούς χώρους και χώρο υποδοχής. Από πλευράς εξοπλισμού είναι διαθέσιμα: τηλεφωνικό κέντρο, δύο (2) φωτοτυπικά, φαξ, βιντεοπροβολέας – φορητός υπολογιστής, εγκατεστημένο GIS για την περιοχή παρέμβασης της, ένα (1) server και δώδεκα (12) υπολογιστές.

Στην Άρτα διαθέτει γραφεία στον πρώτο όροφο κτιρίου συνολικού εμβαδού εκατόν πέννητα (150) τετραγωνικών μέτρων. Το κτίριο περιλαμβάνει πέντε (5) γραφεία, βοηθητικούς χώρους, χώρο υποδοχής, αίθουσα συνεδριάσεων, τηλεφωνικό κέντρο, φωτοτυπικό, φαξ, βιντεοπροβολέα – φορητό υπολογιστή και πέντε (5) υπολογιστές.

Επίσης η ETANAM λειτουργεί το Κέντρο Έρευνας και Πληροφόρησης στην Σαλαώρα, το οποίο αποτελεί διώροφο παραδοσιακό κτίριο τριακοσίων πενήντα (350) τετραγωνικών μέτρων όπου στον όροφο διαθέτει τέσσερις (4) χώρους γραφείων, δύο (2) χώρους εργαστηρίου νερών και δύο (2) κοιτώνες διαμονής επιστημόνων. Στο ισόγειο διαθέτει χώρο υποδοχής, κυλικείο, έκθεση ερμηνείας περιβάλλοντος για την περιοχή και τους αργυροπελεκάνους, χώρο προβολών και παρουσιάσεων, όπου υπάρχει εγκατεστημένο σύστημα αυτόματης μετάδοσης εικόνας και ήχου από τις φωλιές των αργυροπελεκάνων και βιντεοπροβολέας. Σε ένα από τα γραφεία, βρίσκεται ο κεντρικός σταθμός μετάδοσης και επεξεργασίας των δεδομένων του εγκατεστημένου στις λιμνοθάλασσες συστήματος αυτόματων σταθμών μέτρησης παραμέτρων.

Τέλος η ETANAM λειτουργεί το συγκρότημα των κτιρίων της Κόπραινας όπου έχει δημιουργηθεί ένα ιδιαίτερα αξιόλογο σύμπλεγμα για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στον Αμβρακικό, αποτελούμενο από πέτρινα αναπαλαιωμένα κτίρια με τις ακόλουθες λειτουργίες:

- Αίθουσα προβολών και αίθουσα διδασκαλίας.
- Εργαστήριο πληροφορικής και βιβλιοθήκη.
- Γραφεία και ξενώνας.
- Μουσείο Παραδοσιακής Αλιείας.
- Μουσείο Φυσικής Ιστορίας και Μουσείο Φάρων.
- Παρατηρητήριο πουλιών.
- Σταθμός Α΄ βοηθειών θαλάσσιας χελώνας Καρέτα Καρέτα.
- Εκθετήριο σκαφών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΑΤΟ ΑΜΒΡΑΚΙΚΟΣ ΚΟΛΠΟΣ

9.1 Γενικά

Η δημιουργία του Αμβρακικού κόλπου είναι αποτέλεσμα της έντονης τεκτονικής δραστηριότητας, που ξεκίνησε εδώ και δύο (2) εκατομμύρια χρόνια. Πρόκειται για ένα τεκτονικό βύθισμα το οποίο άρχισε να γεμίζει με τις αποθέσεις των δύο ποταμών Αράχθου και Λούρου. Η βαθμιαία ανύψωση της θάλασσας κατά τα τελευταία 10.000 χρόνια είχε ως αποτέλεσμα να εισχωρήσει το Ιόνιο πέλαγος ανάμεσα από το Άκτιο και την Πρέβεζα και να πλημμυρίσει τον κόλπο δίνοντάς του την σημερινή του μορφή. Ο Αμβρακικός εισχωρεί σε μεγάλο τμήμα της ξηράς καταλαμβάνοντας μια έκταση τετρακοσίων πέντε (405) περίπου τετραγωνικών χιλιομέτρων.

Οι βασικοί δημιουργοί του τεράστιου υγρότοπου του Αμβρακικού, οι δύο μεγάλοι ποταμοί που εκβάλλουν στον κόλπο, ο Άραχθος και ο Λούρος, με την προαιώνια δράση των νερών τους συμβάλλουν στο σχηματισμό ενός εξαιρετικά περίπλοκου όσο και μοναδικού για τα ελληνικά δεδομένα υγροτοπικού συστήματος. Η έκτασή του καλύπτει 220.000 περίπου στρέμματα που περιλαμβάνουν μεγάλες και μικρές λιμνοθάλασσες, μακρόστενες χαμηλές λουρονησίδες που χωρίζουν τις λιμνοθάλασσες από την θάλασσα, παραποτάμιες ζώνες, εκβολές ποταμών, αλμυρόβαλτους και γλυκόβαλτους, απέραντους καλαμιώνες, υγρολίβαδα και αλίπεδα. Είναι μία θαυμαστή ποικιλία οικοτόπων, που εναλλάσσονται διαρκώς ξεδιπλώνοντας μια συνολική εικόνα σπάνιας ομορφιάς. Κάποιες λοφοπλαγιές στην περιφέρεια του κόλπου σκεπάζονται από δρυοδάση, ενώ δε λείπουν τα απομεινάρια παραποτάμιων δασών, που μαζί με τα βοσκοτόπια και τις διάφορες καλλιέργειες, συμπληρώνουν το υπέροχο αυτό μωσαϊκό των τόσο διαφορετικών τοπίων και εικόνων.

Στον Αμβρακικό υπάρχουν αρκετά είδη πουλιών, όπου βρίσκουν καταφύγιο, μεταξύ αυτών και ο αργυροπελεκάνος, ο μόνος που συναντάται όλο το χρόνο στον Αμβρακικό. Είναι ένα πανάρχαιο είδος καθώς και το πιο μεγαλόσωμο από αυτά που επιβιώνουν σήμερα στη γη.

9.2 Χαρακτηριστικά του κόλπου

9.2.1 Μορφολογικά στοιχεία – Ωκεανογραφικά δεδομένα

Η έκταση του κόλπου φτάνει τα 405 τετραγωνικά χιλιόμετρα, το συνολικό μήκος των ακτών του τα 180 χιλιόμετρα και το μεγαλύτερο μήκος του φτάνει τα 33. Το μέσο βάθος του υπολογίζεται σε 26 μέτρα. Τα μεγαλύτερα βάθη εμφανίζονται στο ανατολικό τμήμα του, έως 65 μέτρα, ενώ τα μικρότερα βάθη, μέχρι 5 μέτρα,

καταλαμβάνουν την μεγαλύτερη συγκριτικά έκτασή του και καλύπτουν κυρίως το βόρειο τμήμα του, όπου εκβάλλουν οι κυριότεροι ποταμοί.

Η επικοινωνία του με το Ιόνιο γίνεται μέσω του στενού διαύλου της Πρέβεζας ελάχιστου ανοίγματος 600 μέτρων, ελάχιστου βάθους 5 μέτρων και μήκους περίπου 3 χιλιομέτρων. Η μορφολογία του στενού και αβαθούς αυτού διαύλου επικοινωνίας με το Ιόνιο πέλαγος αποτελεί μία από τις κύριες ιδιαιτερότητες του κόλπου, που προκαλεί αργή ανανέωση των νερών του και επομένως αποτελεί λεκάνη συσσώρευσης των θρεπτικών αλάτων που μεταφέρουν σε αυτόν οι ποταμοί και τα στραγγιστικά αυλάκια της βόρειας πλευράς. Αυτή η ιδιαιτερότητα της μορφολογίας του, αποτελεί "ευχή και κατάρα" ταυτόχρονα αφού δημιουργεί ευνοϊκές συνθήκες για την ιχθυοτροφική παραγωγή του, αλλά τον καθιστά ευπρόσβλητο στις ανθρωπογενείς επιδράσεις και κυρίως από τη συσσώρευση θρεπτικών αλάτων, με κίνδυνο εμφάνισης ευτροφικών φαινομένων.

Οι μεταβολές της θερμοκρασίας στην κατακόρυφη στήλη του νερού καθώς και της πυκνότητας και αλατότητας, είναι μεγάλες καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου, με αποτέλεσμα τη δημιουργία ισχυρής στρωμάτωσης, κυρίως στα ανώτερα τμήματα της υδάτινης στήλης που επηρεάζονται από τα γλυκά νερά των ποταμών.

9.2.2 Ποιότητα νερών του κόλπου – Γεωχημεία ιζημάτων

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της ωκεανογραφικής μελέτης του Εθνικού Κέντρου Θαλάσσιων Ερευνών (1989) στον Αμβρακικό κόλπο και σε σχέση με την κατανομή του διαλυμένου οξυγόνου και των θρεπτικών αλάτων, αναφέρονται τα ακόλουθα:

➤ Το διαλυμένο οξυγόνο μειώνεται σταδιακά στα βαθύτερα στρώματα του κόλπου, λόγω της αργής ανανέωσης των νερών του και της συσσώρευσης οργανικού φορτίου. Οι χαμηλές τιμές οξυγόνωσης, αποτελούν ένα από τα στοιχεία υποβάθμισης, αφού πιθανά φαινόμενα ανοξικών συνθηκών μπορούν να δημιουργήσουν σοβαρά προβλήματα στο μέλλον.

➤ Οι σχετικά αυξημένες τιμές του PH^{36} στα επιφανειακά και στα βαθύτερα στρώματα σε σχέση με τα νερά των ποταμών, οφείλεται στο φαινόμενο της φωτοσύνθεσης, οπότε η απομάκρυνση του CO_2 συνεπάγεται αύξηση του PH .

Σύμφωνα με την συμπερασματική της μελέτης, η κατάσταση ευτροφισμού του κόλπου θεωρείται μεγαλύτερη από άλλους παράκτιους κόλπους της Ελλάδας και αυτό αποδίδεται στη μικρή ανανέωση των νερών του. Η αύξηση των επιπέδων του ευτροφισμού αποτελεί το δεύτερο στοιχείο υποβάθμισης του Αμβρακικού. Ο περιορισμός της επιβάρυνσής του με θρεπτικά άλατα, στο μέλλον, δεν μπορεί να θεωρηθεί εύκολη υπόθεση. Οι έντονα αρδευόμενες εκτάσεις της γύρω περιοχής αυξάνονται και επομένως ο περιορισμός της χρήσης λιπασμάτων που κύρια συμβάλλουν στην αύξηση των θρεπτικών αλάτων, είναι ένα μάλλον απίθανο σενάριο για το μέλλον.

● Όσον αφορά στην γεωχημεία των ιζημάτων, προκύπτει ότι, ο κόλπος καλύπτεται από λεπτόκοκκο ίζημα (πηλός και ιλύς), ενώ οι λιμνοθάλασσες και οι παράκτιες ζώνες καλύπτονται από χονδρότερο υλικό (αμμώδης ιλύς) και ο σταθμός αναφοράς στο Ιόνιο από ιλυώδη άμμο.

³⁶ Βλ. Βακάκης και συνεργάτες-Εταιρία Ανάπτυξης Αμβρακικού Α.Ε., Τομεακή χωροταξική μελέτη γεωργοκτηνοτροφικών δραστηριοτήτων νομού Άρτας, 1997, σελ.137.

● Οι συγκεντρώσεις του οργανικού άνθρακα, θεωρείται ότι βρίσκονται σε φυσιολογικά για κλειστούς κόλπους επίπεδα, ενώ οι συγκεντρώσεις των μετάλλων θεωρούνται συγκρίσιμες με αυτές άλλων μη ρυπασμένων περιοχών.

● Όσον αφορά στην μελέτη των βιολογικών παραμέτρων αξίζει να επισημανθούν τα ακόλουθα:

Οι τιμές αφθονίας του φυτοπλαγκτού και συγκέντρωσης χλωροφύλλης που μετρήθηκαν στον Αμβρακικό, είναι τόσο υψηλές, που μπορούν να συγκριθούν με εκείνες των πλέον εύτροφων περιοχών της χώρας, σε αντίθεση με τον σταθμό αναφοράς του Ιονίου που δείχνουν ότι πρόκειται για ολιγοτροφικό περιβάλλον. Οι τιμές του ζωοπλαγκτού ήταν εκπληκτικά υψηλές, με μεγαλύτερη συγκέντρωση στον όρμο της Πρέβεζας που δέχεται τα αστικά λύματα της πόλης. Ένα άλλο ανησυχητικό σημείο, είναι η παρουσία υπερπληθυσμού αχιρών στην παράκτια ζώνη, που σχετίζεται με την σπανιότητα μακροφυκών σε αυτή.

● Η σύγκριση των τιμών των θρεπτικών αλάτων που δίνονται από μεταγενέστερες μελέτες, για τις παράκτιες περιοχές του κόλπου δείχνει ότι εμφανίζονται αυξημένες τιμές στα νιτρώδη και αμμωνιακά άλατα, ενώ οι τιμές των φωσφορικών βρίσκονται στα ίδια περίπου επίπεδα. Η σύγκριση αυτή δείχνει ότι, η επιβάρυνση που δέχεται ο κόλπος βαίνει διαχρονικά αυξανόμενη και αυτό ίσως είναι το κύριο σημείο που πρέπει να προσεχθεί.

9.3 Λιμνοθάλασσες

Στον Αμβρακικό περιλαμβάνονται είκοσι (20) τουλάχιστον ακέραιες λιμνοθάλασσες, αριθμός που δεν συναντάται σε κανένα μέρος της Ελλάδας. Η συνολική έκτασή τους ξεπερνάει τα εβδομήντα (70) τετραγωνικά χιλιόμετρα, ενώ οι περισσότερες χωρίζονται από τη θάλασσα με μία λουρονησίδα, δηλαδή μια μακρόστενη λωρίδα στεριάς, η σύσταση της οποίας αποτελείται από αμέτρητα κελύφη αχιβάδων. Οι λιμνοθάλασσες είναι ρηχές λιμναίες εκτάσεις ακριβώς δίπλα στη θάλασσα. Δημιουργούνται από τη δράση των ποταμών και των κυμάτων, που για πολλά χρόνια συσσωρεύουν λάσπη, άμμο και κοχύλια σε μία αβαθή ακτή. Όλα αυτά τα φερτά υλικά σχηματίζουν σιγά σιγά μια λωρίδα στεριάς, που κάποια στιγμή απομονώνει ένα κομμάτι θάλασσας και το μετατρέπει σε λιμνοθάλασσα.

Οι κυριότερες από τις λιμνοθάλασσες είναι οι ακόλουθες: Στο νομό Άρτας βρίσκονται οι λιμνοθάλασσες: Ροδιά, Τσουκαλιό, Λογαρού, Κόφτρα, Παλιομπούκα και Αγρίλος. Στο νομό Πρέβεζας ανήκουν οι εξής: Τσοπέλι, Μάζωμα, Πωγωνίτσα και Βαθύ, ενώ στο νομό Αιτωλοακαρνανίας βρίσκεται η λιμνοθάλασσα Μυρτάρι στα δυτικά της Βόνιτσας.

Όσον αφορά στην ποιότητα νερού των λιμνοθαλασσών, δεν υπάρχουν συστηματικές μετρήσεις φυσικοχημικών παραμέτρων. Από μελέτες, που αναφέρονται κυρίως στις βιολογικές παραμέτρους για τις λιμνοθάλασσες Ροδιά, Τσουκαλιό, και Λογαρού, προκύπτει ότι παρουσίασαν μεγάλες συγκεντρώσεις φυτοπλαγκτού και μπορούν να χαρακτηριστούν εύτροφες, εμφάνισαν επίσης μεγάλη αφθονία ζωοπλαγκτού.

Ένα βασικό χαρακτηριστικό των λιμνοθαλασσών του Αμβρακικού είναι η μεγάλη τους βιολογική παραγωγικότητα. Με τις ιδιαιτερότητες της διαμόρφωσής τους λειτουργούν ως φυσικά εκτροφεία ψαριών και καρκινοειδών με αποτέλεσμα να παράγουν μεγάλους αριθμούς ψαριών αλλά και πολλών άλλων ζωντανών οργανισμών.

Στα φυσικά ανοίγματα που υπάρχουν στις λουρονησίδες και τα οποία επιτρέπουν την επικοινωνία των λιμνοθαλασσών με τη θάλασσα, οι ψαράδες του Αμβρακικού έχουν εδώ και πολλά χρόνια εγκαταστήσει τα λεγόμενα "ιβάρια" ή "διβάρια"³⁷. Είναι ειδικές κατασκευές με καλάμια, που ενώ επιτρέπουν την ελεύθερη είσοδο ψαριών από τη θάλασσα, τα εμποδίζουν να επιστρέψουν, με αποτέλεσμα να παγιδεύονται.

Στις απομονωμένες νησίδες κυρίως των λιμνοθαλασσών Τσουκαλιό και Λογαρού φωλιάζουν εδώ και πολλά χρόνια σε μεγάλο βαθμό, χάρη στη θετική στάση και την υποστήριξη των ψαράδων του αλιευτικού συνεταιρισμού, οι αργυροπελεκάνοι. Είναι ένα είδος που απειλείται με εξαφάνιση σε παγκόσμια κλίμακα και τα απρόσιτα νησάκια των λιμνοθαλασσών του Αμβρακικού είναι η μόνη περιοχή της Ελλάδας (εκτός από τη Μικρή Πρέσπα) όπου βρίσκουν ασφαλές καταφύγιο για να μεγαλώσουν τα μικρά τους. Επειδή φοβούνται τον άνθρωπο και με την παραμικρή ενόχληση εγκαταλείπουν τις φωλιές τους, η ομαλή ολοκλήρωση της αναπαραγωγής τους και η επιτυχημένη ανατροφή των νεοσσών τους, προϋποθέτει την απόλυτη απουσία ανθρώπων από τα νησάκια. Γι' αυτό η παρατήρηση των πελεκάνων γίνεται από τη γέφυρα της Σαλαώρας ή από τη λουρονησίδα της Αυληρής, λίγα μέτρα πριν από το πρώτο διβάρι των ψαράδων. Είναι από τους ελάχιστους πληθυσμούς αργυροπελεκάνων που φωλιάζουν σε παράκτιες λιμνοθάλασσες και ίσως ο μοναδικός που συχνά τρέφεται στην θάλασσα, παρέα με γλάρους και δελφίνια!

³⁷ Βλ. www.nomosartas.gr

Στους αλμυρόβαλτους και στις νησίδες αλοφύτων μέσα στις λιμνοθάλασσες φωλιάζουν φοινικόπτερα (φλαμίγκος), πρασινοκέφαλες πάπιες, νανογλάρωνα και ποταμογλάρωνα. Στα λασποτόπια και τους αλμυρόβαλτους της δυτικής πλευράς έχει παρατηρηθεί να σταθμεύει κατά τη μετανάστευση το πιο σπάνιο πουλί της Ευρώπης, η λεπτομούτα.

9.4 Υγροβιότοπος

Το διπλό Δέλτα των δύο κύριων ποταμών της βόρειας πλευράς του Αμβρακικού, με τους γλυκόβαλτους, τους αλμυρόβαλτους και τις λιμνοθάλασσες, αποτελούν έναν από τους έντεκα (11) υγροβιότοπους της χώρας που προστατεύονται από τη Διεθνή Συνθήκη Ramsar και ίσως τον πιο αξιόλογο της χώρας. Η συνολική του έκταση μαζί με τις λιμνοθάλασσες, υπολογίζεται σε 130.000 στρέμματα. Ο υγροβιότοπος εκτείνεται κυρίως στη βόρεια πλευρά του Αμβρακικού (στους νομούς Πρέβεζας και Άρτας), ενώ ελάχιστες υγροτοπικές περιοχές υπάρχουν και στο νομό Αιτωλοακαρνανίας.

Η οικολογική του αξία οφείλεται στα εξής χαρακτηριστικά:

- Το διπλό Δέλτα των ποταμών Λούρου και Αράχθου με ποικιλία εναλλαγών υδρόφιλης και αλόφιλης βλάστησης, τα τελευταία δείγματα παραποτάμιων δασών, τους εκτεταμένους καλαμιώνες, την μεγάλη ποικιλία, αλλά και τον μεγάλο αριθμό οργανισμών και σπάνιων πουλιών.
- Τις λιμνοθάλασσες που εκτείνονται στα βόρεια του Αμβρακικού κόλπου και που χωρίζονται από αυτόν με τις λουρονησίδες, οι οποίες αποτελούν καταφύγιο πολλών απειλούμενων πτηνών.

Αλόφιλη βλάστηση και πανίδα: Η αλόφιλη βλάστηση που φύεται στην παράκτια ζώνη του αλμυρού και υφάλμυρου νερού και στα λασποτόπια, καταλαμβάνει έκταση 43.000 στρέμματα, έχει σαν κύρια είδη την αρμυρήθρα και διάφορα είδη από αρμυρίκια και βούρλα. Χαρακτηριστικά πουλιά που ζουν και αναπαράγονται στην περιοχή, είναι ο καλαμοκανάς, η πετροπουλάδα, το νεροχελίδονο, η μικρογαλιάντρα και η κιτρονοσουσουράδα. Επίσης πολλά είδη ερωδιών διαχειμάζουν εδώ. Αμφίβια, σαύρες, λεπιδόπτερα και αραχνίδια, απαντώνται σε λίγα είδη και μικρούς πληθυσμούς.

Υδρόφιλη βλάστηση και πανίδα: Η υδρόφιλη βλάστηση που απαντάται κυρίως στην ανατολική πλευρά του Δέλτα του Λούρου, έχει έκταση 27.000 στρέμματα και καλύπτεται κυρίως από καλαμιώνες. Διάφορα είδη ψαθιού και λάπας φύονται σε μη πλημμυρισμένα εδάφη. Ποικιλία πουλιών αναπαράγονται και τρέφονται στη ζώνη αυτή όπως ο πορφυροτσικνιάς, η νανομουργκάνα, η χουλιαρομούτα, η κυνηγόπαπια, η

τσιγλοποταμίδα, ο ποταμοτριλιστής, η βουρλοποταμίδα και αρκετά αρπακτικά³⁸. Πλούσια ποικιλία και μεγάλος αριθμός αμφίβιων, νερόφιδων, σαυρών, χελωνών και βατραχιών συναντώνται στην περιοχή που είναι και η πιο παραγωγική όλου του υγροβιότοπου.

Ποταμοί Λούρος και Άραχθος: Ο ποταμός Λούρος³⁹, μαζί με τη ζώνη πλημμυρών του, αποτελεί ουσιαστικά το ανατολικό όριο του υγροβιότοπου και τον τροφοδότη του με γλυκά νερά. Ταυτόχρονα όμως μεταφέρει τη ρύπανση που δέχεται από τα λιπάσματα και φυτοφάρμακα των γεωργικών καλλιεργειών, από χοιροτροφικές μονάδες, από λίγες μικρές βιομηχανικές και βιοτεχνικές μονάδες. Το παραποτάμιο δάσος του από είδη φραξιάς και φτελιάς και τα απομεινάρια του δάσους στοάς, αποτελούν χώρους ανάπτυξης διάφορων αμφίβιων, εντόμων και πουλιών. Ο ποταμός Άραχθος, που παλιότερα, με την προσχωσιγενή του δραστηριότητα, είχε διαμορφώσει ένα τυπικό Δέλτα ποταμού, σήμερα με την ασυνεχή ροή του λόγω του φράγματος της Δημόσιας Επιχείρησης Ηλεκτρισμού (ΔΕΗ) στο Πουρνάρι, έχει δημιουργήσει ανισορροπία στο οικοσύστημα με την απότομη μεταβολή της αλατότητας στις εκβολές του.

9.5 Δυσμενείς επιπτώσεις και πιέσεις στον υγροβιότοπο από τις ανθρωπογενείς δραστηριότητες

9.5.1 Επιπτώσεις στην ποιότητα του νερού και στο υδρολογικό ισοζύγιο

Η ανθρωπογενής δραστηριότητα της περιοχής γύρω από τον υγροβιότοπο προκαλεί ρύπανση στα επιφανειακά νερά, τα οποία αποτελούν το ζωτικότερο στοιχείο του οικοσυστήματος. Η περιοχή δεν έχει αξιόλογη βιομηχανική ανάπτυξη και μπορεί να χαρακτηριστεί καθαρά αγροτική. Επομένως οι πηγές ρύπανσης σχετίζονται κυρίως με γεωργοκτηνοτροφικές δραστηριότητες.

Πιο σημαντικές πηγές ρύπανσης είναι οι χοιροτροφικές μονάδες που υπάρχουν στην εν λόγω περιοχή και που άμεσα ή έμμεσα ρυπαίνουν τα παρακείμενα κανάλια. Επίσης τα υπολείμματα λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων που χρησιμοποιούνται πολλές φορές αλόγιστα στις εντατικά καλλιεργούμενες γεωργικές εκτάσεις που περιβάλλουν τον υγροβιότοπο. Με αποτέλεσμα, κυρίως ο ποταμός Λούρος που δέχεται την μεγαλύτερη επιβάρυνση, να είναι ποιοτικά υποβαθμισμένος με ποιότητα που οριακά επιτρέπει την διαβίωση και αλιεία ανθεκτικών ψαριών.

Ο τελικός αποδέκτης που είναι ο Αμβρακικός κόλπος, λόγω και των ιδιαίτερων υδρολογικών συνθηκών του, παρουσιάζει σημάδια ευτροφισμού και θεωρείται από τους πλέον εύτροφους της Ελλάδας. Ακόμη, ρυπαντική δραστηριότητα για τον υγροβιότοπο αποτελούν τα λύματα των οικισμών, αλλά και η απρογραμμάτιστη διάθεση σκουπιδιών από τις κοινότητες που βρίσκονται γύρω και μέσα στον υγροβιότοπο.

Οι συνεχώς αυξανόμενες χρήσεις του νερού έχουν σημαντική επίδραση στο υδρολογικό ισοζύγιο. Η κατασκευή φραγμάτων της Δημόσιας Επιχείρησης Ηλεκτρισμού στον Λούρο και τον Άραχθο για κάλυψη ενεργειακών αναγκών, οι αυξημένες απαιτήσεις για άρδευση λόγω των επεκτεινόμενων υδρόφιλων

³⁸ Δεντρογέρακας, μαυροπετρίδης, θαλασσαετός, σταυραετός, καλαμόκιρκος.

³⁹ Βλ. www.etanam.gr

καλλιεργειών και η ανάπτυξη εντατικής καλλιέργειας χελιού κοντά στις εκβολές του Αράχθου, απαιτούν όλο και μεγαλύτερες ποσότητες νερού.

Η κατασκευή του φράγματος της Δημόσιας Επιχείρησης Ηλεκτρισμού στον Αραχθο, έχει διαταράξει την ισορροπία του οικοσυστήματος στις εκβολές του, αφού η ροή του πλέον είναι ασυνεχής και χειμαρρώδης όταν ανοίγει το φράγμα. Έτσι οι συνθήκες που καθορίζουν το είδος των οργανισμών που ζουν σε κάποιο υδάτινο περιβάλλον, δηλαδή η αλατότητα, η θερμοκρασία, αλλά και οι φυσικοχημικές παράμετροι⁴⁰ του νερού, μεταβάλλονται απότομα στις εκβολές του Αράχθου προκαλώντας ταραχή στους οργανισμούς που ζουν εκεί, με αποτέλεσμα να επιβιώνουν μόνο τα πιο ανθεκτικά είδη. Χαρακτηριστική είναι για τον λόγο αυτό η αύξηση των αχινών στη ζώνη αυτή.

Η ανάγκη για άρδευση όλο και μεγαλύτερων καλλιεργήσιμων εκτάσεων, οδηγεί στην κατασκευή νέων αρδευτικών έργων που χρησιμοποιούν νερά των ποταμών, πολλές φορές χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η επίδραση στο ισοζύγιο του νερού. Για την προστασία των καλλιεργούμενων εκτάσεων από τις πλημμύρες του Λούρου, είχε παλιότερα κατασκευαστεί χωρίς καμία μελέτη επιπτώσεων, προστατευτικό ανάχωμα κατά μήκος του ποταμού από την πλευρά του υγροβιότοπου, με αποτέλεσμα την σταδιακή συρρίκνωση της έκτασης του υγροβιότοπου. Εκ των υστέρων γίνονται προσπάθειες για ανάκτηση της παλιάς ισορροπίας με την κατασκευή ελεγχόμενων θυροφραγμών στο ανάχωμα.

Η αυξανόμενη άντληση υπόγειων νερών για τις γεωργικές καλλιέργειες, αλλά και τις εντατικές χελοκαλλιέργειες, σε συνδυασμό με την μεταβολή των κλιματικών συνθηκών της περιοχής, έχει προκαλέσει μείωση της ποσότητας του υδροφόρου ορίζοντα της περιοχής και επέκταση προς τα βόρεια της ζώνης που επηρεάζεται από αλμυρό νερό.

9.5.2 Άλλες οικολογικές επιπτώσεις

Οι ανάγκες για καλλιεργήσιμη γη και γενικά για αγροτοκτηνοτροφική εκμετάλλευση, περιορίζουν την έκταση του υγροβιότοπου, σε συνδυασμό με την φυσική υποβάθμισή του. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να επηρεάζεται η λειτουργία του οικοσυστήματος, αφού μειώνονται οι οικολογικοί θώκοι, που είναι χώροι απαραίτητοι για την επιβίωση σπάνιων και απειλούμενων ειδών της πανίδας. Επίσης πρόβλημα στην χλωρίδα του οικοσυστήματος αποτελεί η βόσκηση κοπαδιών στους λόφους της περιοχής, αλλά και των αγελάδων στον υγροβιότοπο. Λαμβάνοντας όμως υπόψη ότι η δραστηριότητα αυτή δεν είναι ούτε νέα ούτε αυξανόμενη, είναι υπό συζήτηση αν μπορεί να θεωρηθεί ότι αποτελεί λειτουργικό στοιχείο του ίδιου του οικοσυστήματος.

Σημαντικό πρόβλημα πίεσης στην έκταση του υγροβιότοπου, αποτέλεσε η κατασκευή πολλών εντατικών μονάδων χελοκαλλιέργειας μέσα στον υγροβιότοπο, όπου υπήρξε συγκριτικό πλεονέκτημα για την ανάπτυξή τους με το υψηλής θερμοκρασίας υπόγειο νερό. Έτσι μία σειρά από τσιμέντινες κατασκευές, αλλοίωσαν ακόμη και την αισθητική του χώρου και ελάττωσαν τους χώρους φωλιάσματος και αναπαραγωγής ενός αριθμού πουλιών, πέρα από το πρόβλημα του υδρολογικού ισοζυγίου που προκάλεσαν και ήδη αναφέρθηκε.

⁴⁰ Βλ. Βακάκης και συνεργάτες-Εταιρία Ανάπτυξης Αμβρακικού Α.Ε., Τομεακή χωροταξική μελέτη γεωργοκτηνοτροφικών δραστηριοτήτων νομού Άρτας, 1997, σελ.145-146.

Μία άλλη επίπτωση στην ποικιλία και τον αριθμό των ειδών της πανίδας είναι το κυνήγι. Λόγω της ιδιομορφίας του οικοσυστήματος είναι δύσκολο να ελεγχθεί στην καρδιά του υγροβιότοπου, παρότι με την υπουργική απόφαση για οριοθέτηση έχει απαγορευτεί στη ζώνη αυτή.

Μία τελευταία πίεση στην χλωρίδα του υγροβιότοπου αποτελεί η ξύλευση, παράνομη στις περισσότερες περιπτώσεις, που επέδρασε ταυτόχρονα και στην αποψίλωση των εδαφών με τη διαβρωτική δράση του νερού.

9.6 Αποτελέσματα από την υλοποίηση προγραμμάτων στην περιοχή του Αμβρακικού

9.6.1 Αποτελέσματα προγράμματος Life

- Αποκατάσταση των κατάλληλων αβιοτικών συνθηκών και της δομής των ενδιαιτημάτων στο βάλτο της Ροδιάς και στις λιμνοθάλασσες Ροδιά – Τσουκαλιό και Λογαρού με την είσοδο γλυκού νερού στο βάλτο.
- Εγκατάσταση δικτύου έξι αυτόματων σταθμών για την παρακολούθηση των παραμέτρων νερού.
- Παρακολούθηση των τύπων βλάστησης των λιμνοθαλασσών.
- Νέες γνώσεις για τα έξι είδη πουλιών προτεραιότητας, τις ανάγκες τους και την κατάσταση των ενδιαιτημάτων τους.
- Προσδιορισμός των ειδών χλωρίδας των υγροτόπων του Αμβρακικού.
- Απογραφή, παρακολούθηση και χαρτογράφηση των τύπων οικοτόπων στους οποίους απαντώνται τα απειλούμενα είδη πουλιών.
- Φύτευση δέντρων στις περιοχές Φραξιά Λούρου και Μαυροβούνι – Αγία Αικατερίνη προς όφελος του κραυγαετού, του στικταετού και της λαγγόνας.
- Δυναμική αναγέννηση της βλάστησης στις όχθες και την κοίτη του ποταμού Λούρου.
- Διαχείριση των καλαμιώνων με επανεισαγωγή νεροβούβαλων.
- Δημιουργία τεχνητών νησίδων για την αναπαραγωγή των αργυροπελεκάνων και τη διαφύλαξη των αποικιών κατά την περίοδο αναπαραγωγής.
- Ενσωμάτωση νέων δεδομένων στην Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη για την δημιουργία του Εθνικού Πάρκου Αμβρακικού.
- Προστασία, φροντίδα, μαρκάρισμα και απελευθέρωση των θαλάσσιων χελωνών, καταμέτρηση των τυχαίων αιχμαλωτίσεων και συνεργασία με τους ψαράδες στην παράκτια ζώνη.
- Αποτελεσματική φύλαξη της περιοχής από παράνομες δραστηριότητες.
- Λειτουργία δυο κέντρων πληροφόρησης στην Κόπραινα και στη Σαλαώρα, διοργάνωση ξεναγήσεων σε επιλεγμένα σημεία και διοργάνωση επιστημονικών συναντήσεων.
- Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του τοπικού πληθυσμού με την πραγματοποίηση εκδηλώσεων, ημερίδων και σεμιναρίων.
- Προσέλκυση επισκεπτών στην περιοχή με ειδικά ενδιαφέροντα.

Στην περιοχή του Αμβρακικού υπάρχουν εννέα (9) χώροι⁴¹ ενημέρωσης και περιβαλλοντικής εκπαίδευσης των επισκεπτών, προκειμένου να ενημερωθεί και

⁴¹ Βλ. www.oikos-nature.gr

ευαισθητοποιηθεί ο τοπικός πληθυσμός και όχι μόνο, για την περιοχή και τα προβλήματά της:

1. Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Πρέβεζας.
2. Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Αμβρακικού.
3. Μουσείο Φάρου Κόπραινας.
4. Μουσείο Αλιείας.
5. Κέντρο Έρευνας και Πληροφόρησης Σαλαώρας.
6. Παρατηρητήριο Στρογγυλής.
7. Αίθουσα περιβαλλοντικής αγωγής.
8. Οικοτουριστικό Κέντρο Ροδιάς (Στρογγυλή).
9. Παιδικό Εργαστήρι για τη Φύση.

Στην περιοχή του Αμβρακικού έχουν πραγματοποιηθεί κι άλλα προγράμματα.

α) Το πρόγραμμα ανάδειξης και προστασίας του υγρότοπου Αμβρακικού, τελικού προϋπολογισμού 1.217.900 ευρώ. Το πρόγραμμα αυτό, που ολοκληρώθηκε με επιτυχία, περιλάμβανε δράσεις ολοκλήρωσης και οργάνωσης του κέντρου πληροφόρησης και έρευνας στην Σαλαώρα Άρτας και του Κέντρου Περιβάλλοντος στην Κόπραινα Άρτας. Υπήρχαν μέτρα για την ανάδειξη χώρων, την βελτίωση προσβάσεων, την οργάνωση και λειτουργία εργαστηρίου μέτρησης παραμέτρων του κόλπου, την ευαισθητοποίηση του πληθυσμού - έκδοση εντύπων, την εγκατάσταση κάμερας για απ' ευθείας μετάδοση εικόνας και ήχου από τις φωλιές των αργυροπελεκάνων στο κέντρο της Σαλαώρας. β) Το πρόγραμμα Leader1 Αμβρακικού με τελικό ποσό υλοποίησης 3.806.310 ευρώ, που αφορούσε στην ανάπτυξη δράσεων αγροτουρισμού και οικολογικού τουρισμού στην περιοχή γύρω από τον Αμβρακικό των νομών Πρέβεζας και Άρτας. Στόχος του προγράμματος ήταν και η προώθηση των τοπικών αγροτικών προϊόντων.

9.6.2 Αναμενόμενα αποτελέσματα προγράμματος «Διαχείριση, αποκατάσταση και αναβάθμιση του διεθνούς σημασίας υδροβιότοπου του Αμβρακικού Κόλπου»

Τα αναμενόμενα αποτελέσματα της παρούσας πρότασης μπορούν να συνοψιστούν ως εξής:

- Αποτελεσματική προστασία του φυσικού περιβάλλοντος της προστατευόμενης περιοχής.
- Αποκατάσταση των κατάλληλων αβιοτικών συνθηκών και της δομής των ενδιαιτημάτων στις λιμνοθάλασσες Λογαρού και Άγριλος.
- Έλεγχος ποιότητας χειρσαίου περιβάλλοντος, περιορισμός πηγών ρύπανσης και διασφάλιση σωστής λειτουργίας των καλλιεργειών.
- Καταγραφή, έλεγχος και περιορισμός των πηγών ρύπανσης των υδάτων.
- Καλύτερη ποιότητα των αποστραγγιστικών νερών που καταλήγουν στον κόλπο.
- Βελτίωση της ποιότητας του νερού του κόλπου και των λιμνοθαλασσών.
- Βελτίωση της λειτουργικότητας των λιμνοθαλασσών.
- Βελτίωση του εισοδήματος των ελεύθερων αλιέων και των αλιευτικών συνεταιρισμών.
- Βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων παράκτιων οικισμών στον Αμβρακικό και αύξηση της τουριστικής κίνησης.
- Αποκατάσταση του υδρολογικού ισοζυγίου του κόλπου και του ευρύτερου οικοσυστήματος, το οποίο έχει διαταραχθεί λόγω της κατασκευής του λιμανιού της Πρέβεζας.

- Διευκόλυνση εισόδου του γόνου και των ιχθυοπληθυσμών, από το στενό της Πρέβεζας, στον κόλπο και αύξηση της αλιευτικής παραγωγής.
- Αύξηση της ανανέωσης των νερών του Αμβρακικού κόλπου από το Ιόνιο.
- Αποφυγή μελλοντικών φαινομένων θνησιμότητας ψαριών.
- Βελτίωση της λειτουργικότητας του λιμανιού της Πρέβεζας για την εξυπηρέτηση των εμπορικών, τουριστικών και αλιευτικών σκαφών.
- Σταθεροποίηση και διαχρονική αύξηση των πληθυσμών των προστατευόμενων ειδών πανίδας και χλωρίδας.
- Προστασία της δημόσιας υγείας με την βελτίωση της ποιότητας των νερών αλλά και των παραγόμενων αλιευτικών και αγροτικών προϊόντων.
- Ευαισθητοποίηση τοπικού πληθυσμού και εκτίμηση της αξίας της περιοχής τους.
- Αύξηση του αριθμού των επισκεπτών με ειδικά ενδιαφέροντα.

Επίλογος

Το Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης είχε ως στόχο την ενίσχυση των πολιτικών για την πραγματική σύγκλιση, την περιφερειακή ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή. Με την υλοποίηση των προγραμμάτων του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης ενισχύθηκαν ορεινές – μειονεκτικές και νησιωτικές περιοχές, καθώς και η αγροτική ανάπτυξη. Βελτιώθηκε η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής γεωργίας και αναβαθμίστηκε η ύπαιθρος οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά.

Ακολουθήθηκαν πολιτικές για την αγροτική ανάπτυξη ώστε να διασφαλιστεί το μέλλον των αγροτικών περιοχών. Δημιουργήθηκαν θέσεις απασχόλησης, νέες πηγές εισοδήματος και καταβλήθηκε προσπάθεια για να διαφοροποιηθούν οι γεωργικές δραστηριότητες και προς άλλους τομείς όπως είναι ο αγροτουρισμός και η οικοτεχνία, για να αποφευχθεί το φαινόμενο της αστυφιλίας.

Ένα από τα προτερήματα των προγραμμάτων αυτών είναι η διατήρηση του περιβάλλοντος, η ανάδειξη και αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς. Υλοποιούνται πολλές δράσεις για την αποκατάσταση και συντήρηση αξιόλογων κτισμάτων παραδοσιακού αρχιτεκτονικού σχεδιασμού και για την διατήρηση ιστορικής σημασίας γεφυριών, μονοπατιών, μύλων και άλλων στοιχείων. Σημαντική είναι η παροχή εκπαίδευσης σε παραδοσιακά επαγγέλματα με στόχο τη διατήρησή τους.

Η διασυνοριακή συνεργασία μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών, συντέλεσε ουσιαστικά στην ανταλλαγή τεχνογνωσίας και εμπειριών, στην βελτίωση των σχέσεων μεταξύ δύο λαών και συγχρόνως των κοινών δραστηριοτήτων τους. Με την δημιουργία υποδομών, λιμένων, οδικών δικτύων και με την βελτίωση των ήδη υπάρχοντων από προηγούμενα προγράμματα, ενισχύονται οι συνθήκες ασφαλείας, τόσο στη μεταφορά αγαθών όσο και στην μεταφορά των ανθρώπων.

Υπάρχουν προγράμματα όπου βασικός στόχος τους είναι η καταπολέμηση της ανεργίας, η ένταξη «ευπαθών» ομάδων στον εργασιακό χώρο, η καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξеноφοβίας. Ενισχύονται σε όλα τα στάδια των προγραμμάτων οι ίσες ευκαιρίες για άνδρες και γυναίκες και δίνεται μεγάλη έμφαση στην ανάπτυξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Αποτελεσματικές έχουν αποδειχθεί οι διαδικασίες εκπαίδευσης του προσωπικού, μέσα στην επιχείρηση, ώστε να αξιοποιηθούν και οι δυνατότητες των τεχνολογιών και να μετασχηματιστεί η επιχείρηση σε έναν παραγωγικό οργανισμό.

Θετική αποδείχτηκε η συμβολή του προγράμματος για την εξισορρόπηση της οικονομικής ανάπτυξης και του περιβαλλοντικού σχεδιασμού για τον τουρισμό. Στα πλαίσια αυτού του προγράμματος χρησιμοποιήθηκαν συμμετοχικές διαδικασίες, όπου έλαβαν μέρος ακόμη και απλοί πολίτες, για την επίλυση των συγκρούσεων μεταξύ των συμφερόντων του τουρισμού και της περιβαλλοντικής προστασίας, ώστε να επέλθει μελλοντική ανάπτυξη στην περιοχή.

Όσον αφορά την προστασία του περιβάλλοντος έχουν υλοποιηθεί αρκετές ενέργειες στη χώρα μας. Συγκεκριμένα για τον Αμβρακικό κόλπο έγινε προσπάθεια για την αποκατάστασή του, την προστασία απειλούμενων πτηνών και την αποφυγή θανάτου ψαριών. Στην περιοχή πρόκειται να πραγματοποιηθούν έργα υδρολογικής διαχείρισης, παρακολούθηση της ποιότητας του υδάτινου περιβάλλοντος και έργα ορθολογικής διαχείρισης των επιφανειακών υδάτων, ελπίζοντας στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων και στην αύξηση της τουριστικής κίνησης.

Πρέπει να τονίσουμε ότι η χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελεί σημαντική αρωγός, καθώς καλύπτει στα περισσότερα προγράμματα έως και 75% των πόρων που είναι απαραίτητο να απορροφηθούν για την εκτέλεση των επενδύσεων. Είναι γενικά αποδεκτό ότι λόγω της χρηματοδότησης των Διαρθρωτικών Ταμείων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η χώρα μας τα τελευταία χρόνια έχει αναπτυχθεί ικανοποιητικά σε όλους τους τομείς και συνεχώς εξελίσσεται θετικά.

ΠΗΓΕΣ ΑΠΟ ΑΡΧΕΙΟ ETANAM A.E.

◆ **ΒΑΚΑΚΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ**, Έκθεση ενδιάμεσης αξιολόγησης του τοπικού προγράμματος νότιας Ηπείρου Leader+, Αθήνα 2005

◆ **ΒΑΚΑΚΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ –ΕΤΑΙΡΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΑΜΒΡΑΚΙΚΟΥ Α.Ε.**, Τομεακή χωροταξική μελέτη γεωργοκτηνοτροφικών δραστηριοτήτων νομού Άρτας, 1997

◆ **ΕΠΩΝΥΜΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΣΥΜΠΡΑΞΗΣ ΕΥΕΛΙΞΙΑ**, Προσαρμοστικότητα ΜΜΕ τουρισμού και τοπικών προϊόντων της Ηπείρου

◆ **ETANAM A.E.**, Διαχείριση, αποκατάσταση και αναβάθμιση του διεθνούς σημασίας υγροτόπου του Αμβρακικού κόλπου, αναμορφωμένη πρόταση, ETANAM A.E., 2003

◆ **ETANAM A.E.**, Εσωτερικός κανονισμός, 2003

◆ **ETANAM A.E.**, Καταστατικό ETANAM A.E., 2003

◆ **ETANAM A.E.**, Οργανόγραμμα ETANAM A.E., 2004

◆ **ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ**, Ενημερωτικό δελτίο Equal, τεύχος Β', 2006

◆ **ΟΙΚΟΣ Ε.Π.Ε. – ETANAM A.E.**, Conservation management of Amvrakikos wetlands, final activity report with payment request, ETANAM A.E., 2003

◆ **ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΤΡΟΦΙΜΩΝ**, Απόφαση έγκρισης επενδυτικού σχεδίου

◆ **ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΤΡΟΦΙΜΩΝ**, Κοινή Υπουργική Απόφαση 451/2001

◆ **ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΤΡΟΦΙΜΩΝ**, Κοινή Υπουργική Απόφαση 505 Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου

◆ **ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΤΡΟΦΙΜΩΝ**, Οδηγός εφαρμογής μέτρου 7.9 – Ενθάρρυνση των τουριστικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων

◆ **Φούλη Παπαγεωργίου (Συντονίστρια), Μάη Βιδάλη, Στρατής Μπαμπαλίκης, Χρυσίδα Καταγά, Χρήστος Παπουτσής-PRISMA, Κέντρο Αναπτυξιακών Μελετών**

Φρίξος Νάσης (Υπεύθυνος του προγράμματος), Κωνσταντίνα Κωνσταντάκη, Όλγα Στρατάκη-Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Πρέβεζας, Διεύθυνση Πολεοδομίας

Βαρβάρα Τζιάλα, Άλκης Μπέτσης, Ρία Μασούρα, Όλγα Πολυχρονιάδου, Μένη Γαβριηλίδου, Μαρία Ντορντάι-Διεύθυνση ΠΕΧΩ Περιφέρειας Ηπείρου, Οδηγός Καλής Πρακτικής Προγράμματος Eden, PRISMA, Αθήνα 2001.

ΠΗΓΕΣ – INTERNET

- ◆ www.dimosathamania.gr
- ◆ www.equal-greece.gr
- ◆ www.etanam.gr
- ◆ www.evelixia.gr
- ◆ www.info3kps.gr
- ◆ www.interreg.gr
- ◆ www.leader-plus.gr
- ◆ www.nomosartas.gr
- ◆ www.oikos-nature.gr
- ◆ www.preveza.gr
- ◆ www.roe.gr
- ◆ www.vourgarelinet.gr